ספר

מעשה אבות

כולל

פרקי אבות עם באור מלוקט מספר מדרש שמואל
להרב הג' החכם הכולל מו"ה שמואל די איזידה זצ"ל
חובר בלשון אשכנזיות (עברי טייטש) עם ספורים רבים
להמתקת הענינים ע"י הרב כו' מו"ה **ישראל** געלבארט

אין דעם ספר איז פאר האנדין ״פיל פירושים אויף פרק און
פיל שיינע סיפורי מעשיות און מיר האבין אים מעתיק געווען
אויף עברי טייטש כדי אלע זאלין פאר שטיין ובזכות זה וועלין מיר
זוכה זיין קיין ירושלים צוא גיין במהרה בימינו אמן :

13

כל הזכויות שמורות אצל
הוצאת אמונה
© Copyright 1969 by
M. G. & J. G.

EMUNA PUBLISHING
142 Rodney Street
Brooklyn, N.Y. 11211
388-8812 — 384-0002

דער רמב"ם ז"ל שרייבט · ווארום הייסט דיא מסכת אבות ווייל דיא חכמים וואס מיר לערנען פון זייא גוטע מדות מוסר אונ דרך ארץ · הייסען זייא אבות דאס הייסט אונזערע פאטערס אונ מיר הייסין זייערע קינדער · דען זייא זיינען גיגליכין צוא אגוטען פאטער וואש ערציט זיינע קינדער אין גוטין וועג · אונ מאכט אים דער מיט גליקליך · אונ דיא וואס לערנען עס פון זייא זיינען גיגליכן צו גוטע קינדער וואש לאזין זיך לייטען אונ לערנען פון זייער פאטער · אונ אזוא גיפינען מיר דאס אלישע הנביא האט גירופין זיין רבי אליהו הנביא מיט דעם נאמען אבי אבי :

נאך אטעם זאגין אונזערע קדמונים דרום הייסט דיא מסכת אבות ווייל זין דיא מסכת איז נכלל אלע דברי מוסר ומדות · אונ אלע דברי מוסר ומדות וואס אלע אנדערע חכמים האבין גיזאגט זיינען נכלל אין זייערע רייד · אזוא הייסין זייערע רייד אבות · כלומר דאש זייא זיינען דיא פאטערס פון דיא אלע דברי מוסר ומדות וואס מען גיפינט אין אלע אנדערע ספרים · אונ אזוא וויא פון איין פאטער קאנען דאך פיל קינדער גיבארין ווערין · אזו קען אויך פון זייערין איין ווארט פיל מדות אונ מוסר הערויס נעמען :

הרב רבי משה אלמושנינו שרייבט · ווארום האט מען מתקן גיוועזען דאס מען זאל זאגן שבת פאר יעדעם פרק דיא משנה פון כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא · ווייל אייגענטליך מוז יעדער מענטש וויסין אגיוויסין צוועק אונ אתכלית צוא יעדע זאכע וואס ער וויל טאן · אונ יוא דער תכלית איז גרעסער אונ וויכטיגער דען וואמער איז דעם מענטשין אנגענומער דיא זאכע צוא אונטער נעמען אונ צוא טאן מיט גרויס חשק צוא זאגין דיא משנה פון כל ישראל פאר יעדין פרק · צוא ווייזין דאש אויסר וואס דער מענטש וועט גיפינען דיא גרעסטע נוצין פאר זיין לעבין אויף דער וועלט · דורך זיין פיהרונג וואס ער וועט זיך פיהרען על פי המדות והמוסר וואש אין דיא מסכת איז גיזאגט · דען ער וועט דורך דעם ווערין אהוב לכל · אונ עס וועט זיין רוח הבריות נוחה הימנו · דאס הייסט ער וועט אלע מענטשין זייער צו פרידין שטעלין · וואס אייגענטליך איז דאס אליין אויך איין גרויסער תכלית אונ אהויכוויכטיגער צוועק · אזוא וויא דער תנא זאגט אין דיא מסכת פרק שלישי כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו · דאס הייסט וועלכער מענטש וואס שטעלט דיא מענטשין גיזעלין שאפט צוא פרידין מיט זיין הנהגה · איז גאט אויך מיט איהם צוא פרידין · דען דאס איז דער הויפט רצון פון בורא יתברך אונ דער הויפט צוועק פון זיינע תורה ומצות צוא מאכין דורך דעם מענטשין רעדליך ערליך אונ נוצליך פאר דיא מענטשין גיזעלין שאפט אויף דער וועלט · אונ וויא אלע קלוגע מוסר ספרים זאגין דאס אייגענטליך איז דאס דער הויפט עבודת השם אין יראת שמים פון מענטשין אבער נאך אויסער דעם זאגט אונז דער מאמר פון כל ישראל דאס אויסער דיא אלע נוטצין אונ דעם גרויסין שכר וואס דער מענטש וועט האבין אויף דער וועלט פון דיא מדות אונ מוסר וואס דא איז גיזאגט בלייבט נאך פאר דעם מענטשין אגרויסער תכלית אונ אחלק אויף עולם הבא ·

אוּנ אַזוֹא אִיז דֶער פֵּירוּשׁ פוּן דֶעם מַאֲמַר כָּל יִשְׂרָאֵל · יֶעדֶער מֶענְטְשׁ וָואס אִיז נָאר רֶעכְט פַארְטִיג פַאר גָאט (ווארוּם דֶער וָוארְט יִשְׂרָאֵל אִיז אַנוֹטְרִיקוֹן יָשָׁר אֵל · דָאס הַייסְט רֶעכְט פַארְטִיג פַאר גָאט) יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא · הָאט אַגְרוֹיסֶין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא · אַזוֹ זָאל דֶער מֶענְטְשׁ ווִיסֶין דֶעם גְרוֹיסֶין צְוָועק אוּנ תַּכְלִית וָואס עֶס פִיהְ'ן דַאצוּ דִיא מִדּוֹת וּמוּסָר וָואס דָא אִיז גֶישְׁרִיבֶּן אוּנ זָאל פַאר שְׁטֵיין וִויא ווִיכְטִיג דִיא זַאכֶע אִיז אוּנ זָאל עֶס לֶערְנֶען עַל מְנָת לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת כְּדֵי צוּא קוּמֶען צוּא דֶעם גְרוֹיסֶין תַּכְלִית פוּן דִיא מַעֲשִׂים הַטּוֹבִים וְהַיְשָׁרִים :

נוּן גֶעפִינֶען מִיר פִיר נֵייטִיג צוּא עֶרְקְלֶערִין דֶעם טַעַם פַאר וָואס אִיז מֶען זִיךְ נוֹהֵג צוּא זָאגִין פֶּרֶק אָבוֹת זוּמֶערְדִיגֶע שַׁבָּתִים אִיבֶּער הוֹיפְּט · וַוייל פֶּסַח פַאנְגֶען זִיךְ אָן דִיא טֶעג וָואשׁ אִידֶען זַיינֶען זִיךְ מֵכִין אִין זַייא צוּ קַבָּלַת הַתּוֹרָה אוּם שָׁבוּעוֹת אַזוֹ וִויא אוּנְזֶערֶע קַדְמוֹנִים אוּנ מְקוּבָּלִים זָאגִין דָאשׁ דִיא סְפִירָה טֶעג זַיינֶען אִיבֶּער הוֹיפְּט יְמֵי טָהֳרָה וַהֲכָנָה לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּטָהֳרָה · אוּנ אִין פָּסוּק שְׁטֵייט רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְיָ דָאשׁ הַייסְט פְרִיעֶער פַאר לֶערְנֶען תּוֹרָה אוּנ חָכְמָה מוּז זִיךְ דֶער מֶענְטְשׁ מַאר שַׁאפִין יִרְאַת יְיָ אוּנ אַזוֹא זָאגֶן אוֹיךְ אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים אִין דֶער גְמָרָא אַז דִיא תּוֹרָה אִיז גֶיגְלִיכְן צוּא וַוייץ אוּנ דִיא יִרְאָה אִיז גֶיגְלִיכְן צוּ אַיין אוֹצָר · דָאס הַייסְט אַזַאסֶעק וָואס מֶען הַאלְט דָארְטֶן דִי וַוייץ אוּנ אַזוֹ וִויא וַוייץ אָן אַזַאסֶעק קֶען זִיךְ נִיט הַאלְטֶן אַזוֹ קֶען אוֹיךְ קַיין תּוֹרָה אָן יִרְאַת שָׁמַיִם קַיין קִיוּם נִיט הָאבִין · אוּנ זַייא בְּרֵיינְגֶען אַרְאָיָה דֶער צוּ פוּן פָּסוּק וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חוֹסֶן יְשׁוּעוֹת חָכְמַת וָדָעַת יִרְאַת יְיָ הִיא אוֹצָרוֹ · טַייטְשִׁין זַייא דֶעם פָּסוּק אַזוֹ דָאס דֶער פָּסוּק הַייסְט דָאס מֶען זָאל דִיא צַייט פַאר צֶעהְרִין לֶערְנֶענְדִיג דִיא שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה וּגְמָרָא · אָבֶּער בִּתְנַאי דָאס מֶען זָאל פַארְהֶער דֶעם אוֹצָר דָאס הַייסְט דֶעם זַאסֶעק דְרוֹיף אוֹיף בּוֹיעֶן אִין וֶועלְכִין דֶער לֶערְנֶען זָאל זִיךְ קֶענֶען הַאלְטִין וָואס אִיז דֶער זַאסֶעק זָאגְט דֶער פָּסוּק יִרְאַת יְיָ הִיא אוֹצָרוֹ אוֹיבּ עֶר לֵייגְט דִיא תּוֹרָה אַרַיין אִין דֶער זַאסֶעק קֶען זִיא זִיךְ הַאלְטִין · אוֹיבּ נִיט אָבֶּער קֶען זִיא קַיין קִיוּם נִיט הָאבִּין אַזוֹ הָאבִּין אוּנְזֶערֶע יְרֵאִים מְתַקֵּן גֶיוֶועזֶען דָאס גְלֵייךְ נָאךְ פֶּסַח זָאלִין אַלֶע אִידֶען אַנְפַאנְגֶען לֶערְנֶען וֶוייניגְסְטֶינְס אַלֶע שַׁבָּת דִיא מַסֶּכֶת אָבוֹת וֶועלְכֶע זִיא לֶערְנְט דֶעם מֶענְטְשִׁין יִרְאַת יְיָ מִדּוֹת וּמוּסָר דָאס הַייסְט זַייא זָאלִין בּוֹיעֶן דֶעם אוֹצָר דֶעם זַאסֶעק אוֹיף דִיא תּוֹרָה צוּא הַאלְטִין וֶועלְכֶע אַלֶע אִידֶען זַיינֶען מְקַבֵּל אַלֶע שָׁבוּעוֹת · אוּנ זַייא הָאבִּין מְשַׁעֵר גֶיוֶועזֶען דָאס וֶוייניגְסְטֶינְס מוּז יֶעדֶער מֶענְטְשׁ דִיא מַסֶּכֶת פִיר מָאל דוּרְךְ לֶערְנֶען · אַזוֹ וִויא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָאט אוֹיךְ יֶעדֶער הֲלָכָה פִיר מָאל גֶילֶערְנְט אַזוֹא וִויא מִיר גֶיפִינֶען אִין דֶער גְמָרָא הַקְדוֹשָׁה · דְרוּם הָאבֶּן מִיר דִיא מַסֶּכֶת מַעְתִּיק גֶיוֶועזֶען אוֹיף דַייטְשׁ כְּדֵי עֶס זָאלִין פַאר שְׁטֵיין גְרוֹיס אוּנ קְלֵיין · וּבִזְכוּת הַלִּמּוּד יִזְכּוּ לְרַב טוּב הַצָּפוּן אָמֵן :

בשבת של אחר פסח מתחילין לומר (פרקי אבות) עד י"ז בתמוז וי"א עד ר"ה

סנהדרין פ' י"א כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא · שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר:

א **מֹשֶׁה** קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה · הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֱווּ מְתוּנִים בַּדִּין וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידִים הַרְבֵּה וַעֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה: ב שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשְּׁיָרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה · הוּא הָיָה אוֹמֵר

מעשה אבות

משה קבל תורה מסיני משה רבינו האט מקבל געוועז דיא תורה פון גאט וואס ער האט זיך באוויזין אויף דעם בארג סיני · עס איז קשה ווארום האט רבינו הקדוש וואס האט דעם משניות גישריבין אריין גישטעלט דעם סדר פון דער תורה מקבל זיין אין דער דאזיגער מסכת אבות · דער תירוץ איז וויל דיא מסכת איז דאך ניט גימאכט גיווארין אויף איין מצוה פון דיא מצות פון דער תורה אזו וויא אנדערע מסכתות דען אנדערע מסכתות זיינן גימאכט גיווארין צו מאכין לערנען דיא ישראל דיא דינים פון די תרי"ג מצות אבר דיא מסכת איז נאר אייטל מוסר אונ שטראף אונ מיר גיפינן דאס דיא חכמי אומות העולם האבין אויך גימאכט ספרים וואש זייא האבן אויס גיטראכט פון קאפ פון שטראף וועגין וויא אזוא איין מענטש זאל זיך פירין מיט זיין חבר דרום האט דער תנא אן גיהויבין דיא מסכת דאס משה האט מקבל גיוועז דיא תורה אויף דעם בארג סיני צוא ווייזין דאס דיא שטראף רייד אונ מדות וואס זייגען אין דער מסכת גישריבין האבין דיא תנאים ניט אויש גיטראכט פון זיך זעלבסט נאר זייא זייגען אויך גיגעבין גיווארין אויף דעם בארג סיני · דרום הויבט אן דער תנא משה קבל תורה מסיני · נאך איין תירוץ איז דאש דרום שטעלט דא דער תנא דעם סדר פון קבלת התורה אין דער מסכת דען די תורה קען קיין קיום ניט האבן ביא דעם מענטשן נייערט ווען ער פעדערט צוא פארהטין זיך פאר איין זינד אזוא וויא דער תנא האט גיזאגט אין דער מסכת (כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקימת) דער וואש איי ער לערינט תורה האט ער מורא צוא טאן איין עבירה אונ זינדיגט ניט אזוא ווען ער לערינט נאך דעם דיא תורה האט די תורה ביא אים אקיום · אבער ווען דר מענטש זינדיגט אונ נאך דעם לערינט ער תורה האט דיא תורה ביא אים קיין קיום ניט אונ דרום האט דיא תורה איין קיום גיהאט ביא משה רבינו אונ ביא יהושע אונ אלע צדיקים דען זייא האבין גיפעדערט פארכט פון זינד איי זייא האבן די תורה מקבל גוועזן · דרום האט דר תנא דא גשריבין דעם סדר פון קבלת התורה צו ווייזין דאס דרום האט די תורה ביא זייא אקיום גיהאט דען זייא האבן מקיים גיוועזן אלע דברי מוסר אונ מדות וואס זיינן אין דר מסכת גישריבן:

ומסרה ליהושע אונ משה רבינו האט איבער גיענטפערט דיא תורה צוא יהושע · עס איז דא איין קשיא נאך וואס האט דער תנא פאר געדערט צוצוגע רייד דאס ביא משה האט ער גישריבין דאס ער האט גינומען דיא תורה פון גאט וואלט ער ביא יהושע אויך

על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים: ג אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם: ד יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם · יוסי

מעשה אבות

גידארפט צוא שרייבן דאס ער האט מקבל גיוועזן דיא תורה ביא משה איידער ער זאל שרייבן דאש גאט האט גיגעבן די תורה צו משה אונ משה האט זיא איבר גיענטפערט צוא יהושע דער תירוץ איז דען בשעת משה איז אויף גיגאנגען אויף דעם הימל דיא תורה צוא נעמען האבן דיא מלאכים מקטרג גיוועזן אונ האבן גיזאגט צוא גאט וויא קומט איין ילוד אשה צווישן אונז אונ ווארום זאלסטו בעסער ניט געבן דיא תורה צו אונז אונ דיא מלאכים האבן גיוואלט פאר ברענען דעם משה אונ משה האט גיזאגט צוא גאט דיא תורה וואש דוא ווילסט צו דיא ישראל געבן וואס איז גישריבן אין איר האט גאט גיזאגט עס שטייט דארטין דאש מען זאל ערליך האלטין פאטער אונ מוטער אונ מען זאל ניט גנבנן אונ מען זאל ניט מזנה זיין האט משה רבינו גיזאגט צוא דיא מלאכים · האט איר דען פאטער אונ מוטער אדער איר האנדעלט איינער מיט דעם אנדערין אדער ווייבער איז פאר האנדין צווישן אייך נוא וואש טויג אייך דיא תורה אונ מיט דיא טענות האט משה רבינו מנצח גיוועזן דיא מלאכים אונ האט זיא תורה בינומען אבער ווען משה וואלט ניט טענען וואלטין מיר דאך דיא תורה ניט גיהאט דרום שיקט זיך ביא משה צוא זאגן קבל ער האט מקבל גיוועזן דיא תורה דורך זיינע טענות אונ ביא יהושע שטייט ומסרה דאש משה רבינו האט זיא צוא אים איבער גיענטפערט ויהושע לזקנים אונ יהושע האט איבער גיענטפערט דיא תורה צו די זקנים וואס האבן גימשפט דיא ישראל נאך דעם טויט פון יהושע: וזקנים לנביאים אונ זייא זקנים האבן איבר גיענטפערט דיא תורה צו דיא נביאים וואס זיינען גיוועזן נאך דיא זקנים · ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה אונ דיא נביאים האבן זיא איבר גיענטפערט צוא דיא חכמים וואס זיינען גירופין גיווארין אנשי כנסת הגדולה דאס איז טייטש איין הויף איין זאמלונג אונ דרום האט מען זייא מיט דעם נאמען גירופן דען זייא האבן אום גקערט דיא קרוין פון גאט צוא איר עלטער אזו וויא זיא איז פריער גיוועזן דען משה רבינו עליו השלום האט גיזאגט האל הגדול הגבור והנורא · דאס איז טייטש דער גרוסער אונ שטארקער אונ פארכטיגער גאט זיינען גיקומען ירמיה הנביא אונ דניאל אונ האבן ניט גיזאגט הגבור והנורא דען זייא האבן גיזאגט וואו איז דאס שטארקייט אונ דאס פארכטיקייט פון גאט ווען דיא ישראל זיינען אין גלות · אונ דיא אנשי כנסת הגדולה האבן יוא גיהייסין זאגין הגבור והנורא · דען זייא האבן גיזאגט דאס וועלבסט איז דאס שטארקייט אונ דאס פארכטיקייט פון גאט דאס די ישראל זיינען צווישן זיבעציג אומות אונ האבן איין קיום · דרום האט מען זייא גירופן אנשי כנסת הגדולה: הם אמרו שלשה דברים. דיא אנשי כנסת הגדולה זיינען גיוועזן צוא זאגין דיא דרייא זאכין: הוו

מתונים

בן יועזר איש צרדה אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם: ה יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו קל וחומר באשת חברו · מכאן אמרו

מעשה אבות

מתונים בדין איר זאלט זיין גיווארינט אין משפט דאס מיינט מען ווען איין משפט קומט צו אייך זאלט איר ניט גיך פסקנן ביז איר וועט אוים קלערין רעכט דעם משפט· רבי שמעון בר צמח שרייבט דאס מיינט מען איין מענטש זאל ניט פסקנען קיין שאלות ביז ער ווערט ראוי דער צוא· אונ דער תנא זאגט דאס חאטשע עס ווייזט אייך אוים אין אייערע אויגין דאס איר זייט גרויסע חכמים· אונ איר האט שוין גיגרייכט איר זאלט ראוי זיין צו פסקנן שאלות· פון דעסט וועגין זאלט איר זיין גיווארינט אונ זאלט ניט גיאיילט זיין צו פסקנן· אונ דאס מיינט דער פסוק (לבדו היטב דרשו משפט) לערינט פריער פיל אונ נאך דעם זאלט איר פארשטין צוא משפטין דאס הייסט שאלות פסקנן: רבי יצחק קארו שרייבט דאס דער תנא קומט לערנען· ווען מען וויל איין מענטשין פאר איין דיין אויף נעמן· זאל ער זיך ניט פרייען דרויף אונ זאל ניט איילין צוא ווערין איין דיין נאר ביז מען וועט אים פיל בעטין· אדער עס גייט אויף דיא מענטשין וואס גייען איין דין תורה האבן צווישין זיך דאס זייא זאלין זיין גיווארינט איי זייא גייען צום דיין אונ זאל זיך בעסר זעלבסט אוים גלייכין איידר זייא זאלין בעטן איין גוטין פריינד דאס ער זאל צווישין זייא איין פשרה מאכין· דען ווען זייא גייען צום דיין אזוא באקומען זייא פיינדשאפט איינר מיט דעם אנדערין: והעמידו תלמידים הרבה· אונ איר זאלט שטעלין פיל תלמידים איר זאלט ניט זאגין עס איז שוין גינוג תלמידים וואס מען האט מיט זייא גילערינט תורה· דען מען קאן ניט וויסן ביי וועלכין תלמיד וועט דיא תורה בלייבן· רבי שמעון בר צמח שרייבט דאס דער תנא לערינט אונז דאס עס איז ניט אזו וויא דער תנא וואס האלט דאס מען זאל ניט לערנען קיין תורה נאר צוא אזו איין תלמיד וואס ער איז איין חכם אונ איין פרומר· דען מען גיהער ניט צו אוועק שטויסין קיין מענטש וואס עס קומט צו לערנען תורה: ועשו סיג לתורה אונ איר זאלט מאכין איין צוים צו דער תורה· חאטשע מיר האבין דאך פריער גיזאגט דאס מען זאל לערנען תורה צו יעדער מענטש וואס קומט צו לערנען פון דעסט וועגין זאלט איר מאכין איין צוים· דאס איר זאלט ניט אנטפלעקין דיא סודות פון דער תורה· נאר צוא אזו איין תלמיד וואס ער איז ראוי דער צוא· אונ וויא ווייט איר וועט זעהען דאס פרומקייט פון דעם תלמיד אזוא פיל מעגט איר אים אנטפלעקין דיא סודות פון דער תורה אונ אזו איין תלמיד וואס ער איז ניט אזו פרום זאלט איר אים מער ניט אנטפלעקין נאר ווערליג זיין פרומקייט גרייכט אבער אוועק צו שטויסין אים פון דעם בית המדרש ער זאל גאר ניט לערנען· דאס גיהערט איר ניט צוא טאן· נאר איר זאלט מאכין שטעלין פיל תלמידים אונ חאטשע איר וועט זעהען דאס ער קומט ניט צו לערנן דיא תורה פון נאמס וועגין· פון דעסט וועגין זאלט איר מיט אים לערנען דען פון דעם וועט קומען

חֲכָמִים כָּל הַמַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה גּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ וּבוֹטֵל מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם: ו יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאַרְבֵּלִי קִבְּלוּ מֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר וֶהֱוֵי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת: ז נִתַּאי הָאַרְבֵּלִי אוֹמֵר הַרְחֵק מִשָּׁכֵן רָע וְאַל תִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הַפּוּרְעָנוּת: ח יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח קִבְּלוּ

מעשה אבות

דאס ער וועט לערנען פון גאטס וועגין · אזו וויא מיר געפינען איין מעשה אין זוהר רבי אבא ווען ער איז געקומען קיין ארץ ישראל · האט ער אויס גערופין ווער עס וויל עשירות אונ לאנג לעבין זאל קומען צו לערנען התורה · איין מאל איז צו אים געקומען איין בחור פון גאס אונ זאגט צו רבי אבא מיין ליבער רבי איך וויל לערנען תורה כדי איך זאל עשירות האבין · האט ער געזאגט צו אים יוא עס וועט זיין אזו האט ער אים געפרעגט וויא איז דיין נאמען האט דער בחור געזאגט מיין נאמען איז יוסי · האט רבי אבא אים איבער געענטפערט צוא זיינע תלמידים דאס זייא זאלין מיט אים לערנען אונ האט געהייסין דאס זייא זאלין אים רופין יוסי דער האר פון גוטש אונ רייכקייט · איין מאל איז יוסי געשטאנען פאר רבי אבא האט ער געזאגט צוא אים רבי וואו איז מיין עשירות וואס דוא האסט מיר צוא געזאגט דאס איך וועל האבין ווען איך וועל תורה לערנען · האט רבי אבא געזאגט עס ווייזט אויס דאס ער לערנט ניט פון גאטס וועגין · אונ רבי אבא איז פון אים אוועק אונ איז אריין געגאנגען אין זיין חדר האט ער געהערט איין קול · דאס עס זאגט שטראף אים ניט דען ער וועט איין גרויסער תלמיד חכם זיין · האט זיך רבי אבא אום געקערט צו אים אונ האט געזאגט זיץ מיין זון זיץ אונ איך וועל דיר געבין עשירות · דערינען קומט אן איין מענטש אונ איין גין גאלדענע כלי איז אין זיין האנט אונ זאגט צו רבי אבא רבי איך האב געוואלט תורה לערנען קען איך ניט · איצונד וויל איך דאס איינער זאל וועגין מיר לערנען אונ איך וועל אים פיל גוטס געבין · דען איך בין אגרויסער עושר פון דעם וואס מיין פאטער האט מיר ירושה געלאזט דען ווען מיין פאטער פלעגט זיך זעצין עסין זיינען געשטאנען אויף דעם טיש צוועלף כלים פון גין גאלד אזעלכע וויא איך האב דא מיט זיך · האט רבי אבא געזאגט צו יוסי לערין דוא תורה · אונ דער מענטש וועט דיר עשירות געבין איז אזו געווען ער האט געלערינט אונ דער מענטש האט אים פיל געלט גיגעבין · איין מאל איז איבער אין זיין הארץ איין געלוסטונג צו דער תורה געקומען · איז ער געזעסין אונ האט געוויינט אונ רבי אבא האט אים געטראפין דאס ער וויינט האט ער געזאגט צו אים ווארום וויינסטו האט יוסי געזאגט ווארום זאל איך ניט וויינען · דען איך האב אוועק געלאזט דאס איביגע לעבין פון געלט וועגין אונ איצונד וויל איך לערנען פון מיינט וועגין זעלבסטי · האט רבי אבא געזאגט איצונד ווייזט אויס דאס ער מיינט פון גאטס וועגין אזו האט ער צו דעם עושר גערופין אונ זאגט צו אים נעם דיין גוטס וואס דוא פלעגסט זוו געבין צו דעם · אונ גיב עס צו יתומים אונ צו ארמע לייט אונ איך וועל דיר איין גרויסין חלק געבין פון דעם וואס מיר אלע לערנען האט רבי יוסי אים צוריק געגעבין די כלי פון

מֵהֶם · יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי אוֹמֵר אַל תַּעַשׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כִּרְשָׁעִים וּכְשֶׁנִּפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כְּזַכָּאִין כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין: ט שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אוֹמֵר

מעשה אבות

גין גאלד וואס ער האט בייא אים גינומען אונ האט שוין גילערינט פון גאטס וועגין · אונ ער האט זוכה גיוועזן צו לערנען תורה ער אונ זיינע קינדער אונ קינדס קינדער אונ מען האט אים איין נאמען גיגעבין בן פזי · דאס איז טייטש דער מענטש פון גין גאלד · דאס איז גיוועזן דער תנא רבי יוסי בן פזי · רבי שם טוב שרייבט דאס מיינט דער תנא ועשו סיג לתורה איר זאלט מאכין איין צוים צו דער תורה · דען דיא טבע פון איין מענטשין איז צוא גלושטין צוא אזוא איין זאך וואש עס איז ביטער צוא דער נשמה אונ זים צום גוף אונ דיא זאכין וואש מען טאר ניט צוא טאן · חאטשע זייא זיינען מיאוס פון דעסט וועגן איז דער שטייגער פון דעם יצר הרע דאס ער זאל גילוסטין צוא זייא · דרום זאגט אן דער תנא דאש איר זאלט מאכין איין גדר צוא דער זאך וואש מען טאר ניט אונ מען זאל אויף זיך אסרן אזו איין זאך וואס מען מעג צו טאן נאר עס קען דער פון קומען מען זאל טאן דיא עבירה אונ דער וואס איז מקיים זייערע רייד איז זיין שכר זייער פיל :

שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה דער כהן גדול שמעון הצדיק ער איז איבער גיבליבן פון דיא הויך איין זאמלונג דאס איז דיא כנסת הגדולה הוא היה אומר ער פלעגט צוא זאגין על שלשה דברים העולם עומד אויף דרייא זאכין שטייט דיא וועלט על התורה מען זאל לערנען דיא תורה צוא האלטין ועל העבודה אונ אויף דיא קרבנות ועל גמילות חסדים אונ אויף דעם וואס איין מענטש איז גומל חסד מיט דעם אנדערין · דען דיא וועלט האט קיין קיום ניט נאר ווען דער מענטש איז גאנץ מיט לערנען אונ מיט טאן אונ אין טאן איז פאר האנדין צווייא טייל איינס וואס איין מענטש גיהער צו טאן צו גאט אונ דאס אנדערע וואס איין מענטש גיהער צו טאן מיט זיין חבר אונ אנטקעגין דעם ענין פון לערנען האט ער גיזאגט על התורה · דאס דורך דעם לערנען פון דער תורה האט דיא וועלט אקיום · אונ אנטקעגין דעם וואס דער מענטש גיהער צו טאן צו גאט האט ער גיזאגט על העבודה · דאס דורך דעם וואס דער מענטש איז גאנץ אין גאטס דינסט האט דיא וועלט אקיום · אונ אנטקעגין דעם וואס איין מענטש גיהער צו טאן מיט זיין חבר האט ער גיזאגט ועל גמילות חסדים · רבי מתתיה היצהרי שרייבט על התורה מיינט מען אויף דעם וואס דיא ישראל האלטין דיא תורה אזו וויא מיר גיפינען אין דער גמרא רבי שמעון בן לקיש זאגט איין תנאי האט גאט אוים גינומען מיט דער וועלט בשעת ער האט זיא באשאפין ווען דיא יודין וועלין מקבל זיין די תורה איז גוט אונ ווען ניט וועט ער זיא אום קערין צו וויסטעניש אזו וויא עס איז פריער

גיוועזן

הוי מרבה לחקור את העדים והוי זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר: י שמעיה ואבטליון קבלו מהם שמעיה אומר אהב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתודע לרשות*): יא אבטליון אומר חכמים הזהרו

מעשת אבות

גיוועז · אדער דיא אלע דרייא זאכין וואס דער תנא זאגט גייט עס אלץ אויף דער תורה · דען דיא תורה איז אויף דרייא טייל צו טיילט · איין טייל איז דיא סודות וואס גיפינען זיך אין איר · אונ דעם שכר מיט דעם עונש וואס עס איז גישריבין אין איר שכר צו דיא וואס זייגען מקיים דיא תורה אונ עונש צו דיא וואס זייגען עובר אויף דער תורה אונ אויף דער טייל האט דער תנא גיזאגט על התורה אונ דיא אנדערע טייל פון דער תורה איז דיא מצות וואס גאט האט גיבאטין צו טאן דהיינו צו מקריב זיין קרבנות אונ הייליג האלטין שבת אונ ימים טובים אונ וועלכם מען טאר ניט עסין דרויף האט דער תנא גיזאגט ועל העבודה · אונ דיא דריטע טייל איז פון דער תורה וואש איין מענטש גיהער זיך צוא פירין מיט זיין חבר דרויף האט דער תנא גיזאגט ועל גמילות חסדים: אנטיגנוס איש סוכו אנטיגנוס דער הער פון דער שטאט סוכו קבל משמעון הצדיק ער האט מקבל גיוועזן פון שמעון הצדיק הוא היה אומר ער פלעגט צו זאגין אל תהיו איר זאלט ניט זיין כעבדים המשמשין את הרב וויא דיא קנעכט וואש באדינען דעם הערין על מנת לקבל פרס פון דעשט וועגן ער זאל געמען גיצאלט אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב נאר איר זאלט זיין וויא דיא קנעכט וואש באדינען דעם הערין שלא על מנת לקבל פרס ניט פון גיצאלט וועגין · דוא זאלסט ניט זאגין איך וועל מקיים זיין די מצות פון גאט כדי ער זאל מיר געבין גאר מיין באדערפעניש · נאר דוא זאלשט טאן דיא מצות פון וועגין דעם ליבשאפט פון גאט · דער אברבנאל שרייבט דאס דער טעם פון דער זאך איז דען ווען איין מענטש וועט דינען זיין באשעפער וועגין ער זאל אים זיין באדערפעניש געבין ווערט פון דעם אשלעכטע זאך ארויס קומען דען איין מאל ווערט גאט ניט וועלין אים זיין באדערפעניש געבין דען ער ווערט וועלין אים פרובין זאיב ער וועט נייך אין זיינע וועגין חאטשע ער ווערט אים זיין באדערפעניש ניט געבין אונ דער מענטש וועט ניט טראכטין דאס גאט פרובט אים אונ דרום וועט ער מורד זיין אין גאט דאס ער זעהעט ער איז מקיים זיינע מצות כדי ער זאל אים געבין זיין באדערפעניש אונ האט ניט זיין באדערפעניש אונ זיינע קינדער גייען אויש פון הונגער אזו וועט ער חרטה האבין אויף דיא ערשטע זאכין אונ וועט זאגין דאש עס איז חס ושלום גאר אום זיסט צוא דינען גאט · דרום האט אונז דער תנא אן גיזאגט דאס מען זאל פון פריער ניט אן הויבין צוא דינען פון וועגין דאס גאט זאל געבין דעם שכר אויף דער וועלט · אונ מיט דעם וועט דער מענטש תמיד גאנץ זיין צוא גאט ווען אפילו ער ווערט מיט אים ניט גוטש טאן אויף דער וועלט · רבי משה אלשיך שרייבט דאס אזו איז דער פשט איר זאלט ניט זיין אזו וויא דיא קנעכט וואס דינען צום הערין פון גיצאלט וועגין · דאס הייסט אזוא איין קנעכט וואש זיין האר קויפט אים פאר געלט דאש זיין מחשבה איז נאר

*) פי׳ [illegible] מרשות [illegible] תקן כמדינה :

בְּדִבְרֵיכֶם שֶׁמָּא תָחוּבוּ חוֹבַת גָּלוּת וְתִגְלוּ לִמְקוֹם מַיִם הָרָעִים וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל: יב הִלֵּל וְשַׁמַּאי קִבְּלוּ מֵהֶם׳ הִלֵּל אוֹמֵר הֱוֵי מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַהֲרֹן אוֹהֵב שָׁלוֹם

מעשה אבות

צוא אַנְטְלוֹיפִין פון דֶעם הַאר נָאר איר זָאלְט זַיין וויא דיא קְנֶעכְט וָואשׁ דִינֶען נִיט פון גִיצָאלְט וֶועגִין דָאס הֵייסְט אַזוֹא אַיין קְנֶעכְט וָואס עֶר אִיז גִיבָּארִין גִיוָוארִין בַּייא דֶעם הַאר אוּנ דֶער הַאר הָאט אִים מְגַדֵל גִיוֶועזְן׳ אוּנ חָאטְשֶׁע דֶער הַאר מִינֶערְט פון אִים עֶפִּיס גִיהֶער עֶר פון דֶעסְט וֶועגִין צוּא דִינֶען אִים וֶועגִין דֶעם גִינָאד וָואס דֶער הַאר הָאט מִיט אִים גִיטָאן׳ דָאס עֶר הָאט אִים מְגַדֵל גִיוֶועזְן: ויהי מורא שמים עליכם אוּנ עֶס זָאל זַיין דיא פָארְכְט פון גָאט אוֹיף אַייך׳ קוּם אוּנ זֶעה אַיין וואוּנְדֶערְלִיכֶע מַעֲשֶׂה וָואס עֶס הָאט זִיך גִיטְרָאפִין מִיט הֶחָכָם הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה גְלַאנְטִי זצ״ל אוּנ דוּא וֶועסְט זֶעהֶען וויא ווַייט עֶס גְרֵייכְט דָאס אַיין מֶענְטְשׁ גִיהֶער זִיך צוּ פָארְכְטִין פַאר גָאט:

הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה גְלַאנְטִי זצ״ל אִיז גִיזֶעסִין אִין דַמֶשֶׂק עֶר אִיז גִיוֶועזְן אַיין גְרוֹיסֶער צַדִיק אוּנ אַיין פְרוּמֶער מַאן׳ עֶר אִיז גִיוֶועזְן בָּקִי אִין אַלֶע זִיבִּין חָכְמוֹת וָואשׁ זַיינֶען פַאר הַאנְדִין אוֹיף דֶער וֶועלְט׳ אִין זַיין דוֹר אִיז אַזוֹא אַיין חָכָם וויא עֶר נִיט גִיוֶועזְן נָאר אֵיין מֶענְטְשׁ אִיז גִיוֶועזְן אִין דַמֶשֶׂק אַיין יִשְׁמָעֵאל מֶען הָאט אִים גִירוּפִין אוֹיף עַרְבִי לָשׁוֹן שֶׁעךְ׳ דָאס הֵייסְט אַיין גְרוֹיסֶער חָכָם אוּנ אַיין פִילוֹסוֹף דָאשׁ עֶר אִיז אוֹיךְ בָּקִי גִיוֶועזְן אִין אַלֶע זִיבִּין חָכְמוֹת אוּנ נָאךְ מֶער הָאט דֶער שֶׁעךְ גִיהַאט אַיין חָכְמָה דָאשׁ וֶוען אַיין מֶענְטְשׁ אִיז שְׁלַאף גִיוֶועזְן פְלֶעגְט מֶען קוּמֶען צוּא אִים דָאס עֶר זָאל גָאט בֶּעטִין אוֹיף אִים אוּנ נָאךְ זַיין תְּפִלָּה פְלֶעגְט עֶר זָאגִין וָואס דֶער סוֹף פון דֶעם חוֹלֶה וֶועט זַיין צִיא עֶר וֶועט לֶעבִּין אָדֶער עֶר וֶועט שְׁטַארְבִּין אוּנ עֶשׁ אִיז אַזוֹא גִיוֶועזְן וויא עֶר הָאט גִיזָאגְט׳ אַז הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה גְלַאנְטִי הָאט דִיא זַאךְ גִיהֶערְט׳ הָאט עֶר זִיךְ זֵייעֶר גִיוואוּנְדֶערְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט וואוּ עֶס ווַייזְט אוֹיס דָאס דֶער שֶׁעךְ אִיז הֵיילִיגֶער פון מִיר פַאר וָואר אִיךְ דִין דָאךְ גָאט אוּנ לֶערִין זַיין תּוֹרָה אוּנ הַאלְט זַיינֶע מִצְוֹת גָאר מַיינֶע טֶעג וָוארוּם זָאל אִיךְ נִיט זַיין וויא דֶער שֶׁעךְ׳ הָאט עֶר זִיךְ מְיַשֵּׁב גִיוֶועזְן אוּנ הָאט גִירוּפִין דֶעם פַּרְנָס חוֹדֶשׁ פון דַמֶשֶׂק אוּנ זָאגְט צוּא אִים גֵייא צוּא דֶעם שֶׁעךְ אוּנ זָאג אִים דָאשׁ דֶער רַבִּי פון דִיא יוּדִין בַּאגֶערְט צוּא זֶעהֶען זִיךְ מִיט דִיר הָאט עֶר אַזוֹא גִיטָאן אוּנ אִיז צוּא דֶעם שֶׁעךְ גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט עֶשׁ אִים גִיזָאגְט׳ אַזוֹ הָאט דֶער שֶׁעךְ גִיזָאגְט פַאר וָואר אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ דֶעם גוּטִי׳ן נָאמֶען פון אַייעֶר רַבִּי גִיהֶערְט אוּנ אִיךְ בַּאגֶער צוּ זֶעהֶן אִים דֶען עֶר אִיז אַקְלוּגֶער מַאן׳ אִיז גִיקוּמֶען דֶער פַּרְנָס חוֹדֶשׁ אוּנ הָאט צוּ הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה גִיזָאגְט׳ אַזוֹ אִיז עֶר בַּאלְד גִינַאנְגֶן צוּ אִים׳ אוּנ דֶער שֶׁעךְ הָאט אִים צוּ גִינוּמֶען מִיט גְרוֹיס כָּבוֹד אוּנ הָאט מִיט אִים גִישְׁמוּעֶסְט׳ אַזוֹ וויא זַייא שְׁמוּעֶסִין פְרֶעגְט אִים דֶער שֶׁעךְ בִּיסְטוּ עֶפֶּעס בָּקִי אִין דֶער אוּנ אִין דֶער חָכְמָה׳ הָאט הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה גִיזָאגְט מַיין הַאר גָאט הָאט מִיךְ גִילַייטְוָועלִיגְט צוּ ווִיסִין אִין דֶער חָכְמָה אַזוֹ הָאט אִים דֶער שֶׁעךְ פִיל שְׁאֵלוֹת גִיפְרֶעגְט אִין דֶער חָכְמָה אוּנ הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה הָאט אִים יֶעדֶער זַאךְ גִיעֶנְטְפֶערְט אוּנ עֶר הָאט גִיזֶעהֶען

דאס

וְרוֹדֵף שָׁלוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקָרְבָן לַתּוֹרָה: יג הוּא הָיָה אוֹמֵר נְגִיד שְׁמָא אֲבַד שְׁמֵהּ וּדְלָא מוֹסִיף יָסֵף וּדְלָא יַלִּיף קְטָלָא חַיָּב וּדְאִשְׁתַּמַּשׁ בְּתָגָא חֲלָף: יד הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי וּכְשֶׁאֲנִי לְעַצְמִי מָה

מעשה אבות

דאס ער איז בקי אין דער חכמה אזו וויא ער אונ דורך דעם האט דער שעך זייער ליב גיקריגין צו הרב רבי משה אונ האט אים גיביטין דאס ער זאל קומען צו אים · איין מאל אין דער וואך · דעם אנדערין טאג נאך דעם האט זיך דער שעך ניט גיקאנט אויף האלטין אונ האט גישיקט צוויא קנעכט מיט איין פערד דאס הרב רבי משה זאל קומען צו אים · ווען ער איז צו דעם שעך גיקומען האט ער אים אן גיהויבין זנו קושין אונ האלזין אונ זאגט צו אים מיין פריינד פון דער צייט וואס דוא ביסט פון מיר אוועק איז מיין זייל גיבונדין גיווארן צו דיר אונ איך האב מיך שוין ניט גיקענט אויף האלטין צו ווארטין אז דוא זאלסט זעלבסט קומען צו מיר אונ זיינען ווידער גיזעסין אונ האבין גישמועסט אונ דער שעך האט אים גיפרעגט פון איין אנדער חכמה האט אים הרב רבי משה ווידער גיענטפערט אויף יעדער זאך אונ אלע צוויא טעג פלעגט הרב רבי משה קומען צו דעם שעך אונ האבין באנאנד גישפראכין פון דברי חכמה אונ דר שעך האט גיזעהען דאס ער איז בקי אין אלע זיבן חכמות · איין זאך איז גיוועז פון דער זיבעטער חכמה דאס דער שעך האט עס ניט גיוואוסט האט ער גיפרעגט צו הרב רבי משה אויב ער ווייס דיא זאך האט ער אים גיזאגט דאס ער ווייס עס אזו איז דער שעך גיפאלין פאר זיינע פיס אונ זאגט צו אים איך בעט דיך לערין עס מיך דען דיא זאך איז פון מיר פאר מיטין · אזו זאגט הרב רבי משה דיא חכמות וואס איך קען זיינען מיר שווער אן גיקומען אונ איך האב זייא ניט באקומען אום זיסט · דרום וועל איך דיך אויך ניט לערנען אום זיסט · האט דער שעך גיזאגט זאג מיר וואס דיין הארץ גילוסט וועל איך דיר געבין · האט הרב רבי משה גיזאגט איך מיין ניט קיין געלט צו נעמען נאר דוא זאלסט מיך פאר דעם איין אנדער חכמה לערנען זאגט דער שעך וואס פאר איין חכמה זאל איך דיך לערנען ווען דוא ביסט בקי אין אלע חכמות אונ עס איז ניטא אזו איין חכמה וואס איך ווייס אונ דוא ווייסט ניט · האט הרב רבי משה גיזאגט · דוא האסט איין וואונדערליכע חכמה וואס איך ווייס איר ניט · דאס ווען דוא טוסט מתפלל זיין אויף איין שלאפין איז פאר דיר אנטפלעקט ציא ער וועט לעבין בלייבין ציא ער וועט שטארבין · זאגט דער שעך דיא חכמה קען איך ניט אנטפלעקין צו קיין שום בשעפעניש אויף דער וועלט · האט הרב רבי משה גיזאגט מיין חכמה קען איך אויך ניט זאגין צו קיין שום מענטש · זאגט דער שעך ווייס מיין פריינד דאס איך בין בשווארין פון מיינע עלטערין דאס איך זאל ניט זאגין דיא זאך צו קיינעם · האט הרב רבי משה גיזאגט איך בין אויך בשווארין ניט צו לערנען מיין חכמה צו קיינעם אבער איך האלט עס איז דאך פון מיין טובה וועגין דאס איך זאל איין אנדער חכמה בקומען דורך דעם · אזו מעג איך דיא זאך אנטפלעקין דרום מעגסטו

אויך

אֲנִי וְאִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתָי: טו שַׁמַּאי אוֹמֵר עֲשֵׂה תוֹרָתְךָ קֶבַע אֱמוֹר מְעַט וַעֲשֵׂה הַרְבֵּה וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת: טז רַבָּן

מעשה אבות

אויך מיר זאגין דיין חכמה כדי דוא זאלסט קענען מיין חכמה · זאגט דער שעך ווען עס איז אזו · וועל איך דיר זאגין אונ נון שטייא אויף אונ גייא אהיים אונ גרייט זיך אן דוא זאלסט פאסטין צווייא טעג איינס נאך דעם אנדערין · אונ זאלסט איצונד אויך ניט עסין קיין פלייש אונ ניט טרינקען קיין ווייין אונ ווען דוא וועסט היינט אפ עסין זאלסטו גיין זיך טובל זיין אונ זאלסט אנדערע קליידער אן טאן אונ דיא צווייא טעג וואס דוא וועסט פאסטין זאלסטו דיך טובל זיין פריא אונ אבינט אונ זאלסט נאך זקלערין נאך דיינע מעשים דען עס איז ניט פאר האנדין קיין מענטש אויף דער וועלט דאס ער זאל ניט זינדיגן · אונ הרב רבי משה האט אזו גיטאן · אונ נאך דיא צווייא טעג איז ער צו דעם שעך גיקומען אזו האט דער שעך גיזאגט צו אים איצונד קום וועל איך דיר ווייזין דעם סוד האט ער אים גינומען אונ האט אים גיפירט אין איין חדר אונ האט דיא טיר פאר שלאסין דאס קיינער זאל ניט ארײן גיין אונ פון דעם חדר זיינען זייא ארוים גיקומען צו איין ווייין גארטין אונ אין דעם ווייין גארטין איז גיגאנגען איין שאזיפקי אונ לעבין דעם איז גיוועזן איין באנק אונ אויף איר איז גילעגין צווייא פאר ווייסע קליידער האט דער שעך גיזאגט איידער מיר קומען צו דעם היילִיגין ארט לאמיר זיך טובל זיין האבין זייא זיך טובל גיוועזן אונ האבין אן גיטאן דיא ווייסע קליידר אונ גייען ווייטער בנאנד · הרב רבי משה הויבט אויף זיינע אויגן זעהט ער איין פאליטש דאס ער האט זיין גלייכין ניט גיזעהען ער איז זייער שיין גיבויט אונ זיינע טירן זיינען פון גילייטערטע זילבער אונ גימאלט מיט אלערלייא גימעלין דאס זיין גלייכין איז בייא איין קיסר ניט פאר האנדין · בשעת דער שעך האט גינעהענט צו דער טיר פון דעם פאליטש האט ער גיזאגט צו הרב רבי משה זייא גיהיט דאס דו זאלכט אהער ארײן קומען מיט גרוים פארכט אונ ציטערניש אונ וואס איך וועל טאן זאלסטו אויך טאן · וויא זייא זיינען אין דעם פאליטש גיקומען איז גיפאלין אויף דעם שעך איין גרוים ציטערניש אונ האט זיך גיבוקט זיבן מאל אנטקעגין אחדר וואס איז אין דעם פאליטש גיוועזן אונ ער איז גיוועזן פאר האנגען מיט איין פיר האנג אויס גיוועבט מיט טייערע דימאנטין גאר אן איין שיעור · אזו האט זיך הרב רבי משה זייער דער שראקין דען ער האט זיך גיטראכט טאמער שטייט דארטין איין בילד · האט ער פאר מאכט דיא אויגין אונ האט גיזאגט שויתי ה' לנגדי תמיד אונ האט זיך גיבוקט זיבן מאל אזו וויא דער שעך האט אים גיבאטין · האט דער שעך גיזאגט צו הרב רבי משה מיט איין נידעריגע שטים אונ איין צו בראכין הארץ · גייא צו דעם חדר אונ מאך אויף דיא טירן וועסטו דארטין גיפינען דיין בגער · האט ער אזו גיטאן אונ האט גיזעהן דאס עס איז דארטין פאר האנדין איין טאוויל וואס אויף אים איז גימאלט דאס גישטאלט פון דער מנורה אונ אויבין איז גישריבן דער פסוק שויתי ה' לנגדי תמיד אונ דיא אותיות פון

גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק וְאַל תַּרְבֶּה לְעַשֵּׂר אֻמָּדוֹת: יז שִׁמְעוֹן בְּנוֹ אוֹמֵר כָּל יָמַי גָּדַלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מָצָאתִי

מעשה אבות

דעם שם זיינן געוועזן גרויס · האט ער זיך זייער געפרייעט דאס ער האט זיך נים ניבוקט אום זיסט אונ זיינען ביידע צוריק ניגאנגען האט הרב רבי משה געזאגט צו דעם שעך נוא דוא האסט מיר געזאגט דאס איך וועל דא מיין בגער וויסן אונ איך ווייס דאך מער נים נייערט וואס איך האב געזעהן האט דער שעך געזאגט דוא זאלסט וויסן דאס דיא גרויסע אותיות וואס דוא האסט געזעהען דאס איז דער נאמען פון דעם וואס האט דיא וועלט בשאפין אונ ווען איין מענטש קומט צו מיר דאס איך זאל בעטן אויף איין שלאפין גייא איך אונ בין מיך טובל אונ גייא ארין אין דעם פאלימש מיט גרויס פארכט אונ ציטערנעש אונ בין מתפלל בייא דעם פיר האנג וואס דוא האסט געזעהען אונ נאך דעם מאך איך אויף דיא טירן אונ ווען איך זעה דיא אותיות פון דעם הייליגן נאמען לייכטין אונ שיינען אזו ווייס איך דאס דער שלאפער וועט לעבין אונ ווען איך זעה איין וואלקין אויף דיא אותיות אזו ווייס איך דאס ער וועט שטארבין ׃ אונ דער שעך האט געמיינט דאס קיינער ווייס נים דיא זאך וויא אזו דער נאמען פון גאט איז אונ הרב רבי משה איז אהיים געקומען אונ האט איין גרויס גיוויין געוויינט אונ האט געזאגט וויא איז צו אונז פון דעם יום הדין דען ומה דאך דער שעך דאס דורך דעם וואס ער ווייס דאס דאס איז דער נאמען פון גאט טוט ער אים אזו איין כבוד אונ איין פארכט אונ איין ציטערנעש בגריפט אים ווען ער קומט צו דעם חדר · וואס זאלין מיר שוין זאגין מיר וואלטין דאך געקערט מער צו טאן אונ בכבוד ווען מיר דער מאנען דעם נאמען פון גאט גיהער אונז אן נעמן איין גרויס ציטערניש׃

יוסי בן יועזר איש צרדה דער הער פון דער שטאט צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים דער הער פון ירושלים קבלו מהם זייא האבין פון זייא מקבל געווען דיא תורה יוסי בן יועזר אומר יוסי בן יועזר זאגט יהי ביתך בית ועד לחכמים דיין הויז זאל זיין איין הויז פון איין זאמלונג צו דיא חכמים דאס זייא זאלין קומען מפלפל זיין אין דער תורה אדער תקנות מאכין · כדי דוא זאלסט פון זייא מקבל זיין דברי חכמה ומוסר׃ והוי מתאבק בעפר רגליהם אונ דוא זאלסט זיך שטויבין אין דער ערד פון זייערע פיס כלומר דוא זאלסט נאך גיין נאך דיא חכמים דוא זאלסט הערין זייערע רייד אונ ווען איינער גייט הינטער זיין חבר אזו פאלט אויף אים דער שטויב פון דער ערד וואס זיין חבר מאכט מיט זיין גאנג · והוי שותה בצמא את דבריהם אונ דוא זאלסט טרינקען אין דארשט זייערע רייד כלומר אזו וויא איין מענטש וואס איז דארשטיג נים אזוא וויא איינער וואס איז זאט · רבי יוסף יעבץ שרייבט דרויף דוא זאלסט נים זאגין איך האב שוין פון דיא מענטשין פיל מאל געהערט זייערע רייד אונ איך דארף שוין נים נאך קלערין נאך זייא נאר איך זאל זייא מקבל זיין אונ גלויבין דריגען דרום זאגט דער תנא דאס דוא זאלסט טרינקן זייערע רייד אזוא וויא איין דארשטיגער כלומר גלייך אז דוא האסט זייערע רייד נים

ניהערט

לְגוּף טוֹב מִשְּׁתִיקָה · וְלֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה · וְכָל הַמַּרְבֶּה דְּבָרִים מֵבִיא חֵטְא׃ יח רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים

מעשה אבות

גיהערט קיין מאל אונ דוא זאלסט אין זייא נאך קלערין · יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יוסי בן יוחנן דער הער פון ירושלים זאגט יהי ביתך פתוח לרוחה דיין הויז זאל זיין אפין צוא דער ברייטען צוא געבין צדקה צוא ארימע לייט ויהיו עניים בני ביתך אונ ארימע לייט זאלין זיין דיין הויז גיזינד כלומר דיינע הויז לייט וואש דוא דארפשט זייא דיך צוא באדינען זאלסטו בייא דיר האלטין עניים דיך באדינען זייא זאלין בייא דיר פרנסה האבין · אדער אזוא אין דר פשט דיא עניים וואס קומען צוא דיר צדקה נעמען זאלן זיין גליך אז דיין הויז גיזינד אזו וויא ווען דוא גיסט צו דיינע קינדער גיסטו דאך מיט איין פרייליך הארץ אזו גליך זאלסטו מיט איין פרייליך הארץ זיין ווען דוא גיסט צדקה צו איין עני דען דער מענטש וואס ער גיט צדקה טוט ער מיט זיך זעלבסט גמילות חסד דען זיין שכר איז זייער פיל · אדער אזו איז דער פשט · יהי ביתך פתוח לרוחה דיין הויז זאל זיין אפין צו דער ברייטערן צו געבין צדקה ווארום דער סוף וועט דאך זיין ויהיו עניים בני ביתך דאס דיין הויז גיזינד וועלין עניים זיין דען דאש ארומקייט איז גליך אז איין ראד וואש עם דרייט זיך אפילו ווען דוא וועסט בייא דיין לעבין ניט קומן דר צו וועט פאר גיוויס קומען דיין קינד אדער דיין קינדס קינד אזוא וויא מיר גיפינען איין מעשה אין דער גמרא דאש רבי חייא האט גיזאגט צו זיין ווייב ווען איין ארומאן וועט קומען צו דיר ברויט בעטין זאלסטו פעדערין אים צוא געבין כדי דאס מען זאל פעדערין ברויט צוא דיינע קינדער ווען זייא וועלין ברויט בעטין האט זיא גיזאגט צו רבי חייא ווארום פלוכסטו מיך דאס מיינע קינדער וועלין ברויט בעטין האט ער גיזאגט צו איר עם שטייט אזו אין דער תורה כי בגלל הדבר הזה בגלל איז דיא טייטש ראד כלומר עם איז גליך אז איין ראד וואש דרייט זיך · ואל תרבה שיחה עם האשה אונ זאלסט ניט פיל שמועסין מיט דער אשה · דען אמאל פאר מייד זיך איין מענטש צו נעמען אורחים אין שטוב דען ער וויל צוא שמועסין מיט זיין ווייב אונ ווען דיא אורחים וועלין זיין וועט ער עם ניט קענען טאן דאס ער זאל מיט איר פיל שמועסין דרום זאגט דער תנא דאש דוא זאלסט ניט פיל שמועסין מיט דער אשה כדי דוא זאלסט קענען אורחים ארין ברייגגען צו זיך · דער אברבנאל שרייבט דען דיא טבע פון ווייבער איז דאס זייא זיינען קארג אונ עם איבעלט אין זייערע אויגין ווען דער מאן גיט עפעס צו ארעמע לייט דרום האט דער תנא אן גיזאגט דאס אין דעם ענין פון צדקה זאלסטו ניט מערין צוא שמועסין מיט דיין ווייב אונ זאלסט פון איר קיין עצה דרינען ניט נעמען דען זיא וועט דיך ראטין דאש דוא זאלסט ניט געבין · באשתו אמרו דאס וואס דיא חכמים האבין גיזאגט מען זאל גיוז פיל שמועסין מיט דער אשה מיינען דיא חכמים מיט זיין ווייב זאל מען ניט פיל ריידין ק״ו מכל שכן באשת חבירו מיט איין פרעמדע אשה דאש מען זאל מיט איר ניט ריידין

ווואס

הָעוֹלָם קַיָּם עַל הָאֱמֶת וְעַל הַדִּין וְעַל הַשָּׁלוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר: עלינו · קדיש יתום

מעשה אבות

וואס מען דארף ניט מכאן אמרו פון דעם וואס אויבין איז געשטאנען האבין דיא חכמים גיזאגט כל המרבה שיחה עם האשה ווער עס מערט צוא שמועסין איבעריגע ווייר מיט איין אשה גורם רעה לעצמו איז ער זיך גורם שלעכטס דען ווען איין מענטש איז גיוואונט צוא דער ציילין צוא זיין ווייב יעדער זאך אזו ווען ער דער ציילט איר וויא עס האט זיך אים גישלאגין מיט זיין חבר לערינט זיא אים דאס ער זאל מאכין איין קריג אזו וויא מיר גיפינען ביי קרח דאס ער האט דער ציילט צו זיין ווייב דאש משה רבינו האט אויף גיהויבין צו דיא לוים האט זיא אים גיבראכט צו קריג · אדער ווען ער דער ציילט איר וויא אזו זיין חבר האט אים מבזה גיוועזן אזו איז זיא אים אויך מבזה ביי זיך אין הארץ נוא איז ער דאך גורם זיך זעלבסט שלעכטץ ובוטל מדברי תורה אונ אויך קומט פון דעם דאס ער איז זיך מבטל דיא צייט פון צוא לערנען וסופו יורש גיהנם אונ זיין סוף ווערט זיין דאס ער ווערט ירשענען דעם גיהנם:
יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם זייא האבין מקבל גיוועזן פון דיא צווייא וואס זייגען פריער גישטאנען דא יהושע בן פרחיה אומר יהושע בן פרחיה זאגט עשה לך רב זייא מקבל אויף דיר איין רבי דאש דוא זאלסט ביי אים תורה לערנען אונ זאלסט ניט לערנען פון עטליכע רביים דען טאמער וועלין זיך זייערע סברות ניט אויס גלייכין דער וועט דיר זאגין אזו דיא סברא אונ דער אנדערער וועט דיר זאגין דריגען איין אנדער סברא אונ דוא ווערסט פון דעם מבולבל ווערין וקנה לך חבר אונ קויף דיר איין חבר ווען דוא וועסט ניט גיפינען קיין רבי דאס ער זאל מיט דיר לערנען פון דעסט וועגין זאלסטו אליין ניט לערנען נאר אזו זאלסטו טאן דוא זאלסט דיר איין חבר נעמען אונ זאלסט אים געבין גאר זיין גינוגען דאס וועגין דעם זאל ער בווילינט ווערין צו זיין דיין חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות אונ זאלסט משפטין אלע מענטשין צו גוטין דהיינו ווען דיין חבר וואס דוא ווערסט זיך קויפין ווערט עפעס ריידין אנטקעגין דיר זאלסטו אים ניט דן זיין צוא שלעכטץ דען דורך דעם ווענט אייער חברותה קיין קיום ניט האבין · אונ ווען דוא וועסט אים דן זיין צו גוטין אזוי ווערט איר קענען זיין איין חברותה אונ איר ווערט זיך ניט אפ שיידין איינער פון דעם אנדערין: נתאי הארבלי אומר נתאי הארבלי זאגט הרחק משכן רע דוא זאלסט זיך דער ווייטערין צו וואוינען מיט איין שלעכטין מענטשין אדער אזו איז דער פשט ווען דוא וועסט זעהען איין מענטש דאס ער איז איין רעכטער צדיק נאר אין דעם זייגען פון שכינות איז ער שלעכט דהיינו ער איז גיוואונט צו מאכין קריג אונ זיין אויג איז גיאייבילט

אין זיין חברש זאכין אונ זיין הארץ ברענט אין אים אזו וויא פייער מהמת גרויש קנאה אונ אין אנדערע זאכין איז ער ערליך פון דעסט וועגין זאלסטו דיך דער ווייטערין פון אים ווייל ער איז איין שכן רע · ואל תתחבר לרשע אונ ווען דוא וועסט זיך דער ווייטערן פון דעם שכן רע אונ דוא וועסט זעהען איין מענטש דאש אין דעם ענין פון שינאות איז ער זייער גוט דען זיין אויג איז זאט פון זיין פיל געלד אונ זילבער וואס ער האט אונ ער איז ניט גיוואונט צו מאכין קריג אונ איז ניט מקנא צוא קיינעם נאר ער איז אבער איין רשע אונ ער טוט פיל עבירות וועשטו וועלין זאגין וואש גייט מיך אן וואס ער איז איין רשע זיין רשעות וועט זיך ניט באהעפטין צו מיר זיינע עבירות זיינען פאר בונדין בייא אים אויף זיין אקסיל אונ אין זיין שוים וועט ער זיין זינד טראגין אונ איך וועל גיין זיך באהעפטין מיט אים דען ער איז איין גוטער שכן דרום זאגט דר תנא ואל תתחבר לרשע רוא זאלסט דיך ניט באהעפטין צו איין רשע דען דוא וועסט זיך גיווים פון זיינע מעשים אפ לערנען ואל תתיאש מן הפורענות אונ זאלסט דיך ניט מיאש זיין פון שטראף דרום זאלסטו דיך ניט באהעפטין צו אים · אדער אזו איז דער פשט דען עס איז גיווים דאס עס איז ניט פאר האנדין קיין ערגערער שכן רע וויא דער יצר הרע וואס ער וואונט אין דיא גידערים פון דעם מענטשין אונ אין זיין שוים טוט ער ליגין אונ אויך אים האט דא דער תנא אן גיזאגט דאס איין מענטש זאל זיך דער ווייטערין פון אים דהיינו ווען זיין יצר הרע וועט אים אן ריידין צו טאן איין דבר עבירה זאל ער זיך פון אים דער ווייטערין איין גרויס דער ווייטערונג אונ מיט דעם איז רעכט וואס דער תנא זאגט דעם לשון הרחק דער ווייטערין דען דאס שיקט זיך צו זאגין אויף אזו איין זאך וואס עס איז נאהענט אונ מען דער ווייטערט זיך פון דעם · דאס הייסט ווען דיא זאך פון דער עבירה איז נאהענט צו דיר צו טאן זאלסטו זיך דער ווייטערין פון צו טאן · אונ נאך דעם זאגט ער ואל תתחבר לרשע דוא זאלסט זיך ניט באהעפטין צו דעם רשע דאס מיינט מען דעם יצר הרע כלומר ווען ער רעט דיך אן דאס דוא זאלסט נאך גיין נאך דער עבירה צו באהעפטין זיך מיט אים אונ צו נאך זוכין דיא עבירה חאטשע זיא איז ווייט פון דיר זאלסטו זיך ניט באהעפטין צו אים · אונ נאך דעם זאגט ער ואל תתיאש מן הפורענות דהיינו ווען דוא ביסט שוין גישטרויכילט גיווארין מיט דיינע זינד אונ דוא ביסט איבער גירעט גיווארין צו דער ראט פון דעם יצר הרע אונ האסט גימערט צו זינדיגין זאלסטו זיך ניט מיאש זיין צו זאגין דאס מען וועט שוין דיין תשובה ניט אן נעמען אונ דרום וועסטו ניט וועלין תשובה טאן נאר דוא זאלסט יוא תשובה טאן דען גאט ברוך הוא איז איין פיל דער בארעמיגער אונ נאך דעם פשט מיינט מען מן הפורעניות פון דיא עבירות וואס דוא האסט גיטאן :

יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם יהודה בן טבאי אונ שמעון בן שטח האבין מקבל גיוועזן פון דיא צווייא וואס זייגען פריער גישטאנען יהודה בן טבאי אומר יהודה בן טבאי זאגט אל תעש עצמך כעורכי הדיינין דוא זאלשט זיך ניט מאכין אזו וויא

דיא וואס גרייטין אז דיא טענות צוא דיא בעלי דינים וואס קומען זיך לאדין · אדער אזוא איז דער פשט ווען עס קומען זיך צוא דיר לאדין דער עושר וואס האט דיך פאר איין דיין גימאכט אין דער שטאט מיט איין אנדער מענטשין זאלסטו דיך ניט מאכין גלייך אז דער וואס האט דיך אן גיריכט אין דער שטאט אונ זאלסט זיך ניט פלייסין צו מאכין אים גירעכט וכשיהיו בעלי הדין עומדים לפניך ווען דיא בעלי דינים וואס לאדין זיך שטייען פאר דיר אונ טענען יהיו בעיניך כרשעים זאלין זייא ביידע זיין פאר דיר אזוא וויא רשעים · דער רבינו יונה שרייבט חאטשע ער האט ניט ליב איינעם פון דיא בעלי דינים מער פון דעם אנדערין זאל ער ניט נייגין זיין הארץ צוא איינעם אונ זאל זאגין עס ווייזט מיר דאס ער איז גירעכט אין זיין דין · אונ זיין חבר איז איין רמאי דען ווען דוא וועסט אזו טראכטין וועסטו ניט קענען דעם דין אמת פסקנן דען דיין הארץ האט שוין גינייגט צו דעם וואס דוא האלסט אז ער איז גירעכט אונ דוא וועסט ניט קענען זעהען אנטקעגין אים קיין שלעכטיקייט · נאר זייא זאלין ביידע זיין גלייך אין דיינע אויגין אזו וויא רשעים דאס זייא טענן ביידע פאלש ביז דוא וועסט דעם דין פסקנן : וכשנפטרים מלפניך אונ ווען זייא גייען אוועק פון דיר יהיו בעיניך כזכאין זאלין זייא זיין אין דיינע אויגין גלייך אז זייא זיינען ביידע גירעכט כשקבלו עליהם את הדין אז זייא האבין אויף זיך מקבל גיוועזן דעם משפט וואס מען האט זייא גיפסקנט · רבי משה אלשקר שרייבט דאס אזו איז דער פשט פון דער משנה אל תעש עצמך כעורכי הדיינין דאס הייסט דוא זאלסט ניט אן ריכטין קיין טענות אנטקעגן גאט ב״ה צו זאגין ווארום איז פאר האנדין איין צדיק דאס עס גייט אים שלעכט אויף דער וועלט אונ עס איז פאר האנדין איין רשע עס גייט אים גוט אויף דער וועלט וכשיהיו בעלי הדין עומדים לפניך כלומר ווען דיא צדיקים וואס עס גייט זייא שלעכט אויף דיזר וועלט וועלין שטיין פאר דיינע אויגין · כלומר דוא וועסט דיא זאך אין זין נעמען צו פרעגין איין קשיא אויף גאט יהיו בעיניך כרשעים כלומר זאלסטו וויסין אז דאס איז וויל זייא קומען אפ אויף דער וועלט אויף דיא חטאים וואס זייא האבין גיטאן דען עס איז ניט פאר האנדין קיין מענטש אויף דער וועלט דאס ער זינדיגט ניט אונ דרום קומט אויף זייא יסורים וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין אונ ווען זייא גייען אוועק פון דער וועלט זאלין זייא זיין ביי דיר אזו וויא צדיקים דען זייא זיינען שוין אפ גיקומען מיט דיא יסורים פאר זייערע חטאים כשקבלו עליהם את הדין זייא האבין שוין זייער משפט אפ גינומען : שמעון בן שטח אומר שמעון בן שטח זאגט הוי מרבה לחקור את העדים דיא זאלסט מערין צו פארשטין דיא עדות והוי זהיר בדבריך אונ זאלסט זיין גיהיט אין דיינע רייד · רבי יוסף יעבץ שרייבט דאס מען מיינט ווען דער דיין פסקנט דעם דין זאל ער זייא ניט זאגין דרום האב איך אזו גיפסקנט · דען ער האט אביסיל מודה גיוועזן אדער נאך אזו איין גלייכין צו זאגין דעם בעל דין דעם טעם · פאר וואס ער האט דעם גירעכט גימאכט אונ דעם שולדיג גימאכט שמא מתוכם ילמדו לשקר טאמער וועלין זייא זיך פון דעם אפ לערנען אויף דעם צווייטין מאל צו זאגין ליגין אונ צו טענן פאלש מיט אזו איין אופן

וואס

וואס דער דיין האט זייא פריער גירעכט גימאכט: שמעיה ואבטליון קבלו מהם שמעיה
אונ אבטליון האבין מקבל גיוועזן פון דיא צווייא וואס זיינען פריער גישטאנען שמעיה
אומר שמעיה זאגט אהב את המלאכה האב ליב צו כאן איין מלאכה פון דיין פרנסה ווינן:
רבי משה אלשקר שרייבט דאס עס גייט אויף דיא דייר וואס זיינע רביים האבן גיזאגט ·
דען יהודה בן טבאי מיט שמעון בן שטח האבין גישמועסט פון דעם ענין פון דיינות ·
דרויף האט שמעיה גיזאגט וויא שיין איז צוא דעם מענטשין דאס ער זאל זיך ווער
ווייטערן פון צו זיין איין דיין · דען חאטשע זייא האבן גילערינט דעם מענטשן וויא אזו
ער זאל ניצול ווערן פון איין עבירה פון דר מלאכה פון דיינות אבער עס איז פארט איין
גרויסע סכנה דרום גיהער איין מענטש בעסער זיך מפרנס זיין פון איין מלאכה האמושע
זייא איז איין שענדליכע איי ער זאל איין דיין זיין חאטשע ער וועט מיט דעם האבין
הערשאפט · ושנא את הרבנות אונ האב פיינד דאש רבנות ואל תתודע לרשות דאש ווארט
רשות בטייט דער יצר הרע · דען ער ווייזט צו דעם מענטשין דאש עס איז ביא אים
דער רשות צו טאן זיינע אלע תאוות אונ גאר דיא ראט פון דעם יצר הרע איז צו
זאגין דעם מענטשין וואס דוא קענסט טאן טוא · אונ דאס זאגט דער תנא דוא זאלסט
דיך ניט מאכין דעם יצר הרע פאר איין גוטין פריינד צוא טאן וואס ער רעט דיך אן:
אבטליון אומר אבטליון זאגט חכמים הזהרו בדבריכם איר חכמים איר זאלט זיין גיווארינט
אין אייערע רייד · כלומר אלע זאכין וואס איר שטראפט דעם המון עם דאש זייא זאלן
זיך פון דעם אפ היטען זאלט איר אליין אויך זיין גיווארינט צו היטין זייא · דען וועט
דער המון עם וועט זעהען דאס איר זייט זייא ניט מקיים וועלין זייא אויך אזו טאן
וועט דער פון קומען שמא תחובו חובת גלות דיא זינד פון זייא וואס זייא זיינען דרויף
חייב גלות · וועט אויף אייך גירעכינט ווערין · דען איר האט עס גורם גיוועזן דאס זייא
זאלין דיא זאכין טאן אונ פון אייך האבין זייא זיך אפ גילערינט ותגלו למקום מים הרעים
אונ איר וועט פאר טריבין ווערין צו אזו איין ארט פון שלעכטע וואסער כלומר מען
וועט אויף אייך קיין רחמנות ניט האבין אונ ניט נאר אויף אייך וועט איר עס ברייגגן
וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו דען דיא תלמידים וואס האבין זיך פון אייך אפ
גילערינט צוא שטראפין יענעם אונ אליין וועלין זייא ניט מקיים זיין · וועלין אויך
טרינקען פון דעם ביטערע וואסער אונ וועלין שטארבין ונמצא שם שמים מתחלל וועט
זיין איין חילול השם: הלל ושמאי קבלו מהם הלל אונ שמאי האבין מקבל גיוועזן פון דיא
צווייא וואס זיינען פריער גישטאנען · הלל אומר הלל זאגט הוי מתלמידיו של אהרן דוא
זאלסט זיין גלייך אז דוא ביסט ביא אהרן הכהן איין תלמיד צוא גיין אין זיינע גוטע
וועגין דאס ער איז גיוואונט גיוועזן צו טאן אוהב שלום ורודף שלום דוא זאלסט זיין איין
ליב האבער פון שלום אונ נאך יאגין צו מאכין שלום אזו וויא אהרן הכהן האט גיטאן ·
דען אזו איז גיוועזן דער שטייגער פון אהרן ווען ער האט גיזעהען דאס צווייא
מענטשין האבין זיך גיקריגט אזוא איז ער נאך דעם גיקומען צו איינעם פון זייא אונ
האט גיזאגט צו אים זעה ווארום קריגסטו דיך מיט יענעם פאר וואר ער איז דאך גיקומן

צוא מיר אונ איז פאר מיינע פים גיפאלין אונ האט מיך גיבעטין דאס איך זאל גיין
צוא דיר אונ ריידין מיט דיר דאש דוא זאלסט זיך מיט אים איבער בעטין אונ אזוא
האט ער גיזאגט צום אנדערין אויך אונ פון דעם איז גיווארין שלום צווישין זייא ·
אמאל האט איינער גיזאגט צו זיין ווייב דא טוא איך איין נדר דאס דוא זאלסט פון
מיר קיין הנאה ניט האבין · ביז דוא וועסט שפייען אין דעם אויג פון דעם כהן גדול ·
ווען אהרן הכהן האט דאס גיהערט אזו איז ער צוא דער אשה גיגאנגן אונ האט גיזאגט
צוא איר איך האב איין ווייטאג אין מיינע אויגין אונ מען האט מיר גיזאגט דאס דיין
שפייעכץ היילט דרום בין איך גיקומען צו דיר דאס דוא זאלסט מיר שפייען אין מיינע
אויגין האט זיא אזוי גיטאן אונ וועגין דעם איז זיא מיט איר מאן שלום גיווארין דען
זיא האט דאך מקיים גיוועזן וואס ער האט אויף איר גיבאטין : אוהב את הבריות דוא
זאלסט זיין איין ליב האבער צו לייטין ומקרבן לתורה אונ זאלסט זייא גינעהנען צו דער
תורה : הוא היה אומר עס איז גיוואונט גיוועזן צו זאגין נגיד שמא אבד שמיה אז זיין נאמען
ציט זיך עס הייסט ער האט איין שם ער מאכט זיך גרויש איז זיין נאמען פאר לארין
ער וועט ניט לאנג גיווערין אויף דער וועלט ודלא מוסיף ווער עס מערט ניט יסף תורין
וואס ער האט גילערינט יסף וועט איין גיטאן ווערין זיין לערנען אונ ער וועט גאר נעסין
ודלא יליף אונ דער וואס לערינט גאר ניט קטלא חייב איז ער זיך אליין שולדיג דעם
טויט ודאשתמש בתגא אונ ווער עס ניצט מיט דער קרוין פון דער תורה חלף וועט ער
פאר ביטין פון עולם הבא ער בייט דעם עולם מיט יענעם ער ניצט זיך דיא תורה
אויף דער וועלט : הוא היה אומר ער איז גיוואונט גיוועזן צוא זאגין אם אין אני לי ווען
איך אליין וועל מיר ניט העלפין איך זאל קונה זיין תורה אונ מעשים טובים מי לי
ווער וועט מיר העלפין · אדער אזו איז דער פשט דען דער עיקר פון גאטש דינשט
איז בייא דער יוגינט דאס דענמאלט שטארקט זיך דער יצר הרע אויף דעם מענטשין
אונ דרויף זאגט דר פסוק אשרי איש ירא את יי וואול איז צו איין מענטש וואס האט מורא
פאר גאט כלומר ווען ער איז נאך איין מענטש דאס הייסט אין דער יוגינט דען דענמאלט
איז ער אין זיין רשות צו טאן וואס ער וויל אבער אויף דער עלטער האט ער שוין
קיין כח ניט צו טאן איין עבירה דרויף זאגט דער תנא אם אין אני לי ווען איך בין ניט
צו מיר · דאס הייסט בייא מיין עלטער · ווען איך האב שוין קיין כח ניט צו טאן איין
עבירה · וועל איך דענמאלט ערשט תשובה טאן · מי לי ווער וועט זיין צוא מיר פאר
איין מליץ טוב צו זאגין זכות פאר גאט ברוך הוא · דען אלע וועלין זאגין דרום וואס
איך האב שוין קיין כח ניט צו זינדיגין בין איך גיקומען תשובה צוא טאן וכשאני
לעצמי אבער אז איך בין נאך צו מיר כלומר איך בין נאך גידעכינט איין מענטש דאס
הייסט בייא מיין יוגענט · אונ איך דין צו מיין באשעפער מה אני וויא פיל גירעכינט
בין איך מיט דעם · אונ ווען עס איז אזו גיהער איך דאך צו דינען מיין באשעפער
בייא מיין יוגענט · דען אם לא עכשיו אימתי ווען ניט היינט בייא מיין יוגענט · ווען וועל
איך קענען דינען גאט ברוך הוא · דען בייא מיין עלטער וועט מיין דינשט ניט אזוא

חָשוּב זַיין · דֶען מֶען וֶועט זָאגִין דְרוּם דִין אִיךְ גָאט וַוייל אִיךְ הָאבּ שׁוֹין קֵיין פַּת נִיט
צוּ אַיין עֲבֵירָה טָאן · אָדֶער אַזוֹא אִיז דֶער פְּשַׁט דָאשׁ דֶער תַּנָא לֶערִינְט צוּא דֶעם
מֶענְטְשִׁין דָאס עֶר זָאל זִיךְ נִיט גְרוֹיס הַאלְטִין מִיט זַיין רַייכְקַייט אוּנ פִּיל קִינְדֶער · דֶען
הַיינְט אָדֶער מָארְגִין וֶועט עֶר דָאךְ שְׁטַארְבִּין אוּנ וֶועט אַוֶועק לָאזִין גָאר זַיין פַּאר מֶעג
אוּנ דָאס זָאגְט דֶער תַּנָא אם אין אני לי וּמָה דָאךְ אִיךְ זֶעלְבְּסְט בִּין נִיט צוּ מִיר דֶען
אַלֶע צַייט אוּנ אַלֶע רֶגַע בִּין אִיךְ אָן גִיבְּרֵייט צוּ שְׁטַארְבִּין אוּנ פְּלוּצְלוּנְג וֶועט קוּמֶען
מַיין בְּרָאךְ אוּנ וֶועל אִין קֶבֶר גִיפִירְט וֶוערִין מי לי וָואס פַאר אַיין זַאךְ קֶען אִיךְ זָאגִין
דָאס עֶס אִיז מַיינְס אִיךְ זָאל מִיךְ מִיט דֶעם גְרוֹיס הַאלְטִין וכשאני לעצמי כְּלוֹמַר אוּנ וֶוען
עֶס וֶועט אוֹיף גֵיין אוֹיף מַיין דֵעָה דָאס אִיךְ בִּין נָאךְ יוּנְג · אוּנ עַל פִּי דֶרֶךְ הַטֶבַע אִיז
נָאךְ נִיט גִיקוּמֶען מַיין צַייט צוּ שְׁטַארְבִּין מה אני וָואס בִּין אִיךְ אֲפִילוּ וֶוען אִיךְ בִּין יוּנְג
קֶען דָאךְ אוֹיךְ זַיין דָאס אִיךְ וֶועל שְׁטַארְבִּין אוּנ וֶועל לָאזִין צוּא אַנְדֶערֶע מַיין גוּטְשׁ ·
אוּנ וֶוען אִיךְ זֶעה דָאס אַיין יוּנְגֶער קֶען אוֹיךְ שְׁטַארְבִּין אם לא עכשיו אימתי וֶוען אִיךְ
וֶועל אִיצוּנְד נִיט גָאט דִינֶען וֶוען וֶועל אִיךְ אִים קֶענֶען דִינֶען · דֶען עֶס קֶען דָאךְ זַיין
דָאס אִיךְ וֶועל שְׁטַארְבִּין אוּנ אִיךְ וֶועל שׁוֹין נִיט הָאבִּין קֵיין צַייט צוּא דִינֶען אִים ·
רַבִּי יוֹסֵף בֶּן שׁוּשָׁן שְׁרַייבְּט ואם לא עכשיו וֶוען אִיךְ וֶועל אִיצוּנְד נִיט טָאן אוּנ וֶועל
מִיט אַיין רֶגַע מְבַטֵל זַיין פוּן גָאטְשׁ דִינְשְׁט אימתי וֶוען קֶען אִיךְ דִיא רֶגַע מְשַׁלֵם זַיין
דָאס וָואס אִיךְ הָאבּ אִין אִיר גִימִינֶערְט דֶען דָאס וָואס אִיךְ וֶועל שְׁפֶּעטֶער טָאן גִיהֶער
אִיךְ דָאךְ דֶערְמָאלְט אוֹיךְ צוּ טָאן אוּנ עֶס קֶען נִיט גִירֶעכִינְט וֶוערִן אוֹיף דֶר רֶגַע וָואס
אִיךְ הָאבּ פְרִיעֶר גִימִינֶערְט פוּן גָאטְס דִינְסְט : שמאי אומר שַׁמַאי זָאגְט עשה תורתך קבע
מַאךְ דַיין תּוֹרָה אַיין גִיזֶעטְץ דוּא זָאלְסְט אוֹיף זִיךְ נֶעמֶען דָאס דוּא מוּזְט יֶעדֶער
טָאג לֶערְנֶען עֶטְלִיכֶע פְּרָקִים אָדֶער נָאךְ אַזוֹא אַיין גְלַייכִין אמור מעט ועשה הרבה
זָאג ווִינְצִיגֶער צוּא דָאס דוּא וֶועסְט גֶעבִּין צְדָקָה אוּנ גִיבּ מֶער אֵיידֶער דוּא זָאגְסְט צוּ ·
אָדֶער דֶער תַּנָא קוּמְט צוּא לֶערְנֶען דֶעם מֶענְטְשִׁין וֶוען עֶר וִויל אַיין מִצְוָה טָאן זָאל
עֶר פְרִיעֶר נִיט אַרוֹיס זָאגִין פוּן זַיין מוֹיל דָאס עֶר וֶועט דִיא מִצְוָה טָאן · דֶען וֶוען דֶר
מֶענְטְשׁ בְּרֵיינְגְט אוֹיף זַיין מוֹיל דִיא מִצְוָה וָואס עֶר וִויל צוּא טָאן · אַזוֹא שִׁיקְן זִיךְ אוֹיף
אִים דִיא מְקַטְרְגִים אָן פִּיל סִבּוֹת צוּא מְבַטֵל זַיין אִים פוּן דֶער מִצְוָה · אָבֶּער וֶוען עֶר
וֶועט ווִינְצִיגֶער זָאגִין אַזוֹא וֶועט עֶר קֶענֶען מֶער טָאן והוי מקבל את כל האדם דוּא
זָאלְסְט צוּא נֶעמֶען יֶעדֶער מֶענְטְשׁ בסבר פנים יפות מִיט אַיין גוּט פָּנִים : רַבִּי יְהוּדָה לִיוָוא
שְׁרַייבְּט עשה תורתך קבע מַאךְ דַיין תּוֹרָה אַיין גִיזֶעץ דָאס הֵייסְט דוּא זָאלְסְט פִּיל לֶערְנֶען
נָאר דוּא זָאלְסְט נִיט זָאגִין אִיךְ הָאבּ שׁוֹין פִּיל גִילֶערִינְט אוּנ פוּן אִיצוּנְד גִיהֶער אִיךְ
מִיךְ שׁוֹין מֶער נִיט מִיעֶן צוּ דֶער תּוֹרָה דְרוּיף זָאגְט דֶער תַּנָא אמור מעט טְרַאכְט זִיךְ וִיאס
דוּא הָאסְט ווִינְצִיג גִילֶערִינְט ועשה הרבה אוּנ מַאךְ דִיר נָאךְ מֶער אַיין גִיזֶעץ צוּם לֶערְנֶען
נָאר וֶועגִין דֶעם זָאלְסְטוּ דִיךְ נִיט טְרַאכְטִין וֶוען אַיין מֶענְטְשׁ קוּמְט צוּ דִיר דָאס דוּא
וֶועסְט אִים נִיט צוּ נֶעמֶען מִיט אַיין גוּט פָּנִים · דֶען דוּא וֶועסְט דִיךְ נִיט מְבַטֵל זַיין פוּן
לֶערְנֶען דְרוּיף זָאגְט דֶער תַּנָא והוי מקבל כו׳ פוּן דֶעסְט וֶועגִין וֶוען אַיין מֶענְטְשׁ קוּמְט צוּ

דיר

דיר זאלסטו אים כבוד געבין אונ זאלסט אים מיט איין גוט פנים צו נעמען : רבן גמליאל אומר רבן גמליאל זאגט עשה לך רב מאך דיר איין רבי דאס דוא זאלסט נאר לערנען ביא איין רבי וועסטו מיט דעם גיוואוינען ותסתלק מן הספק דאס דוא וועסט אפ גיטאן ווערין פון איין ספק אבער ווען דוא וועסט לערנען פון עטליכע רביים אזו ווערט ער דיר זאגין דאס אזו איז דיא סברא אונ דער אנדערער וועט דיר זאגין דיא סברא אנדערש וועט דיר איין ספק זיין וויא אזו דוא זאלסט טאן ואל תרבה לעשר אומדות אונ דוא זאלסט ניט מערין געבין מעשר מיט שאצונג נאר זאלסט איבער מעסטין צו געבין מעשר איינם פון צעהן שמעון בנו אומר שמעון זיין זון זאגט כל ימי גדלתי בין החכמים אלע מיינע טעג בין איך גיוואקסין גיוואורין צווישין חכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה אונ איך האב ניט גיפונען אז צום גוף זאל אויך גוט זיין נאר דאס שווייגין · דער רמב"ם שרייבט עס איז גיוועזן איין חכם דאס ער האט ווינציג גירעט אונ מען האט אים גיפרעגט וואס איז דיא סבה וואס דוא שווייגסט אזו פיל האט דער חכם גיזאגט איך האב גיקלערט אין דעם ענין פון רייד האב איך גיפונען דאס עס איז אויף פיר טייל גיטיילט· דיא ערשטע טייל איז אזעלכע רייד וואס זיינן נאר שלעכט דהיינו צו שילטין איין מענטשין אדער ריידין שענדליכע רייד אדער נאך אזוא איין גלייכן דאס עס איז גאר נארישקייט · דיא אנדערע טייל איז אין איר פארן איין אופן וואס עס איז שלעכט אונ איין אופן וואס עס איז גוט · דהיינו ווען איין מענטש לויבט זיין חבר כדי ער זאל פון אים מקבל טובה זיין אבער ער דער צערינט מיט דעם דעם מענטשינס שונא אונ דער שונא וועט דרום שאדין טאן צוא דעם מענטש וואס ער האט אים גילויבט אונ ווערין דעם גיהער מען דיא טייל רייד אויך ניט ריידין · דיא דריטע טייל איז דאס עס איז דרינען ניט פאר האנדין קיין גוטס אונ קיין שלעכטץ · דהיינו וואס לייט שמועסין וויא אזוא יענער מויער איז גיבוט · אדער דיא פרוכט וואס גיפינען זיך אין יענער מדינה אדער נאך אזוא איין גלייכין אונ דיא רייד זיינען דאך איבעריג אונ עס קומט פון זיא גאר ניט צוא ניץ · דרום גיהער מען דיא טייל רייד אויך ניט צוא ריידין · דיא פערטע טייל פון רייד איז צוא ריידין דברי חכמה אדער דיא זאכין וואס איין מענטש איז ניצייניגט מיט דעם אונ זיין לעבין הייגט דרינען דיא טייל גיהער איין מענטש צוא ריידין אונ ווען איך הער רייד אזוא קלער איך זיא אויס ווען זיא זיינען פון דיא ערשטע דרייא טייל פאר מייד איך מיך פון צוא ריידין אונ ווען זיא זיינען פון דער פערטער טייל רייד איך זיא : ולא המדרש עיקר אלא המעשה אונ אפילו אין דברי תורה איז ניט דאס דרשנן דער עיקר נאר צוא טאן איז דער עיקר אבעו ווען ער האלט ניט דאס וואס ער דרשת איז בעסער אז ער וואלט גישוויגען וכל המרבה דברים מביא חטא אונ ווער עס מערט צוא ריידין ברייננט ער אויף זיך פיל עבירות אזוא וויא אין פסוק שטייט מות וחיים ביד הלשון דער טויט מיט דעם לעבין איז אין דער האנט פון דעם צונג · בלוזבר דען דורך דעם וואס מען רעט גוטע רייד קויפט מען דאס איביג לעבין דהיינו עולם הבא · אונ דורך דעם וואס מען רעט שלעכטע רייד קויפט

מען

מען דעם טויט · אונ דאס איז אלץ אין דעם רשות פון דעם צונג · אזו וויא מיר געפינען איין מעשה איין מלך איז אמאל שלאף געווארין האבין זיינע רופאים אים געזאגט דאס זיין רפואה איז ער זאל טרינקען מילך פון איין לביאה דאס הייסט איין לייב זיין נקבה · איז געקומען איין מענטש אונ האט געזאגט צוא דעם מלך איך וועל דיר זייא מילך באקומען אונ דאס האט ער שוין געוואוסט דאס דער מלך וועט אים פאר דעם פיל גוטס געבין אונ האט געזאגט צוא דעם מלך דאס ער זאל אים געבין איין צאל שאף אונ ער האט זייא גינומען אונ איז גיגאנגען צוא דעם ארט וואס ער האט געוואוסט דאס דיא לייבין וואונען · אונ האט פון ווייטין צוא זייא איין שאף געשלייդערט אונ אזוא האט ער געטאן אונ האט אלע מאל גינעהענט צוא זייער ארט · אונ זייא האבין אים ניט געטאן קיין שאדין דען ער האט זייא פיל שאף גיגעבין צוא עסין · ביז ער האט אויס גימאלקין דיא לביאה אונ איז מיט דיא מילך צום מלך גינאנגען איי ער איז גיקומען צום מלך איז ער אנט שלאפין געווארין האט ער געהערט דאס זיינע אברים קריגען זיך באנאנד · דיא פיס זאגין דורך אונז איז דיא זאך געשעהען · דען מיר זיינן צוא דעם ארט גיגאנגען · דיא הענט זאגין דורך אונז איז דיא זאך גיקומען דען מיר האבין גימאלקין · דיא נירין זאגין דורך אונז איז דיא זאך גיקומען · דען מיר האבין דיא זאך צוא דעם מענטשין גיראטין זאגט דער צונג קרינט איך ניט דען דיא זאך איז גאר דורך מיר גיקומען דאס איך האב דיא זאך צוא דעם מלך גיזאגט האבין דיא אברים גיזאגט שעם דיך דאס דוא זאלסט אזוא איין זאך זאגין · דען דוא ביסט איין קליינער אבר אונ איין שענדליכער דאס דוא ווערסט ניט גיוויזין זאלסטו האלטין דאס דוא האסט עס גיטאן מער פין אונז אזוא זאגט דער צונג ווען איר ווילט מיר ניט מודה זיין איצונד וועט איר מיר שפעטער מוזין מודה זיין · דער מענטש שטייט אויף אונ קומט צו דעם מלך מיט דיא מילך אונ זאגט אדוני קיניג נעם דיא מילך וואס איך האב פון איין הונט אויס גימאלקין אזו האט דער מלך גיבאטין דאס מען זאל דעם מענטשין הייגען דען ער האט דעם מלך מבזה גיוועזן אזו וויא מען האט אים גיפירט צו דער תליה זאגט דער צונג איצונד זעהעט איר דאס איך קען מאכין אלץ האבין זייא גיזאגט צוא אים · נוא מיר וועלין דיך פאר איין קיניג איבער אונז מאכין אונ זייא אונז מציל פון דעם טויט האט דער צונג גיזאגט איך וועל עס טאן אזוא האט דער מענטש גיזאגט צוא דיא וואס האבין אים גיפירט קערטז מיך צוריק צוא דעם מלך דען איך האב אים עפיס צו זאגין האבין זייא אזו גיטאן אונ ער האט גיזאגט צוא דעם מלך אדוני קיניג אבער איך ווייס דאך דאס דוא וועסט פון דער מילך איין רפואה האבין · עס מעג זיין וואשערע מילך עס איז האט דער מלך דיא מילך גיטרונקין · אונ האט זיין רפואה גיהאט אונ דאס זאגט דער פסוק מות וחיים ביד הלשון דער טויט מיט דעם לעבין זיינען בייא דעם צונג אין דער האנט : רבן שמעון בן גמליאל אומר רבן שמעון בן גמליאל זאגט על שלשה דברים העולם קיים אויף דרייא זאכין האט דיא וועלט אקיום על הדין מען זאל טאן איין משפט ווען איינער טוט ניט רעכט אנטקעגין אנדערין

ועל

כל ישראל וכו'

א רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעשה ותפארת לו מן האדם · והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה

מעשה אבות

ועל האמת און אויף אמת מען זאל איינער דעם אנדערין ניט לייקענען ועל השלום עס זאל זיין שלום איינער מיט דעם אנדערין עס זאל ניט זיין קיין מחלוקת · ורבי מתתיה היצהרי שרייבט דאס עס גייט אויף דעם דין דאס איין מאל מוז ער פסקנען אזו וויא דער דין איז חאטשע ער ווייס דעם אמת אז עס איז ניט אזו · דהיינו אזו וויא דיא גמרא זאגט שמעון בן שטח האט איין מאל גיזאגט אמאל האב איך גיזעהען דאס איינר איז נאך גילאפין זיין חבר און זייא זיינען אריין אין איין חורבה הויז בין איך אהין אריין גיקומען האב איך גיזעהען דאס ער האלט איין שווערד און זיא איז פול מיט בלוט און דער הרוג וואַרפט זיך אויף דער ערד האב איך גיזאגט צו אים רשע ווער האט דעם מענטשין גיהרגת איך צו דוא נאר וואס זאל איך טאן דאס דיא תורה האט גיזאגט אז איין עדות איז ניט בגלייבט · נוא זעהען מיר דאך דאס חאטשע עס איז דאך גיווים דאס דער מענטש האט אים גיהרגת פון דעסט וועגין האט מען גימוזט נאך גיין נאך דעם דין דאס איין עדות איז ניט בגלייבט · און אמאל מוז מען נאך גיין נאך דעם אמת חאטשע דער דין איז ניט אזו · אזו וויא מיר גיפינען טאקע ביי שמעון בן שטח אליין דאס ער האט אכציג ווייבער גיהאנגען אין דער שטאט אשקלון אין איין טאג · חאטשע דער דין איז דאס קיין אשה משפט מען ניט קיין תליה · און אמאל מוז מען פון שלום וועגין פאר הוילין דאס אויג פון דין און פון אמת ווען מען פאר שטייט דאס דורך דעם וועט זיין אקיום צו דער תורה און צו דער אמונה · און דרויף האבין דיא חכמים גיזאגט דאס איין מלך ישראל גיהער ניט צו משפטן און מען גיהער אים אויך ניט צו משפטין און מען זאגט אויף אים קיין עדות ניט · דען דער שלום איז זייער גרויס און עס איז גלייך אז איין כלי צו האלטין אלע ברכות אזו וויא אין פסוק שטייט ה' יברך את עמו בשלום גאט טוט בענטשין זיין פאלק מיט שלום :

פרק ב רבי אומר רבי זאגט איזו היא דרך ישרה וועלכם איז דיא רעכט פארטיגע וועג שיבור לו האדם וואס דר מענטש זאל זיך אויס קלייבין · כלומר ניט ער מיינט דאס עס איז גיגעבין צו דעם מענטשין רשות דאס ער זאל מיט זיין שכל איין רעכט פארטיג וועג אויס קלייבין דען דיא תורה האט דאך אונז שוין גיוויזן איין רעכט פארטיג וועג נייא אזו דער מענטש זאל זיך פירן נאר ער מיינט אזו דען אין דיא תרי"ג מצות איז דא צווייא טייל · איין טייל איז דיא מצות וואס דער מענטש איז שולדיג צו טאן צו גאט דהיינו תפילין מזוזה לולב סוכה און נאך אזו איין גלייכין און דיא אנדערע טייל איז וואס עס קער זיך אן איין מענטש מיט דעם אנדערין דהיינו צדקה און גמילות חסדים און ביקור חולים און הכנסת אורחים און נאך אזו איין גלייכין נוא ווערין דיא צווייא טייל אן גירופין צווייא רעכט פארטיגע וועגין און דרויף זאגט דער תנא ווען איין

מענטש

שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת · וֶהֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ · הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְבָרִים וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה · דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִים : ב רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר

מעשה אבות

מֶענְטְשׁ ווִיל אוּים צוּ קְלַייבִּין אִין אַיין טֵייל פוּן דִיא רֶעכְט פַארְטִיגֶע וֶועגִין פוּן מִצְוֹת מֶער אֵיי אִין דֶער אַנְדֶערֶר אַזוֹ זָאל עֶר זִיךְ אוּיס קְלַייבִּין דֶעם וֶועג כל שהיא תפארת לעושה וָואס עֶס אִיז שֵׁיין צוּ דִיא וָואס טוּעֶן עֶס ותפארת לו מן האדם אוּנ מֶענְטְשִׁין וֶועלִין אִים אוֹיךְ בַּאשֵׁיינֶען דְהַיְינוּ עֶר זָאל אוּיס קְלַייבִּין מֶער אִין דִיא מִצְוֹת וָואס גָאט הָאט גִיבָּאטִין אוּנ זֵייא קֶערִין זִיךְ אָן צְווִישִׁין אַיין מֶענְטְשׁ מִיט דֶעם אַנְדֶערִין דְהַיְינוּ צְדָקָה אוּנ גְמִילוּת חֲסָדִים וֶוען אַיין מֶענְטְשׁ טוּט עֶס אִיז עֶס שֵׁיין פַאר אִים אוּנ דִיא עֲנִיִּים וָואס נֶעמֶען בַּייא אִים דִיא צְדָקָה בַּאשֵׁיינֶען אִים אוֹיךְ אוּנ דָאס אִיז נָאר גִיזָאגְט גִיוָוארִין צוּ אַזוֹ אַיין מֶענְטְשׁ וָואס קוּמְט אוּיס צוּא קְלַייבִּין אֵיינֶע פוּן דִיא וֶועגִין אָבֶער נִיט עֶר זָאגְט אָן דָאס מֶען זָאל בֶּעסֶער דֶעם וֶועג גֵיין אוּנ יֶענֶעם נִיט דֶען אַיין מֶענְטְשׁ גִיהֶער צוּא מְקַיֵּים זַיין אַלֶע תרי"ג מִצְוֹת פוּן דֶער תּוֹרָה גְלַייךְ נִיט עֶר זָאל אוּיס קְלַייבִּין וֶועלְכֶעשׁ צוּא טָאן אוּנ וֶועלְכֶע מִצְוֹת נִיט צוּ טָאן · רַבִּי יוֹסֵף בֶּן שׁוּשַׁן שְׁרַייבְּט דָאס דֶער תַּנָּא זָאגְט דֶעם מֶענְטְשִׁין עֶר זָאל מִיט זַיינֶע מִדּוֹת אִין אַמִּיטִיל וֶועג גֵיין דְהַיְינוּ וֶוען עֶר אִיז אַקַמְצָן אַזוֹא אִיז פַאר אִים זֶעלְבְּשְׁט גוּט אָבֶער פוּן קֵיין מֶענְטְשִׁין הָאט עֶר נִיט קֵיין לוֹיבּ פוּן דֶעם · אָדֶער וֶוען עֶר אִיז אַיין פַּזְרָן אַזוֹא אִיז דִיא זַאךְ פַאר קֶערְט פוּן מֶענְטְשִׁין הָאט עֶר לִיבּ אָבֶער צוּא אִים זֶעלְבְּשְׁט אִיז עֶס נִיט גוּט דְרוּם זָאגְט דֶער תַּנָּא זָאס אַיין מֶענְטְשׁ גִיהֶער צוּא גֵיין אִין אַיין מִיטִיל וֶועג דָאס עֶס זָאל זַיין פַאר אִים גוּט אוּנ מֶענְטְשִׁין זָאלִין אִים לוֹיבִּין דֶער מִיט אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ אִין אַנְדֶערֶע מִדּוֹת גִיהֶער אַמֶענְטְשׁ צוּא גֵיין אִין מִיטִיל וֶועג · אַזוֹא ווִיא מִיר גִיפִינֶען אִין דֶעם סֵפֶר נִשְׁמַת חֲכָמִים אַיין מַעֲשֶׂה · אִין דֶער מְדִינָה פַאס אִיז גִיוֶועזְן אַיין מֶלֶךְ דָאס עֶר אִיז זֵייעֶר שֵׁיין גִיוֶועזְן אוּנ יֶעדֶער טָאג הָאט עֶר גִינוּמֶן אַשְׁפִּיגִיל אוּנ הָאט גִיקוּקְט אִין אִים זַיין שֵׁיין גִישְׁטַאלְט אוּנ הָאט זִיךְ גִיפְרֵייט מִיט זַיין שֵׁיינְקֵייט אוּנ הָאט זִיךְ גְרוֹיס גִיהַאלְטְן אוּנ אַלֶע זַיינֶע שָׂרִים זַיינֶען בַּייא אִים נָאר נִיט גִירֶעכִינְט גִיוָוארְן אוּנ וֶוען זֵייא הָאבְּן אִים גִיזָאגְט אַזֶועלְכֶע זַאכִין וָואס גִיהֶער צוּ דֶר מְלוּכָה הָאט עֶר זֵייא נִיט גִיהֶערְט אוּנ הָאט זֵייא נִיט גִיעֶנְטְפֶערְט קֵיין וָוארְט דֶען זֵייא זַיינֶען אַלֶע בַּייא אִים מְבוּזֶה גִיוֶועזְן אוּנ עֶר הָאט מִיט קֵיין שׁוּם מֶענְטְשׁ נִיט גִישְׁמוּעֶסְט וֶועגִין דֶעם וָואס עֶר הָאט זִיךְ זֵייעֶר גְרוֹיס גִיהַאלְטִין נָאר עֶס אִיז גִיוֶועזְן אֵיין חָכָם אַיין יְהוּדִי דָאס מִיט אִים פְלֶעגְט דֶער מֶלֶךְ יוֹא רֵיידִין אוּנ עֶר הָאט אִים זֵייעֶר לִיבּ גִיהַאט נָאר אָן אַיין שִׁיעוּר וֶוען דִיא שָׂרִים הָאבִּין גִיזֶעהֶען דָאס דֶער מֶלֶךְ הָאט אִים לִיבּ אוּנ רֶעט מִיט אִים נָאר זַיין בַּאדֶערְפֶענֶעשׁ אַזוֹא הָאבִּין זִיךְ צוּא נוֹיף גִיזַאמִילְט אַלֶע שָׂרִים צוּ דֶעם חָכָם אוּנ הָאבִּין גִיזָאגְט צוּ אִים וַוייל מִיר זֶעהֶען דָאס דוּא הָאסְט חֵן בַּייא דֶעם מֶלֶךְ נוּא אִיז אוֹיף דִיר מוּטָל דָאס דוּא זָאלְסְט דֶער וַוייטֶערִין דֶעם

מלך

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון וכל העוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם :

מעשה אבות

מלך פון דער מדה פון גאוה דען עס איז ניט שוין דאס איין מלך זאל זיך פירין מיט דער שלעכטער מדה דען עס איז דער מיט שאדין צו אים אונ צו זיין מלוכה. האט דער חכם גיזאגט צוא דיא איך וועל טאן אזוא וויא אייערע רייד אונ הלואי זאלין מיינע רייד עפים פועל זיין · עס איז גיקומען אויף מארגין איז דער חכם גיגאנגען צום מלך אונ ווען דער מלך האט דער זעהען צום חכם אזוא האט ער גיפונען חן אין זיינע אויגין אונ האט גיזאגט צוא אים קום אריין דוא גיבענטשטער פון גאט אונ זיץ לעבין מיר דען דוא האסט גיפונען חן אין מיינע אויגין האט דער חכם גיזאגט אדוני קיניג איך וועל פון דיר אקליינע זאך בעטין ווען דוא וועסט עס מיר טאן אזוא וועל איך וויסין דאס איך האב חן גיפונען אין דיינע אויגין האט דער מלך גיזאגט בעט דען איך וועל דיר בודאי טאן האט ער גיזאגט אדוני קיניג איך באגער דאס איך זאל גיין מיט דיר שפאצירין אין פעלד האט דער מלך גיזאגט איך וועל טאן אזוא וויא דיינע רייד איז אויף גישטאנען דער מלך מיט דעם חכם אונ זיינען גיגאנגען צוא איין פעלד · אונ דער חכם האט אום גיזעהן ניפירט דעם מלך אויף אזו איין ארט וואס עס איז דארט גיוועזן איין אפ לויף פון איין בית הכסא אונ אז זייא זיינען גיקומען צו דעם ארט האבין זייא גיטאן זייער האנט צום נאז דען זייא האבין ניט גיקענט ליידין דעם מיאוסן ריח פון דארט אונ דער חכם האט איין שפייא גיטאן אויף דעם טינופת וואס דארט איז גיוועזן האט דער מלך גיזאגט צו אים וואס האסטו דאס מיר גיטאן צו פירין מיך אויף אזו איין ארט האסטו דען ניט גיהאט קיין אנדער וועג האט דער חכם גיזאגט עס איז איין קורץ וועג צו קומען צום פעלד · אזו וויא זייא זיינען אוועק פון דעם ארט צוואנציג איילין האט דער חכם גימאכט גלייך אז איינער רופט אים אונ האט זיך אום גיקערט צו דעם ארט פון טינופת אונ האט גימאכט מיט דער האנט גליין אז מען פרעגט אים עפעס אונ ער ענטפערט אונ דער מלך האט גיהאלטין דעם חכם פאר איין שוטה דען ער האט גיזעהען דאס קיינער רעט מיט אים ניט אונ ער ווינקט אום זיסט · אז דער חכם האט זיך אום גיקערט צום מלך האט ער גיזאגט צו אים ווער האט דיך גירופין וואס דוא ביסט גיגאנגען צו אים אונ איר האט בנאוד גירעט האט דער חכם גיזאגט איך האב היינט גיהערט אזו איין לעקטערונג וואס איך האב נאך פון קיין מענטש ניט גיהערט האט דער מלך גיזאגט ווער האט עס אזו גיטאן צו ביידין אויף דיר שלעכטץ זאג מיר אונ איך וועל אים זיין קאפ אפ שניידין האט דער חכם גיזאגט אדוני קיניג ניט קיין מענטש האט עס מיר גיטאן נאר דער טינופת וואס איך האב אויף אים גישפיגין האט אויף מיר גיצארינט אונ האט מיך גירופין

און

ג הֱווּ זְהִירִין בָּרָשׁוּת*) שֶׁאֵין מְקָרְבִין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא לְצֹרֶךְ עַצְמָן נִרְאִין
כְּאוֹהֲבִין בִּשְׁעַת הֲנָאָתָן וְאֵין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בִּשְׁעַת דָּחְקוֹ׃ ד הוּא הָיָה
אוֹמֵר עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי
רְצוֹנוֹ כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ׃ ה הִלֵּל אוֹמֵר אַל תִּפְרוֹשׁ

מעשה אבות

אונ הָאט גִיזָאגְט צוּא מִיר דוּא בֶּן אָדָם וָואס דוּא הַאלְסְט זִיךְ גְרוֹיס קוּם צוּא מִיר אוּנ אִיךְ וֶועל דִיךְ שְׁטְרָאפִין דוּא וַוייסְט דָאךְ וואול מַיין אָן הוֹיבּ וָואס אִיךְ בִּין גִיוֶועז אַיין גוּטֶער מַאֲכָל דָאס אִיךְ בִּין אוֹיף גִינַאנְגֶען אוֹיף דֶעם טִישׁ פוּן מְלָכִים אוּנ אִיךְ בִּין גִיוֶועזְן פִיל פְרוּכְט אוּנ זִיסֶע שְׁפַּייז וָואס וֶוער עֶס הָאט זַייא גִישְׁמֶעקְט הָאט זַיין לַייבּ דֶער קְוִויקְט אוּנ אִין דַיין בּוֹיךְ בִּין אִיךְ אַזוֹ אַיין אוּם רֵיינִיקַייט גִיוָוארִין אוּנ דוּא זָעלְבְּסְט הָאסְט מִיךְ פַאר בִּיטִין פוּן זִים צוּ בִּיטֶער נוּא וָוארוּם הָאסְטוּ אוֹיף מִיר אִיצוּנְד גִישְׁפִּיגְן דוּא וָואלְסְט דָאךְ גִיהֶערְט אוֹיף זִיךְ זָעלְבְּסְט צוּ שְׁפַּייעֶן דֶען אִין דַיינֶע גִידֶערִים בִּין אִיךְ פַאר קֶערְט גִיוָוארִין פוּן גוּט צוּ שְׁלֶעכְט דוּא גִיהֶערְסְט דִיךְ צוּ שֶׁעמֶען אוּנ וָוארוּם זָאלְסְטוּ נִיט קֶענֶען דַיין שַׁאץ אוּנ וִויא אַזוֹ מַאכְסְט דוּא דִיךְ גְרוֹיס אוֹיף מִיר אוּנ אַדְרַבָּה וֶוען דוּא קוּקְסְט אוֹיף מִיר וָואלְסְט דוּא גִיהֶערְט אַרַיין צוּ גֵיין מִיט אַיין צוּ בְּרָאכִין הָארְץ׃ דִיא אַלֶע רֵייד הָאט מִיר דֶער טִינוֹפֶת גִיזָאגְט אוּנ וֶוען אִיךְ הָאבּ עֶס גִיהֶערְט אַזוֹ הָאט מִיךְ אַיין צִיטֶערְנֶעשׁ בַּגְרִיפִין אוּנ עֶס אִיז אִין מִיר קַיין נְשָׁמָה נִיט גִיבְּלִיבִּין דֶען אִיךְ וֵויים דָאךְ דָאס דִיא רֵייד זַיינֶען אַייטִיל וַואר׃ וֶוען דֶער מֶלֶךְ הָאט דִיא רֵייד גִיהֶערְט אַזוֹ אִיז אִים זַיין הַארְץ צוּא גַאנְגֶען וִויא וַואסֶער אוּנ פוּן דֶער צַייט אָן הָאט עֶר אַנְטְפַאנְגֶען צוּ פִירִין זִיךְ מִיט שִׁפְלוּת אוּנ נִידֶערִיקַייט גָאר אָן שִׁיעוּר׃ אוּנ אַז דִיא הֶערִין פוּן דֶעם מֶלֶךְ הָאבִּין גִיזֶעהֶען זַיין גְרוֹיס שִׁפְלוּת וָואס כִּמְעַט עֶר אִיז בַּייא זִיךְ גָאר נִיט גִירֶעכִינְט גִיוֶועז הָאבִּין זַייא גִיזָאגְט אַזוֹ אַיין וֶועג אִיז אוֹיךְ נִיט רֶעכְט צוּ אַיין מֶלֶךְ דֶען זַיין פָּארְכְט גִיהֶער צוּ גִיוָוארְפִין זַיין אוֹיף לַייט׃ זַיינֶען דִיא הַארִין ווִידֶער גִיגַאנְגֶען צוּם חָכָם אוּנ הָאבִּין גִיזָאגְט צוּ אִים מִיר דַאנְקֶען דִיר דְרוֹיף וָואס דוּא הָאסְט צוּ בְּרָאכִין דָאס גְרוֹיסְקַייט פוּן דֶעם מֶלֶךְ אָבֶער עֶס אִיז נִיט רֶעכְט דָאס אַיין מֶלֶךְ זָאל זִיךְ מִיט אַזוֹ אַיין נִידֶערִיקַייט פִירִין דְרוּם אַזוֹ וִויא דוּא הָאסְט אִים פַאר רִיכְט אִין דֶער מִדָּה פוּן גַאֲוָה אַזוֹ גִיהֶערְסְטוּ צוּ גִיפִינֶען אַיין מִיטִיל צוּ פַאר רִיכְטִין אִים אִיצוּנְד פוּן דֶער מִדָּה פוּן שִׁפְלוּת הָאט דֶער חָכָם גִיזָאגְט אִיךְ וֶועל אַזוֹ טָאן׃ אוֹיף מָארְגִין אִיז דֶער חָכָם צוּם מֶלֶךְ גִיגַאנְגֶען הָאט אִים דֶער מֶלֶךְ צוּ גִינוּמֶען מִיט גְרוֹיס כָּבוֹד אוּנ דֶער חָכָם הָאט גִיזָאגְט צוּ אִים אֲדוֹנִי קִינִיג מַיין לַייבּ גִילוּסְט צוּ גֵיין מִיט דִיר אִין וַויין גָארְטִין אַרַיין זַיינֶען זַייא בֵּיידֶע גִיגַאנְגֶען אוּנ דֶער חָכָם הָאט אִים וִוידֶער גִיפִירְט אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס זַייא זַיינֶען דֶערְמָאלְט גִיגַאנְגֶען אוּנ זַיינֶען צוּ דֶעם טִינוֹפֶת גִיקוּמֶען אַזוֹ הָאט דֶער חָכָם וִוידֶער גִיטָאן וִוינְקֶען אַזוֹ וִויא פְרִיעֶר הָאט דֶער מֶלֶךְ גִיזָאגְט צוּ אִים וָואס טוּסְטוּ אִיצוּנְד הָאבּ אִיךְ דֶען נִיט גִיבְּרָאכִן מַיין מִדָּה פוּן גַאֲוָה אַזוֹ הָאט דֶער חָכָם גִיזָאגְט אִיצוּנְד הָאט מִיר דֶער טִינוֹפֶת אַזוֹ

*) פי׳ ברכה העומדת תרבות עצמם נגד חק המדינה

גיזאגט

מִן הַצִּבּוּר וְאַל תַּאֲמִין בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ וְאַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ וְאַל תֹּאמַר דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשַׁר לִשְׁמוֹעַ שֶׁסּוֹפוֹ לְהִשָּׁמַע וְאַל תֹּאמַר לִכְשֶׁאֶפְּנֶה אֶשְׁנֶה שֶׁמָּא לֹא תִפָּנֶה: ו הוּא הָיָה אוֹמֵר אֵין בּוּר יְרֵא חֵטְא וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד וְלֹא הַבַּיְשָׁן לָמֵד וְלֹא הַקַּפְּדָן מְלַמֵּד

מעשה אבות

גִיזָאגְט דוּא כֶּן אָדָם וָואס דוּא בִּיסְט דֶער אוֹיס דֶער וֵוייְלְטֶער פוּן אַלֶע בַּשֶׁעפֶענִישׁ אוּנ דוּא הָאסְט קְלוּגְשַׁאפְט אוּנ פַאר שְׁטַאנְד צוּ פַאר שְׁטֵיין פוּן שְׁלֶעכְטֶס צוּ גוּטֶס אוּנ אוֹיךְ צוּ וִויסִין דָאס דִיא מִדָה פוּן נַאֲוָה אִיז זֵייעֶר מִיאוּס אָבֶּער עֶס אִיז נִיט שֵׁיין אוּנ נִיט רֶעכְט דָאס דוּא זָאלְסְט דִיךְ גִידֶערִיג הַאלְטִין בִּיז אִין אוּנְטֶערְשְׁטִין עֶק אוּנ חָאטְשֶׁע דֶער טִינוֹפֶת וָואס אִיז פוּן דֵיינֶע נִידֶערִים אַרוֹיס הָאט דִיר דָאס גִידֶערִיקַייט גִימַאכְט גִיהֶערְסְטוּ צוּ וִויסִין דָאס דוּרְךְ דֶעם טִינוֹפֶת וֶוערִין דִיא פֵּירוֹת בַּנַייעֶט דוּרְךְ דֶעם וָואס מֶען מִיסְטִיגְט דִיא פֶעלְדֶער דְרוּם גִיהֶערְסְטוּ צוּ גֵיין אִין אַיין מִיטֶעל וֶועג אוּנ פוּן דֶעם טָאג אָן הָאט דֶער מֶלֶךְ אַנְטְפַאנְגֶען צוּ גֵיין אִין אַיין רֶעכְט פַארְטִיג וֶועג אוּנ עֶר הָאט דֶעם חָכָם דְרוּם זֵייעֶר לִיבּ גִיקְרִיגְן אוּנ הָאט אִים דֶער הוֹיבִּין אִיבֶּער אַלֶע זֵיינֶע הַארִין: והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה אוּנ זָאלְסְט זַיין גִיוָוארִינְט אִין אַיין גְרִינְגֶע מִצְוָה צוּ טָאן גְלַייךְ וִויא אַיין הַארְבֶּע מִצְוָה · שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. דֶען דוּא ווייסְט נִיט דָאס גִיצָאלְט פוּן דִיא מִצְוֹת · רש"י שְׁרַייבְּט עֶס אִיז אַיין מָשָׁל צוּ אַיין מֶלֶךְ דָאס עֶר הָאט גִיזָאגְט צוּ זֵיינֶע קְנֶעכְט אִיךְ וֶועל אַייךְ אַזוֹ פִיל גִיצָאלְט גֶעבִּין אוּנ אִיר זָאלְט אַרַיין גֵיין אִין מַיין וַויין גָארְטִין אוּנ אִיר זָאלְט פַאר רִיכְטִין נָאר זַיין בַּאדֶערְפֶענִישׁ אוּנ אִין דֶעם וַויין גָארְטִין אִיז גִיוֶועז גוּטֶע בּוֹימֶער אוּנ שְׁלֶעכְטֶע אוּנ וֶוען דֶער מֶלֶךְ וָואלְט זַייא זָאגִין דָאס יֶענֶער בּוֹים אִיז גוּט אוּנ יֶענֶער בּוֹים אִיז שְׁלֶעכְט אוּנ דְרוּם זָאלְט אִיר בֶּעסֶער פַאר רִיכְטִין דֶעם גוּטִין בּוֹים אַזוֹ וָואלְטִין אַלֶע זִיךְ גִינוּמֶען צוּ דִיא גוּטֶע בּוֹימֶער כְּדֵי צוּ מֶערִין זֵייעֶר גִיצָאלְט אוּנ דִיא שְׁלֶעכְטֶע בּוֹימֶער וָואלְטִין גִיבְּלִיבִּין אוּנ וָואלְטִין זֵייא נִיט פַאר רִיכְט דֶען זֵייעֶר גִיצָאלְט אִיז וֵוינְצִיג אַזוֹ אוֹיךְ גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט דְרוּם נִיט אַנְטְפְּלֶעקְט דֶעם שָׂכָר פוּן דִיא מִצְוֹת כְּדֵי דָאס אַיין מֶענְטְשׁ זָאל נִיט אוֹיס קְלַייבִּין צוּ טָאן דִיא מִצְוָה וָואס אִיר שָׂכָר אִיז פִיל אוּנ אַוֶועק לָאזִין דִיא מִצְוָה וָואס אִיר שָׂכָר אִיז ווֵינְצִיג: והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה אוּנ דוּא זָאלְסְט רֶעכֶענֶען דֶעם שָׁאדִין וָואס דוּא הָאסְט דוּרְךְ דֶעם וָואס דוּא טוּסְט דִיא מִצְוָה אַנְטְקֶעגִין. דֶעם שָׂכָר פוּן דֶער מִצְוָה וָואס אִיז זֵייעֶר פִיל: ושכר עבירה כנגד הפסדה אוּנ דִיא הֲנָאָה וָואס דוּא הָאסְט פוּן דֶער עֲבֵירָה וָואס דוּא טוּסְט זָאלְסְטוּ בַּארֶעכֶענֶען אַנְטְקֶעגִין דֶעם גְרוֹיסִין שָׁאדִין וָואס דוּא וֶועסְט הָאבִּין דוּרְךְ דֶער עֲבֵירָה · הסתכל בשלשה דברים דוּא זָאלְסְט תָּמִיד טְרַאכְטִין אוֹיף דִיא דְרַייא זַאכִין ואין אתה בא לידי עבירה וֶועסְטוּ נִיט קוּמֶען צוּ טָאן אַיין עֲבֵירָה · וָואס זֵיינֶען דִיא דְרַייא זַאכִין דע מה למעלה ממך דוּא זָאלְסְט וִויסִין וָואס אִיבֶּער דִיר טוּט זִיךְ אוֹיבִּין · אָדֶער אַזוֹ אִיז דֶער פְּשַׁט חָאטְשֶׁע גָאט אִיז דָארְט אוֹיבִּין הִימֶל אוּנ דוּא בִּיסְט אוֹיף דֶער עֶרְד אוּנ בִּיסְט

בהאלטין

וְלֹא כָל הַמַּרְבֶּה בִסְחוֹרָה מַחְכִּים וּבִמְקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת אִישׁ: ז אַף הוּא רָאָה גֻלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַמָּיִם אָמַר לָהּ עַל דְּאַטֵּפְתְּ אַטְפוּךְ וְסוֹף מְטִיפַיִךְ יְטוּפוּן: ח הוּא הָיָה אוֹמֵר מַרְבֶּה בָשָׂר

מעשה אבות

בהאלטין בחדרי חדרים אויף איין פינצטער ארט זאלסטו ניט זאגין ווער וועט מיך זעהען אונ ווער וועט מיך וויסין ווען איך וועל דא איין עבירה טאן זאלסטו אזו ניט זאגין נאר דע מה למעלה ממך דוא זאלסט וויסין ווער עס איז פון אויבין אויף דיר דען גאט זעהט אויף יעדער ארט אונ ער שטייט העכער פון דיר איבער דיין קאפ עין רואה איין אויג קוקט אויף דיר וואס דוא טוסט ואוזן שומעת אונ איין אויער הערט וואס דוא רעטסט וכל מעשיך בספר נכתבים אונ אלע דיינע מעשים וואס דוא טוסט ווערין אין איין בוך פאר שריבין כלומר עס ווערט קיין שום זאך ניט פאר געסין אויבין׳

רבי יצחק קארו שרייבט דען איין מענטש טראכט זיך איך גיהער ניט צו תשובה טאן דען איך האב גאר ניט גיזינדיגט ווארום דער שטיינער איז פון איין מענטש דאס ער פאר געסט דרום זאגט דער תנא וכל מעשיך אלע דיינע מעשים וואס דוא טוסט בספר נכתבים זאלין אין איין בוך פאר שריבין ווערין אזו וועסטו שוין ניט פאר געסין צו תשובה טאן:

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר רבן גמליאל דער זון פון רבי יהודה הנשיא זאגט יפה עס איז רעכט תלמוד תורה צו לערנען תורה עם דרך ארץ מיט דאס פירונג מיט דער וועלט מיינט מען ער זאל זיך נעמען איין קליינע צייט צו טאן איין מלאכה אדער משא ומתן ער זאל זיך מפרנס זיין׳ שיגיעת שניהם דען דאס מידיקייט פון זייא ביידע לערנען תורה אונ מלאכה אדער משא ומתן משכחת עון מאכט פאר געסין צו זינדיגן מען האט ניט אין זין צו זינדיגין וכל תורה שאין עמה מלאכה אונ דער וואס לערינט תורה אונ טוט ניט קיין מלאכה אויך דער בייא סופה בטלה איז דער סוף דאס ער וועט מוזין אויף הערין צו לערנען דען ער וועט ניט האבין צו עסין וכל העוסקים עם הצבור אונ אלע וואס זיינען עוסק פון רבים וועגין יהיו עוסקים עמהם לשם שמים זאלין זיך מידין פון גאטס וועגין ניט פון זייער כבוד וועגין׳ רבי שלמה לוי שרייבט דאס אזו איז דער פשט פון דער משנה דען עס איז פאר האנדין לומדים וואס זייא קערין זיך גאר ניט אן מיט דיא לייט פון דער וועלט דרום זאגט דער תנא יפה עס איז רעכט תלמוד תורה צו לערנן תורה עם דרך ארץ אונ מען זאל זיין איין עניו אונ מען זאל זיך אן קערין מיט לייטין שיגיעת שניהם דען דאס מידיקייט פון זייא ביידע כלומר ווען דער למדן קער זיך אן מיט לייטין אויך משכחת עון אזו מאכט עס פאר געסין זינד פון דער וועלט ווארום דער למדן שטראפט צו דיא לייט זאגנ זיינע רייד ווערין גיהערט דורך דעם וואס ער שמועסט מיט זייא אבער ווען דער למדן טוט אזו ניט איז דער סוף דאס ער מאכט דיא לייט זינדיגין ווייל ער שטראפט זייא ניט וכל העוסקים וכו׳ אונ אויך ער זאל עס ניט טאן וועגין מען זאל זאגין

מַרְבֶּה רִמָּה מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְאָגָה מַרְבֶּה נָשִׁים מַרְבֶּה כְשָׁפִים מַרְבֶּה שְׁפָחוֹת מַרְבֶּה זִמָּה מַרְבֶּה עֲבָדִים מַרְבֶּה גָזֵל מַרְבֶּה תוֹרָה מַרְבֶּה חַיִּים מַרְבֶּה יְשִׁיבָה מַרְבֶּה חָכְמָה מַרְבֶּה עֵצָה מַרְבֶּה תְבוּנָה מַרְבֶּה

מעשה אבות

דאס ער איז אפרומער נאר ער זאל זייא שטראפין פון גאטס וועגין · שזכות אבותם מסייעתם דער זכות אבות פון רבים העלפט אייך דאס איר זאלט אויס פירין וואס זייא דארפין אבער ניט איר זאלט דער מיט גאוה האבין וצדקתם עומדת לעד און דאס גירעכטיקייט פון דיא אבות שטייט אויף אייביג ואתם און איר דיא מתעסקין מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם זאגט גאט איך וועל אייך אויף ברייגגען איין שכר גלייך וויא איר האט אליין גיפועלט : הוו זהירין ברשות איר זאלט זיין גיווארינט און דיא זאכין וואס עס איז גיגעבין צום מענטשינס רשות ער זאל עס טאן כלומר עס איז ניט גינוג צום מענטשין דאס ער זאל נאר האלטין וואס עס שטייט אין דער תורה נאר אפילו אין אזעלכע זאכין וואס דיא תורה האט רשות גיגעבין צום מענטשין ער זאל עס מעגין טאן גיהער דער מענטש גיווארינט זיין דאס ער זאל ניט איבעריג הנאה האבין פון דער וועלט דהיינו ער זאל ניט איבעריג עסין אדער נאך אזו איין גלייכין שאין מקרבין לו לאדם דען דיא אלע זאכין און דיא תענוגים פון דער וועלט זיינען ניט מקרב דעם מענטשין דאס עס זאל אים פון דעם עפעס ארויס קומען אלא לצורך עצמן נאר פון זייערט וועגין זעלבסט כלומר דער מענטש זאל נאך זייא גיין כאוהבין בשעת הנאתן בשעת דער מענטש האט הנאה פון דיא תענוגים ווערין זייא גיזעהען גלייך אזו וויא ליב האבער ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו און שטייען אבער ניט דעם מענטשין בייא זיין נויט : הוא היה אומר ער איז גיוואונט גיוועזען צו זאגין עשה רצונו כרצונך טוא גאטס ווילין אזו וויא דיין ווילין מיינט מען , דוא זאלסט געלט אויס געבין אויף גאטס זאכן גלייך אז דוא האסט דאס געלט גיגעבין אויף דיינע זאכן כדי שיעשה רצונך כרצונו כדי גאט זאל טאן דיין ווילין אזו וויא זיין ווילין כלומר ער זאל דיר פיל געלט געבין אדער אזו איז דער פשט עשה רצונו טוא גאטס ווילין כרצונך בשעת דוא טוסט דיין ווילין כלומר אפילו ווען דוא טוסט דיינע בארערפעניש דהיינו עסין און טרינקען אדער נאך אזו איין גלייכין זאלסטו עס ניט טאן פון דיין הנאה וועגין נאר פון גאטס וועגין כדי דוא זאלסט עסין כדי דוא זאלסט כח האבין צו דינען גאט ב"ה און צו לערנען התורה כדי שיעשה רצונך כרצונו כדי גאט זאל האלטין דאס וואס דוא טוסט דיין ווילין וואס דוא עסט גלייך אז דוא טוסט זיין ווילין און ער וועט דיר דאס פאר איין מצוה רעכענען בטל רצונך מפני רצונו זייא מבטל דיין ווילין ווענגין גאטס ווילין כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונו כדי השי"ת זאל מבטל זיין דעם רצון פון אנדערע ווענין דיין ווילין כלומר ווען עס וועט זיין גיווים פאר גאט דאס דוא טוסט נאר פון גאטס וועגין אבער ווען ניט פון גאטס וועגין וואלסטו עס ניט גיטאן אזו וועט גאט מבטל זיין רצון פאר דיין רצון דאס הייסט ווען הקדוש ברוך הוא איז גוזר איין

צדקה מרבה שלום קנה שם טוב קנה לעצמו קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העולם הבא: ט רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי הוא היה אומר אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך

מעשה אבות

גזירה איז ער זיא מבטל וועגין דעם רצון פון איין צדיק · אזו וויא מיר געפינען איין מעשה בייא רבי שמעון בן יוחאי דאס ער איז אמאל ארויס גיגאנגען האט ער גיזעהען איין גרויס פינצטערנעש אויף דער וועלט האט ער גיזאגט צו זיין רבי אלעזר קום וועלין מיר זעהען וואס גאט וויל טאן אויף דער וועלט זיינען זייא גיגאנגען אונ האבין באגעגינט איין מלאך אונ דרייסיג פלאם פייער זיינען ארויס גיגאנגען פון זיין מויל האט רבי שמעון גיזאגט צוא אים וואס ווילסטו טאן האט דער מלאך גיזאגט איך וויל דיא וועלט חרוב מאכין דען עס איז ניט פאר האנדין קיין דרייסיג צדיקים אין דעם דור האט רבי שמעון גיזאגט צוא אים איך בעט דיך דאס דוא זאלסט גיין פאר גאט ברוך הוא אונ זאלסט אים זאגין דאס בר יוחאי איז דא אויף דער וועלט איז דער מלאך גיגאנגען אונ האט גיזאגט צו גאט ברוך הוא עס איז אנטפלעקט נאר דיר וואס רבי שמעון בר יוחאי האט גיזאגט · האט גאט גיזאגט גייא אונ מאך חרוב דיא וועלט אונ הער ניט צוא בר יוחאי אז ער איז גיקומען האט רבי שמעון זיער זעהען דעם מלאך דאס ער גיזאגט צום מלאך ווען דוא וועסט ניט אוועק גיין וועל איך אויף דיר גוזר זיין דאס דוא זאלסט שוין מער ניט אויף גיין אויף דעם הימל אונ זאלסט דא בלייבין אונ גייא זאג פאר גאט ברוך הוא ווען עס איז ניט פאר האנדין קיין דרייסיג צדיקים לאז דיא וועלט בלייבין וועגין צוואנציג צדיקים אדער וועגין צעהען אדער וועגין צווייא דאס איז איך מיט מיין זון אדער וועגין איינעם זאס איז איך · אין דער צייט האט איין בת קול פון דעם הימל גישריען וואול איז דיין טייל רבי שמעון דען גאט איז גוזר איין גזירה אונ דוא ביסט זיא מבטל אונ אויף דיר זאגט דער פסוק רצון יראיו יעשה דעם ווילין פון דיא וואס פארכטין זיך פאר אים טוט ער טאן:

הלל אומר הלל זאגט אל תפרוש מן הצבור דוא זאלסט זיך ניט אפ שיידין פון דעם עולם ווען עס איז זייא ח"ו שלעכט זאל בייא דיר אין הארצין זיין איין צער גלייך וויא דיר אליין איז שלעכט ואל תאמין בעצמך אונ זאלסט ניט גלויבין אין זיך זעלבסט אונ אין דיין גיזונד עד יום מותך ביז דעם טאג פון דיין טויט כלומר דוא גיהעריסט זיך ניט פאר זיכערין דרויף וואס דוא ביסט איצונד גיזונד דען עס קען זיין זאס מארגין וועסטו שטארבין דרום גיהערסטו אלע צייט תשובה טאן: ואל תדין את חברך דוא זאלסט ניט דן זיין דיין חבר דאס ער איז ערגער פון דיר ווען ער טוט עפעס ניט רעכט עד שתגיע למקומו ביז ווען דוא ביסט אליין אויך גיקומען אויף דיין חברס ארט אונ ביסט באשטאנען דרויף ואל האמר דבר שאי אפשר לשמוע זאלסט ניט זאגין קיין זאג מיט אזו איין לשון וואס מען קען עס גיך ניט פאר שטיין אונ וועסט זיך טראכטין

שסופו

נוצרת: י חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי ואלו הן רבי אליעזר בן הורקנוס רבי יהושע בן חנניא רבי יוסי הכהן רבי שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר בן ערך: יא הוא היה מונה שבחם (רבי) אליעזר

מעשה אבות

שכנפו להשמע דאס ווען יענער וועט דרינגען קלערין וועט ער עס פאר שטיין · דען דורך דעם קען זיין דאס איינער וועט אין דיינע רייד אטעות האבין ואל תאמר לכשאפנה אשנה אונ זאלסט נים זאגין ווען איך וועל צייט האבין וועל איך לערנען שמא לא תפנה טאמער וועסטו קיין צייט נים האבין: הוא היה אומר ער איז גיוואונט גיוועזן צו זאגין · אין בור ירא חטא איין ליידיגער מענטש וואס ווייסט גאר נים קיין שום גוטע מדה אונ איז ווייט פון לייט דער קאן נים מורא האבין פאר איין עבירה ולא עם הארץ חסיד אונ איין עם הארץ דאס הייסט ער קען נים לערנען קען נים זיין קיין פרומער ווארום ער ווייס נים וואס איז לפנים משורת הדין ולא הבישן למד אונ דער וואס שעמט זיך צו פרעגין זיין רבי ווען ער ווייס נים קען ער נים לערנען ולא הקפדן מלמד אונ דער רבי וואס עס פאר דריסט אים ווען דער תלמיד פרעגט אים עפעס דער קען נים אויס לערנען דיא תלמידים ובמקום שאין אנשים אונ אויף דעם ארט וואס עס איז נים פאר האנדין קיין מענטשין השתדל להיות איש פלייס דיך צו זיין איין מענטש כלומר ווען דוא ביסט אויך אזוי איין פאר בארגין ארט דאס קיין מענטש איז דארט נים דא זאלסטו נים זאגין איך וועל איין עבירה טאן דען וועט מיך זעהען נאר דוא זאלסט דיך דארטין אויך פלייסין צו זיין אין דער מדרגה פון איש דאס הייסט איין צדיק · אדער אזוי איז דער פשט ווען דוא וועסט זיין אין אזוי איין ארט וואס עס איז נים פאר האנדין קיין צדיקים אונ עס קען זיין דאס ווען דוא וועסט גאטס תורה האלטין וועלין זייא שפעטין אן דיר זאלסטו זיך ווענין דער בושה וואס דיא מענטשין וועלין דיך פאר שעמען נים פאר מיידין פון צוא זיין איין צדיק אונ איין פרומער נאר דוא זאלסט דיך פלייסין צו זיין פרום דען עס איז נים פאר האנדין קיין גרעסערע בושה וואס דער מענטש האט אויף יענער וועלט פון דיא עבירות וואס ער טוט ווייא איז אויף דער בושה אונ ווייא איז אויף דער שאנד: אף הוא ראה אויך האט הלל גיזעהען גולגולת אחת איין קאפ פון איין מענטשין שצפה על פני המים וואס זיא האט גישוואומען אויף דעם וואסער אמר לה האט ער גיזאגט צום קאפ על דאטפת פאר דעם וואס דוא האסט גימאכט דער טרינקען אנדערע לייט אטפוך האט השי"ת גיהייסין מען זאל דיך דער טרינקען וסוף מטיפיך אונ דער סוף וועט זיין פון דיא וואס האבין דיך דער טרונקען יטופון דאס זייא וועלין אויך דער טרונקען ווערין דען גאט באצאלט איטליכין זיין עונש מדה כנגד מדה: הוא היה אומר אויך איז הלל גיוואונט גיוועזן צו זאגין מרבה בשר דער מענטש וואס עסט פיל ער זאל האבין פיל פלייש אונ פעטקייט מרבה רמה מערט ער זיך ווערים דען עס ווערט פון זיין פלייש פיל ווערים אין קבר מרבה נכסים דער וואס מערט זיך פיל גיטער מרבה דאגה

בֶּן הוֹרְקְנוֹס בּוֹר סוּד שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה (רַבִּי) יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ (רַבִּי) יוֹסֵי הַכֹּהֵן חָסִיד (רַבִּי) שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל יְרֵא חֵטְא (רַבִּי) אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר: יב הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם יִהְיוּ כָּל חַכְמֵי

מעשי אבות

מערט ער זיך זארג · דען ער זארגט דרויף דאס ער זאל ניט שאדין האבין אונ דאס געלט זאל ביא אים ליידיג ניט ליגין אן פאר דינסט אונ זוכט נאך צו פארין פון שטאט צו שטאט צו פאר דינגען נאך מער אונ ווען ער זעהט איין מין סחורה וואס איז טייער גיווארין זארגט ער ווארום האט ער ניט גיקויפט פון איר אונ זעסט גלייכין ווען ער האט סחורה אונ זיא איז וואלוויל גיווארין אונ נאך אזו איין גלייכין מרבה נשים ווער עס מערט צו נעמען פיל ווייבער מרבה כשפים מערט ער כישוף איטליכע וויל טאן כישוף דאס זיא זאל חשוב זיין ביים מאן מרבה שפחות ווער עס מערט דינסטין נקבות מרבה זמה מערט ער ביא זיך אין הויז זנות מרבה עבדים דער וואס מערט קנעכט מרבה גזל מערט ער גזילה · ביז אהער איז גישטאנען דיא זאכין וואס מערונג פון זייא איז שלעכט אונ איצונד זאגט דער תנא דיא זאכין וואס פיל איז גוט · מרבה תורה ווער עס מערט צו לערנען אין דער תורה מרבה חיים דער מערט אייביג לעבין · מרבה ישיבה ווער עס מערט זיצונג פון תלמידי חכמים מרבה חכמה דער מערט חכמה מחמת דער תורה מרבה עצה דער וואס מערט איין עצה געבין צו יעדער מענטש אונ ער קלערט פיל ענינים מרבה תבונה מערט ער מיט דעם פאר שטאנדיקייט מרבה צדקה ווער עס מערט צדקה געבין מרבה שלום מערט ער שלום אויף דער וועלט אונ דער עני איז זיך ניט מתרעם אויף השי"ת · אזו וויא עס האט זיך איין מעשה גיטראפין בימי האר"י ז"ל דאס ער האט אמאל גיזאגט צו זיינע תלמידים איר זאלט וויסין דאס איך הער אז מען רופט אויס אין הימל עס זאל קומען איין הייש'עריק אין דעם גבול פון צפת תוב"ב אונ ער זאל אויף עסין אלע גארטין ווארג אונ אלע פרוכט פון בוים אונ עס זאל ניט איבער בלייבין גאר קיין שפייז אין גאנץ ארץ ישראל אונ דאס איז איבער איין עני איין תלמיד חכם רבי משה דאס ער זיצט אונ איז מתרעם אויף גאט אונ גאט וויל שוין מער ניט ליידין אונ איין האלטין זיך ניט צו שטראפין זיינע שלעכטע שכנים וואס זייא גיבין קיין השגחה ניט אויף אים צו געבין אים זיין שפייז דרום איז דיא גזירה אזו שטארק נוא מיינע קינדער למען השם נעמט צו נויף צווישין אייך עפעס געלט אונ שיקט צו אים דען טאמער וועט גאט זיך אום קערין פון זיין גרים צארין אונ וועט זיך בדיינקען אויף דעם שלעכטס וואס ער האט גירעט צו טאן · וויא דער האר"י האט עס זייא גיזאגט האבין זייא צו נויף גינומען צווישין זיך פינף אונ צוואנציג גילדין אונ ער האט זייא נישיקט צו דעם רבי משה מיט הרב רבי יוסף הכהן אונ רבי יוסף איז גילאפין גיך צו דעם עני רבי משה האט ער אים גיטראפין דאס ער וויינט נאך האט רבי יוסף גיזאגט צו אים ווייין ניט אונ ווארום וויינסטו האט דער עני רבי משה גיזאגט צו אים ווארום זאל איך

נימ

ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כלם: אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס אף עמהם ואלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כלם:

מעשה אבות

נים וויינען אויף מיין שלים מזל דען ניט גינוג וואס איך בין איין עני זיינען מיר נאך היינט צוא בראכין גיווארין דיא ערדינע קריג וואס איך פלעג מיט זייא וואשער טראגין צוא דיא שכנים פון דער נאס אונ איך האב ניט פאר עפים צוא קויפין אנדערע דרום וויין איך ווארום פאר וואס בין איך אין אזוא איין אייננשאפט בין איך דען מער רשע פון אלע מענשין אזו האט רבי יוסף זיך זייער גיוואונדערט דען ער האט גיזעהן אז עס איז וויא דער הארי"י ז"ל האט גזאגט האט רבי יוסף דערמאלט גגעבין דאס געלט צוא דעם עני אונ האט אים אן גיזאגט דאס פון היינט אן זאל ער זיך ניט טורעם זיין אויף גאט ב"ה דען דורך דעם וואש ער האט גיוויינט וואלט גיוועזן נחתמת גיווארין איין גזר דין אויף דיא יודין האט רבי משה אויף זיך גינומען דאס ער זאל שוין מער ניט טאן אזו אונ איז גיפאלין צוא דער ערד אונ האט נאט גיבעטין דאס ער זאל זייא מוחל זיין אונ זאל זיך באדיינקען אויף דעם שלעכטין וואס ער האט גירעט צוא טאן · נאך דעם איז רבי יוסף הכהן צוריק גינאנגען אונ האט דער ציילט צו דיא חברים גאר דיא מעשה האבין זייא זיך זייער גיוואונדערט · נאך דעם האט דער הארי"י ז"ל גיזאגט צו זיינע חברים גיבענטשט זאלט איר זיין דען איבער אייך איז דיא גזירה בטל גיווארין · אונ האבין זיך ווידער גיזעצט לערנען אזו וויא זייא האבין גילערינט האבין זייא אויף גיהויבין זייערע אויגין האבין זייא גיזעהען דאס עס קומט אן אגרויסער הייששעריק האבין זייא זיך זייער גיפארכט האט דער הארי"י ז"ל גיזאגט צו זייא פארכט אייך ניט דען גאט האט שוין מוחל גיוועזן דיא זינד פאר דעם עני אונ דיא גזירה איז שוין בטל אונ אזו איז גיוועזן עס איז גיקומען איין ווינט אונ האט פאר טראגין דעם הייששעריק אין ים אריין אונ עס איז ניט גיבליבין איינער פון זייא אונ פון דערמאלט אן האבין דיא לייט פון צפת תובב"ב השגחה גיגעבין אויף דעם עני רבי משה אונ מען האט אים גיגעבין זיין פרנסה בריוח · קנה שם טוב ווער עס איז קונה א גוטין שם אויף דער וועלט קנה לעצמו האט ער נאר זיך אליין קונה גיוועזן א גוטין שם קנה לו דברי תורה אבער ווען דער מענטש קויפט זיך דיא תורה דהיינו ער לערינט פון תורה קנה לו חיי העולם הבא קויפט ער זיך אייביג לעבין בעולם הבא:

רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ושמאי רבן יוחנן בן זכאי האט מקבל גיוועזן דיזא תורה פון הלל ושמאי הוא היה אומר ער איז גיוואונט גיוועזן צו זאגין אם למדת תורה הרבה ווען דוא האסט אפילו גילערינט פיל תורה אל תחזיק טובה לעצמך זאלסטו דיר עס ניט האלטין פאר אנוטסקייט · כי לכך נוצרת דען פון דעסט וועגין איז גאר דיא וועלט באשאפין גיווארין דען בשעת גאט האט דיא וועלט בשאפין האט ער מיט איר איין תנאי אוים גינומען אויב דיא ישראל וועלין מקבל זיין דיא תורה איז גוט אונ אויב

גיפן

יג אָמַר לָהֶם צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הִיא דֶרֶךְ טוֹבָה שֶׁיִּדְבַּק בָּהּ הָאָדָם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַיִן טוֹבָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חָבֵר טוֹב רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שָׁכֵן טוֹב רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֵב טוֹב:

מעשה אבות

ניט וועל איך דיך אום קערין צו תוהו ובוהו · דרום איז דאך אחיוב צו לערנען · ניט דער מענטש זאל זיך דאס האלטין פאר אגוטסקייט ווען ער לערינט פיל · נאך איין פשט איז · דען עס איז גיווים דאס דיא חסדים וואס גאט ברוך הוא טוט מיט דעם מענטשין אלע צייט אונ אלע רגע איז גאר אן שיעור אונ דער ערשטער חסד איז וואס ער האט באשאפין דעם מענטשין מיט חכמה אונ ציהט אים אויס פון זיין מוטערס בויך פון פינסטערנעס צו ליכטיקייט · דרום זאגט דער תנא ווען דוא האסט אפילו פיל תורה גילערינט זאלסטו זיך ניט האלטין פאר איין גוטשקייט אונ מיט אלץ וואס דוא האסט גילערינט הלואי זאלסטו דער מיט באצאלין צוא גאט ברוך הוא פאר דעם ערשטין חסד וואס ער האט מיט דיר גיטאן צו באשאפין דיך · אונ דוא ביסט נאך שולדיג צו באצאלין אים פאר דיא איבעריגע חסדים וואס ער טוט מיט דיר יעדער צייט · אדער אזו איז דער פשט · ווען דוא האסט פיל תורה גילערינט · זאלסטו ניט האלטין דיא תורה צו זיך זעלבסט אונ ניט לערנען זיא צו קיינעם כי לכך נוצרת דען דרויף ביסטו באשאפין גיווארין צו מאכין לערנען דיין חבר: חמשה תלמידים פינף עלטסטע תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי איז גיוועזן צו רבן יוחנן בן זכאי ואלו הן אונ דאס איז זייערע נעמען · רבי אליעזר בן הורקנוס · רבי יהושע בן חנניה · רבי יוסי הכהן · רבי שמעון בן נתנאל · רבי אלעזר בן ערך: הוא היה מונה שבחן ער פלעגט צו רעכענען דעם שבח פון דיא פינף תלמידים · אונ דרום זאגט ער · ער פלעגט צו רעכענן זייער שבח · צו ווייזין דאס זייא זיינען ניט גיוועזן וויא אנדערע מענטשין דאס אמאל איז דיא טבע פון אמענטש ער זאל זיך גרויס האלטין אונ לויבין זיך פאר לייטין · אבער דיא תלמידים מחמת זייער גרויס פרומקייט האט קיינער גאר ניט גיוואוסט זייער גרויסקייט נאר דורך דעם וואס זייער רבי האט גירעכינט זייער שבח · אליעזר בן הורקנוס בור סוד · ער איז גלייך וויא איין גרוב וואס איז אויס גיקאלכט גוט · שאינו מאבד טפה דיא גרוב פאר לירט ניט אטראפין פון דער משקה וואס מען גיסט אין גרוב איין אזו אויך רבי אליעזר בן הורקנוס פאר געסט ניט איין ווארט פון וואס ער האט גילערינט · יהושע בן חנניה אשרי יולדתו וואול איז צו זיין גיווינערין דאס איז זיין מוטער ווארום זיין מוטער האט אים גורם גיוועזן דאס ער זאל איין חכם זיין אונ דיא צייט וואס זיא איז מעוברת גיוועזן מיט רבי יהושע פלעגט זיא גיין אין אלע בתי מדרשים אונ פלעגט צו בעטין דיא רבנים זייא זאלין מתפלל זיין אז איר קינד וואס זיא וועט האבין זאל זיין איין צדיק אונ אתלמיד חכם יוסי הכהן חסיד ער טוט לפנים משורת הדין שמעון בן נתנאל ירא חטא ער האט גיהאט מורא פאר איין עבירה רבי יהודה לירמא שרייבט דאס איז דער חילוק פון רבי יוסי צו רבי שמעון בן נתנאל · דען רבי יוסי

אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם: יד אמר להם צאו וראו איזו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם · רבי אליעזר אומר עין רעה רבי יהושע אומר חבר רע רבי

מעשה אבות

איז בטבע געבארין געווארין מיט גוטע מדות · אבער רבי שמעון איז בטבע געבארן מיט שלעכטע מדות נאר ער האט באצוואונגען זיין טבע אונ האט זיא פאר קערט צו גוטין אונ דרום איז זיין מעלה גרעסער געוועזן פון דער מעלה פון רבי יוסי: אלעזר בן ערך כמעין המתגבר אזו וויא איין קוואל וואס עס שטארקט זיך: הוא היה אומר ער פלעגט צוא זאגין אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ווען אלע תלמידי חכמים פון די ישראל וואלטין געוועזן אין איין וואג שאל ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה אונ רבי אליעזר בן הורקנוס זאל זיין אין דער אנדערע שאל אונ מען זאל וועגין איין שאל אנטקעגין די אנדערע מכריע את כולם וועט די שאל וואו רבי אליעזר בן הורקנוס איז איבער וועגין אלע תלמידי חכמים וואס זיינען אין דער אנדערע שאל: אבא שאול אומר משמו אבא שאול זאגט פון רבן יוחנן בן זכאי וועגין אז ער האט אזוא געזאגט ווען עס וועלן זיין אלע חכמי ישראל אין איין וואג שאל אונ רבי אליעזר בן הורקנוס אויך מיט אלע תלמידי חכמים אין שאל · אונ רבי אלעזר בן ערך וועט זיין אין דער אנדערע שאל וועט רבי אלעזר בן ערך איבער וועגין אלע צו גויף: אמר להם רבי יוחנן האט געזאגט צו די תלמידים צאו וראו גייט אונ קלערט אויס איזו היא דרך טובה וועלכעס איז די גלייכע פארטיגע וועג שידבק בה האדם דאס דער מענטש זאל זיך באהעפטין אין איר אונ זאל זיך אזו פירין רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאגט עין טובה ווער עס האט איין גוט אויג צו מאכין לערנען זיין חבר תורה דרום העלפט אים גאט ברוך הוא דאס ער פאר געסט ניט זיין לערנען אונ דאס האט רבי אליעזר געזאגט אנטקעגין זיין שבח וואס רבן יוחנן בן זכאי האט אויך אים געזאגט דאס ער איז געגליכין צו איין גרוב וואס זיא איז גוט אויס געקאלכט אונ עס ווערט ניט פאר לארין קיין טראפין: רבי יהושע אומר רבי יהושע זאגט חבר טוב מען זאל זעהען צוא האבן אגוטין חבר · אדער מען מיינט מען זאל איין ערליך ווייב נעמען אונ דאס האט רבי יהושע געזאגט אנטקעגין דעם שבח וואס רבן יוחנן האט געזאגט אויך אים דורך זיין מוטער וואס זיא האט גורם געוועזן ער זאל איין תלמיד חכם זיין: רבי יוסי רבי יוסי זאגט שכן טוב זאלסט האבין אגוטין שכן אונ דאס האט רבי יוסי געזאגט אנטקעגין זיין שבח וואס רבן יוחנן האט געזאגט דאס ער איז אחסיד אונ ענו איז געוויס דאס דער עיקר פרומקייט געהער אמענטש צוא טאן בייא זיך אין שטוב קיינער זאל ניט זעהען אונ ווען מען האט אשלעכטין שכן קען זיין דאס וועגין דעם וואס דער שכן וועט שפעטין פון אים וועט ער זיך קומען פאר מיידין צו טאן דברי חסידות רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט הרואה את הנולד ווער עס זעהעט אונ טראכט אלץ וואס וועט קומען פון יעדער זאך אונ דאס האט ער געזאגט אנטקעגין

זיין

יוסי אומר שכן רע רבי שמעון אומר הלוה ואינו משלם אחד הלוה מן האדם כלוה מן המקום שנאמר לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן׃ רבי אלעזר אומר לב רע׃ אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן

מעשה אבות

זיין שבח וואס רבן יוחנן האט גיזאגט אויף אים דאש ער האט מורא פאר איין עבירה׳ דען דער מיט קען איין מענטש ניט זינדיגין ווען ער זעהעט דעם עונש וואס ער וועט האבין פאר דער עבירה׳ רבי אלעזר אומר רבי אליעזר זאגט לב טוב מען זאל האבין איין גוט הארץ אמר להם האט רבן יוחנן בן זכאי גיזאגט צוא דיא תלמידים רואה אני איך זעה אונ עס גיפעלט מיר את דברי אלעזר בן ערך דיא רייד פון רבי אלעזר בן ערך מדבריכם בעסער פון אייערע רייד שבכלל דבריו דבריכם דען אין דעם כלל פון זיינע רייד דרינען איז פאר האנדין אייערע רייד׳ דען ווען מען האט אגוט הארץ אזוא האט מען אלע מדות טובות׃ אמר להם האט רבי יוחנן ווידער גיזאגט צוא דיא תלמידים צאו וראו גייט אונ זעהט מיט אייער שכל איזו היא דרך רעה וועלכעס איז דיא ערגסטע וועג שיתרחק ממנה הארם וואס דער מענטש גיהער זיך פון איר דער ווייטערין רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאגט עין רעה איין שלעכט אויג׳ דער רבינו יונה שרייבט דען עס איז פאר האנדין פון מדות טובות וואס ווען דער מענטש טוט עס ניט ווערט ער גינז אן גרופין קיין שלעכטער דהיינו אלע זאכין וואס זיינען לפנים משורת הדין׳ אבער דיא מדה פון איין קמצן איז ניט גלייך צו אנדערע זאכין אונ כדי דוא זאלשט ניט טראכטין דאס דיא מדה פון נדיבות איז גוט אבער דיא מדה פון קמצנות ווערט ניט אן גירופין שלעכט דרום זאגט רבי אליעזר דאס איין שלעכט אויג איז דאס ערגסטע וועג׳ דען דיא מדה פון קמצנות בריינגט דעם מענטשין צוא שלעכטש׃ רבי יהושע אומר רבי יהושע זאגט חבר רע אשלעכטער הבר רבי יוסי אומר רבי יוסי זאגט שכן רע אשלעכטער שכן רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט הלוה ואינו משלם דער וואס אנטלייט אונ וויל ניט צאלין כלומר דען דער רשע ווערט אן גירופין איין לוה דאס ער לייעט דיא הנאות אונ דיא תענוגים פון דער וועלט אונ באצאלט ניט צוא אן טאן זיך סיגופים אפ צוא קומען דרויף וואס ער האט הנאה גיהאט פון דיא עבירות וואס ער דאט גיטאן אונ דאס איז דער היפוך פון דעם גוטין וועג וואס רבי שמעון האט פריער גיזאגט ווער עס זעהט דעם עונש וואס ער וועט האבין פאר דער עבירה דען ווען ער וויל ניט באצאלין מיט סיגופים פאר דעם וואס ער האט הנאה גיהאט פון דער עבירה האלט ער דאך גיווים דאס ער וועט קיין עונש ניט האבין אחד הלוה מן האדם עס איז איינס דער וואס לייעט פון איין מענטש כלוה מן המקום גלייך אז ער לייעט ביי גאט כלומר דער מענטש זאל זיך ניט טראכטין אויף דיא עבירות וואס צווישין איין מענטשין צוא גאט וועט ער יוא תשובה טאן דען דאס איז אזוא איין חוב וואס דער וואס מאנט לעבט אייביג׳ אבער דיא עבירות וואס צווישין איין מענטש מיט דעם אנדערין וועט ער ניט תשובה טאן עס איז ניט פאר האנדין קיינער וואס

באנט

ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם: טו הם אמרו שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך ואל תהי נוח לכעוס ושוב יום אחד לפני מיתתך והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים

מעשה אבות

מאנט פאר דעם · דרום זאגט דער תנא עס איז איינם דער וואס לייעט ביא איין מענטש כלומר ער טוט די עבירות וואס צווישן איין מענטש מיט דעם אנדערן · גלייך אזוא וויא ער לייעט פון גאט מיינט מען די עבירות וואס צווישן איין מענטש צוא גאט שנאמר לוה רשע ולא ישלם אזוא וויא אין פסוק שטייט דער רשע אנטלייט אונ וויל ניט צאלין כלומר ער וויל זיך ניט אן טאן קיין סיגופים אפ צוא קומען פאר דעם וואס ער האט הנאה גיהאט פון די עבירות · וצדיק חונן ונותן אבער איין צדיק ווען עס טרעפט זיך אים חלילה אום גערין אונ ער האט עפעס הנאה פון איין עבירה באצאלט ער עס דורך פאסטין אונ סיגופים וואס ער נעמט אויף זיך אונ דרום זאגט דער פסוק חונן ונותן דאס איז טייטש ער בעט אונ ניט דען אפילו ווען ער טוט זיך אן סיגופים פון דעסט וועגין בעט ער גאט ער זאל אים מוחל זיין אונ איז זיך מתודה אויף זיינע זינד דען ער וויים דאס איין מענטש קען ניט באצאלין קיין טויזינט מאל טויזינט חלק פון דעם וואס ער איז שולדיג צוא גאט : רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאגט לב רע אשלעכט הארץ איז דאס ערגסטע פון אלע מדות ועות אמר להם האט רבן יוחנן בן זכאי גיזאגט צוא זייא רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם עס גיפעלט מיר די רייד פון רבי אליעזר בן ערך בעשער פון אייערע רייד שבכלל דבריו דבריכם דען אין דעם כלל פון זיינע רייד זיינען אלע אייערע רייד : הם אמרו שלשה דברים איטליכר פון די תלמידים איז גיוואונט גיוועזן צו זאגין דרייא רייד רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאגט יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך עס זאל זיין דיין חברש כבוד אויף דיר גיליבט אזוא וויא דיין כבוד אזוא וויא מיר גיפינען איין מעשה ביא רבי פנחס בן יאיר דאס ער איז אמאל גיגאנגען מיט זיינע תלמידים אויף איין ארט תורה לערנען אונ אויף דעם וועג איז גיוועזן איין טייך זיין נאמען איז גיוועזן גינאי אונ אין דער צייט האט זיך דער טייך צו נאסין אונ רבי פנחס מיט זיינע תלמידים האבין ניט גיקענט אריבער גיין האט רבי פנחס גיזאגט צום טייך · גינאי ווארום פאר מייטשטו מיך פון צו גיין אין בית המדרש איז דער טייך צו שפאלטין גיווארין אונ ער איז איבער גיגאנגען האבין די תלמידים גיזאגט צו אים רבי זאלין מיר אויך גיין · דען זייא האבין מורא גיהאט דאס די וואסער וועט זיך צוריק אום קערין האט ער גיזאגט צו זייא ווער עס ווייס אין זיך דאס ער האט קיין מאל קיין יודין ניט מבזה גיוועזן מעג ער גיין אונ עס וועט אים ניט שאטין ואל תהי נוח לכעוס אונ זאלסט ניט זיין גרגיג צוא בייזערין זיך ושוב יום אחד לפני מיתתך אונ קער זיך אום צוא השם יתברך איין טאג פאר דיין טויט · תאמשע דוא האסט זייער פיל גיזינדיגט גאר דיינע טעג · זאלסטו דיך ניט מיאש זיין פון רחמים אונ זאלסט ניט טראכטין דאס מען וועט

בודאי

והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש: טז רבי יהושע אומר עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם:

מעשה אבות

בודאי שוין ניט אן נעמען דיין תשובה דרויף זאגט דער תנא דאס דוא זאלסט וויסין דאס גאטס פאר געבונג איז זייער גרויס אונ אפילו איין טאג פאר דיין טויט ווען דוא ביסט גוסס ווען דוא וועסט תשובה טאן וועט גאט ברוך הוא אן נעמען דיין תשובה · אדער ער מיינט דען איין מענטש ווייש דאך ניט דעם טאג וואס ער וועט שטארבין אונ עס קען זיין דאס ער זאל מארגין שטארבין דרום זאל ער אלע טאג תשובה טאן דען עס קאן זיין אז דאס איז דער טאג וואס פאר זיין טויט והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים אונ דוא זאלסט זיך ווארעמען אנקעגין דעם ליכט פון דיא חכמים · דער רבינו יונה שרייבט דאס ווארט כנגד באטייט אנקעגין אבער ניט גאהינט עס איז גיגליכין אזוא וויא איינער ווארימט זיך אנקעגין פייער ווען ער שטייט פון ווייטין האט ער הנאה אונ ער ברינט זיך ניט אפ · אבער אז ער שטעלט זיך צוא נאהינט ברינט ער זיך אפ · אזוא אויך דער וואס גינעהענט צוא שטעלין זיך פאר איין תלמיד חכם גיהער ער צוא שטיין פאר זייא מיט גרויס פארכט אבער ניט ער זאל גינעהענען צוא אים מער איי דער תלמיד חכם איז אים כמקרב צוא זיך והוי זהיר בגחלתן אונ זייא גיווארינט אין זייער קויל שלא תכוה דאס דוא זאלסט ניט אפ גיברינט ווערין כלומר דוא זאלסט דיך ניט מער מקרב זיין צוא זייא איי זייא זיינען דיך מקרב אונ זאלסט שטיין פאר זייא מיט גרויס פארכט שנשיכתן נשיכת שועל דען זייער ביס איז גיגליכין צו איין ביס פון איין פוקס · דען דיא ציין פון איין פוקס זיינען דין אונ קרום · אונ זיין ביס איז מער ווייטאג איי אנאנדער ביס אזו אויך דער עונש פון דיא תלמידי חכמים וואס זייא שטראפין דעם מענטשין איז זייער גרויס ועקיצתן עקיצת עקרב אונ זייער שטעכין איז גלייך וויא איין עגדש שטעכט ולחישתן לחישת שרף אונ זייער שמוצערין איז גלייך אזו וויא דאס שמוצערין פון איין ברענענדיגן שלאנג וכל דבריהם אונ אלע זייערע רייד כגחלי אש זיינען אזו וויא קוילין פון פייער: רבי יהושע אומר רבי יהושע זאגט עין הרע אשלעכט אויג ויצר הרע אונ אשלעכט טראכט ושנאת הבריות אונ פיינד שאפט פון לייט דאס מען האט אויף זייא שנאה אום זיסט מוציאין את האדם מן העולם ציען אוועק דעם מענטשין פון דער וועלט · דער אברבנאל שרייבט דאש דיא רייד פון רבי יהושע זיינען איין באשיידענעש אויף דיא רייד פון רבי אליעזר וואס זיינען פריער גישריבן · דען ווען דער מענטש וועט ניט חשוב האלטין דעם כבוד פון זיין חבר וועט אין אים גיוועלטיגין אשלעכט אויג · אונ ווען ער וועט זיין גרינג צו ברוגז ווערין אזו וועט אין אים גיוועלטיגין דער יצר הרע אונ ווען ער וועט ניט נזהר זיין אין דיא רייד פון דיא חכמים וועט ער אפ גיברית ווערין אין זייער קויל דען ומה דואך שנאה פון פראסטע לייט ציט אוועק פון דער וועלט מכל שכן איין תלמיד חכם · רבי

יוסף

יז רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יְהִי מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ וְהַתְקֵן עַצְמְךָ לִלְמוֹד תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ יְרֻשָּׁה לָךְ וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם: יח רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הֱוֵי זָהִיר בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִתְפִלָּה וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל אַל

מעשה אבות

יוסף בן שושן שרייבט דאס דיא דרייא זאכין ברייגגען איינם צום אנדערין · דען וועז דער מענטש האט איין שלעכט אויג גילוסט ער צוא האבין דיא זאכין פון זיין חבר אונ צו נעמען עס אזו האבין אים דיא לייט פיינד אונ ציען אים אויס פון דער וועלט פאר זיין צייט רבי יוסי אומר רבי יוסי זאגט יהי ממון חברך חביב עליך כשלך עס זאל זיין דיין חברש געלט בייא דיר גיליבט אזוא וויא דיין געלט והתקן עצמך ללמוד תורה אונ גרייט דיך אן צוא לערנען תורה כלומר דוא זאלסט טאן אזעלכע סבות דאס זייא זאלין גורם זיין דוא זאלסט לערנען אזוא וויא מיר גיפינען איין מעשה רבי אבא איז אמאל גיגאנגען פון טבריא צוא זיין שווער קיין טרוניא אונ רבי יעקב זיין זון איז אויך מיט אים גיגאנגען האבין זייא גינעכטיגט אין איין נאכט הויז אין דעם דארף טרשא אז זייא האבין זיך שלאפין גיליגט האט רבי אבא גיזאגט צום בעל הבית איז דא פאר האנדין איין האן האט דער בעל הבית גיזאגט ווארום דארפט איר אהאן האט רבי אבא גיזאגט כדי איך זאל אויף שטיין האלבע נאכט צוא לערנען האט דער בעל הבית גיזאגט מען דארף זייא ניט דען איך האב אנאנדער סימן דיא וואג וואס זיא שטייט פאר מיין בעט פיל איך אן מיט וואסער אונ עס טריפט טראפין וויים וואסער פון אים ביז עס קומט צו דער האלבע נאכט ווערט אויס גילידיגט גאר דיא וואסער אזוא הויבט זיך אן דיא וואג צוא קאטשין אראפ אונ עס ברומט מיט איין גרוים קול אונ עס ווערט גיהערט אויף גאר דער שטוב אונ איך שטייא אויף · אונ דיא וואג האט מיר גימאכט איין אלטער מאן וואס איך האב גיהאט בייא זיך דאס ער פלעגט אויף שטיין צוא לערנען תורה · האט רבי אבא גיזאגט גילויבט איז גאט דאס ער האט מיך אהער גישיקט · אז עס איז גיקומען האלבע נאכט האט דיא ראד פון דער וואג זיך אן גיהויבן צוא קאטשין אונ ברומען מיט איין גרוים קול אזוא איז רבי אבא מיט זיין זון אויף גישטאנען האבין זייא גיהערט דאס דער בעל הבית זיצט מיט זיינע צוויא זין אונ לערינט תורה האט רבי אבא גיזאגט צוא רבי יעקב לאמיר חברותה מאכין באנאנד מיט דעם בעל הבית האבין זייא גינעהענט אונ האבין זיך גיזעצט מיט אים אונ זיינען אזו גיזעסין ביז טאג אונ דרינען האבין זייא גישמועסט פון דעם ענין פון אליהו אין דר צייט ווען אמענטש איז מל זיין קינד · אז עס איז ליכטיג גיווארין איז אויף גישטאנען רבי אבא מיט זיין זון אונ האבין גיוואלט זייער וועג גיין האט דער בעל הבית גיזאגט צוא זייא ענדיגט דאס וואס מיר האבין בייא דער נאכט גישמועסט האבין זייא גיזאגט וואס איז האט ער גיזאגט דען איר וועט זעהען צוא אליהו וואס ער ווערט זאן גירופין מלאך הברית אונ מיין ווייב בעט דאס פון אייך איר זאלט זיך דא זאמען · דען זיא האט איין זכר גיוואונען אונ דער ברית וועט זיין מארגין האט רבי אבא גיזאגט

דאס

תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר כִּי חַנּוּן
וְרַחוּם הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנִחָם עַל הָרָעָה׃ וְאַל תְּהִי רָשָׁע בִּפְנֵי
עַצְמְךָ׃ יט רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר הֱוֵי שָׁקוּד לִלְמוֹד תּוֹרָה וְדַע מַה שֶּׁתָּשִׁיב

מעשה אבות

דָאס אִיז דָאךְ אַיין גִיבֶּעט פוּן אַיין מִצְוָה דְרוּם לָאמִיר דָא זִיצִין בִּיז מָארְגִין׃ זַייְנֶען זַייא דָארְטִין גִיזֶעסִין אַגַאנְצִין טָאג אַז עֶס אִיז נַאכְט גִיוָוארִין הָאט דֶער בַּעַל הַבַּיִת צוּ נוֹיף גִירוּפִין זַיינֶע לִיבֶּע פְרַיינְד אוּנ הָאבִּין דִיא גַאנְצֶע נַאכְט גִילֶערִינְט תּוֹרָה׃ אוּנ קֵיינֶער פוּן זַייא אִיז נִיט גִישְׁלָאפִין הָאט דֶער בַּעַל הַבַּיִת גִיזָאגְט צוּא זַייא אִיךְ בֶּעט פוּן אַייךְ דָאס אִיטְלִיכֶער זָאל זָאגִין אַנַאיֶיע זַאךְ אִין דֶער תּוֹרָה׃ הָאבִּין זַייא אַזוֹ גִיטָאן׃ נָאךְ דֶעם הָאט רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט צוּא זַייא אַזוֹא פִיל חָכְמָה אִיז דָא בַּייא אַייךְ אוּנ אִיר זִיצְט דָא אִין דָארְף׃ הָאבִּין זַייא גִיזָאגְט וֶוען פוֹיגֶלֶען לָאזִין אַוֶועק זַייעֶר נֶעסְט וֵוייסִין זַייא נִיט וואוּ הִין זַייא זָאלִין פְלִיעֶן אַזוֹ מִיר אוֹיךְ וֶוען מִיר וֶועלִין אוּנְזֶער אָרְט אַוֶועק לָאזִין וֶועלִין מִיר נִיט וִויסִין וואוּ הִין צוּא גֵיין לֶערְנֶען תּוֹרָה׃ אוּנ מִיר הָאבִּין אִין דֶעם אָרְט זוֹכֶה גִיוֶוען צוּא דֶער תּוֹרָה אוּנ אַזוֹא אִיז אוּנְזֶער שְׁטֵייגֶער אַלֶע נַאכְט בִּיז הַאלְבֶּע נַאכְט שְׁלָאפִין מִיר אוּנ נָאךְ דֶעם לֶערְנֶען מִיר אוּנ אַז מִיר שְׁטֵייעֶן אוֹיף אִין דֶער פְרִיא אַזוֹ גֵייט אוֹיף דֶער רֵיחַ פוּן דִיא פֶעלְדֶער אוּנ פוּן דִיא טַייכִין אוּנ זַייא דֶער לַייכְטִין אוּנְז דִיא תּוֹרָה אוּנ זִיא וֶוערְט אַיין גִיזֶעסִין אִין אוּנְזֶער הַארְץ אוּנ דָאס אָרְט הָאט מֶען אַמָאל גִימִשְׁפָּט פוּן אוֹיבִּין אוּנ פִיל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים זַיינֶען גִישְׁטָארְבִּין פַאר דֶעם וָואס מֶען הָאט קֵיין תּוֹרָה נִיט גִילֶערִינְט׃ אוּנ אִיצוּנְד אִיז אוּנְזֶער גִישֶׁעפְט טָאג אוּנ נַאכְט אִין דֶער תּוֹרָה׃ אוּנ דֶער וָואס שֵׁיידְט זִיךְ אָפּ פוּן דַאנֶען אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר שֵׁיידְט זִיךְ אָפּ פוּן אֵייבִּיג לֶעבִּין׃ הָאט רַבִּי אַבָּא זַיינֶע הֶענְט אוֹיף גִיהוֹיבִּין אוּנ הָאט זַייא גִיבֶּענְטְשְׁט׃ אַז רַבִּי אַבָּא אִיז פוּן דָארְטִין אַוֶועק גִיגַאנְגֶען הָאבִּין אִים דִיא לַייט בַּאלַייט דְרַייא מַייל׃ הָאבִּין דִיא לַייט גִיזָאגְט צוּא רַבִּי אַבָּא וֵוייסְטוּ פַאר וָואס דֶער בַּעַל הַבַּיִת הָאט אַזוֹ זוֹכֶה גִיוֶוען׃ וַוייל עֶר הָאט אַמִצְוָה גִיטָאן הָאט רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט וָואס פַאר אַיין מִצְוָה הָאט דֶער בַּעַל הַבַּיִת גִיזָאגְט מַיין וַוייבּ אִיז גִיוֶוען מַיין בְּרוּדֶערְס וַוייבּ אוּנ עֶר אִיז גִישְׁטָארְבִּין אָן קִינְדֶער הָאבּ אִיךְ זִיא גִינוּמֶען פַאר אַיין וַוייבּ אוּנ דָאס אִיז דֶער עֶרְשְׁטֶער זוּן וָואס אִיךְ הָאבּ מִיט אִיר אוּנ אִיךְ הָאבּ אִים אַיין נָאמֶען גִיגֶעבִּין אַזוֹ וִויא מַיין בְּרוּדֶערְס נָאמֶען אִיז גִיוֶוען׃ הָאט רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט פוּן אִיצוּנְד אָן זָאלְסְטוּ רוּפִין זַיין נָאמֶען אִידִי אוּנ דָאס אִיז גִיוֶוען רַב אִידִי בַּר יַעֲקֹב׃ שאינה ירושה לך דְרוּם גִיהֶערְסְטוּ זִיךְ צוּ מִיעֶן אִין דֶער תּוֹרָה׃ דֶען זִיא אִיז נִיט וִויא אַיין יְרוּשָׁה צוּ דִיר וָואס אַיין יְרוּשָׁה קוּמְט אָן מִיא׃ וכל מעשיך יהיו לשם שמים אוּנ אַלֶע דַיינֶע וֶוערְק זָאלִין זַיין פוּן גָאטְס וֶועגִין׃ הֵין סַייא אִין קִיוּם הַמִּצְוֹת אוּנ הֵין אִין עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען אוּנ שְׁלָאפִין אָדֶער נָאךְ אַזוֹ אַיין גְלַייכִין חָאטְשֶׁע דִיא זַאכִין זַיינֶען דָאךְ הֲנָאוֹת פוּן דֶעם גוּף פוּן דֶעסְט וֶועגִין זָאלְסְטוּ זַייא טָאן פוּן גָאטְס וֶועגִין דְהַיְינוּ וֶוען דוּא טוּסְט דִיא זַאכִין וָואס זַייא זַיינֶען הֲנָאוֹת צוּם

לְאֶפִּיקוֹרוֹס וְדַע לִפְנֵי מִי אַתָּה עָמֵל וּמִי הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֶּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ : כ רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר הַיּוֹם קָצֵר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה וְהַפּוֹעֲלִים

מעשה אבות

גוף זאלסטו ניט מכוין זיין דאס דוא טוסט עס פון דיין הנאה ווען נאר דוא עסט כדי דוא זאלסט קראפט האבין צוא דינען גאט · אונ ווען דוא מעסט זיך תענוגים אום שבת אונ ימים טובים זאלסטו מכוין זיין דאס דוא טוסט עס ווייל גאט ברוך הוא האט אזו גיבאטין וועט דאש זיין גליך וויא דיא מצוה וואס דוא פאסט אום יום כפור · אונ ווען דוא לייגסט דיך שלאפין זאלסטו מכוין זיין כדי דיינע גידאנקן זאל זיין ריין צוא לערנען אונ ווען דוא קליידסט זיך אן זאלסטו מכוין זיין וואס עס איז כדי דוא זאלסט ניט מבוזה ווערין אין לייטינש אויגין אונ זייא וועלין קומען מבזה זיין דיין לערנען אונ ווען דוא ביסט עוסק אין איין מלאכה זאלסטו דיך מכוין זיין דאס דוא טוסט עס כדי דוא זאלסט ניט דארפין אן קומען צוא לייט אונ זאלסט ניט קומען צוא גזלנן אונ אזוא אויך ביי אלע זאכין זאל דיין כונה זיין פון גאטס וועגין : רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה זייא גיווארינט אין קריאת שמע אונ תפלה · דרום זאגט דער תנא אן אויך דיא צווייא זאכין · דען אין דער צייט פון קריאת שמע ותפלה שטארקט זיך דאש עצלות אויפין מענטשן ער זאל ניט אויף שטיין פון זיין שלאף אונ זומער מחמת דיא נאכט איז קליין אונ אום ווינטער מחמת דער קעלט דרום זאגט דער תנא דאס דער מענטש זאל גיווארינט זיין אונ זאל פון זיך אוועק שטויסין דאס עצלות אונ זאל גיווארינט זיין צוא דאווענען אין דער צייט וכשאתה מתפלל אונ אז דוא דאווינסט אל תעש תפלתך קבע זאלסטו ניט מאכין דיין תפלה וויא אניזעצטע זאך וואס דוא ביסט נעריך דוא זאלסט שוין פטור ווערין פון דעם אלא רחמים ותחנונים לפני המקום נאר דיא תפלות זאלין בייא דיר זיין גיבעט פאר גאט ברוך הוא ער זאל זיך אויף דיר דער בארימען ואל תהי רשע בפני עצמך אונ זאלסט ניט זיין קיין רשע פאר זיך אליין · דער רמב״ם שרייבט דאס מיינט מען אמענטש זאל זיך ניט האלטין דאס ער איז איין רשע · דען אזוא וועט קיין עבירה בייא אים גימו גרויס זיין צוא טאן אונ אויך ער קען שוין ניט תשובה טאן דען ער האלט דאש ער איז אזוא איין רשע וואס מען וועט בוודאי זיין תשובה ניט אן נעמען · נאך איין פשט איז זאלסט ניט זיין קיין רשע ווען דוא ביסט אליין בחדרי חדרים אונ קיין מענטש זעהט דיך ניט זאלסטו דארטין ניט טאן קיין שלעכטש אונ דוא וועסט זיך טראכטין ווער וועט מיך זעהן אונ ווער וועט מיך ווישין נאר אפילו דארט זאלסטו אויך מורא האבין פאר גאט · דען גאט ברוך הוא זעהט דיך אונ דיינע מעשים ווערין גישריבין אין איין בוך · נאך איין פשט איז דוא זאלסט דיר ניט טראכטין דאס נאר דוא אליין ביסט איין רשע אונ דיא גאנצע וועלט זיינען צדיקים דרום וועט דיין רשעות גאר ניט פועל זיין · דען דיא וועלט ווערט גימשפט נאכין רוב נאך אונ דער רוב וועלט זיינען דאך צדיקים וועט וועגין זייא זיין פיל גוטש אויף דער וועלט אונ איך וועל

דער

עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק: כא הוא היה אומר לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה אם למדת תורה הרבה

מעשה אבות

דער ביא אויך הנאה האבין אונ מחמת דעם וועסטו ניט וועלין תשובה טאן · דען דוא וועסט זיך טראכטין אן מיין תשובה וועלין אויך איבער וועגין דיא זכיות פון דער וועלט צוא גוטין · דרום זאגט דער תנא ואל תהי רשע בפני עצמך דוא זאלסט ניט האלטין דאס נאר דוא אליין ביסט איין רשע נאר דוא זאלסט טאן אזו וויא אונזערע חכמים האבין גיזאגט דאס אמענטש גיהער צוא האלטין דאס דיא מענטשין פון דער וועלט זיינען האלב צדיקים אונ האלב רשעים אונ ווען ער טוט איין עבירה וועט ער איבער דיא גאנצע וועלט לכף חוב אונ דאס גלייכין ווען ער טוט איין מצוה וועט ער איבער דיא גאנצע וועלט לכף זכות: רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאגט הוי שקוד ללמוד הורה זייא גיאיילט צוא לערנען תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס אונ דוא זאלסט וויסין וואס צוא ענטפערין צוא דעם אפיקורוס וואס ער איז מבזה דברי תורה זאלסט אים מיט שכל אפ ווענדין ודע לפני מי אתה עמל אונ זאלסט וויסין פאר וועמען דוא מידסט זיך ומי הוא בעל מלאכתך אונ ווער איז דער האר פון דיין מלאכה כלומר פון דיין דינען וואס דוא דינסט אים שישלם לך שכר פעולתך וואס ער וועט דיר באצאלין דעם שכר פאר דיין ווערק: רבי טרפון אומר רבי טרפון זאגט היום קצר דער טאג פון דעם מענטשין כלומר זיין לעבין איז קורץ אונ ווייניג והמלאכה מרובה אונ דיא מלאכה פון דער תורה איז זייער פיל והפועלים עצלים אונ דיא ארבעטער דאש מיינט מען דיא אברים פון דעם מענטש דאס זייא זיינען דיא ארבעטער צו טאן דיא מצות זיינען זייא פויל אונ טוען ניט מיט גיכקייט והשכר הרבה ובעל הבית דוחק האטשע דער שכר פון דיא מצות איז זייער פיל אונ גאט ברוך הוא וואס ער איז איין בעל הבית אויף גאר דער וועלט שפארט צוא צו זיין דינסט פון דעסט וועגין זיינען דיא ארבעטער פויל צוא טאן · דען דאס פוילקייט פון אפועל וואס ער בויט איין הויז איז מחמת צווייא סבות · איינס איז מחמת ער נעמט ווינציג גיצאלט פאר זיין מלאכה: דרום טוט ער עס ניט מיט גיכקייט אונ חשק · דאס צווייטע ווען אפילו ער נעמט פיל גיצאלט אבער ווען דער האר פון דעם הויז שטייט ניט בייא אים השגחה צוא געבין ער זאל טאן מיט גיכקייט אזוא טוט עס דער פועל מיט פוילקייט · אונ בייא דער מלאכה פון גאטס דינסט זיינען דאך ביידע זאכין באווארינט דען דער שכר פון דער מלאכה איז פול אונ אויך גאט ברוך הוא וואס ער איז דער האר פון דער מלאכה שפארט צו דורך דעם וואס ער שיקט יסורים צו דעם מענטשין כדי ער זאל זיך באדיינקען אויף זיינע מעשים · אונ פון דעסט וועגין זיינען דיא ארבעטער פויל: הוא היה אומר ער איז גיוואונט גיווען צוא זאגין לא עליך המלאכה לגמור ניט אויף דיר איז אחיוב דוא זאלסט דיא מלאכה פון דער תורה גומר זיין דאס גייט אנטקעגין אמענטש וואס האט ניט קיין גרויסין מוח צוא דער תורה זאל ער זיך ניט טראכטין

וואס

נותנין לך שכר הרבה ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא: רבי חנניא וכו׳

פרק שלישי

כל ישראל וכו׳

א עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה׳ דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי

מעשה אבות

וואס נוצט מיר דאס לערנען ווען איך קען פיל ניט אפ לערנען דען עס איז אויף דיר קיין חיוב ניט דאס דוא זאלסט גאר דיא תורה אויס לערנען אונ עס איז איינם דער וואס מערט אונ דער וואס ווינציגט בהמת ער קען ניט ווען ער איז זיך מכוין זיין הארץ צוא גאט דרום גיהערסטו זיך ניט אפ שיידין פון צו לערנען ולא אתה בן חורין להבטל מכנת אונ דוא ביסט ניט פרייא צוא מבטל זיין זיך פון איר דאס גייט אנטקעגין אזו איין מענטש וואס האט פיל גילערינט דאס ער זאל זיך ניט טראכטין עס איז דאך אויף מיר ניט גיווארפין דיא מלאכה פון דער תורה איך זאל זיא גומר זיין אונ האב דאך שוין פיל גילערינט נוא וועל איך שוין איצונד זיין פרייא אונ וועל שוין מער ניט לערנן׳ דרויף זאגט דער תנא דאס האטשע דוא האסט פיל גילערינט ביסטו ניט פרייא צו זיין בטל פון דער תורה אם למדת תורה הרבה ווען דוא האסט גילערינט פיל תורה נותנין לך שכר הרבה וועט מען דיר געבין פיל שכר ונאמן הוא בעל מלאכתך אונ דער בעל הבית וואס דוא ארבעסט בייא אים איז באגלויבט שישלם לך שכר פעולתך אז ער וועט דיר צאלין דעם שכר פאר דיין ארבעט ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא אונ דוא זאלסט וויסין אז דאס גיצאלט פון דיא צדיקים איז אן גיבערייט צו קומען׳ אונ איין שעה תענוג פון עולם הבא איז בעסער איי נאר דאס גוטס וואס איין מענטש קען האבין בעולם הזה׳ אונ דרום גיפינען מיר דאס דיא צדיקים ווילין ניט הנאה האבין אויף דער וועלט בכדי עס זאל ניט גימינערט ווערין זייער שכר אויף יענר וועלט ׳ איין תלמיד פון רבי שמעון בן יוחאי איז אמאל גיגאנגען מיט סחורה האנדלען אונ איז רייך גיווארין אז ער איז גיקומען צוא רבי שמעון אונ דיא תלמידים האבין גיזעהען וואס דער תלמיד האט פאר דינט האט זייא באנק גיטאן וואס זייא פאר דינען ניט׳ האט רבי שמעון גינומען זיינע תלמידים אונ איז גיגאנגען מיט זייא צוא איין פעלד אונ האט גיזאגט פעלד פעלד ווער אן גיפילט מיט רענדלאך אזוא איז דאס פעלד פול גיווארין מיט רענדלאך האט רבי שמעון גיזאגט נעמט אייך איטליכער וויפיל איר ווילט אבער איר זאלט וויסין דאס איר נעמט פון אייער שכר וואס עס איז צוא אייך אן גיבערייט בעולם הבא אז זייא האבין דאס גיהערט האבין זייא שוין ניט גיוואלט נעמען:

פרק ג עקביא בן מהללאל אומר עקביא בן מהללאל זאגט הסתכל בשלשה דברים קוק אונ נעם דיר איין זין דיא דרייא זאכין ואין אתה בא לידי עבירה וועסטו ניט קומען

אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן · מֵאַיִן בָּאתָ מִטִּפָּה סְרוּחָה וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה · וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ב רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר

מעשה אבות

קומען צו קיין עבירה׳ עס איז קשה וואָרום דאַרף דער תנא שרייבן דיא צאָל פון דיא זאַכין דען איך וועל דאָך אַליין וויסין דאָס עס איז דרייא זאַכין אונ עס וואָלט גינוג גיוועזן ער זאָל זאָגין הסתכל באלו הדברים דוא זאָלסט קוקין אונ נעמען אין זין דיא זאַכן וואָס ווייטער וועט שטיין · דער תירוץ איז דאָס דער תנא קומט צו ווייזין דאָס ווען דוא וועסט ניט נעמען אין זין אַלע דרייא זאַכין בּאַנאַנד נאָר איינס פון זייא אָדער צווייא איזו קען זיין אז עס זאָל נאָך ערגער זיין · דען ווען ער וועט אין זין נעמען נאָר דיא זאַך וואָס ער קומט פון איין פייכטין טראָפּין וועט ער זאָגין אז עס איז יוא אזו גיהער מען דאָך מיך ניט שולדיג מאַכין דרויף וואָס איך זינדיג דען מיין יסוד איז דאָך גיבויט גיוואָרין פון איין מיאוסע זאַך דרום גייג איך צו שלעכטין דרום זאָגט דער תנא דאָס דער מענטש זאָל אויך אין זין נעמען וואו אהין זיין גאַנג איז דאָס דער סוף וועט זיין ער וועט שטאַרבין אונ ווען ער וועט זיך דער מאָנען אין דעם טאָג פון זיין טויט וועט ער ניט קומען צו זינדיגין · אונ ווען אפילו דער מענטש וועט זיך דיא צווייא זאַכין אין זין נעמען וועט ער זיך טראַכטין נוא ווען איך וועל שטאַרבין אונ וועל זיך אום קערין צו ערד וועל איך גיוויס ניט אָפּ געבין קיין חשבון אויף מיינע זינד דען וויא אזו קען ערד חשבון געבין · דרום זאָגט דער תנא דוא זאָלסט וויסין פאַר וועמען דוא ביסט אָן גיברייט צו געבין דין וחשבון אונ אמענטש גיהער אין דיא דרייא זאַכין באַנאַנד צו קוקין. וועט ער גיוויס ניט זינדיגין :

דע מאין באת ווייס פון וואָס פאַר איין אָרט ביסטו גיקומען אויף דער וועלט דרויף איז דער תנא ווייטער מפורש מאין באת מטפה סרוחה דוא קומסט אַרויס פון איין פייכטין טראָפּין ולאן אתה הולך אונ וואו הין דוא וועסט גיין דרויף איז דער תנא ווייטער מפורש למקום עפר רמה ותולעה צו איין אָרט פון ערד אונ אַלערלייא ווערים · ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון אונ פאַר וועמען ביסטו אָן גיברייט צוא געבין דין וחשבון אויף דיינע מעשים׳ דרויף איז דר תנא ווייטר מפורש לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא פאַר גאָט וואָס ער איז אַקיניג איבּער אַלע קיניגין · נאָך איין פּשט איז דאָס דרום צו טיילט עס דער תנא אויף צווייא פאַל אונ זאָגט בייא אַלע זאַכן פריער סתם ווייס פון וואָס פאַר איין אָרט דוא קומסט אַרויס אונ וואו הין דוא גייסט · אונ פאַר וועמען דוא וועסט אָפּ געבין חשבון דען דיא דרייא זאַכין זיינען גיזאָגט גיוואָרין אויף חשובע מענטשין וואָס זייא דאַרפין ניט אין זין נעמען קיין נידעריגע זאַכין דען דורך דעם וואָס זייא וועלין אַנדערע דרייא זאַכין אין זין נעמען וועלין זייא אויך ניט קומען צו קיין עבירה · דאָס מיינט דער תנא דע מאין באת ווייס פון וואַנען דיין נשמה קומט אַרויס דען זיא איז גינומען גיוואָרין פון אונטער דעם כסא הכבוד פון גאָט דרום גיהערסטו

ניט

הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו: ג רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים · שנאמר ובמושב לצים לא ישב ·

מעשה אבות

ניט צו מאכין זיא פרעמר מיט דיינע מעשים · ולאן אתה הולך אונ וואו הין דוא ווערסט זיין דאס מיינט מען דיין נשמה וועט אויף גיין צו איר ארט וואס זיא איז פון דארט גינומען גיווארין צו גרייכין דיא וועגין פון לעבין דרום גיהערסטו ניט צו זינדיגין אונ צו פאר פיירין גוטס פון דיין נשמה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון אונ פאר וועמען דוא ביסט אן גיגרייט צו געבין דין וחשבון דען דיין נשמה וועט אויך אפ געבין חשבון פאר גאט אזו וויא דיא גמרא זאגט איין קיסר האט גיזאגט צו רבן גמליאל פאר וואר דיא נשמה מיט דעם גוף קענען זיך פטרין פון שטראף · דען דיא נשמה קען זאגין איך בין דאך אן דעם גוף גלייך נאר וויא אפייגיל וואס פליעט ארום אונ זינדיגט ניט · אונ דער גוף קען זאגין ווען ניט דיא נשמה בין איך דאך גאר ניט גיאכט אונ וואלט ניט גיקענט זינדיגין · האט רבן גמליאל גיזאגט איך וועל דיר געבין איין משל איין מלכות האט גיזעצט צוויא שומרים זייא זאלין היטין זיין גארטין איינער איז גיוועזן אבלינדער אונ דער אנדערער איז גיוועזן אהינקעדיגר אמאל איז ער גיקומען צום גארטין האט ער גיזעהען דאס זייא האבין אויף גיגעסין דיא פירות האט ער גיזאגט צו זייא ווארום האט איר עס גיטאן האט דער בלינדער גיזאגט איך בין ניט שולדיג דען ווען ניט דער הינקעריגער וואלט מיך פירין צום ארט וואלט איך דאך ניט גיזעהען אונ דער הינקעריגער האט גיזאגט ווען דער בלינדער וואלט מיך ניט טראגין וואלט איך דאך ניט גיקענט גיין אזו האט דער מלך גימאכט רייטין דעם הינקעריגן אויף דעם בלינדין אונ האט זייא באנאנד זייער שטראף גיגעבין · אזו אויך טוט גאט ברוך הוא · ער טוט דיא נשמה צוריק אין גוף אונ שטראפט זייא באנאנד · רבי משה אלמושנינו שרייבט אנאנדער פשט דער תנא לערינט אונז מיט דעם מוסר צו מאכין קויפין אונז איין איבינע סבע מיר זאלין ניט זינדיגין דען עס איז ניט פאר האנדין קיין גרעסערר גורם צו איין עבירה וויא גילעבטער אונ פאר שייטקייט דרום האט דער תנא מתכוין גיוועזן צו ברייגגען טרויערקייט אין דעם הארץ פון דיא מענטשין דאס זייא זאלין ניט פאר געמין זייערע ווערק אונ דרום האט ער גיזאגט דע מאין באת ווייס פון וואנען דוא ביסט גיקומען וואס דאס איז גורם דאס דוא ביסט אן גיגרייט צו שלאפקייט אונ יסורים אונ ביטערע טרעפונג אונ דוא קענסט ניט וויסין וואס עס וועט זיך מיט דיר הייגט טאן דרום זאלסטו דיך ניט פרייען מיט דיינע כעוות דען זייא האבין קיין קיום ניט אויף אייביג : ולאן אתה הולך אונ דרויף אויך זאלין דיינע אויגין טרערין לאזין אונ דוא זאלסט טרויערין אויף דעם ארט וואס דוא ווערסט זיין דען דוא גייסט צום טויט ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון אונ נאך איין זאך איז וואס דוא גיהערסט זיך אן קליידין מיט פארכט אונ ציטערנעש דאנו דוא

ווערסט

אֲבָל שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵינֵיהֶם • שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ • אֵין לִי אֶלָּא שְׁנַיִם מִנַּיִן אֲפִילוּ אֶחָד

מעשה אבות

וועסט אפ געבין חשבון אויף אלע דיינע מעשים: דין וחשבון דרום זאגט דער תנא פריער דין אונ נאך דעם חשבון עס וואלט דאך גינוג גיוועזן ער זאל זאגין איינס נאר דער טעם דער פון איז דען ווען דער מענטש שטארבט איז מען אים מודיע אלע דינים פון דער תורה ער זאל וויסין דיא שטראף וואס עס קומט אויף יעדער עבירה אונ נאך דעם פרעגט מען אים דער וואס קומט אויף איין אשת איש וויא אזו איז זיין דין • דער וואס טוט איין מלאכה אום שבת וויא אזו איז זיין דין • אונ דער מענטש ענטפערט עס קומט אים מען זאל אים פאר שטייניגען • אונ נאך דעם פרעגט מען אים . אויף אלע עבירות וואס ער האט אליין גיטאן אונ ער פסקנ'ט דעם דין אויף איטליכע זאך אונ נאך דעם דער מאנט מען אים אלע עבירות וואס ער האט גיטאן אונ מען זאגט אים דאס ביסטו אליין דער מענטש וואס דוא האסט דיא עבירות גיטאן אונ אזו איז דיין משפט וואס דוא אליין האסט גפסק'נט דרום זאגט דער תנא דין פריער וועסטו פסקנען דעם דין וחשבון אונ נאך דעם וועסטו געבין חשבון אויף דיינע מעשים :

רבי חנינא סגן הכהנים אומר רבי חנינא דער העכער פון דיא כהנים וואס אונטער דעם כהן גדול פלעגט זאגין הוי מתפלל בשלומה של מלכות דוא זאלסט בעטין פאר גאט עס זאל זיין שלום אונ פריד צוא דעם מלך וואס דוא זיצט אין זיין מדינה • רבי חנינא קומט צוא מערין אויף דיא דרייא זאכין וואס עקביא בן מהללאל האט גיזאגט דאס דורך זייא קען דער מענטש ניט קומען צוא קיין עבירה דרויף זאגט רבי חנינא דאס עס איז ניט גינוג נאר דיא דרייא זאכין דען דער יצר הרע איז זייער גרוס בייא דעם מענטשין אונ ער טוט זייא אפ פון זיין הארץ דרום גיהער מען צו בעטין גאט פאר דעם שלום פון דעם מלך וואס ער שטראפט צוא דיא מענטשין וואס זייער וועג איז קרום אונ מחמת דער פארכט פון דעם מלך וועלין זייא ניט קומען צוא קיין עבירה • שאלמלא מוראה דען ווען עס וואלט ניט גיוועזן דיא פארכט פון דעם מלך וואלט דער מענטש גיקענט מבטל זיין דיא דרייא זאכין וואס עקביא האט גיזאגט דען דער מענטש וועט זאגין אמת איך קום ארויס פון איין פייכטין טראפין אבער איך האלט מיך דאך ניט גרוס אויף מלאכים נאר אויף אזוינע מענטשין וויא איך וואס זייא קומען אויך פון אפייכטין טראפין וויא איך אונ דרום זאגט דער תנא איש את רעהו איין מענטש דעם אנדרין כלומר דער מענטש וועט זאגין מיין חבר איז דאך אזו א מענטש וויא איך • אונ אויף דעם אנדערין וואס עקביא האט גיזאגט דאס דער מענטש זאל אין זין נעמען דאס זיין סוף איז צוא גיין אין קבר אונ פאר וועמען ער וועט געבין חשבון דרויף וועט דער מענטש זאגין נאך וואס זאל איך מיר אין זין נעמען וואס עס וועט אמאל זיין איצונד לעב איך דאך אונ דרום זאגט דער תנא חיים בלעו ער וואלט

אים

שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ שָׂכָר · שֶׁנֶּאֱמַר יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו: ד רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי

מעשה אבות

אים לעבעדיג איין גישלונגען דען עס וואלט דאך גינוג גיוועזען עס זאל שטיין איש את רעהו בלעו איין מענטש דעם אנדערין וואלט איין גישלונגען נאר דרום שטייט חיינו צוא ווייזין דאס ער וואלט ניט גיטאן זיין הארץ צו נעמען אין זין זיין טויט נאר דיא צייט וואס ער לעבט · רבינו מנחם שרייבט דאס מען מיינט ניט נאר איין מלך ישראל נאר אפילו אויף איין מלך פון אומות העולם ניהער מען אויך צו מתפלל זיין ער זאל שלום האבין אזו וויא מיר גיפינען דאס גאט ב"ה האט גיבאטין צו מקריב זיין אום סוכות זיבעציג קרבנות אנטקעגין דיא שבעים אומות:

רבי חנינא בן תרדיון אומר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן תְּרַדְיוֹן זָאגְט שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה צוויא מענטשין וואס זייא זיצין אונ עס איז ניט פאר האנדין צווישין זייא קיין דברי תורה כלומר ווען האטשע זייא זיצין ביידע אונ לערנען נאר זייא לערנען ניט ביידע באנאנד נאר איטליכער בזונדער אונ מאכין ניט חברותא צו לערנן באנאנד הרי זה מושב לצים איז עס אזיצונג פון שפעטערס דען דרום לערנען זייא ניט איינער מיט דעם אנדערין ווארום איטליכער פון זייא שפעט פון זיין חבר אונ טראכט וואס וועט מיר ארויס קומען ווען איך וועל מיט אים אין איינעם לערנען ער ווייסט דאך ניט אזו פיל וויא איך שנאמר וויא אין פסוק שטייט ובמושב לצים לא ישב אונ אין דעם זיצונג פון שפעטערס איז ער ניט גיזעסין אבל שנים שיושבין אבער צווייא וואס זייא זיצין ויש ביניהם דברי תורה אונ עס איז פאר האנדין צווישין זייא דברי תורה כלומר זייא באהעפטין זיך צו לערנען באנאנד שכינה שרויה ביניהם טוט רוען דיא שכינה צווישין זייא דען דיא כתה פון לצים זיינען ניט מקבל פני השכינה אפילו נאך זייער טויט אבער דיא צווייא וואס לערנען באנאנד זיינען זוכה דאס דיא שכינה זאל רוען צווישין זייא אפילו בייא זייער לעבין אזוא וויא מיר גיפינען בייא דיא חכמי הגמרא ווען זייא האבין גילערינט פלעגט דיא שכינה רוען צווישין זייא אזו וויא מיר גיפינען איין מעשה אין דער גמרא חגיגה · רבן יוחנן בן זכאי איז אמאל גיגאנגען אין וועג אונ האט גירייטין אויף איין אייזיל · אונ רבי אלעזר בן ערך איז נאך אים גיגאנגען · האט רבי אלעזר גיזאגט צו רבן יוחנן בן זכאי רבי מאך מיך לערנען א פרק אין מעשה מרכבה · האט רבי יוחנן גיזאגט צו אים מיר האבין גילערינט דאס מען טאר ניט דרשנען אין מעשה מרכבה אפילו צו איינעם אליין נאר ווען דער מענטש ווייס דאס ער איז איין חכם אונ פאר שטייט מיט זיין שכל אזו האט רבי אלעזר גיזאגט רבי גיב מיר רשות איך זאל פאר דיר עפעס זאגין האט ער אים גיזאגט זאג אזו האט רבי אלעזר אן גיהויבין צו זאגין האט רבי יוחנן גינידערט פון דעם אייזיל אונ זיינען ביידע גיגאנגען אונ האבין זיך גיזעצט אונטער איין בוים אונ עס האט

גינידערט

כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צוֹאָה בְּלִי מָקוֹם׃ אֲבָל שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל מָקוֹם׃ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ׃ ה רַבִּי חֲנִינָא בֶּן חֲכִינַאי אוֹמֵר הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה וְהַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי וּמְפַנֶּה לִבּוֹ לְבַטָּלָה הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ׃

מעשה אבות

גינידערט איין פייער פון דעם הימל אונ האט זייא ארום גירינגילט אונ מלאכים האבין זיך גיפרייעט אנטקעגין זייא אזו וויא מענטשין וואס פרייען זיך אונטער אחופה׃ ווען רבי אלעזר האט אויף גיהערט צו זאגין אזו האט רבי יוחנן אים גיקושט אויף זיין קאפ אונ האט גיזאגט גילויבט איז דער גאט פון אברהם יצחק ויעקב וואס ער האט גיגעבין אזו איין זון צו אברהם אבינו׃ וואס ער קען דרשנן אין דעם כבוד פון גאט׃ שנאמר אז נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו ווען צווייא גאטס פארכטיגע ריידין דברי תורה איינער מיט דעם אנדערין ויקשב ה׳ וישמע פאר נעמט גאט אונ הערט ער ויכתב בספר זכרון לפניו אונ עס ווערט בייא אים אין איין בוך צו איין גידעכעניש פאר שריבין ליראי ה׳ ולחושבי שמו צו דיא וואס פארכטין זיך פאר גאט אונ טראכטין זיין נאמען דאס מיינט מען זייא טראכטין אין דער תורה דען דיא תורה איז אלץ גאטס נאמען אין לי אלא שנים פון דאנען ווייס מען מער ניט נאר ווען צווייא זיצין באנאנדער מנין אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה פון וואנען איז גידרונגען דאס ווען אפילו איינער זיצט אונ לערינט תורה שהקב״ה קובע לו שכר אז גאט זעצט אפ פון זיינט וועגין שכר שנאמר ווארום אין פסוק שטייט ישב בדד וידום ער זאל זיצין זעלבסט אונ טראכט אין דער תורה׃ כי נטל עליו דען ער וועט נעמען שכר פאר דעם׃

רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט שלשה שאכלו על שלחן אחד דרייא מענטשין וואס האבין גיגעסין אויף איין טיש ולא אמרו עליו דברי תורה אונ האבין אויף אים ניט גיזאגט קיין דברי תורה כאלו אכלו מזבחי מתים איז גלייך וויא זייא האבין גיגעסין פון דיא שעכטונג פון טויטע׃ דער לב אבות שרייבט דרום רופט עס דער תנא זבחי מתים דען דער טיט וואס זייא האבין ניט גיזאגט קיין דברי תורה ווייזין זייא דאס זייער עסין איז נאר כדי צו שפייזין דעם גוף אונ דער סוף פון דעם גוף איז דאס ער זאל פאר לענד ווערין אונ ער וועט שטארבין איז גלייך וויא זייא שעכטין דאס עסין וועגין דעם גוף וואס ער ווערט אן גירופין מת׃ רבי משה אלשקר שרייבט דאס דער תנא קומט צו לערנען אז איידער דער מענטש זעצט זיך צום עסין זאל ער פריער עפעס לערנען אונ בשעת ער עסט אונ קען קיין ספר ניט עפענען זאל ער שמועסין פון דעם וואס ער האט פריער גילערינט אונ ווען עס איז גיקומען צו זיינע הענט איין דבר חידוש אין דער תורה זאל ער עס דער ציילין צו זיין חבר שנאמר כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום אזו וויא אין פסוק שטייט אלע טישין זיינען פול מיט מיאוסקייט אונ צואה ווייל מען דער מאנט ניט גאטס נאמען אויף דעם טיש דאס מיינט מען דברי תורה אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד אבער ווען דרייא מענטשין האבין גיגעסין

בייא

ו רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ*) וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ: ז רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניא אומר

מעשה אבות

ביא איין טיש ואסרו עליו דברי תורה אונ האבן יוא גירעט דברי תורה · כאלו אכלו משלחנו של מקום איז גליך וויא זייא האבן גיגעסין פון גאטס טיש שנאמר אזו וויא אין פסוק שטייט וידבר אלי אונ ער האט גירעט צו מיר זה השלחן דאס וואס דער מזבח דאס איז דער טיש אשר לפני ה' וואס פאר גאט איז וואס מען זאגט דער ביא דברי תורה אונ מיר גיפינען אמעשה אין דער גמרא חגיגה ירושלמי · ווען עס איז גיוועז דער ברית ביא אלישע בן אבויה אזו האט זיין פאטער אבויה צו נויף גירופין אלע לייט פון דער ; שטאט אויף דער סעודה אונ צו רבי אליעזר מיט רבי יהושע האט ער אויך גירופן · אז דיא לייט האבין אפ גיגעסין האבין זייא אן גיהויבין צו לוסטיג זיין האט רבי אליעזר גיזאגט צו רבי יהושע זייא טוען זייערס אונ מיר לאמיר טאן אונזערס אונ האבין אן גיהויבין צו זאגן דברי תורה אזו האט זייא ארום גירינגילט איין פייער · ווען אבויה האט עס דער זעהען האט ער גיזאגט צו זייא רבותי זייט גיקומען מיין הויז פאר ברענען האבין זייא גיזאגט דאס פייער איז דורך אונזער תורה :

רבי חנינא בן חכינאי אומר רבי חנינא בן חכינאי זאגט הנעור בלילה ווער עס איז אויף ביא נאכט דאס מיינט מען ווען דער מענטש וואכט אויף פון זיין שלאף ביא נאכט אונ ער קען דענטמאלט טראכטין דברי תורה והמהלך בדרך יחידי אונ אז ער גייט איינער אליין אונטער וועגים ומפנה לבו לבטלה אונ ער קערט דענטמאלט אוועק זיין הארץ צו לערע זאכין ניט אין זין האבין קיין דברי תורה הרי זה מתחייב בנפשו שטעלט ער איין זיין נפש ווארום דיא צוויא זאכין זיינען אסכנה אונ דיא תורה וואלט גיהיט · אדער אזו איז דער פשט דען אמענטש גיהער זיך אויף צו וואכין פון זיין נארישקייט אונ פון זיינע זינד בשעת ער איז נאך יונג אונ דאס יונגשאפט ווערט אן גירופין בקר פריאי דרום זאגט דער תנא הנעור דער וואס וואכט זיך אויף צו תשובה טאן אויף זיינע זינד בלילה ביא דער נאכט מיינט מען אויף דער עלטער דאס דיא יארין זיינען גיגליכין צו נאכט · והמהלך בדרך אונ דער וואס גייט אין וועג פון תורה ומצות יחידי אליין דען דער מענטש גיהער אליין צו טאן אונ מאכין זיין חבר זאל אויך טאן אונ ער גייט אין דעם וועג אליין אונ זאגט פריד איז אויף מיין לייב · דער וואס טוט דיא זאכין שטעלט ער איין זיין נפש דען אמענטש גיהער תשובה טאן אין דער יוגינט אונ אויך צו שטראפין לייט זייא זאלין ערליך זיין :

רבי נחוניא בן הקנה אומר רבי נחוניא בן הקנה זאגט כל המקבל עליו עול תורה ווער עס איז אויף זיך מקבל דעם יאך פון דער תורה מעבירין ממנו עול מלכות פירט מען אוועק פון אים דעם יאך פון מלכות שמים כלומר דען גאר דיא וועלט איז דאך גיגעבן אונטער דעם יאך פון גאט וואס ער איז גוזר אויף דעם מענטשין נוטס אדער שלעכטס

*) פיינו לענין מסים ולרנוניות בכנוד מהויינין לתת כפכילו

עֲשָׂרָה שֶׁיּוֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵינֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל · וּמִנַּיִן אֲפִילוּ חֲמִשָּׁה שֶׁנֶּאֱמַר וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ · וּמִנַּיִן אֲפִילוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט · וּמִנַּיִן אֲפִילוּ שְׁנַיִם שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע · וּמִנַּיִן אֲפִילוּ

מעשה אבות

אָבֶער דֶער וָואס אִיז מְקַבֵּל אוֹיף זִיךְ דֶעם יָאךְ פוּן דֶער תּוֹרָה שְׁטֵייט בַּייא אִים (צדיק מושל בידאת אלהים) דָאס אִיז טַייטְשׁ אַצַדִּיק גִיוָועלְטִיגְט אִין דֶער פָארְכְט פוּן גָאט דָאס מֵיינְט מֶען וֶוען גָאט אִיז גוֹזֵר אַיין גְזֵירָה קֶען דֶער צַדִּיק זִיא מְבַטֵּל זַיין מִיט זַיין תְּפִלָּה · ועול דרך ארץ אוּנ דֶעם עוֹל פוּן פַּרְנָסָה דֶען גָאט אִיז אִים מְזַמֵּין זַיין פַּרְנָסָה אָן מִיא אוּנ טִרְחָה · נָאךְ אַיין פְּשַׁט אִיז דרך ארץ מֵיינְט מֶען דָאס פִירוּנְג פוּן דֶער וֶועלְט כְּלוֹמַר דֶעם יָאךְ וָואס גָאט הָאט גִימַאכְט וִויא אַזוֹ דִיא וֶועלְט זָאל זִיךְ פִירִין פוּן דֶער צַייט אָן וָואס עֶר הָאט דִיא וֶועלְט בַּאשַׁאפִין קֶען אוֹיךְ דֶער צַדִּיק מְבַטֵּל זַיין אַזוֹ וִויא מִיר גִיפִינֶען בַּייא שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא ע"ה דָאס אִין דֶער צַייט וָואס מֶען שְׁנַייְדְט דִיא תְּבוּאוֹת אִיז נִיט דֶער שְׁטֵייגֶער עֶס זָאל גֵיין רֶעגִין אוּנ שְׁמוּאֵל הָאט גִיזָאגְט צוּ דִיא יוּדִין פַאר וָואר עֶס אִיז דָאךְ אִיצוּנְד דִיא צַייט וָואס מֶען שְׁנַייְדְט דִיא תְּבוּאוֹת וֶועל אִיךְ רוּפִין צוּ גָאט אוּנ עֶר וֶועט גֶעבִּין דוּנֶערִין אוּנ רֶעגִין · אוּנ אוֹיךְ גִיפִינֶען מִיר בַּייא אֵלִיָּהוּ דָאס וֶוען עֶר הָאט גִיוָואלְט עֶס זָאל נִיט זַיין קַיין רֶעגִין אוּם וִוינְטֶער צַייט וָואס דֶער שְׁטֵייגֶער אִיז עֶס זָאל גֵיין רֶעגִין הָאט עֶר גִיזָאגְט אִיךְ שְׁוֶוער בַּייא דֶעם לֶעבִּין פוּן גָאט אַז עֶס וֶועט נִיט זַיין אִין דִיא יָארִין קַיין טוֹיא אוּנ רֶעגִין גָאר דֶענְסְמָאלְט וֶוען אִיךְ וֶועל וֶועלִין · נוּא זֶעהֶען מִיר דָאךְ דָאס אֲפִילוּ אִין דֶעם פִירוּנְג פוּן דֶער וֶועלְט גִיוָועלְטִיגְט דֶער צַדִּיק צוּ מַאכִין אַזוֹ וִויא זַיין ווִיסִין אִיז׃ וכל הפורק ממנו עול תורה אוּנ דֶער וָואס וַוארְפְט פוּן זִיךְ אַרָאפּ דֶעם יָאךְ פוּן דֶער תּוֹרָה נותנין עליו עול מלכות גִיט מֶען אוֹיף אִים דֶעם יָאךְ פוּן מַלְכוּת שָׁמַיִם ועול דרך ארץ אוּנ דֶעם יָאךְ פוּן פַּרְנָסָה אָדֶער דָאס פִירוּנְג פוּן דֶער וֶועלְט אַזוֹ וִויא מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבִּין׃

רבי דלפתא איש כפר חנניא אומר רַבִּי חֲלַפְתָּא דֶער הֶער פוּן דֶעם דָארְף חֲנַנְיָא זָאגְט עשרה שיושבין ועוסקין בתורה וֶוען צֶעהֶען זִיצִין אוּנ זַיינֶען עוֹסֵק בַּתּוֹרָה שכינה שרויה ביניהם רוּעֶט צְווִישִׁין זַייא דִיא שְׁכִינָה שנאמר וָוארוּם אַזוֹ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אלהים נצב בעדת אל גָאט שְׁטֵייט אִין דֶער עֵדָה פוּן גָאט דִיא עֵדָה וָואס לֶערְנֶען תּוֹרָה אוּנ עֵדָה אִיז צֶעהֶען · אוּנ אוֹיךְ אַזוֹ בַּייא תְּפִלָּה אִיז אוֹיךְ חָשׁוּב צֶעהֶען דֶען וֶוען עֶס גֵייט אָפּ אַיין מֶענְטְשׁ פוּן צֶעהֶען אַזוֹ קֶען מֶען פִיל זַאכִין נִיט זָאגִין קַיין קַדִּישׁ אוּנ בָּרְכוּ וּקְדוּשָׁה · אוּנ וַוייל מִיר שְׁמוּעֶסִין דָא פוּן דֶעם עִנְיָן וֶועלִין מִיר שְׁרַייבִּין אַוואוּנְדֶערְלִיכֶע מַעֲשֶׂה פוּן דֶעם סֵפֶר עֵמֶק הַמֶּלֶךְ אַרוּיס · פַאר צַייטִין הָאבִּין אִין חֶבְרוֹן פִינְף יוּדִין גִיוואוֹינְט אַז עֶס פְלֶעגְט קוּמֶען יָמִים נוֹרָאִים פְלֶעגִין זִיךְ צוּ נוֹיף קוּמֶען דִיא לַייט פוּן דִיא דֶערְפֶער וָואס לֶעבִּין חֶבְרוֹן קַיין חֶבְרוֹן · אַמָאל אוּם עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִין

אֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ׃
ח רַבִּי אֶלְעָזָר אִישׁ בַּרְתּוֹתָא אוֹמֵר תֶּן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ שֶׁאַתָּה וְשֶׁלְּךָ שֶׁלּוֹ
וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ׃ ט רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר

מעשה אבות

גיטראפין דאס זייא האבין קיין מנין ניט גיהאט אונ עס איז שוין באלד צייט גיוועזן מען זאל גיין כל נדרי זאגין אונ עס האט נאך איין מענטש גיפעלט צום מנין אונ זייא האבין פון דער זאך גרויס שמערצונג גיהאט אזו וויא זייא זיצין אין גרויס צער זעהען זייא איין אלטין מאן דאס ער קומט אן אונ זייא דער קענען פון ווייטין אז דאס איז איין יהודי אזו נעמען זייא אים צו מיט גרויס כבוד אונ ווילין אים עסין געבין אבער ער וויל ניט ער זאגט ער האט שוין אויף דעם וועג גיגעסין · עס איז גיקומען דיא צייט צו גיין אין שול אזו גייען זייא מיט גרויס שמחה אונ ווייסין גאר ניט וואס פאר איין כבוד זייא זאלין דעם אלטין מאן געבין · אז עס איז גיקומען מוצאי יום כפור האט איטליכער פון דיא לייט גיוואלט נעמען דעם אלטין מאן דאס ער זאל בייא אים עסין האט דער זקן גיזאגט ווארפט גורל אונ אויף וועמען דער גורל וועט פאלין וועל איך צו אים גיין האבין זייא גורל גיווארפין איז דער גורל גיפאלין אויף דעם חזן אזו גייט דער זקן מיט דעם חזן אהיים אונ ער איז זיך זייער משמח מיט דעם אורח איז דער חזן גיגאנגען פריער אונ דער זקן גייט הינטער אים · וויא דער חזן איז צו זיין הויז גיקומען האט ער גיוואלט דעם אורח מכבד זיין דאס ער זאל פריער אין שטוב אריין גיין · זעהט ער דאס דער אורח איז ניט דא אונ דער חזן האט זיך זייער דער שראקין אונ גייט גישווינד אליין אונ שיקט זיינע לייט זייא זאלין אים זוכין דען ער האט גימיינט ער האט גיווים דעם וועג הינטער אים פאר לארין אבער זייא האבין אים ניט גיקענט גיפינען אונ דער חזן איז זיך פון דער זאך זייער מצער · אז דער חזן האט זיך גילייגט שלאפין אזו איז מען גיקומען צו אים בחלום אונ מען האט אים גיזאגט דאס דער אלטער מאן איז אברהם אבינו גיוועזן דען ער האט גיזעהען דעם גרויסין צער וואס איר האט גיהאט פון דעם וואס איר האט קיין מנין ניט גיהאט דרום איז ער גיקומען איר זאלט האבין א מנין · מארגין פריא האט דער חזן עס דער ציילט צו דיא לייט האבין זייא זיך אלע משמח גיוועזן ווייל זייא האבין זוכה גיוועזן דאס השי"ת האט זייא צו גישיקט איין אורח צום מנין · ומנין אפילו חמשה אונ פון וואנען ווייס מען אז אפילו פינף לערנען תורה איז דיא שכינה בייא זייא שנאמר ווארום אין פסוק שטייט ואגודתו על ארץ יסדה אונ זיין בונד איז אויף דער ערד גיגרונד פעסט אונ איין בונד נעמט מען מיט דער האנט וואס איז פינף פינגער · לויט פריער הכונה בשמים מיינט מען בייא פינף קומט אויך גאט אראפ צו זייא · ומנין אפילו שלשה אונ פון וואנען ווייס מען דאס בייא דרייא איז אויך אזו שנאמר ווארום אין פסוק שטייט בקרב אלהים ישפוט אין אמשפט איז דרייא דיינים שטייט גאט צווישין זייא · ומנין אפילו שנים פון וואנען ווייס מען אפילו צווייא וואס לערנען איז בייא

זייא

המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאלו מתחיב בנפשו: רבי דוסתאי בר רבי ינאי משום רבי מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאלו מתחיב בנפשו שנאמר רק השמר לך ושמר נפשך

מעשה אבות

זייא אויך דיא שכינה שנאמר ווארום אין פסוק שטייט אז נדברו יראי ה׳ דערמאלט אז זיי טוען ריידין אייגער צום אנדערין גאטש פארכטיגע דברי תורה ויקשב ה׳ וישמע פאר נעמט גאט אונ הערט · ומנין אפילו אחד פון וואנען ווייס מען דאש ווען אפילו אייגער לערינט תורה איז אויך בייא אים דיא שכינה שנאמר ווארום אין פסוק שטייט בכל מקום אין איטליכש ארט אשר אזכיר את שמי וואס איך וועל מאבין דיך דו זאלסט דער מאנען מיין נאמען דאס הייסט דברי תורה אבוא אליך וברכתיך וועל איך קומען צוא דיר אונ וועל דיך בענטשין · עס איז קשה עס וואלט דאך גידארפט שטיין תזכיר את שמי דוא וועסט דער מאנען מיין נאמען דען דאס זאגט דאך גאט ב״ה צוא דעם מענטשין אין איטליכש ארט וואס דוא וועסט דער מאנען מיין נאמען וועל איך קומען צו דיר אונ וועל דיך בענטשין אונ ווארום שטייט אזכיר איך וועל דער מאנן · דער תירוץ איז דאס דער פסוק לערינט אונז דאס ווען ניט דיא הילף פון גאט וואס ער העלפט אים אנקעגין דעם יצר הרע וואלט דער מענטש זעלבסט ניט גיקענט בייא קומען דרום זאגט דער פסוק אזכיר איך וועל מאבין דר מאנען כלומר דורך מיין הילף וועסטו קענען לערנען ותורה:

רבי אלעזר איש ברתותא אומר רבי אלעזר דער האר פון ברתותא פלעגט זאגין תן לו

משלו גיב צוא גאט פון זיינעם מיינט מען דוא זאלסט געבין צדקה דען גאר דאש וואש דוא האסט איז עש דאך גאטש נאר עס איז בייא דיר אין דיא הענט גלייך אז אפקדון אונ האטשע מען גיהער דאך ניט רעכענן פאר איין טובה דעם מענטש וואש גיט אפ צו זיין חבר די זאך וואש ער האט אים גיגעבין באהאלטין אבער גאט ברוך הוא רעכינט דעם מענטשין גלייך וויא ער גיט זיינש אונ דרום האט דער תנא ניט גיזאגט מיט דעם לשון החזר לו משלו קער אים אום פון זיינעם · דען דר מענטש גהערט דאך נאר אים דעם פקדון וואש גאט האט אים גיגעבין באהאלטין · נאר ער האט גיזאגט מיט דעם לשון תן לו משלו גיב אים פון זייגעם צוא ווייזין דאש גאט ברוך הוא רעכינט דיא צדקה צום מענטשין גלייך וויא ער גיט פון זיינעם איין מתנה שאתה ושלך שלו דען דוא אונ דיין געלט איז אלץ גאטש אונ עש איז אין דער האנט פון גאט ער זאל עש בייא דיר צוא נעמען אונ מען דארף ניט מער דייבקיים וויא שלמה המלך עליו השלום האט גיהאט אבער ווען ער האט גיזינדיגט פר גאט אונ האט עובר גיוועזן אויף דיא דרייא זאכין וואש גאט ברוך הוא האט גיבאטין דאש איין מלך זאל ניט מערין אזו האט גאט ברוך הוא בייא אים אוועק גינומען זיין גדולה אויף דרייא יאר אונ דער אשמדאי האט אים פאר ווארפין פיר הונדערט מייל ווייט אונ ער האט גימוזט בעטלען אונ האט אלעם גיזאגט איך בין קהלת דער מלך איבער ירושלים אונ איבער

כל

מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ · יָכוֹל אֲפִילוּ תָּקְפָה עָלָיו מִשְׁנָתוֹ תַּלְמוּד לוֹמַר וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הָא אֵינוֹ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ עַד שֶׁיֵּשֵׁב וִיסִירֵם מִלִּבּוֹ: יא רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא אוֹמֵר כָּל

מעשה אבות

כל ישראל · דער ספר עמק המלך שרייבט דאש אין דער צייט וואש שלמה איז ארום גינאנגען בעטלען איז ער אמאל גיקומען אין דעם לאנד עמון אין דער קרון שטאט אונ איז גישטאנען אויף דעם מארק ברויט בעטלען אזו איז גיקומען דער קיכין מיישטער פון דעם מלך אונ האט פיל זאכין איין גיקויפט אונ האט גישיקט זיין מענטשין דער מיט אהיים ער האט אבער גיהאט נאך צוא טראגין אזוא קוקט ער זיך אום זעט ער שלמה דאש ער שטייט צווישין אנדערע ארעמע לייט אונ האט אים גינעבין די זאכין ער זאל אים נאך טראגין אהיים · ווען שלמה איז מיט דעם קיכין מיישטער אהיים גיקומען אזו בעט ער אים ער זאל אים אין דער קיך האלטין אונ שלמה איז דארטין גיבליבין · בשעת דער קיכין מיישטער האט דיא שפייז פאר דעם מלך גיטראגין איז עש צוא שלמה ניט גיפעלין · דען ער האט פיל בעשער גיקענט גוטע מאכלים מאכין איי דער קיכין מיישטער · אזו זאגט ער צוא אים ליבער הער ווען דוא וואלשט דיא שפייז אזו מאכין וואלט עש פיל בעשער גיוועזן האט אים דער קעכין מיישטער גילאזט ער זאל עש צוא רעכט מאכין אונ דער קעכין מיישטער האט אוועק גיטראגין דיא מאכלים פאר דעם מלך · נון דיא מאכלים זיינען דעם מלך זייער וואול גיפעלין אונ שלמה קאכט די גאנצע וואך פאר דעם מלך · דא פרעגט דר מלך דעם קעכין מיישטער וויא קומט עש וואש דיא וואך זיינען דיא מאכלים בעסער איי פון אלע צייט · זאגט ער ליבער קיניג איך האב ביא מיר פאר עטליכע טעג איין באדינער באקומען אונ ער קאכט עש אזו דיא מאכלים · אזו באלד שיקט דער מלך נאך שלמה אונ זאגט צו אים דאס ביסטו דער מענטש וואש דוא האשט מיין שפייז אזו וואול גיקאכט זאגט ער יוא · זאגט דער מלך ווען דוא ווילסט ביא מיר דינען אזו זאלסטו ביא מיר בלייבין איין קעכין מיישטער · אונ שלמה איז באוויליגט גיווארין צוא בלייבין ביא אים אונ דעם ערשטין קעכין מיישטער האט מען אפ גיזעצט · דער מלך האט איין איינציגע טאכטער גיהאט איר נאמען איז גיוועז נעמה · זיא האט גיווארפין איר חן אויף דעם קעכין מיישטער שלמה אונ שמועסין אפ מיט אנאנדער דאש זיא זאלין מאן אונ ווייב זיין · נון עטליכע טעג דער נאך קומט אן איין בריב פון איין אנדער מלך דאש ער וויל זיך מיט דעם מלך עמון מתחתן זיין · אזו שיקט דער מלך נאך זיין טאכטער אונ זאגט איר פון דעם שידוך · אזו זאגט נעמה ליבער פאטער ווארום זאל איך באגערין געלט אדער נוטש דער עיקר איז דאך דאש דער מענטש זאל אגוטער מענטש זיין · דרום דארף איך קיין בעשערין ניט אז דיין קעכין מיישטער · דען ער איז אגרוישער חכם אונ קען אלץ אונ מיט אים האב איך אפ גישמועסט דאש מיר זאלין זיך נעמן · אז דער מלך האט דאש גיהערט איז ער זייער ברוגז גיווארין אויף איר אונ האט זיא ביידין גיוואלט פון

שֶׁיִּרְאַת חֶטְאוֹ קוֹדֶמֶת לְחָכְמָתוֹ חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת · וְכָל שֶׁחָכְמָתוֹ קוֹדֶמֶת לְיִרְאַת חֶטְאוֹ אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת: יב הוּא הָיָה אוֹמֵר כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת · וְכָל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת: יג הוּא הָיָה אוֹמֵר כָּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ

מעשה אבות

דֶעם לֶעבִּן אוּם בְּרֵיינְגֶען אָבֶּער דִיא מַלְכָּה הָאט אִים אָפּ גִירֶעט עֶר זָאל עֶס נִיט טָאן אוּנ דֶער מֶלֶךְ הָאט זַיין טָאכְטֶער מִיט שְׁלמה פַאר טְרִיבִּן אִין דֶער מִדְבָּר · אוּנ זַייא זַיינֶען גִיגַאנְגֶען פוּן שְׁטָאט צוּא שְׁטָאט · אַמָאל זַיינֶען זַייא גִיקוּמֶען צוּא אַיין אָרְט זַיינֶען זַייא פַאר בַּייא גִיגַאנְגֶען וואוּ אַיין פִישֶׁר הָאפְּט פִישׁ · אַזוֹ קוֹיפְט זִיךְ שְׁלמה אַיין פִישׁ · אַזוֹ וִויא עֶר הָאט דֶעם פִישׁ צוּא שְׁפָּאלְטִין · הָאט עֶר אִין אִים גִיפוּנֶען דָאשׁ פִינְגֶערִיל וָואס דְרוֹיף אִיז גִישְׁטַאנֶען דֶער שֵׁם הַמְפוֹרָשׁ · אַזוֹ נֶעמְט עֶר דָאס פִינְגֶערִיל אוּנ טוּט עֶשׁ אָן אוֹיף זַיין פִינְגֶער אַזוֹ אִיז עֶר גְלַייךְ גִיוָוארִין אַז אַיין אַנְדֶער מֶענְטְשׁ אוּנ דֶער רוּחַ הַקוֹדֶשׁ אִיז וִוידֶער אוֹיף אִים גִיקוּמֶען אוּנ אִיז גִיקוּמֶען קַיין יְרוּשָׁלַיִם אוּנ הָאט צוּא דִי סַנְהֶדְרִין מְגַלֶּה גִיוֶועזְן אַזוֹ הָאט מֶען אִים אוֹיף זַיין אָרְט גִיפִירְט אוּנ וִויא דֶער אַשְׁמְדַאי הָאט אִים דֶער זֶעהֶן אַזוֹ אִיז עֶר אַוֶועק · אוּנ שְׁלמה הָאט זִיךְ וִוידֶער גִיזֶעצְט אוֹיף זַיין שְׁטוּל אוּנ נַעֲמָה וואַר אַיין גוּטֶע יְהוּדִית · נִיט לַאנְג דֶער נָאךְ שְׁרַייבְּט שְׁלמה אַבְּרִיב צוּ דֶעם מֶלֶךְ עַמוֹן אַז וֶוען דִיא בְּרִיב וֶועט צוּא אִים אָן קוּמֶען אַזוֹ בַּאלְד זָאל עֶר מִיט דֶער מַלְכָּה קוּמֶען צוּא אִים וִויא דֶער מֶלֶךְ עַמוֹן הָאט דִיא בְּרִיב דֶער הַאלְטִין אַזוֹ אִיז עֶר בַּאלְד גִיפָארִין מִיט דֶער מַלְכָּה צוּ שְׁלמה דֶען שְׁלמה הָאט גִיהַאט צוּא שַׁאפִין אוֹיף דֶעם מֶלֶךְ · וִויא דֶער מֶלֶךְ אִיז גִיקוּמֶען הָאט אִים שְׁלמה צוּ גִינוּמֶען מִיט גְרוֹיס שִׂמְחָה אוּנ הָאט גִימַאכְט אַיין סְעוּדָה · בַּייא דֶעם טִישׁ פְרֶעגְט שְׁלמה דֶעם מֶלֶךְ וָוארוּם הָאסְטוּ דַיין טָאכְטֶער נַעֲמָה נִיט מִיט גִינוּמֶען אַזוֹ דֶער צֵיילְט אִים דֶער מֶלֶךְ וִויא עֶס אִיז דֶער גַאנְגֶען מִיט זַיין טָאכְטֶער זָאגְט שְׁלמה אִיר הָאט נִיט רֶעכְט גִיטָאן אוּנ שְׁלמה גֵייט אִין אַיין אַנְדֶער הֶדֶר אַרַיין מִיט זַיין ווַייבּ נַעֲמָה אוּנ טוּעֶן זִיךְ אָן דִיא קְלֵיידֶער וָואס זַייא זַייגֶען גִיגַאנְגֶען וֶוען דֶער מֶלֶךְ הָאט זַייא אִין דֶער מִדְבָּר פַאר טְרִיבִּין אוּנ קוּמֶען בֵּיידֶע אַרַיין פַאר דֶעם מֶלֶךְ עַמוֹן מִיט דֶער מַלְכָּה הָאבִּין זַייא זִיךְ זֵייעֶר פַאר וואוּנְדֶערְט וִויא זַייא קוּמֶען אַהֶער אָבֶּער זַייא הָאבִּין נִיט דֶער קֶענְט אַז דָאשׁ אִיז שְׁלמה · דֶען עֶר אִיז אִין דִיא קְלֵיידֶער גִיגַאנְגֶען נָאךְ דֶעם הָאט שְׁלמה דִיא קְלֵיידֶער פַאר זֵייעֶרֶע אוֹיגְן אוֹיס גִיטָאן אַזוֹ הָאבְּן זַייא גִיזֶעהֶען אַז דָאס אִיז שְׁלמה · אִיז אוֹיף גִישְׁטַאנֶען דֶער מֶלֶךְ עַמוֹן אוּנ אִיז גִיפַאלְן צוּ שְׁלמה פַאר דִיא פִיס אוּנ הָאט אִים גִיבֶּעטִין דָאס עֶר זָאל אִים מוֹחֵל זַיין אַזוֹ הֵייבְּט עֶר אִים אוֹיף פוּן דֶער עֶרְד אוּנ טוּט אִים גְרוֹיס כָּבוֹד אָן אוּנ שִׁיקְט אִים אַוֶועק אִין זַיין לַאנְד לְשָׁלוֹם: וכן בדוד הוא אומר אוּנ אַזוֹ בַּייא דָוִד הַמֶלֶךְ שְׁטֵייט דָאס עֶר הָאט גִיזָאגְט כי ממך הכל ומידך נתנו לך פוּן דִיר אִיז אַלְץ אוּנ פוּן דִיר גִיט מֶען דִיר אַלֶע דִיא נְדָבוֹת אוֹיף דֶעם בֵּית הַמִקְדָשׁ:

רבי יעקב אומר רַבִּי יַעֲקֹב זָאגְט המהלך בדרך ושונה וֶוען אַיינֶער גֵייט אוּנְטֶער **וֶועגְן**

אונ

רוח המקום נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו: יד רבי דוסא בן הרכינס אומר שנה של שחרית ויין של צהרים ושיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ

מעשה אבות

און לערינט ומפסיק ממשנתו און הערט אויף פון זיין לערנען ואומר מה נאה אילן זה און זאגט וואס פאר אשיינקייט איז דער בוים · מה נאה ניר זה וואס פאר אשיינקייט איז דער אקער מעלה עליו הכתוב ברייננט דיא תורה אויף אים כאלו מתחיב בנפשו גליך וויא ער שטעלט איין זיין נפשידר ר' בר ישראל שרייבט דרום לערינט דער תנא המהלך בדרך דער וואס גייט אונטער וועגינש און לערינט דען דענמאלט גיהער דער מענטש אן צו גרייטין זיין מחשבה צו לערנען מער איי אנגדער צייט דען אין וועג איז ניט פאר האנדין קיין מענטשין זייא זאלין אים מבטל זיין פון צוא לערנען · רבי משה אלשקר שרייבט דרום זאגט דער תנא מה נאה אילן זה האטשע עס קען זיין אז דאס איז איין מצוה דהיינו אזו וויא דער דין איז דאס ווען אמענטש גייט ארוים אין חודש ניסן און זעהט בוימער פון פירות וואס זייא בליהן גיהער ער צוא מאכין איין ברכה (ברוך שככה לו בעולמו) אבר ווען ער האלט אין מיטין לערנען און ער איז מפסיק שטעלט ער איין זיין נפש דען דאס לערנען איז בעסער:

רבי דוסתאי ברבי ינאי רבי דוסתאי דער זון פון רבי ינאי משום רבי מאיר אומר זאגט פון רבי מאיר וועגין כל השוכח דבר אחד ממשנתו ווער עס פאר געסט אווארט פון זיין לערנען מחמת דעם וואס ער האט ניט גהזרת דאס וואס ער האט גילערינט מעלה עליו הכתוב ברייננט דיא תורה אויף אים כאלו מתחיב בנפשו וויא ער אליין שטעלט איין זיין נפש שנאמר ווארום אזו שטייט רק השמר לך ביירט ווער גיהיט צוא דיר ושמור נפשך מאד און היט דיין נפש זייער פן תשכח טאמער וועסטו פאר געסין את הדברים אשר ראו עיניך דיא דייר וואש דיינע אויגין האבין גיזעהן אז מען האט גיגעבין דיא תורה דרום זאגט דער פסוק דיא דייד וואס דיינע אויגין האבין גיזעהען דען בשעת דיא ישראל האבין דיא תורה מקבל גיוועזן האט גאט גימאכט דיא ישראל זאלין זעהען דיא זאך וואש מען הערט און דיא וואונדערליכע זאך איז פאר גיזויס גישעהען וועגין פיל הייליקייט וואש עס איז פאר האנדין אין דער תורה דרום איז ראוי מען זאל ניט פאר געסין קיין דברי תורה · יכול וואלט מען גימיינט אפילו תקפה עליו משנתו האטשע עס איז אויף אים שווער גיוועזן צו גידיינקען דרום האט ער פאר געסין תלמוד לומר שטייט אין פסוק צוא זאגין אונז ופן יסורו מלבבך טאמער וועלין דיא דייר ווערין אפ גיטאן פון דיין הארצין הא אינו מתחיב בנפשו ווייזט דאס ער איז אנדערש ניט מחייב זיין נפש עד שישב ויסירם מלבו ביז וואנען ער ווארפט אום מיטנע אוועק דיא דברי תורה כדי ער זאל זייא פאר געסין:

רבי חנינא בן דוסא אומר רבי חנינא בן דוסא זאגט כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו דער וואס דאס פארכטונג פון אחטא איז בייא אים גיפעדערט צוא זיין חכמה כלומר מחמת דעם וואס ער האט מורא פאר אחטא קומט ער צוא לערנען כדי ער זאל וויסין

וואש

מוציאין את האדם מן העולם : טו רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמלבין פני חברו ברבים והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא : טז רבי

מעשה אבות

וואס אחטא איז · חכמתו מתקיימת האט בייא אים דיא חכמת התורה אקיום · עס איז קשה מיר האבין דאך אויבין גילערינט הלל זאגט (אין בור ירא חטא) אליידיגער מענטש וואש איז אן חכמה דער קאן ניט מורא האבין פאר איין חטא אונ דא זאגט דאך דר תנא דאס עס קאן זיין דאס דורך דעם וואס ער האט מורא פאר איין עבירה קומט ער צוא לערנען חכמת התורה ווייזט דאך אויס דאס אפילו אליידיגער מענטש וואש אן חכמה קען אויך זיין ער זאל מורא האבין פאר איין חטא · דער תירוץ איז דאס דער תנא לאזט אונז הערין אז איין מענטש דארף אויף זיך מקבל זיין אין גאנצין די תורה דער מיט וואס ער זאל וויסין אונ זאל טאן אויף זיין הארץ דאס ער איז איין אייביגער קנעכט צו דינען גאט ב"ה אונ אלע תרי"ג מצות וואס ער האט גיבאטין וועט ער ניט לאזין פאלין איינש פון זייא נייערט ער וועט זייא מקיים זיין מיט איין גאנץ הארץ אונ איין באוויליג לייב וועט ער וועט דיא מצות וויסין אונ אויף דעם יראת חטא האט רבי חנינא גישמועסט דאס עס דארף זיין גיפעדערט צוא דער חכמה פון דעם מענטשין · אבער הלל שמועסט אויף אזו איין פארכט פון חטא ווען דער חטא קומט צוא דער האנט צו טאן אונ דיא יראה קען אמענטש אנדערש ניט דער האלטין נאר ווען ער איז ארכם דען ווען ער איז איין ליידיגער מענטש אזו וויים ער דאך ניט אפ צוא היטין זיך ניט צוא טאן דיא עבירה אונ ער וויים ניט אויב די זאך איז אחטא · נאך איין פשט איז דאס דער תנא לאזט אונז הערין ווען עס קומט חס ושלום אויף אמענטשין איין צרה אונ ער וויל פון איר ניצול ווערין אזו זאל ער פריער תשובה טאן אויף זיינע עבירות וואס ער האט גיטאן דען טאמער וועט דער שטן מקטרג זיין אזו וויא מיר גיפינען בייא יעקב אבינו עליו השלום ווען ער איז גיגאנגען אנטקעגין עשו האט ער זיך פריער גיפארכט טאמער וועט זיין זינד גורם זיין אז עשו זאל אים בייא קומען אונ נאך דעם האט ער תחבולות גיטאן מיט זיין חכמה אונ האט תחבולות גיטאן וויא אזו צוא ניצול ווערין פון דיא הענט פון עשו · אונ דאס מיינט דער תנא כל שיראת חטאו דער מענטש וואס דיא פארכט פון זיין זינד קודמת לחכמתו איז גיפעדערט צוא זיין חכמה וואס ער וויל טאן תחבולות מיט זיין חכמה צוא ניצול ווערין פון דער צרה וואס קומט אויף אים אונ ער פעדערט פריער צו מורא האבין טאמער וועלין זיינע חטאים גורם זיין ער זאל ניט ניצול ווערין פון דער צרה אונ דרום טוט ער תשובה · חכמתו מתקיימת האט זיין חכמה אקיום כלומר השי"ת העלפט אים דאס דורך זיין חכמה אונ תחבולות וואס ער טוט ווערט ער פון זיין צרה ניצול · רבי משה אלמושנינו שרייבט עס איז קשה עס וואלט דאך גיהערט צו שטיין (כל שיראתו מחחטא וכו') דער וואס זיין

פארכט

ישמעאל אומר הוי קל לראש ונוח לתשחורת והוי מקבל את כל האדם בשמחה: יז רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה׳ מסורת סיג לתורה מעשרות סיג לעשר נדרים סיג לפרישות סיג

מעשה אבות

פארכט פון זינד איז גיפעדערט צוא זיין חכמה אבער ווען עס שטייט (כל שיראת חטאו וכו׳) איז דאך טייטש דער וואס דיא פארכט פון זיין זינד איז גיפעדערט צו זיין חכמה· דער תירוץ איז דאס דער תנא שמועסט פון אזו אמענטש וואס ער האט שוין אמאל גיזינדיגט אונ האט תשובה גיטאן אונ האט מורא ער זאל ווידער ניט נשתרויבילט ווערן צו טאן דיא עבירה אזו וויא דער שטיינער איז פון איין מענטש וואס אשלאגג האט אים אבים גיטאן איז אפילו ווען ער זעהט בחלום אשלאגג פארכט ער זיך פאר אים· אזו אויך דער מענטש וואס עס איז גיפעדערט פארכטקייט פון אחטא פאר זיין חכמה· דאס מיינט מען ער האט גיזינדיגט אונ האט תשובה גיטאן אונ נאך דער תשובה פארכט ער זיך טאמער וועט ער ווידער טאן דעם חטא אונ לערינט דרום דיא חכמה פון דער תורה אונ נאך דעם האט ער שוין קיין מורא ניט· האט ביי אים דיא חכמה אקיום דען ער וועט שוין ניזוים ניט אום קערין זיך צו טאן דיא זעלביגע זאכין וואס ער האט פריער גיטאן· וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אונ דער וואס זיין חכמה איז גיפעדערט פאר זיין פארכט פון אחטא אין חכמתו מתקיימת האט זיין חכמה ביי אים קיין קיום ניט· רבי משה אלמושנינו שרייבט עס גייט אויף אזו איין מענטש וואס עס איז צוא אים גיפעדערט זיין חכמה אבער דיא חכמה איז אים ניט ביי גישטאנען ער זאל ניט זינדיגן נייערט ער האט יוא גיזינדיגט אונ נאך מער ער האט נאך פארכט טאמער וועט ער ווידער זינדיגין דאס ווייזט דאס זיין חכמה האט אין אים קיין קיום ניט אונ זיין שכל שטארקט זיך ניט איבער זיין גוף ער זאל אים אונטער טעניג מאכין ער זאל שוין קיין מורא ניט האבין טאמער וועט ער זינדיגן הוא היה אומר ער פלעגט זאגן כל שמעשיו מרובין מחכמתו דער וואס זיינע מעשים טובים זיינען מער איי זיין חכמה חכמתו מתקיימת האט דיא תורה ביי אים אקיום· עס איז קשה וויא אזוא קען דען זיין דיא מעשים טובים פון אמענטש זאלין זיין מער איי ער האט גילערינט דען אמענטש ווייס דאך מער ניט נאר דאס וואס ער לערינט אבער דאס וואס ער לערינט ניט ווייס ער דאך ניט עס צו טאן· דר תירוץ איז קען מיינט אפילו אזו איין זאך וואס עס איז ביי אים אספק ציא מען מעג עס טאן אדער מען טאר ניט אונ ער איז אויף זיך מחמיר אונ טוט עס ניט טאמער טאר מען עס ניט טאן נוא זיינען דאך זיינע מעשים טובים מער איי ער האט גילערינט· דער רבינו יונה שרייבט אזו איין תירוץ דער מיט וואס אמענטש נעמט אויף זיך צוא טאן אלע זאכין וואס דיא חכמי התורה וועלין אים זאגין איז שוין גירעכינט גלייך וויא ער האט שוין מקיים גיוועזן גאר דיא תורה ווייל ער נעמט דאך אויף זיך אז ווען ער וועט וויסין וועלכעס צוא טאן וועט ער אלץ מקיים זיין· נון דער מענטש ווערט אן גירופין דאס זיינע מעשים זיינען מער פון זיין חכמה דען לעת

עתה

למקום שנאמר בנים אתם ליי אלהיכם: חביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה· חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו: יט הכל צפוי והרשות נתונה

מעשה אבות

מיינט דער תנא דאס דיא רייד פון דיא יונגע קינדר ציהען אוים דעם מענטשין כלומר זייער פאטר פון דר וועלט דען זייער זינד הייגט אן אים וייל ער שטראפט זייא ניט:

רבי אלעזר המודעי אומר רבי אלעזר המודעי זאגט המחלל את הקדשים ווער עם פאר שוועכט קדשים מיינט מען דיא קרבנות· ער איז זייא מטמא אדער ער עסט פון זייא וואס ער טאר ניט עסין· והמבזה את המועדות אונ ווער עס איז מבזה חול המועד ער טוט מלאכות וואס מען טאר ניט אדער ער עסט אזעלכע מאכלים ווייא אין דער וואכין והמלבין פני חבירו ברבים אונ דער וואס איז מבייש זיין חבר צווישין פיל לייט והמפר בריתו של אברהם אבינו אונ ווער עס פאר שטערט דעם ברית פון אברהם אבינו ער וויל זיך ניט לאזין מל זיין וועין מען האט אים קליינער הייט ניט מל גיוועזן והמגלה פנים בתורה אונ ווער עס זאגט איין פירוש אין דער תורה שלא כהלכה ניט וויא דער אמת איז אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים חאטשע עס איז בייא אים דא תורה אונ גוטע מעשים אין לו חלק לעולם הבא האט ער פארט קיין חלק ניט לעולם הבא ווען ער טוט קיין תשובה ניט בייא זיין לעבין:

רבי ישמעאל אומר רבי ישמעאל זאגט הוי קל לראש זאלסט זיין גרינג צום אן הייב כלומר אין דיין יוגינט צוא טאן דעם ווילין פון גאט ב"ה ונוח לתשחורת אונ אויך אויף דיין עלטער זאלשטו אויך גרינג זיין צוא גאט· נאך איין פשט איז הוי קל לראש זאלסט זיין גרינג צוא דעם עלצטין וואש איבער דיין מדינה צוא טאן זיין ווילן ונוח לתשחורת אונ ווען ער נעמט עפים בייא דיר פון דיינט וועגין זאלסטו זיין גרינג צוא געבין דען דוא ביסט מחויב אין דעם כבוד פון דעם מלך· עס איז גיוועזן אין דיא טעג פון מלכות פרס איז אויף גישטאנען אמלך אונ עס איז אויף גיאנגען אויף זיין הארץ צוא פאר שניידין דיא זרע מלוכה פון דוד המלך האט ער גיזוכט אין זיין לאנד אלע וואס קומען ארויש פון דוד המלך אונ האט זייא גיהרגת אונ אלע זייערע קרובים אונ איידימס אונ פריינד האט ער גינומען אין תפיסה אונ האט זייא גיטאן פיל צרות אונ לייד וואס עס איז גאר ניט צוא דער שרייבין· אבער גאט ב"ה האט רחמנות גיהאט אויף דער זרע פון דוד אונ עס איז איבער גיבליבן איין כלה

וואס ער איז ארוים גיקומען פון מלכות בית דוד וואס ער איז גיהרגת גיווארן· אין דער צייט האט זיך דעם מלך גיחלימת אונ נון ער שטייט אין איין ניין גארטין וואס אין אים איז פאר האנדין פיל בוימער מיט פרוכט זייער שיינע ער האט אנגר גיוואוקט דאס עס איז ניט זיין ויין גארטין האט ער גינומען אונ האט דיא פירות פון די בוימר אפ גיריסין אונ האט זייא צוא דער ערד גיווארפין אונ דיא בוימער האט ער צו האקט אונ נאך דעם איז ער גיגאנגען זוכין מאמער איז נאך פאר האנדין עפים איין צווייג

אדער

וּבְטוּב הָעוֹלָם נִדּוֹן וְהַכֹּל לְפִי רוֹב הַמַּעֲשֶׂה: כ הוּא הָיָה אוֹמֵר הַכֹּל נָתוּן בָּעֵרָבוֹן וּמְצוּדָה פְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים הֶחָנוּת פְּתוּחָה וְהַחֶנְוָנִי מַקִּיף וְהַפִּנְקָס פָּתוּחַ וְהַיָּד כּוֹתֶבֶת וְכָל הָרוֹצֶה לִלְווֹת יָבֹא וְיִלְוֶה וְהַגַּבָּאִים

מעשת אבות

אדער איין ווארציל וואס עס וועט פון דעם קענען נאך אמאל וואקסין דיא פיוות האט ער גיפונען איין ווארציל דאס פון אים גייט ארויס איין צווייג האט ער אויף גיהויבין זיין האק אונ האט עס גיוואלט אפ האקין אזו איז גיקומען איין אלטער מאן אונ האט אנטקעגין אים גישריען אגרויש גישרייא אונ האט בייא אים אוועק גינומען דיא האק אונ האט אים אקלאפ גיטאן אויף זיין שטערין א״נ עס האט גיגאסין פון אים דש בלוט אונ איז שיר גישטארבין · איז ער גיפאלין פר דעם אלטין מאן צו דר ערד אונ זאגט צו אים וועלכעש האב איך דיר גיטאן אונ וואש איז מיין זינד דאס דוא בישט גיקומן צוא טייטין מיך אזו זאגט אים דער אלטער עס איז ווייניג דיין זינד וואש דוא בישט גיקומען אין מיין וויין גארטין צוא פאר דארבין אים ווען דוא האסט אין אים אשיינע פרי גיזעהן האסטו גיגערט בעשער צוא עסין אונ אויך מיט נעמען מיט זיך אהיים · אונ ווען דו האסט גיגלושט איין עסין בוים ווארום האסטו דיר ניט גינומען צו פלאנצין פון זייא אונ ניט גינוג וואס דוא האסט אוים גירעסין אלע צווייגין אונ בלעטער אונ בליאונג אונ שפראצונג אונ פרוכט בסטו נאך גיקומען איצונד צוא נאך זוכין טאמער איז עפים איבער גיבליבין איין ווארציל · איך האב גיזיפצט אויף מיין גארטין וואס איך האב גיפלאנצט אונ אן גיטרונקען אונ האב אים גילאזט וואקסין וויפיל יאר אונ איצונד איז מיר ניט איבער גיבליבין נאר איין ווארציל האב איך מיך גיטראכט דאס איך וועל עס לאזין וואקסין ביז דיא צווייגין וועלין אויף גיין אונ וועל בנייען נאר מיין גארטין פון זיינע צווייגין בישטו גיקומען אונ האסט אויף גיהויבין דיין האק צוא פאר דארבין דאס אויך כדי עס זאל ניט בלייבין קיין שום ווארציל פון מיין גארטין אונ דוא זאגסט נאך דאס דוא בישט גירעכט איך האב דיר נאך גאר ווינציג גיצאלט דען דיר וואלט גיקומען דער טויט אונ צוא אפ מעקין דיין גידעכעניש פון דער וועלט·האט דער מלך אן גיהויבין צוא וויינען אונ איז גיפאלין צוא דעם אלטין פאר דיא פיס אונ האט גיזאגט איך בעט דיך מיין הער איך האב איין נארישקייט גיטאן אונ איצונד האב איך אויף דער זאך חרטה אונ בעט דיך דאס דוא זאלסט מיך ניט טייטין דען איך נעם אויף מיר צוא אן טרינקען דעם ווארציל אונ זאל אים היטין טאג אונ נאכט ביז ער וועט אויש וואקסין אונ פון זיינע צווייגין וועל איך ווידער פלאנצין נאר דעם ויין גארטין ביז ער וועט זיין אזוא וויא ער איז גיוועזן אונ דאס וואס איך האב גיטאן פאר גיב מיר (דאס אלץ איז גיוועזן בחלום) דער מלך חאפט זיך אויף פון זיין שלאף זעהט ער פיל בלוט אויף זיין בעט אונ עס האט אים גיקלאפט זיין הארץ ביז עס איז טאג גיוואָרין האט ער גירופין צוא אלע זיינע חכמים אונ האט זיי דער ציילט די מעשה אבער זייא האבין ניט גיוואוסט וואס צוא ענטפערין אים · האט גיענטפערט איינער

פון

מַחֲזִירִין תָּדִיר בְּכָל יוֹם וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמוֹכוּ וְהַדִּין דִּין אֱמֶת וְהַכֹּל מְתֻקָּן לִסְעוּדָה: כא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם אֵין תּוֹרָה אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ

מעשה אבות

פון דיא בּאדינֶער פון דֶעם מֶלֶךְ אונ הָאט גִיזָאגְט אֲדוֹנִי קֶינִיג דוּא וַוייסְט דָאךְ וואוֹל דָאס דיא חֲכָמִים פון דיא יוּדִין אוּנ דִי וָואס קוּמֶען אַרוֹיס פון זַייעֶר זֶרַע מְלוּכָה זַיינֶען גִיוֶועֶן צוּ דִי מְלָכִים וָואס זַייא זַיינֶען בַּייא זַייא גִיוֶועֶן אַנְרוֹים בַּאדֶערְקֶוֶנֶעם צוּ זַייעֶר מְלוּכָה דֶען דִיא מְלָכִים פְּלֶעגִין זַייא גֶעבִּין זַייעֶר גִיזֶעץ אוּנ פִיל גָאבּ כְּדֵי זַייא זָאלִין צוּ זַייא בַּאשֵׁיידִין פִיל רֶעטִינֶעשׁ אוּנ חֲלוֹמוֹת אוּנ אַלֶערְלֵייא דִּבְרֵי חָכְמָה אוּנ דוּ הָאסְט זִיךְ בַּארָאטִין צוּא מַאבִין פַאר לִירִין אוּנ הַרְגֶען זַייא אוּנ נוּן אִיצוּנְר זִיצְן זַייא אִין תְּפִיסָה אוּנ גִיפַּיינִיגְט מִיט קֵייטִין אוּנ וֶוען עֶס גִיפֶעלְט דִיר מַיין עֵצָה זָאלְסְטוּ זוּכִין פוּן דִיא גְרֶעשְׁטֶע פוּן דִיא קְלוּגֶע לַייט וָואס זִיצִין אִין דֶער תְּפִיסָה מֶען זָאל אִינְז שְׁטֶעלִין פַאר דִיר אוּנ עֶר זָאל דִיר דַיין חָלוֹם בַּאשֵׁיידִין · אִיז דִיא זַאךְ דֶעם מֶלֶךְ גִיפֶעלִין אוּנ הָאט גִיבָּאטִין צוּא בְּרֵיינְגֶען אֵיינֶעם פוּן דִיא חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל · אַזוֹ אִיז דֶער קְנֶעכְט גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט זַייא גִיזָאגְט דָאס דֶער מֶלֶךְ בַּאגֶערְט אֵיין חָכָם פוּן זַייא דֶען עֶר הָאט צוּא פְרֶעגִין אַזוֹ אֵיין זַאךְ וָואס עֶס אִיז פַאר הוֹילִין פוּן זַיינֶע חֲכָמִים הָאט אֵיין אַלְטֶער מַאן פוּן זַייא גִיזָאגְט צוּא דֶעם קְנֶעכְט נוּן אִיךְ וֶועל מִיךְ שְׁטֶעלִין פַאר דֶעם מֶלֶךְ · אוּנ וֶועל אִים זָאגִין גָאר זַיין הַאֶרְץ · הָאבִּין אִים זַיינֶע חֲבֵרִים גִיזָאגְט וָוארוּם הֵיילְשְׁטוּ דִיךְ צוּא אַזוֹ אֵיין זַאךְ וֶוען דוּא וַוייסְט גָאר נִיט וָואס מֶען וֶועט דִיךְ פְרֶעגִין הָאט עֶר גִיזָאגְט צוּא זַייא אִיךְ וַוייס דָאס אֵיין חָלוֹם הָאט זִיךְ דֶעם מֶלֶךְ גִחֲלֶמְתְּ אוּנ דֶעם זֶעלְבִּיגִין חָלוֹם הָאבּ אִיךְ אוֹיךְ גִיזֶעהֶען · אוּנ אִיךְ וַויים דָאס פִּתְרוֹן · הָאט דֶער קְנֶעכְט גִיזָאגְט צוּא אִים נֶעם וַואשׁ דִיךְ אָפּ אוּנ שְׁמִיר דִיךְ אוּנ נֶעם דִיר דִיא קְלֵיידֶער וָואס אִין מַיין הַאנְט אוּנ טוּא זַייא אָן דֶען דֶער מֶלֶךְ הָאט אַזוֹ גִיבָּאטִין · הָאט דֶער זָקֵן גִישְׁוָוארִין דָאס עֶר וֶועט נִיט טָאן קֵיין שׁוּם זַאךְ בִּיז עֶר וֶועט שְׁטֵיין פַאר דֶעם מֶלֶךְ אַז עֶר אִיז גִיקוּמֶען צוּא דֶעם מֶלֶךְ הָאט דֶער מֶלֶךְ גִיזָאגְט צוּא אִים קֶענְשְׁטוּ פּוֹתֵר חָלוֹם זַיין הָאט דֶער זָקֵן גִיזָאגְט אֲפִילוּ דֶעם חָלוֹם אוֹיךְ הָאט דֶער מֶלֶךְ גִיזָאגְט טוּא דֶער צֵייל הָאט עֶר אִים דֶער צֵיילְט דֶער חָלוֹם אֲפִילוּ וָואס דֶער מֶלֶךְ הָאט פַאר גֶעסִין אוּנ דֶער מֶלֶךְ הָאט זִיךְ זַייעֶר גִיוואוּנְדֶערְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט נוּן אִיצוּנְד זָאג מִיר דֶעם פִּתְרוֹן וִויא דֶער זָקֵן הָאט אָן גִיהוֹיבִּין צוּא בַּאשֵׁיידִין דֶעם חָלוֹם אַזוֹא הָאט עֶר אַנְרוֹים גִיוֵויין גִיוֵויינְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט אֲדוֹנִי קֶינִיג דֶעם גָארְטִין וָואס דוּא הָאסְט גִיזֶעהֶען דָאס אִיז דִיא מִשְׁפָּחָה פוּן דָוִד הַמֶּלֶךְ אוּנ דִיא בּוֹימֶער יוּנְגֶע אוּנ אַלְטֶע אוּנ מִיטֶעלֶע אוּנ בְּלֶעטְלִיךְ אוּנ פֵּירוֹת דָאס זַיינֶען זַיינֶע קִינְדֶער אוּנ דָאס וָואס דוּא הָאסְט גִיוָואלְט פַאר שְׁנֵיידִין אַלֶע בּוֹימֶער פוּן אִים דָאס אִיז דַיין גְזֵירָה וָואס דוּא הָאסְט גוֹזֵר גִיוֶועֶן מֶען זָאל גָאר דִיא זֶרַע פוּן דָוִד מַאבִין פַאר לִירִין ·

אֵין תּוֹרָה אִם אֵין חָכְמָה אֵין יִרְאָה אִם אֵין יִרְאָה אֵין חָכְמָה אִם אֵין דַּעַת אֵין בִּינָה אִם אֵין בִּינָה אֵין דַּעַת אִם אֵין קֶמַח אֵין תּוֹרָה אִם אֵין תּוֹרָה אֵין קֶמַח: כב הוּא הָיָה אוֹמֵר כָּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו לְמָה הוּא

מעשה אבות

· אונ דָאס וָואס דוּא הָאסְט אויף גיהויבּין דַיין הַאק צוּא אויס רַייסִין עֶס דָאס אִיז וָואס עֶס אִיז אויף גִיגַאנְגֶען אויף דַיין דֵעָה צוּא נָאךְ זוּכִין צוּא פַאר לֶענְדִין דִיא זֶרַע הַמְּלוּכָה · אוּנ דֶער אַלְטֶער מַאן וָואס הָאט אויף דִיר גִישְׁרִיעֶן דָאס אִיז דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אוּנ דָאס וָואס דוּא הָאסְט אִים צוּא גִיזָאגְט דָאס דוּא וֶועסְט מַאכִין אָן טְרִינְקֶען דֶעם וָוארְצִיל בִּיז עֶר וֶועט אַיין גְרוֹיסֶער בּוֹים וֶוערִין · דָאס אִיז וָואס דוּא וֶועסְט פוּן הַיינְט אָן מְבַטֵּל זַיין דַיין גְּזֵירָה אוּנ וֶועסְט הִיטִין דִי אִשָּׁה פוּן זֶרַע בֵּית דָוִד מִיט אַלֶע אִירֶע קְרוֹבִים · הָאט דֶער מֶלֶךְ גִיזָאגְט צוּא אִים דוּא הָאסְט אֱמֶת בַּאשַׁיירְט אוּנ אִיצוּנְד זוּךְ אוּנ קְלֶער נָאךְ אוֹיבּ עֶס אִיז גִיבְּלִיבִּן אַיין אִשָּׁה פוּן זַיינֶע קִינְדֶער וֶועל אִיךְ מִיט אִיר טָאן גִינָאד אוּנ וֶועל טָאן מַיין אוֹיג אויף אִיר צוּא גוּטִין אוּנ אויף אַלֶע אִירֶע קִינְדֶער וָואס וֶועט אַרוֹיס גֵיין פוּן אִיר אוּנ וֶועל מְקַיֵּים זַיין דָאס וָואס אִיךְ הָאבּ צוּא גִיזָאגְט · אַז דֶער זָקֵן הָאט עֶס גִיהֶערְט הָאט עֶר זִיךְ נִיט גִיקֶענְט אַיין הַאלְטִין אוּנ הָאט אָן גִיהוֹיבִּן צוּא וַויינֶען אוּנ הָאט גִיזָאגְט אֲדוֹנִי קֵינִיג אִיךְ הָאבּ חֲתוּנָה גִימַאכְט מַיין טָאכְטֶער פַאר אֵיינֶעם פוּן דֶער זֶרַע פוּן בֵּית דָוִד אוּנ בַּאלְד נָאךְ דֶער חֲתוּנָה הָאסְטוּ דִיא גְּזֵירָה גוֹזֵר גִיוֶועזְן אַזוֹ הָאט מֶען אִים גִיהַרְגֶת אוּנ מַיין טָאכְטֶער אִיז אַיין עֲגוּנָה גִיבְּלִיבִּן שׁוֹין עֶטְלִיכֶע חֳדָשִׁים הָאט דֶער מֶלֶךְ גִיזָאגְט צוּ אִים גֵיא צוּא דַיין הוֹיז אוּנ זָאג צוּ דַיין טָאכְטֶער דָאס אִיךְ וֶועל דִיךְ הַיינְט פְרַייא לָאזִין אוּנ אויךְ אַלֶע וָואס זִיצְן אִין דֶער תְּפִיסָה · אוּנ דֶר מֶלֶךְ הָאט אִים אָן גִיטָאן זַיין פִינְגֶערִיל אוּנ מֶען הָאט אַלֶע פְרַייא גִילָאזְט אַזוֹ אִיז דֶער זָקֵן גִיגַאנְגֶען אַהֵיים הָאט מֶען אִים גִיזָאגְט דָאס זַיין טָאכְטֶער אִיז מְעוּבֶּרֶת הָאט עֶר זִיךְ זֵייעֶר גִיפְרֵייט אוּנ אִיז גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט עֶס גִיזָאגְט צוּ דֶעם מֶלֶךְ אַזוֹ הָאט דֶער מֶלֶךְ גִיזָאגְט מֶען זָאל אוֹיס רַאמֶען אַיין חֶדֶר אִין דֶעם הוֹיף פוּן דֶעם מֶלֶךְ אוּנ צוּ בְּרֵיינְגֶען אַהִין אִיר בֶּעט גִיוַואנְט אוּנ גָאר אִיר בַּאדֶערְפֶענֶעשׁ אוּנ מֶען זָאל בְּרֵיינְגֶען דִיא יוּנְג פְרוֹיא אִין דֶעם חֶדֶר אַרַיין הָאט מֶען אַזוֹ גִיטָאן אוּנ מֶען הָאט אִיר אָן גִיבְּרֵייט אַלְץ וִויא דֶער מֶלֶךְ הָאט גִיבֶּאטִין אוּנ עֶס אִיז גִיקוּמֶען אִיר צַייט צוּא גִיוֶוינֶען הָאט זִיא גִיוואוּנֶען אַיין זוּן אוּנ זִיא הָאט גִירוּפִין זַיין נָאמֶען בּוּסְתְּנַאי דָאס אִיז טַייטְשׁ וַויין גָארְטִין צוּא אַיין גִידֶעכְטְנִשׁ פוּן דֶעם וַויין גָארְטִין וָואס דֶער מֶלֶךְ הָאט גִיזֶעהְן בַּחֲלוֹם · דָאס קִינְד אִיז אויף גִיצוֹיגְן גִיוָוארְן אוּנ עֶר הָאט גִילֶערְנְט פִיל תּוֹרָה אוּנ עֶר אִיז גִיוֶועזְן אַגְרוֹיסֶער חָכָם · וֶוען דִיא זַאךְ פוּן דֶעם קִינְד אִיז גִיזָאגְט גִיוָוארְן צוּא דֶעם מֶלֶךְ אַזוֹא הָאט עֶר גִיבֶּאטִין מֶען זָאל אִים בְּרֵיינְגֶען פַאר אִים · הָאט מֶען אִים גִיבְּרַאכְט אוּנ הַשֵּׁי״ת הָאט אִים גִיגֶעבִּין חֵן אִין דִי אוֹיגְן פוּן דֶעם מֶלֶךְ אוּנ עֶר אִיז גִישְׁטַאנֶען פַאר דֶעם מֶלֶךְ פוּן דֶער צַייט וָואס עֶר אִיז

גיקומען

דּוֹמֶה לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרֻבִּין וְשָׁרָשָׁיו מוּעָטִין וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקַרְתּוֹ וְהוֹפַכְתּוֹ עַל פָּנָיו שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב:

מעשה אבות

גיקומען ביז נאכט אונ האט זיך ניט נירירט מיט זיין קאפ אונ האט ניט אויף גיהויבין קיין פוס׳ אזו וויא ער איז גישטאנען איז גיקומען איין פליג זיא איז גיוועזן אזו גרויס וויא איין האלבער מיל גראם אונ האט זיך גישטעלט אויף זיין שטערין אונ האט אינן גביסין ביז עס האט גרונען בלוט אונ ביסתנאי האט זיא ניט אוועק גטריבין פון זיך האט דער מלך גיזאגט צוא אים וויא קומט עס וואס עס רינט בלוט פון זיין שטערין האט ער גיזאגט צו דעם מלך גיב אכטונג מיט דיינע אויגין ווערסטו זעהן נור וואס אזו האט דער מלך גיזעהען דאם דיא פליג עסט פון זיין שטערין׳ האט דער מלך גיזאגט צו אים ווארום האסטו דיא פליג ניט אוועק גיטריבין האט בוסתנאי גיזאגט דעם דרך ארץ האבין מיר גירשת פון אונזערע עלטערין פון דער צייט וואס אונזער קרוין איז אוועק גינומען גיווארן פון אונז אונ מיר באדארפין שטיין פאר מלכים דאם מיר זאלין ניט ליידין אונ לאכין אונ אויף הייבין קיין האנט פאר זייא׳ איז דיא זאך זייער וואול גיפעלין צוא דעם מלך האט ער אים גימאכט פאר איין שני למלך אונ פאר איין ראש איבער דיא ישראל׳ והוי מקבל את כל האדם בשמחה אונ זאלסט אנטפאנגין איטליכין מענטשין מיט אפרייליך פנים:

רבי עקיבא אומר רבי עקיבא זאגט שחוק וקלות ראש גילעכטער אונ פר שייטקייט מרגילין וכו׳

מאכן גיוואוינן צו זנות׳ דר חסיד שרייבט דרום שרייבט דר תנא דאם לשון גיוואוינן דען פיל מענטשין האבין בטבע מורא פאר איין עבירה אונ היטין זיך אפ אזוא וויא מען היט זיך פון איין סכנה׳ אבער דער יצר הרע מאכט אים גיוואוינען אונ פאר זיכערט אים פון דער סכנה׳ אזוא וויא דער שטייגער איז ווען איין מענטש קומט אריין אין איין טייך דאם אין אן הויב טוט ער זיך שרעקין אבער ווען ער ווערט גיוואוינט האט ער שוין קיין מורא ניט אונ אזוא האבין אונזערע חכמים גיזאגט דער וואס טוט צווייא מאל איין עבירה אזוא ווערט עם בייא אים גלייך וויא איין היתר מסורת סיג לתורה דיא קבלות וואס מען האט אויסין ווייניג וויא אזו צוא לייענען די אותיות פון דער תורה אנדערש וויא עם שטייט גישריבין דאם איז איין צאם צו דער תורה פון דעם קומט ארוים פיל דינים׳ מעשרות סיג לעושר אז מען גיט מעשר איז דאם איין צאם צוא עשירות׳ נדרים סיג לפרישות אז דער מענטש טוט אנדר ער זאל ניט טאן אזעלכע זאכין וואס איז לפנים משורת הדין איז דאם איין צאם צוא אפ שיידין זיך פון תאוות׳ סיג להכמה שתיקה צוא חכמה איז מער קיין צאם ניט נאר שווייגין ער זאל ניט פיל ריידין: הוא היה אומר ער פלעגט זאגין חביב אדם שנברא בצלם בליבט איז דער מענטש וואס ער איז באשאפין גיווארין מיט דעם פורעם פון דעם אויבערשטין חבה יתירה דאם איז נאך אגרוים ליבשאפט פון השי״ת נודעת לו שנברא בצלם וואס ער האט מודיע גיוועזן דעם מענטשין אז ער איז באשאפין גיווארין מיט גאטם פורעם׳

שנאמר

ושכן חרדים במדבר ארץ מלחה ולא תשב · אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרבין שאפילו

מעשה אבות

שנאמר אזוא וויא עס שטייט כי בצלם אלהים עשה את האדם דען מיט דעם פורעם פון גאט האט ער גימאכט דעם מענטשין חביבין ישראל דיא ישראל זיינען בליבט ביא גאט ב"ה שנקראו בנים למקום וואס זייא זיינען גירופן גיווארין קינדער צוא גאט · חבה יתירה נודעת להם דאס איז נאך מער ליבשאפט וואס מען האט זייא מודיע גיוועזן שנקראו בנים למקום אז זייא ווערין אן גירופין קינדער צוא גאט שנאמר אזוא וויא עס שטייט בנים אתם לה' אלהיכם איר זייט קינדער צוא אייער גאט : חביבין ישראל דיא ישראל זיינען באליבט שנתן להם כלי חמדה אז עס איז צוא זייא גיגעבין גיווארין איין גילוסטיגע כלי דאס מיינט מען דיא תורה חבה יתירה נודעת להם דאס איז נאך אגרעשערע ליבשאפט וואס מען האט זייא מודיע גיוועזן שנתן להם כלי חמדה אז עס איז צוא זייא גיגעבין גיווארין אגילוסטיקע כלי שבו נברא העולם וואס דורך אים איז דיא וועלט בשאפין גיווארין שנאמר אזוא וויא עס שטייט כי לקח טוב נתתי לכם איך האב אייך גיגעבין אגוט לערנען תורתי אל תעזובו מיין תורה זאלט איר ניט פאר לאזין : הכל צפוי גאט ב"ה זעהעט אלע דיא מעשים פון דיא מענטשין והרשות נתונה אונ דער רשות איז גיגעבין גיווארין דער מענטש זאל טאן וואס ער וויל ובטוב העולם נדון פון דעסט וועגין ווערט מיט גוטקייט די וועלט גימשפט כלומר דען דער שטייגער איז פון אמלך בשר ודם ווען דער מענטש איז עובר אויף זיין גזירה אזו איז זיין משפט צוא טייטין אים אבער גאט ב"ה איז ניט אזו אונ האטשע ער זעהעט אלץ וואס דער מענטש טוט אונ זינדיגט אנטקעגין אים לאזט ער אים צוא טאן זיין עבירה גלייך וויא דער רשות איז ביא אים צוא טאן אונ ניט גינוג וואס ער שטראפט אים ניט באלד טוט ער נאך מיט אים גוטס אונ לאזט אים לעבין טאמער וועט ער תשובה טאן אונ ניט דוא זאלסט מיינען דאס גאט שיינקט עס · נאר והכל לפי רוב המעשה אלץ ווענט זיך אין זיינע רוב מעשים ווען דאס רוב פון זיינע מעשים זיינען שלעכט אזו טוט מען מיט אים גוטס אויף דער וועלט אונ דער סוף איז דאס ער ווערט פאר לארין אין גיהנם אויב ער טוט קיין תשובה ניט · אונ אויב זיינע רוב מעשים זיינען גוט · אזו גיט מען אים יסורים אויף דער וועלט ער זאל אפ קומען דיא זינד : הוא היה אומר ער פלעגט זאגין הכל נתון בערבון אויף אלע זאכין וואס דער מענטש טוט איז דא איין ערב דאס מיינט מען דיא נשמה פון דעם מענטשין ומצודה פרוכה על כל החיים אונ איין נעץ איז פאר שפרייט אויף אלע לעבעדיגע כלומר אזו וויא איין נעץ וואס מען וויל דורך איר חאפין פויגלען גיט מען דארט עסין ווארג אונ דער פויגיל מיינט דאס עס איז ניט פון זיינט וועגין גישפרייט דיא נעץ צוא האפין אים אונ קומט צוא עסין אונ ווערט גיהאפט דורך דעם · אזו אויך מיינט דער מענטש דאס גוטס וואס ער האט אויף דער וועלט איז עס פון זיין טובה וועגין אבער עס איז ניט אזו דע עס איז נאר גיגעבין צוא אים כדי אז ווען ער וועט זינדיגין זאל ער דער מיט

גיהאפט

כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ ׳ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי

מעשה אבות

ניהאפט ווערין אונ מען זאל עס ביא אים אוועק נעמען איז דאס ביא אים גלייך וויא דער טויט התנות פתוחה די קראם וואס מען פאר קויפט אלץ איז אפין דאס מיינט מען דיא וועלט איז גיגליכין צוא איין קראם וואש עס איז אין איר פאר האנדין פיל זיסע שפייז אונ תענוגים אונ ווער עס וויל קויפין זאל ער קומען אונ קויפין והחנוני אונ דער קרעמער דאס מיינט מען דער יצר הרע וואס אלע תאוות פון דער וועלט זייגען ביא אים אין דער האנט מקיף טוט ארום רינגלען אונ גיין אין אלע גאסן ער באגוגינט זיך ניט צו זיצן אין קראם אונ ווען עס ווערט זיך גילוסטן צו קויפן ביא אים תענוגים זאל קומען צו אים אונ קויפן נאר ער גייט ארום אין אלע גאסין צוא איבער ריידן אונ אפ נארין אלע מענטשין אונ אפילו דעם וואס ער גילוסט גאר ניט צוא קיין תאוה ניט ער אים ארין אין הארצין איין גילושטונג צוא תענוגי העולם : והפנקס פתוחה אונ דער בוך איז אפין והיד כותבת אונ דיא האנט שרייבט כלומר עס ווערט פאר שריבין אלץ וואס דר מענטש טוט וכל הרוצה ללוות יבא וילוה אונ אזו איין מענטש וואס ער איז איין עני אונ ער רעט אים אן צוא טאן אזו איין עבירה וואס עס דארף קאסטין געלט זאגט ער אים צו דאס ער וועט אים געבין געלט דרויף כדי ער זאל זיך ניט פאר מיידין צו טאן והגבאים מחזירין תדיר בכל יום אונ דיא גבאים וואס זיינען גובה פון דעם מענטשין דאס מיינט מען דיא יסורים אונ אנגסטין זייא גייען ארום איטליכין טאג ונפרעין מן האדם אונ זייא ווערין גיצאלט פון דעם מענטשין אלע טאג צוא ביסליך מדעתו אויף אזעלכס וואס ער האט גיטאן מיט זיין וויסין ׳ ער האט גיוואוסט אז דאס איז איין עבירה ושלא מדעתו אונ אזעלכש וואס ער האט ניט גיוואוסט אז עס איז איין עבירה ויש להם על מה שיסמוכו אונ האטשע אין פלוק ווייזט דאך אוים דאס מען וואלט ניט גיגעהערט צו ביצאלט ווערין דרויף וואס ער האט ניט גיוואוסט אויב עס איז איין עבירה ׳ אבער זייא האבין זיך אויף עפים צוא סומך זיין דאס זייא טוען רעכט והדין דין אמת אונ עס איז איין אמתר דין דען ער וואלט געהערט צוא לערנען וואלט ער גיוואוסט וועלכעס מען מעג אונ וועלכעס מען טאר ניט והכל מתוקן לסעודה אונ דורך דעם וואס דיא יסורים ווערין גיצאלט פון דעם מענטשין אונ ער קומט אפ אויף זיינע עבירות זיינען אלע אן גיבריים צו דער סעודה פון עולם הבא :

רבי אלעזר בן עזריה אומר רבי אלעזר בן עזריה זאגט אם אין תורה ווען דר מענטש לערינט נאר ניט קיין תורה אונ איז אנאנצן טאג נאר עוסק אין איין מלאכה אין דרך ארץ וועט ער ניט זעהן קיין ברכה אין זיין מלאכה אם אין דרך ארץ אונ ווען ער טוט גאר קיין מלאכה ניט נאר ער לערינט טאג אונ נאכט אין התורה וועט דיא תורה ביא אים ניין קיום ניט האבין ׳ דען א מענטש גיהער צו טאן עפים איין מלאכה אויף ער זאל זיך מפרנס זיין אם אין חכמה ווען דוא האסט גיזעהן איין מענטש וואס ער האט זיך גיסיט

צוא

יבא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי: כג רבי אלעזר (בן) חסמא אומר קנין ופתחי נדה הן הן גופי

מעשה אבות

צוא לערנען אונ קאן ניט אין יראה זאלסטו וויסען אז עס איז ווייל ער האט ניט קיין מורא פאר גאט איבער דעם קען די תורה בייא אים קיין ארט גיפינען צו האבן אקיום בייא אים אם אין יראה אונ אז דוא זעהשט דאס ער האט קיין מורא ניט פאר גאט אין חכמה איז אסימן דאס עס איז בייא אים ניט דא ריא חכמה פון דער תורה כלומר חאטשע ער מידט זיך אין דער תורה קען ער ניט קומען צוא דער חכמה פון דער תורה אם אין דעת אז עס איז ניט דא קיין וויסין שאפט ער וייש ניט דעם טעם פון דער זאך אין בינה וויא קאן ער דעם שכל פאר שטיין אם אין בינה ווער עס האט ניט קיין פאר שטאנד אין דעת וויא קאן ער וויסין דעם טעם פון דער זאך אז ער האט ניט קיין פאר שטאנד אם אין קמח אז ער האט ניט קיין מעל דאס הייסט ברויט אין תורה וויא קאן ער לערנען תורה אם אין תורה אז ער לערינט ניט קיין תורה אין קמח האט ער ניט צו עסין · רבי מנחם שרייבט איין אנדער פשט אם אין קמח ווען עס זאל ניט גיגעבן ווערן צום מענטשין קיין מעל כלומר ברויט צוא עסין דאס הייסט איידעלע מאכלים אונ זאל נאר עסין דאס נעמליכע וואס בהמות עסין אין תורה וואלט זיין שכל ניט גיטראגין צוא חכמת התורה אם אין תורה ווען דער אויבערשטער וואלט ניט וועלין געבין די תורה צום מענטשין אין קמח וואלט ער ניט גימאכט אז איין מענטש זאל עסין איידעלע מאכלים · הוא היה אומר ער פלעגט זאגין כל שחכמתו מרובה ממעשיו דער וואס זיין חכמה איז מער פון זיינע גוטע מעשים למה הוא דומה צוא וואס איז ער גלייך לאילן צוא איין בוים שענפיו מרובין וואס זיינע צווייגן זיינען פיל ושרשיו מועטין אונ זיינעווארצלן זיינען ווייניג והרוח באה אונ דער ווינט קומט ועוקרתו והופכתו על פניו אונ רייסט אים אויש אונ פאר קערט אים אויף זיין פנים שנאמר אזו וויא עס שטייט והיה כערער בערבה אונ ער וועט זיין וויא איין בוים שטייט אויף איין גלייכין פלאץ ולא יראה כי יבוא טוב אונ ער וועט ניט זעהען אז עס וועט קומען גוטש ושכן חררים במדבר אונ ער וועט רוען מיט דארקייט אין דער וויסטענעש ארץ מלחה ולא תשב אין איין גיזאלצין לאנד אן ישוב · וכל שמעשיו מרובין מחכמתו אונ דער וואש זיינע גוטע מעשים זיינען מער פון זיין חכמה למה הוא דומה צוא וואש איז ער גלייך לאילן צוא איין בוים שענפיו מועטין ושרשיו מרובין וואס זיינע צווייגין זיינען ווייניג אונ זיינע ווארצלען זיינען פיל שאפילו כל הרוחות שבעולם וואס אפילו אלע ווינטין פון דער וועלט באות ונושבות בו קומען אונ וויען אויף אים אין מזיזין אותו ממקומו רירין זייא אים ניט פון זיין ארט שנאמר אזו וויא עס שטייט והיה כעץ שתול על מים ער וועט זיין וויא איין בוים וואש איז גיפלאנצט אויף בעך וואסער ועל יובל ישלח שרשיו אונ בייא דעם טייך צוא שפרייט ער זיינע ווארצלן ולא יראה כי יבא חום ער וועט ניט זעהען אז עש וועט קומען אהיץ וועט עס אים ניט שאטין והיה עלהו רענן אונ זיינע בלעטער וועלן זיין צווייגהאפטיג ובשנת בצורת לא ידאג אונ אין איאר וואס רעגין

זיינען

הלכות תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה: רבי חנניא בן עקשיא וכו'

פרק רביעי

כל ישראל וכו'

א בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי (כי עדותיך שיחה לי): איזהו גבור הכובש את יצרו

מעשה אבות

זיינען גימינערט וועט ער ניט זארגין ווארום עס וועט אויף אים וואקסין פירות ולא
ימיש מעשות פרי אונ ער וועט ניט אפ טאן פון צוא מאכין פירות: רבי אליעזר בן חסמא
אומר רבי אלעזר בן חסמא זאגט קינין דיא דינים פון דיא קרבנות פון אגיוינערין דאס
איז זייער שווער הן הן גופי הלכות דאס איז דיא רעכטע הלכות
אין דער תורה תקופות וגימטריאות צו רעכענען תקופות אונ צו רעכענען וויא פיל אותיות
טרעפט אן פון איין רמז וועגין פרפראות לחכמה איז עש וויא איין גירינכט וואס מען עסט
סוף סעודה אזו איז דאש צוא חכמת התורה:

פרק ד בן זומא אומר בן זומא זאגט איזהו חכם וועלכער איז אחכם הלומד מכל אדם דער
וואס לערינט פון אלע מענטשין כלומר אמענטש זאל ניט זאגין דיא חכמה
ווערט דאך נגזר פון גאט איי דער מענטש ווערט באשאפין וואס ער זאל זיין ציא
איין חכם אדער איין טפש קען דאך זיין דאס דער מענטש וואס איז אויף אים נגזר
גיווארין ער זאל זיין אחכם איז ער אחכם אונ דער וואס איז אויף אים נגזר גיווארין
ער זאל זיין איין טפש קען ניט ווערין קיין חכם דרום זאגט דער תנא חאטשע עס איז
אויף אים נגזר גיווארין ער זאל זיין איין טפש אבער דורך דעם וואס ער וועט זיך
מיען אין דער תורה צו לערנען פון אלע מענטשין וועט ער ווערין איין חכם שנאמר
אזו וויא עס שטייט מכל מלמדי פון אלע מיינע מלמדים אונ רביים וואס איך האב פון
זייא גילערינט השכלתי בין איך קלוג גיווארין דען איך האב מיך גימידט אלע צייט
אין דער תורה איזהו גבור וועלכער הייסט איין גבור הכובש את יצרו דער וואס צווינגט
זיין יצר הרע דען דיא מלחמה פון דעם יצר הרע איז אלע צייט אבער איין מלחמה
אנטקעגין דעם פיינד איז ניט אזו דען ווען ער איז דעם שונא מנצח ווערט בטל
דיא מלחמה נאך איין טעם איז דען דער וואס האלט מלחמה מיט זיין שונא
איז עס דאך נאר כדי צו מציל זיין זיין גוף אבער דער וואס האלט מלחמה מיט דעם
יצר הרע קומט ער מציל זיין זיין נשמה נאך איין טעם איז דען דער וואס האלט
מלחמה מיט זיין שונא ווייס ער ראס דער שונא קומט אים צו הרגנן אונ דרום
שטארקט ער זיך מיט נאר זיין כח צו מציל זיין זיך אבער דער יצר הרע ווייזט
ניט דעם מענטשין אז ער לויערט נאך זיין טויט נאר ער ווייזט אים גלייך וויא ער
מיינט זיין פריד אונ בגערט ניט זיין שלעכטץ אונ מען דארף האבין אגוטין בעל מלאכה
ער זאל פאר שטיין אונ דער קענען זיינע ראט וואס ער טוט אים ראטין כדי ער זאל

שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר : איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא : איזהו מכבד המכבד את הבריות שנאמר כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו : ב בן עזאי אומר הוי רץ למצוה

מעשה אבות

נit פאלין אין זיין נעק שנאמר אזו וויא עס שטייט טוב ארך אפים עס איז בעסער דער וואס דער לייגערט זיין צארין אנטקעגין זיין חבר וואס ער האט אים מבזה גיוועז מגבור מער איי אגבור וואס ער צווינגט זיין שונא ומושל ברוחו אונ דער וואס גיוועלטיגט אין זיין גימיט ער זאל דעם חבר גאר מוחל זיין אונ זאל אים גאר ניט טאן קיין שלעכטץ דרויף וואס ער האט אים מבזה גיוועז מלוכד עיר איז ער בעסער פון דעם וואס נעמט איין איין שטאט מיט זיין גבורה · נוא זעהען מיר דאך דאס דער וואס באצווינגט זיין כעס איז ער גירעכינט מער פון אגבור מכל שכן דער וואס באצווינגט דעם יצר הרע אויף אלע צוויא הונדערט אכט אונ פערציג מצות עשה אונ דרייא הונדערט מיט פינף אונ זעכציג מצות לא תעשה · איז ער דאך בודאי גירעכינט מער איי איין גבור · איזהו עשיר וועלכער הייסט איין עושר השמח בחלקו דער וואס פרייעט זיך מיט זיין חלק וואס גאט האט אים גיגעבין פיל אדער ווייניג · דער אברבנאל שרייבט דען אלע תאוות פון דער וועלט גיפינט זיך צוא זייא איין סוף · דהיינו דיא תאוה פון עסין אונ טרינקען אז דער מענטש גילוסט דער צוא אונ ער פילט אן זיין בויך דער מיט ווערט אפ גיטאן זיין תאוה · אונ ווען אפילו מען גיט פאר אים עסין ווארג קען ער עס ניט נעמען אונ אזוא דאס גלייכין אנדערע תאוות ווען דער מענטש דער פילט גאר זיין תאוה אזו נאך דעם ווערט פון אים דיא תאוה אפ גיטאן אבער דיא תאוה פון רייכקייט איז פאר קערט וואס מער דער מענטש האט גילוסט ער נאך מער אונ דיא תאוה פון רייכקייט איז גיגליכן צו איין דארשטיגין מענטש וואס ער טרינקט גיזאלצענע וואסער צו פאר שטערין זיין דארשט פון אים · אזו ווערט ער דאך נאך מער דארשטיג אונ וויל עס איז דאך ניט פאר האנדין קיין עק צו דער תאוה פון רייכקייט דער מיט וואס ער וועט האבין פיל · דען ער וועט דאך גילוסטין צו האבין נאך מער · דרום איז קיין אנדער סוף ניט נייערט דער מיט וואס דער מענטש פרייעט זיך מיט דעם וואס ער האט אונ דענסמאלט ווערט ער אן גירופין איין עושר · דען ווען ער בנוגינט זיך מיט דעם וואס ער האט גייט דאך אים גאר ניט אפ איז גלייך וויא ער האט גאר דאס רייכקייט פון דער וועלט אבער ווען ער באנוגינט זיך ניט מיט דעם וואס ער האט קען ער ניט אן גירופין ווערין קיין עושר · דען עס גייט דאך אים אפ דאס וואס ער גילוסט שנאמר אזוא וויא עס שטייט אין פסוק יגיע כפיך כי תאכל אז דוא וועסט עסין דאס וואס דוא פאר ארבעטסט מיט דיינע הענד אונ וועסט ניט גילוסטן צו איבעריגס אשריך וטוב לך וועט דיר וואול אונ גוט זיין אשריך בעולם הזה עס וועט דיר וואול זיין אויף דער וועלט דוא וועסט לעבין אונ פאר געסין דאגות וטוב לך לעולם הבא אונ עס וועט

דיר

קַלָּה וּבוֹרֵחַ מִן הָעֲבֵרָה שֶׁמִּצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה
שֶׁשְּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה וּשְׂכַר עֲבֵרָה עֲבֵרָה: ג הוּא הָיָה אוֹמֵר אַל תְּהִי
בָז לְכָל אָדָם וְאַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר · שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה
וְאֵין לְךָ דָבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם: ד רַבִּי לְוִיטַס אִישׁ יַבְנֶה אוֹמֵר מְאֹד מְאֹד

מעשה אבות

דיר גוט זיין אויף יענער וועלט וועסט ניט וועלין גילגן אונ איין עולה טאן אונ וועסט האבין צייט צו לערנען אונ מעשים טובים טאן מחמת דעם וועסטו האבין עולם הבא איזהו מכובד וועלכער הייסט איין גיערליכטער המכבד את הבריות דער וואס האלט ערליך לייט שנאמר אזו וויא עס שטייט אין פסוק כי מכבדי אכבד ווער עס האלט מיך ערליך וועל איך זייא ערליך האלטין קען מען זעהען ווען הקדוש ברוך הוא וואס דער כבוד גיהער צו אים איז ער מכבד ווער עס ניט אים כבוד מכל שכן דיא וואס גיבין כבוד צו מענטשין ובוזי יקלו אונ דיא וואס שענדין מיך וועלין אליין פאר שעמט ווערין: בן עזאי אומר בן עזאי זאגט הוי רץ למצוה קלה דוא זאלסט לויפין אפילו צו איין גרינגע מצוה ובורח מן העבירה אונ זאלסט אנטלויפין פון איין עבירה דער תנא קומט אונז צו לערנען דאס איין מענטש זאל ניט זאגין בן זומא האט דאך גיזאגט דאס דיא מלחמה פון דעם יצר הרע איז דיא גרעסטע מלחמה אונ דער וואס באצווינגט אים ווערט אן גירופין אגבור · נוא ווער בין איך דאס איך זאל קענען אזו איין גרויסע מלחמה בייא קומען אונ דרום וועט דער מענטש קומען זיך צו מיאש זיין פון צו שטארקין זיך אנטקעגין דעם יצר הרע · דרום זאגט דא בן עזאי אז עס איז גאר אגרינגע זאך צוא באצווינגען אים · דורך דעם וואס דוא וועסט בייא דעם אן הויב זיין פיל גיהיט איז דאס פיל פועל צוא באצווינגען דעם יצר הרע דרום צום אן הויב זאלסטו לויפין צוא איין גרינגע מצוה אונ אנטלויפין פון איין עבירה דער נאך וועט שוין דיא זאך ממילא קומען שמצוה גוררת מצוה דען איין מצוה שלעפט צוא דוא זאלסט טאן דיא אנדערע מצוה ועבירה גוררת עבירה אונ איין עבירה שלעפט צוא צו טאן דיא אנדערע עבירה · ששכר מצוה מצוה דען דער שכר פלומר דיא הנאה וואס דוא האסט פון דעם וואס דוא טוסט דיא מצוה איז דאס אויך גירעכינט פאר איין מצוה · ושכר עבירה עבירה אונ דיא הנאה וואס דוא האסט פון דער עבירה איז דאס גירעכינט פאר איין עבירה: הוא היה אומר ער פלעגט זאגין אל תהי בז לכל אדם זאלסט ניט מבזה זיין צוא קיין שום מענטשין ואל תהי מפליג לכל דבר אונ זאלסט ניט דער ווייטערין קיין שום זאך צוא זאגין עס קען גאר ניט זיין קיין מאל שאין לך אדם דען עס איז ניט פאר האנדין אמענטש שאין לו שעה וואס ער האט ניט אצייט טאמער וועסטו דארפין אן קומען צוא אים אזוא וויא מיר געפינען איין מעשה רבי אלעזר בן שמוע איז אמאל גיגאנגען בייא דעם בארטין פון דעם ים הגדול האט ער גיזעהען דארט איין שיף איז אין איין אויגין בליק דער טרונקען גיווארין אונ אלץ וואס עס איז גיוועזען אין איר אונ האט גיזעהען דאס איין מענטש האט זיך אויף גיכאפט אויף איין ברעט פון

הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ שֶׁתִּקְוַת אֱנוֹשׁ רִמָּה: ה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר כָּל הַמְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בַּסֵּתֶר נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ בְּגָלוּי אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד בְּחִלּוּל הַשֵּׁם: ו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הַלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל מְנָת לְלַמֵּד מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד וְהַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת מַסְפִּיקִין

מעשה אבות

דער שיף אונ איז צוא גיקומען צום בארטין אונ איז אויף גיגאנגען אויף דער יבשה נאקיטער הייט אונ מחמת חרפה האט ער זיך באהאלטין בייא דעם בארטין פון דעם ים אונ דאס איז גיוועזן דיא צייט וואס דיא יודין זיינען גיגאנגען עולה רגל זיין קיין ירושלים אונ רבי אלעזר בן שמוע איז דארט גיגאנגען מיט זיינע תלמידים עולה רגל זיין איז ער גיקומען צו זייא אונ האט גיזאגט נון איך בין פון אייערע ברידער גיט מיר איין קלייד דאס איך זאל מיך צוא דעקין מיין לייב דען גאר מיינע קליידר זיינען אין ים דער טרונקען גיווארין אונ עס איז מיר ניט גיבליבין קיין שום זאך · האבין דיא תלמידים גיזאגט צוא אים אזוא נאקעט זאלין זיין גאר דיין פאלק האט דער מענטש דער זעהען צוא רבי אלעזר האט ער גיזאגט צוא אים · נון עס ווייזט מיר אוים דאס דוא ביסט דער עלצטער אונ דער גיערליכטער פון דיין אומה אונ דוא ווייסט דעם כבוד פון לייטין דרום בעט איך דיך דאס דוא זאלסט מיר געבין איין קלייד צוא צו דעקין מיין נאקעט לייב · אונ עס איז גיוועזן אויף רבי אלעזר זיבן טייערע קליידער האט ער אוים גיטאן איין קלייד אונ האט עס אים גיגעבין אונ האט אים גיפירט צו זיך אין הויז אונ האט אים גיגעבין עסין אונ טרינקען אונ האט אים פיר רענדלאך גיגעבין אונ האט אים אויף זיין אייזיל גימאכט רייטין ביז ער האט אים צו זיין הויז גיבראכט · אין אצייט ארום איז דער מלך פון דער מדינה מת גיווארין אונ מען האט דעם מענטשין פאר איין מלך אויף גינומען האט ער גוזר גיוועזן אויף דיא יודין פון דער מדינה מען זאל זייא הרגנן אונ זייערע ווייבער זאל מען פאנגען פאר דעם וואס זייא האבין גיזאגט דאס גאר זיין אומה זאלין זיין נאקעט אזו וויא ער · האבין דיא יודין גיזאגט צו רבי אלעזר בן שמוע דאס ער זאל גיין בעטין דעם מלך וועגין זייא · האט ער גיזאגט ווייסט איר דען ניט דאס דער מלך טוט ניט אום זיסט אונ ער וועט וועלין געלט פאר דעם וואס ער וועט דיא גזירה מבטל זיין · אזו האבין זייא גיגעבין צו רבי אלעזר פיר טויזינט רענדליך אונ ער איז צו דעם מלך גיגאנגען אונ האט זיך גישטעלט פאר דעם טויער אונ האט גיזאגט צו דיא באדינער פון דעם מלך גייט אונ זאגט צו דעם מלך דאס איין יהודי שטייט בייא דעם טויער אונ ער באגערט דיא פריד פון דעם מלך · האבין זייא אזו גיטאן אונ דער מלך האט גיזאגט ער זאל ארייו גיין · אז דער מלך האט אים דער זעהען האט ער זיך איין ווארף גיטאן פון דעם שטול צו דער ערד אונ האט גיזאגט צו רבי אלעזר ווארום האט זיך מיין האר מצער גיוועזן צו קומען אהער · האט רבי אלעזר גיזאגט צו דעם מלך איך בין גיקומען דאס דוא זאלסט רחמנות האבין אויף דער

מדינה

בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות: ז רבי צדוק אומר אל תפרוש מן הצבור ואל תעש עצמך כעורכי הדינין ואל תעשה עטרה להתגדל בה ולא קרדום לחפר בה וכך היה הלל אומר ודאשתמש בתגא חלף

מעשה אבות

מדינה אונ זאלסט דיא גזירה מבטל זיין · האט דער מלך גיפרעגט צו רבי אלעזר אין אייער תורה שטייט דען איין זאך וואס עס איז ליגין האט רבי אלעזר גיזאגט צו אים חס ושלום דיא תורה איז אייטיל אמת · האט דער מלך גיזאגט צו אים שטייט דען ניט אין דער תורה (לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה׳ על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים) דאס איז טייטש עס זאל ניט קומען פון דעם פאלק עמון אונ מואב אין דעם קהל פון גאט ווייל זייא האבין אייך ניט גיפעדערט מיט ברויט אונ וואסער · אונ נאך איין פסוק שטייט (לא תתעב אדומי כי אחיך הוא) דאס איז טייטש דוא זאלסט ניט אום ווירדיגין קיין מאן פון דעם פאלק אדום דען ער איז דיין ברודער · אונ איך קום דאך ארויס פון אייער ברודער עשו אונ איר האט מיט מיר קיין חסד ניט גיטאן ווען איך בין פון דעם ים ארויס אונ דער וואס איז עובר אויף דער תורה איז ער דאך חייב מיתה · האט רבי אלעזר גיזאגט צו דעם מלך האטשע זייא זיינען שולדיג צו דיר האב רחמנות אויף זייא · האט דער מלך גיזאגט צו אים ווייסטו דען ניט דאס דער מלך טוט ניט אום זיסטי האט רבי אלעזר גיזאגט איך האב ביי מיר פיר טויזינט רענדלך נעם זייא אונ האב רחמנות אויף דיא יודין · האט דער מלך גיזאגט דיא פיר טויזינט רענדלך שיינק איך דיר פאר דיא פיר רענדלך וואס דוא האסט מיר גיגעבין אונ דיא מדינה וועט ניצול ווערין פאר דעם עסין אונ טרינקען וואס דוא האסט מיר גיגעבין ואין לך אדם שאין לו מקום אונ עס איז ניט פאר האגדין אזאך וואס עס זאל אמאל ניט מקוים ווערין: רבי לויטס איש יבנה אומר רבי לויטס דער הער פון יבנה זאגט מאד מאד הוי שפל רוח זייער זייער זייא נידעריג אין דיין גימיט שתקות אנוש רמה דען דאס האפונג פון דעם מענטשין צו וואס ער וועט קומען איז עס וועט ווערין פון אים ווערים · רבי משה אלמושנינו שרייבט עס איז קשה וויא שיקט זיך דען זאגין דאס דער מענטש האפט עס זאל ווערין פון אים ווערים דען דאס לשון פון האפונג שיקט זיך נאר אויף אזו איין זאך וואס דער מענטש טוט האפין אונ באגערין דער צו · דער תירוץ איז דען דרום זאגט דער תנא (אנוש) אונ ווארום זאגט ער ניט (איש) אדער (אדם) צו ווייזין דאס ער שמועסט פון אזו איין מענטש וואס ער איז ניט גאנץ אין גאטס דינסט · דער ווערט אן גירופין אנוש · אונ דער וואס איז גאנץ אין גאטס דינסט דער ווערט אן גירופין איש אדער אדם · איז שוין היינט רעכט דיא משנה דען דער שטייגער איז פון דעם מענטש וואס איז ניט גאנץ אין גאטס דינסט ער זאל גילוסטין צו אזעלכע זאכין וואס דער גוף האט הנאה פון דעם אונ זייא זיינען מקצר דיא יארין אונ דאס לעבין פון דעם מענטשין אזו וויא דער תנא האט אויבין גיזאגט (מרבה בשר מרבה רמה) דער וואס

נערם

הָא לָמַדְתָּ כָּל הַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם : ח רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַמְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ מְכֻבָּד עַל הַבְּרִיּוֹת וְכָל הַמְחַלֵּל אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ מְחֻלָּל עַל הַבְּרִיּוֹת : ט רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ אוֹמֵר הַחוֹשֵׂךְ

מעשה אבות

מערט זיך פלייש דער מערט זיך ווערים · נוא ווערט דאך גיפונען ווען ער האפט צו אזו איין זאך וואס עס איז גוט צום גוף האפט ער מיט זיין ווילין צו דיא ווערים · חאטשע ער מיינט ניט דיא ווערים · דרויף האט דער געטליכער תנא גיזאגט דאס דער מענטש זאל זיך פלייסין צו זיין נידעריג בייא זיך אונ ער זאל ניט געבין קיין מאכט צו דעם גוף דאס ער זאל זיך שטארקין אויף אים מיט זיין גרויסקייט · אונ דער טעם פון דער זאך פאר וואס איז ראוי מען זאל ניט געבין דעם גוף קיין מאכט צו שטארקין זיך אויף דער נשמה · דען דאס וואס דער גוף האפט אונ באגערט ווערט דאך פון דעם ווערים · אונ דער מיט וואס ער וועט גילוסטין צו דיא תאוות הגוף וועט ער גילוסטין זעלבסט צו ווערים : רבי יוחנן בן ברוקא אומר רבי יוחנן בן ברוקא זאגט כל המחלל שם שמים בסתר דער וואס פאר שוועכט דעם אויבערשטינס נאמען פאר באהגענער הייט · דאס הייסט ער האט אמונות רעות בייא זיך אין הארץ וואס קיינער ווייס ניט · אדער ער טוט איין עבירה בסתר נפרעין ממנו בגלוי וועט מען פון אים גיצאלט נעמען אנפלעקטער הייט אז מען זאל זעהען · חאטשע דורך דיא יסורים וואס וועלין קומען אויף אים וועט דאך זיין איין חילול השם · דען גאר דיא וועלט וועט זאגין עס איז גאר אום זיסט וואס מען דינט גאט · דען מיר זעהען דאך אין דעם מענטשין קיין שום שלעכטץ פון דעכט וועגין ווערט מען פארט גיצאלט פון אים איטליכער זאל זעהען ווארום אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם עס איז גלייך אום גערין אונ מיט גערין בייא חילול השם · כלומר דער וואס וועט גרייזין אונ וועט זאגין דאס עס איז גאר אום זיסט צו דינען גאט וועט ער טראגין זיין זינד חאטשע ער האט גיטאן אום גערין דורך דעם וואס ער האט גיזעהען דאס דער ערליכער מענטש האט יסורים · דען אום גערין אונ מיט גערין זיינען גלייך בייא הילול השם : רבי ישמעאל אומר רבי ישמעאל זאגט הלומד דער וואס קומט לערנען פון יענעם על מנת ללמד כדי ער זאל יענעם מאכין לערנען מיינט מען דען עס קען אמאל זיין דאס עס זאלין זיך גיפינען אלטע לייט וואס זייא האלטין זיך דאכ זייא זיינען דיא גרעסטע אין לערנען אבער דער אמת איז דאס זייא קענען ניט אזו אז זייא זאלין ראוי זיין צו לערנען מיט תלמידים · אונ עס קען אמאל זיין עס זאלין זיך גיפינען יונגע לייט וואס קענען גוט לערנן · דרויף זאגט דער תנא ווען דער יונגער וואס קען גוט לערנען וויל ער מאכין לערנען צו דיא אלטע לייט וואס האלטין זיך פאר חכמים נאר ער ווייס אבער דאס דיא אלטע וועלין ניט קומען צו אים זייא זאלין פון אים לערנען דען זייא האלטין זיך דאך דאס זייא זיינען ראוי צוא מאכין לערנען איטליכין קומט דער יונגער צוא זייא אונ מאכט זיך גלייך וויא ער גייט

לערנען

עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח: י הוא היה אומר אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד · ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאין ולא אתה: יא רבי

מעשה אבות

לערנען פון זייא אבער זיין כוונה איז ער זאל זייא מזכה זיין מיט זיין חכמה אונ זאל זייא מאכין לערנען מספיקין בידו ללמוד גיט מען אים זיין גינוג ער זאל קענען לערנען דהיינו מען איז אים מגלה אלע זאכין פון דער תורה וללמד אונ מען גיט אים זיין באדערפעניש ער זאל קענען יענעם מאכין לערנען והלומד אונ דער וואס קומט לערנען פון יענעם על מנת לעשות כדי ער זאל זיך אפ לערנען פון זיין חבר גוטע מעשים מיינט מען דען עס קען זיין איין מענטש וואס ער איז איין צדיק אונ האט גוטע מעשים וואס עס איז זיין גלייכין ניט פאר האנדין אבער לערנען קען ער ווייניג אונ דער מענטש וואס קען יוא לערנען גייט ער צו אים לערנען אונ מאכט זיך גלייך וויא ער וויל פון אים לערנען אונ גאר זיין כוונה איז כדי ער זאל זיך אויך לערנען פון זיינע גוטע מעשים אונ זיין פרומקייט ער זאל זיך איין מוסר נעמען פון אים מספיקין בידו באנוגינט מען אין זיינע הענד ללמוד ער זאל אליין קענען נוט לערנען וללמד אונ צוא מאכין לערנען · דאס דער צדיק וואס ער האט פון זיינע מעשים אפ גילערינט וועט ער דורך דעם וואס ער איז גיקומען צו אים לערנען · באקומען דחכמת התורה · לשמור צו היטן ניט צו טאן קיין לא תעשה ולעשות אונ צו טאן מצות עשה · רבי צדוק אומר רבי צדוק זאגט ואל תעשה עטרה להתגדל בה דוא זאלסט ניט מאכין דיא תורה פאר איין קרוין דאס דוא זאלסט זיך מיט איר גרוים האלטין כלומר דוא זאלסט ניט לויבין דיא תורה פאר לייטין צוא זאגין דאס דיא תורה איז איין קרוין אונ דיין כוונה וועט זיין דוא זאלסט זיך דער מיט גרוים האלטין דען דוא האסט זוכה גיוועזן צוא דער גרויסער קרוין · דען נאט ב"ה וייס דיין מחשבה ולא קרדום לחתוך בה אונ זאלסט ניט מאכין דיא תורה גלייך אז איין האק צו שניידין מיט איר כלומר ווען אמענטש האט דיך גילעסטערט זאלסטו אים ניט שילטין צוא זאגין אז דעם זכות פון דיין תורה וועט ער דורך דיין קללה פאר שניטין ווערין פון דער וועלט דען דער מיט מאכסטו דאך דיא תורה גלייך וויא איין האק צוא האקין מיט איר וכך היה הלל אומר אונ אזוא פלעגט הלל אויך צוא זאגין ודאשתמש בתגא חלף ווער עס ניצט מיט דער קרוין מיינט מען דיא תורה · האט ער פאר ביטין דיא וועלט פאר יענע וועלט הא למדת פון דאנען לערינט מען אפ כל הנהנה מדברי תורה ווער עס האט הנאה פון דברי תורה אויף דער וועלט נוטל חייו מן העולם נעמט ער דאס אייביג לעבן וואס ער האט גיזאלט האבין לעולם הבא פון דער וועלט:

רבי יוסי אומר רבי יוסי זאגט כל המכבד את התורה ווער עס האלט ערליך דיא תורה גופו מכובד על הבריות איז ער אויך גיערליכט ביא לייט · דער ר"י בן שושן שרייבט דאס מען מיינט דער מענטש זאל וויסין דאס גרויס טייערקייט פון דער

תורה

יונתן אומר כל המקים את התורה מעוני סופו לקימה מעשר וכל המבטל את התורה מעשר סופו לבטלה מעוני: יב רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה והוי שפל רוח בפני כל אדם ואם

מעשה אבות

תורה אונ איר גרויס שיינקייט אונ זאל זיין גיהיט אין איר כבוד אונ אין דעם כבוד פון אירע חכמים · אונ אין דעם כבוד פון אירע ספרים · איר כבוד מיינט מען דאס זיין לייב אונ זיינע הענט אונ דיא קליירער זאלין זיין ריין בשעת ער לערינט אונ אין דער צייט וואס ער לערינט זאל ער לערנען מיט פארכט אונ מיט ציטערניש אונ אזוי ער דער מאנט דעם נאמען פון גאט זאל אין אים ציטערין גאר זיין לייב · דעם כבוד פון אירע חכמים דאס מיינט דען ער זאל גרויס כבוד געבין צוא דיא חכמי התורה אונ זאל מורא האבין פאר זייא אזוא וויא פאר גאט · דעם כבוד פון אירע ספרים מיינט מען ער זאל זייא מאכין שיין אונ זאל זייא האלטין אין דעם שענסטין ארט פון זיין הויז אונ אז ער טראגט זייא זאל ער זייא ניט טראגין אזוא וויא אנדערע זאכין · נייערט מיט כבוד גלייך אז דר וואס טראגט די כלים פון דעם מלך אזו וויא מיר גיפינן איין מעשה דאס איין חכם האט צוואה גילאזט זיין זון ער זאל ניט פיל הנאה האבין פון דער וועלט אונ עס זאל בייא אים ניט איבער גיין קיין דרייסיג טעג אן איין תענית · אונ אז דער חכם איז גישטארבין האט זיך גיטראפין דאס מען האט אים אויס גיצויגין פון זיין קבר אונ מען האט אים גישלאגין · האבין דיא לייט פון דער שטאט גרויס צער גיהאט דאס אזוא איין חכם זאל האבין אזוא איין בזיון · איז ער גיקומען צוא איינעם בחלום אונ האט גיזאגט דאס איז מיר גיקומען ווייל אז איך האב גיזעהען צוא ריסנע ספרים האב איך זייא ניט צוא נויף גיבונדין אין איינעם · וכל המחלל את התורה אונ ווער עס פאר שוועכט דיא תורה גופו מחולל על הבריות איז ער אויך מבוזה בייא דיא לייט:

רבי ישמעאל בנו אומר זיין זון רבי ישמעאל זאגט החושך עצמו מן הדין ווער עס פאר מיידט זיך פון צו גיין זיך לאדין מיט זיין חבר דהיינו ער זעהט אליין צו ער איז גירעכט אדער זיין חבר אונ ווען ער זעהט אז ער איז אום גירעכט באצאלט ער אליין וואש ער איז שולדיג צו זיין חבר פורק ממנו ווארפט ער פון זיך אראפ איבה פיינדשאפט וגזל אונ גזלה ושבועת שוא פאלש שווערין דען ער מאכט זיך אליין שולדיג אונ גיט אפ דעם חבר וואס עס קומט פון אים אזוא האט ער אויף אים קיין שנאה ניט אונ ער ווערט ניצול פון צוא גזלען בייא יענעם · אויך וועט ער ניט דארפין שווערין פאלש והגס לבו בהוראה אונ דער וואס מאכט גרויס זיין הארץ אין פסקענען כלומר ער זאגט איך וויים אליין אויך דעם דין דאס איך בין גירעכט אונ איך וויש דעם דין גלייך מיט די דיינים שוטה איז ער איין נאר דען ער וויים דעם דין ניט רשע אונ איז איין רשע דען ער וויל דאך גזלענען דעם חבר וגס רוח אונ איין בעל גאוה ער האלט זיך גרויס גלייך וויא איין דיין: הוא היה אומר ער פלעגט זאגין אל תהי דן יחידי דו זאלסט ניט משפטן איינעם

אליין

בָּטַלְתָּ מִן הַתּוֹרָה יֶשׁ לְךָ בְּטֵלִים הַרְבֵּה כְּנֶגְדְּךָ וְאִם עָמַלְתָּ בַּתּוֹרָה יֵשׁ לוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה לִתֶּן לָךְ: יג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת קוֹנֶה לוֹ פְּרַקְלִיט אֶחָד וְהָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת קוֹנֶה לוֹ קַטֵּגוֹר אֶחָד תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כִּתְרִיס בִּפְנֵי הַפּוּרְעָנוּת: יד רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר כָּל כְּנֵסִיָּה שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם: טו רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אוֹמֵר יְהִי כְבוֹד תַּלְמִידְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ וּכְבוֹד חֲבֵרְךָ כְּמוֹרָא רַבָּךְ וּמוֹרָא רַבָּךְ כְּמוֹרָא שָׁמָיִם: טז רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֱוֵי זָהִיר בְּתַלְמוּד שֶׁשִּׁגְגַת תַּלְמוּד עוֹלָה

מעשה אבות

אליין ווען איינער קומט צוא דיר דער ציילין זיינע טענות שאין דן יחידי אלא אחד עם משפט גיט איינער אליין נאר דער וואס איז איינער אויף אלע וועלטין אונ ער גיט אמשפט ווען איינער אליין קומט פאר אים קלאגין זיך אויף איינעם וואס האט אים שלעכטין גיטאן · אדער אזו איז דער פשט אל תהי דן יחידי דו זאלסט ניט האלטין דאס דוא משפטשט אליין אונ קיינער וועהט ניט שאין דן יחידי אלא אחד דען עם משפט ניט אליין איינער נאר נאט אבער דוא גיהערשט צוא ווישין דאס גאט ב"ה שטייט לעבין דיר צוא וועהען אויב דוא וועסט דעם דין רעכט פסקנן: רבי יונתן אומר רבי יונתן זאגט כל המקיים את התורה מעוני ווער עם דער האלט דיא תורה תאמשע ער איז איין ארומאן סופו לקיימה מעושר וועט זיין סוף זיין דאס ער וועט ווערין איין עושר אונ וועט ברהרווחה מקיים זיין · אדער אזו איז דער פשט דער וואס האלט די תורה אין ארומקייט בעולם הזה וועט זיין סוף זיין דאס בעולם הבא וועט ער זוכה זיין צו לערנען זיא מיט גרויס עשירות דען דיא צדיקים זיינן דארט אלע רייך זייא האבן פיל שכר אויף זייערע מעשים טובים וואס זייא האבין גיטאן וכל המבטל את התורה מעושר אונ דער וואס איז מבטל די תורה אז ער איז איין עושר סופו לבטלה מעוני וועט זיין סוף זיין דאס ער וועט מבטל זיין דיא תורה מחמת גרויס ארומקייט · רבי מאיר אומר רבי מאיר זאגט הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה מאך וויניג דיין מידיקייט אונ לערין תורה · דען די טרחה פון האנדיל איז זייער שווער אונ עם דארף האבין פיל יגיעה פארין פון איין שטאט אין דער אנדערע · אונ ביי טאג ברענט דיא היץ אונ ביי נאכט שטארקט זיך דיא קעלט אבער דער וואש לערינט זיצט ער בבית אין זיין הויז גאר אן מיא והוי שפל רוח בפני כל אדם פון דעסט

ווענין

זרון : יז רבי שמעון אומר שלשה כתרים הן כתר תורה וכתר כהנה
וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן : יח רבי נהוראי אומר הוי
גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחריך שחבריך יקימוה

מעשה אבות

וועגן זאלסטו דיך ניט גרויס האלטין אנטקעגן דיא וואס מירין זיך צו האנדיל שאפט ניי־ערט דיין דעה זאל זיין נידעריג אנקעגן איטליכן מענטשין · דער אברבנאל שרייבט דאס דער תנא גיט איין עצה אויף דעם וואס ער האט פריער גיזאגט מען זאל ווייניג האנדלען אונ מען זאל בעסער עוסק זיין בתורה · דרויף זאגט דער תנא דאס מען קען אנדערש ניט קומען דער צוא נייערט ווען ער וועט זיך נידעריג האלטין וועט ער ניט גילוסטין צוא מערין געלט · דען דער רוב האנדיל שאפט פון דעם מענטשין איז דאך נאר וועגין צוא מערין זיין כבוד אם בטלת מן התורה ווען דוא האשטו אום מישנע מבטל גיוועזן פון צוא לערנען תורה יש לך בטלים הרבה כנגדך איז פאר דיא אנדרין פיל מלאכי חבלה וואס זייא זיצין בטל אונ האפין ווען דוא וועסט שטארבין וועלין זייא ארויס גיין אנקעגין דיר ואם עמלת בתורה אונ אז דוא האסט זיך פיל גימיט אין דר תורה יש לו שכר הרבה ליתן לך איז פר האנדין פון דיינט וועגין פיל שכר צו געבין דיר : רבי אליעזר בן יעקב אומר רבי אליעזר בן יעקב זאגט העושה מצוה אחת דער וואס טוט איין מצוה קונה לו פרקליט אחד קויפט ער צוא זיך איין פיר שפרעכער ער זאל פאר אים תמיד דער מאנען דעם זכות פון דער מצוה והעובר עבירה אחת דער וואס טוט איין עבירה קונה לו קטגור אחד קויפט ער זיך איין קריגער וואס ער דער מאנט תמיד דיא עבירה תשובה ווידער קערין זיך צוא גאט חרטה האבין באמת אויף זיינע שלעכטע מעשים אונ זאל זיי שוין מער ניט טאן ומעשים טובים אונ טאן מצות כתרים כפני הפורעניות זייען גלייך וויא איין פאנצער וואש דיא מלחמה לייט טוען אן עש זאל ניט צו שטיין צוא זייער לייב קיין פייל אזו איז דאס אויך איין שיצונג אויף דעם מענטש עס זאל אויף אים ניט קומען קיין פורעניות אונ דרום גלייכט דער תנא תשובה ומעשים צו איין פאנציר · דען אזו וויא איין פאנציר קען זיין ער זאל אמאל ניט מציל זיין דעם מענטשין פון דער פייל ווייל ער האט דאך ניט גיוואוסט פריער ער זאל טאן דעם פאנצער אויף דעם ארט וואס דיא פייל וועט אים טרעפין אזו אויך גיהער דער מענטש נאך צו זוכין אין זיינע מעשים אונ זאל תשובה טאן מיט דעם זעלבינן וואש ער האט גיזינדיגט אויב ער האט גיזינדיגט מיט דיא הענט זאל ער טאן מעשים טובים מיט דיא הענט אונ אויב מיט דיא פים זאל ער טאן מעשים טובים מיט דיא פים · דען דענמאלט וועט זיין דער פאנציר דאס מיינט מען דיא תשובה אויף דעם ארט וואס דיא פייל כלומר דיא עונות האבין גיטראפין : רבי יוחנן הסנדלר אומר רבי יוחנן הסנדלר זאגט כל כנסית שהיא לשם שמים אזו איין זאמלונג וואס עס איז פון גאטש וועגן סופה להתקיים איז דער סוף דאס זייער איין זאמלונג וועט האבין אקיום וכל כנסיה שאינה לשם שמים אונ אזו איין זאמלונג וואש עס איז ניט לשם שמים וועט דער סוף זיין אז עס וועט קיין קיום ניט האבין :

בְּיָדְךָ וְאַל בְּבִינָתְךָ אַל תִּשָּׁעֵן: יט רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר אֵין בְּיָדֵינוּ לֹא מִשַּׁלְוַת הָרְשָׁעִים וְאַף לֹא מִיִּסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים: כ רַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ אוֹמֵר הֱוֵי

מעשה אבות

רבי אלעזר בן שמוע אומר רבי אלעזר בן שמוע זאגט יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך עס זאל זיין דער כבוד פון דיין תלמיד אויף דיר גיליבט אזוי וויא דיין כבוד וכבוד חברך כמורא רבך אונ דער כבוד פון דיין חבר זאל זיין גלייך אזו וויא דער כבוד וואס דוא טוסט צוא דיין רבי מחמת מורא ומורא רבך כמורא שמים אונ דיא מורא פון דיין רבי אזו וויא מען האט מורא פר גאט · רבי יהודה אומר רבי יהודה זאגט הוי זהיר בתלמוד זאלסט זיין גיווארינט אין לערנען דוא זאלסט עס ניט פאר געסין ששגגת תלמוד עולה זדון דען דאס וואס דו וועסט זיך טועה זיין דורך דעם וואס דו וועסט פר געסין וועט מיט ברייגגן דוא זאלסט נאך דעם טאן אום מישנע · דען איין עבירה ברייננט צו דר אנדרער עבירה:

רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט שלשה כתרים הם דרייא קרוינען זיינען פאר האנדין כתר תורה דיא קרוין פון דער תורה כתר כהונה דיא קרוין פון כהונה וכתר מלכות אונ די קרוין פון מלוכה וכתר שם טוב אבער דיא קרוין וואס מען האט א גוטין שם עולה על גביהן איז גרעסער פון זייא:

רבי נהוראי אומר רבי נהוראי זאגט הוי גולה למקום תורה דוא זאלסט ווערין פאר טריבין צו דעם ארט וואס מען לערינט תורה · רבי משה אלמושנינו שרייבט דרום זאגט ער ניט (למקום חכמים) צו אזו איין ארט וואס איז אין דעם פאר האנדין חכמים צוא ווייזין דאס ער מיינט אזו איין ארט וואס דער עיקר פון זייער עסק איז צוא לערנען תורה דען ווען ער וועט קומען זיך באזעצין אויף זויא איין ארט וועט ער אויך קענען עוסק בתורה זיין ווייל ער וועט זעהן דאס די לייט פון דעם ארט איז גאר זייער באגער אונ זייער ווילין צוא לערנען תורה · אונ דאס איז דער בעסטער תכלית צום לערנען דען ווייל דער מענטש איז דאך בטבע צו נאך גיין נאך דיא תאוות פון דער וועלט אונ זאל אנטלויפין פון דער זאך וואס מאכט גאנץ זיין נשמה דרום ווען ער וויל אונטער טעניג מאכין זיין פאר שטאפט הארץ אונ וויל לערנען תורה גיהער ער פאר טריבין צוא ווערין צוא אזו איין ארט וואס דער עיקר זייער עסק איז נאר דאס לערנען · דען ווען ער וועט קומען אין אזו איין שטאט וואס עס איז דארט פאר האנדין נאר עטליכע תלמידי חכמים אונ דיא איבעריגע לייט לערנען ניט וועט ער ניוויס ניט גיין זוכין די תלמידי חכמים צוא לערנען מיט זייא ווען ער וועט זעהען דאס אלע לייט זוכין נאך געלט אונ די טבע פון דעם מענטשין איז דאך ער זאל דער צוא גילוסטין דרום האט דער תנא איין עצה גיגעבין דאס ער זאל בעסער פאר טריבין ווערין צוא אזוא איין ארט וואס אלע לייט זיינען גאר עוסק אין דער תורה · ואל תאמר שהיא תבוא אחריך אונ דוא זאלסט זיך ניט טראכטין דאס האטשע דיין טבע נייגט צו אנטלויפן פון דער תורה נאר ווייל דיין נשמה טוט גילושטין צו איר וועט זיא קומען נאך דיר אונ רוא ווענט בוודאי נאך זוכין נאך דיא עטליכע חכמים אפילו אויף אזו איין ארט וואס דיא לייט פון דער

מַקְדִּים בִּשְׁלוֹם כָּל אָדָם וֶהֱוֵי זָנָב לַאֲרָיוֹת וְאַל תְּהִי רֹאשׁ לַשְּׁעָלִים׃

כא רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לִפְרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא

מעשה אבות

שְׁטָאט זַיְינְן נִיט עוֹסֵק אִין דֶער תּוֹרָה · שחבריך יקיימוה בידך אונ אויך זָאלְסְטוּ נִיט זָאגִין אַז דַיְינֶע חֲבֵרִים וֶועלִין דֶער הַאלְטִין דִיא תּוֹרָה אִין דַיְינֶע הֶענְט נַייֶערְט וֶוען דוּא וֶועסְט אַלֵיין נִיט מַאכִין אַז דִיא תּוֹרָה זָאל בַּייא דִיר דֶער הַאלְטִין וֶוערִין וֶועסְטוּ זִיא שָׁאדִן הָאבִּן ואל בינתך אל תשען אונ זָאלְסְט דִיךְ נִיט פַר לָאזִין אוֹיף דַיין פַר שְׁטַנְדִיקַייט׃

רבי ינאי אומר רַבִּי יַנַּאי זָאגְט אִין בידינו מִיר הָאבִּין נִיט אִיבֶּער צוּ טְרַאכְטִין אוֹיף דֶעם גַּאנְג פוּן נָאט ב״ה משלות הרשעים וָואס עֶר גִיט צוּא דִיא רְשָׁעִים שַׁלְוָה וָוארוּם מֶען בַּאצָאלְט זַייא דֶעם שָׂכָר פוּן זַייעֶרֶע זְכִיּוֹת וָואס זַייא טוּעֶן עֶפִּים אוֹיף דֶער וֶועלְט כְּדֵי מֶען זָאל זַייא פַאר טִילִיגִין אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט ואף לא מיסורי הצדיקים אונ אויך הָאבִּין מִיר נִיט צוּ אִיבֶּער טְרַאכְטִין וָואס עֶר גִיט צוּ דִי צַדִּיקִים יִסּוּרִים · דֶען מֶען בַּאצָאלְט זַייא אוֹיף דֶער וֶועלְט אוֹיף דִיא עֲבֵירוֹת וָואס זַייא הָאבִּין עֶפִּים גִיטָאן אוֹיף דֶר וֶועלְט כְּדֵי זַייא זָאלִין פִיל שָׂכָר הָאבִּין אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט׃

רבי מתיא בן חרש אומר רַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ זָאגְט הוי מקדים בשלום כל אדם דוּא זָאלְסְט פֶעדֶערִין צוּא פְרֶעגִין שָׁלוֹם אִיטְלִיכִין מֶענְטְשִׁין והוי זנב לאריות אונ זַייא אַיין עֶק צוּא לַייבִּין דָאס מֵיינְט מֶען צוּא גְרֶעסֶערֶע פוּן דִיר זָאלְסְטוּ זַיין אוּנְטֶער זַייא ואל תהי ראש לשועלים אונ זָאלְסְט נִיט זַיין קַיין עֶלְצְטֶער צוּא פוּקְסִין דָאס מֵיינְט מֶען צוּא נִידֶערִיגֶע פוּן דִיר׃

רבי יעקב אומר רַבִּי יַעֲקֹב זָאגְט העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא דִיא וֶועלְט אִיז גְלַייךְ וִויא אַיין פִיר הוֹיז פַאר יֶענֶע וֶועלְט התקן עצמך בפרוזדור גְרֵייט דִיךְ אָן אִין פִיר הוֹיז מִיט תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כדי שתכנס לטרקלין כְּדֵי דוּא זָאלְסְט קֶענֶען אַרַיין גֵיין אִין פַּאלִיץ אַרַיין מֵיינְט מֶען אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט יפה שעה אחת עֶס אִיז בֶּעסֶר אַיין שָׁעָה בתשובה ומעשים טובים וָואס מֶען טוּט תְּשׁוּבָה אוּנ גוּטֶע מַעֲשִׂים בעולם הזה אוֹיף דֶער וֶועלְט מכל חיי העולם הבא פוּן גָאר דָאס לֶעבִּין עוֹלָם הַבָּא ויפה שעה אחת אונ עֶס אִיז וִוידֶער בֶּעסֶער אַיין שָׁעָה דֶער תַּעֲנוּג אוּנ הֲנָאָה וָואס מֶען הָאט אַיין שָׁעָה בְּעוֹלָם הַבָּא מכל חיי העולם הזה פוּן גָאר דִי תַּעֲנוּגִים וָואס מֶען הָאט אוֹיף דֶער וֶועלְט׃

רבי שמעון בן אלעזר אומר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר זָאגְט אל תרצה את חברך בשעת כעסו דוּא זָאלְסְט נִיט אִיבֶּער בֶּעטִין דַיין חָבֵר וֶוען עֶר אִיז נָאךְ אִין כַּעַס דֶען עֶר וֶועט נָאךְ מֶער אִין כַּעַס אַרַיין קוּמֶען נַייֶערְט דוּא זָאלְסְט וַוארְטִין בִּיז וַואנֶען דֶער כַּעַס וֶועט אִים אָפּ גֵיין ואל תנחמהו בשעה שמתו מוטל לפניו אונ זָאלְסְט אִים נִיט טְרַייסְטִין אִין דֶער צַייט וֶוען דֶער מֵת לִיגְט נָאךְ פַאר אִים · ואל תשאל לו בשעת נדרו אונ זָאלְסְט אִים נִיט פְרֶעגִין אוֹיף אַיין פֶּתַח הַרָטָה בְּשַׁעַת עֶר טוּט דֶעם נֶדֶר דֶען עֶר וֶועט דֶענְמָאלְט זָאגִין אִיךְ טוּא אוֹיף אַלֶץ אַנֶּדֶר · ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו אונ זָאלְסְט דִיךְ נִיט פְלַייסִין צוּ זֶעהֶען דַיין חָבֵר וֶוען עֶר הָאט גִיטָאן וָואס נִיט רֶעכְט אִיז דֶען עֶר וֶועט מְבוּיָשׁ וֶוערִין

שמואל

הַתְקֵן עַצְמְךָ בִּפְרוֹזְדוֹר כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לִטְרַקְלִין: כג הוּא הָיָה אוֹמֵר יָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא

מעשה אבות

שמואל הקטן אומר שמואל הקטן פלעגט תמיד זאגין דעם פסוק בנפול אויבך אל תשמח אז דיין פיינט פאלט זאלסטו זיך ניט פרייען ובכשלו אל יגל לבך און אז ער ווערט גישטרויכילט זאל דיין הארץ ניט לוסטיג זיין פן יראה ה' טאמער אז השי"ת וועט זעהן אז דוא פרייסט זיך ורע בעיניו און עס וועט אים איבל גיפעלין אין זיינע אויגין והשיב מעליו אפו און וועט פון אים אוועק קערין זיין צארין

אלישע בן אבוית אומר אלישע בן אבויה זאגט הלומד ילד דער וואס לערינט יונגער הייט למה הוא דומה צוא וואס איז ער גלייך לדיו כתובה על נייר חדש צוא אטינט וואס עס איז גישריבין אויף נייא פאפיר וואס עס איז נאך ניט גישריבין גיווארין דרויף קען מען דאך דאס כתב גישווינד לייענין אזוא אויך דער וואס לערינט יונגער הייט וועט ער גרייכין צוא פאר שטיין אויף דער עלטער וואס ער האט גילערינט אין זיין יוגינט והלומד זקן למה הוא דומה און ווער עס הויבט אן צוא לערנען אויף דער עלטער צוא וואס איז ער גלייך לדיו כתובה על נייר מחוק צוא אטינט וואס איז גישריבין אויף אזוא איין פאפיר וואס עס איז דרויף שוין גיוועזין גישריבין גייערט מען האט עס אויס גימעקט און מען האט ווידער עפיס אנדערש גישריבין ווערט דאך דאס כתב ניט גוט באהעפט אזו אויך דער וואס הויבט אן צוא לערנען אויף דער עלטער ווערט דאס לערנען צוא אים ניט באהעפט און ער פאר געסט עס :

רבי יוסי ברבי יהודה איש כפר הבבלי אומר רבי יוסי ברבי יהודה דר האר פון דעם דארף בבל זאגט הלומד מן הקטנים דער וואס לערינט תורה פון יונגע לייט למה הוא דומה צוא וואס איז ער גלייך לאוכל ענבים קהות צוא דעם וואס עסט איילינקע ווייץ טרויבין ושותה יין מגתו און נאך דעם טרינקט ער וויין פון זיין קעלטער דאס די צווייא קענן ניט זיין ביידע באנאנד אין מאגין דען דיא ווייץ טרויבין זיינען איילינק און דער וויין פון דעם קעלטער איז זיס און ער מוז עס אויס מייקענען אזו אויך דער וואס לערינט פון יונגע לייט וועט גאר דאש לערנען בייא אים קיין קיום ניט האבין והלומד מן הזקנים אבער ווער עס לערינט תורה פון אלטע לייט למה הוא דומה צוא וואס איז ער גלייך לאוכל ענבים בשולות צוא דעם וואס עסט צייטיגע ווייץ טרויבין ושותה יין ישן און נאך דעם טרינקט ער אלטין וויין איז עס דאך גוט צום גוף אזו אויך דער וואס לערינט פון אלטע האט דיא תורה בייא אים אקיום :

רבי אומר רבי זאגט אל תסתכל בקנקן דוא זאלסט ניט קוקין אויף דעם וואס פאר איין קריגיל דאס איז אלא במה שיש בו נאר זאלסט קוקין וואס איגוועניג איז דא יש קנקן חדש מלא ישן דען עס איז פאר האנדין איין נייער קרוג וואס ער איז פול מיט אלטע וויין וישן שאפילו חדש אין בו און עס איז פאראן איין אלטער קרוג וואס גם איז אין אים ניט דא אפילו קיין נייער וויין אזו אויך איז פאר האנדין איינגער מאן וואס קאן

בעסער

וְיָפָה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה׃ כג רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אַל תְּרַצֶּה אֶת חֲבֵרְךָ בִּשְׁעַת כַּעְסוֹ וְאַל תְּנַחֲמֵהוּ בְּשָׁעָה שֶׁמֵּתוֹ מֻטָּל לְפָנָיו וְאַל תִּשְׁאַל לוֹ בִּשְׁעַת נִדְרוֹ וְאַל תִּשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹתוֹ בִּשְׁעַת קַלְקָלָתוֹ׃ כד שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר בִּנְפוֹל

מעשה אבות

בֶּעסֶער פון אַיין אַלְטִין · נָאךְ אַיין פְּשַׁט איז ווייל דֶער מֶענְטְשׁ איז דָאךְ צוּא נויף גישְׁטֶעלְט פון אַיין גוּף מִיט אַיין נְשָׁמָה וָואס זֵייא זֵיינֶען דֶער ווִירֶער אֵיינְשׁ דֶעם אַנְדֶערְן · דִיא נְשָׁמָה גִילוּסְט צוּא תּוֹרָה אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים אוּנ דֶער גוּף גִילוּסְט צוּא תַּאֲוֹות עוֹלָם הַזֶּה אוּנ ווייל דֶער יֵצֶר הָרָע פון דֶעם מֶענְטְשִׁין איז זֵייעֶר שְׁטַארְק דְרוּם יָאגְט עֶר נָאךְ טָאג אוּנ נַאכְט נָאךְ דִיא תַּעֲנוּגִים פון עוֹלָם הַזֶּה · דְרוֹיף קוּמְט דֶער תַּנָּא אָן צוּא זָאגִין דֶעם מֶענְטְשִׁין (אל תסתכל בקנקן) זָאלְשְׁט נִיט קוּקִין אוֹיף דֶער עֶרְדֶענֶע קְרוּג דָאס מֵיינְט מֶען אוֹיף דֶעם גוּף וָואס עֶר אִיז גְלַייךְ וִויא אַיין עֶרְדֶענֶע קְרוּג וָואס וֶוערְט גִימַאכְט פון לֵיים · דֶען דֶער גוּף אִיז דָאךְ אוֹיךְ גִינוּמֶען גִיוָוארִין פון עֶרְד · זָאלְשְׁטוּ נִיט קוּקִין אוֹיף אִים צוּא גֶעבִין אִים דִיא תַּעֲנוּגִים פון דֶר וֶועלְט אוּנ זָאלְסְט גָאר נִיט טָאן דַיינֶע אוֹיגִין אוֹיף אִים גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז נִיט דָא (אלא במה שיש בו) נָאר דוּא זָאלְשְׁט קוּקִין צוּא דֶעם וָואס אִיז פַאר הַאנְדִין אִין גוּף דָאס מֵיינְט מֶען דִיא נְשָׁמָה אוּנ דֶער פִיל אִיד גִילוּשְׁטוּנְג אוּנ אִיר ווִילִין אוּנ אַלֶע צַייט זָאלְשְׁטוּ קוּקִין צוּא גוּטְשׁ טָאן מִיט אִיר׃

רבי אלעזר הקפר אומר רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר זָאגְט הקנאה דָאס וָואס מֶען אִיז מְקַנֵּא והתאות אוּנ דָאס וָואס מֶען גִילוּשְׁט והכבוד אוּנ דָאס וָואס מֶען ווִיל הָאבִּין כָּבוֹד מוציאין את האדם מן העולם צִיעֶן אוֹיס דֶעם מֶענְטְשִׁין פון דֶער וֶועלְט · קִנְאָה הֵיישְׁט עֶר אִיז מְקַנֵּא אֵיעֶלְכִין וָואס הָאט מֶער עֲשִׁירוּת פון אִים · דִיא קִנְאָה קֶען קַיין מָאל נִיט בָּטֵל וֶוערִין פון אִים דֶען וֶוען אֲפִילוּ עֶר וֶועט רַייךְ וֶוערִין אַזוֹ וִויא דֶער מֶענְטְשׁ וָואס עֶר הָאט אִים מְקַנֵּא גִיוֶועז · וֶועט עֶר אִיצוּנְד קוּמֶען צוּא מְקַנֵּא זַיין אַיין אַנְדֶער מֶענְטְשִׁין וָואס אִיז רַייכֶער פון אִים נוּא וֶועט דָאךְ תָּמִיד זַיין הַארְץ צוּא גֵיין אִין אִים אַזוֹ וִויא וַואסֶר מֵחֲמַת דֶער קִנְאָה אוּנ דָאס וֶועט אוֹיף אִים בְּרֵיינְגֶען פִיל שְׁלַאפְּקַייט בִּיז עֶס וֶועט אִים אוֹיס צִיעֶן פון דֶער וֶועלְט · תַּאֲוָה הֵייסְט עֶר אִיז נִיט מְקַנֵּא צוּ קֵיינֶעם אוּנ עֶר ווִיל אַז אַלֶע זָאלְן זַיין עֲשִׁירִים נַייעֶרְט עֶר גִילוּסְט עֶר זָאל הָאבִּן זִילְבֶּער אוּנ גָאלְד גָאר אָן אַיין גִיזֶעץ אוּנ וַוייל עֶר קֶען דָאךְ נִיט גְרֵייכְן צוּא אַזוֹא אַיין שִׁיעוּר וָואס עֶר זָאל שׁוֹין מֶער נִיט גִילוּסְטִין דֶען דֶער וָואס הָאט לִיבּ גֶעלְט קֶען עֶר נִיט זַאט וֶוערִין מִיט גֶעלְט אוּנ ווִיפִיל עֶר הָאט ווִיל עֶר נָאךְ מֶער הָאבִּן · אוּנ דְרוּם טוּט אִים זַיין הַארְץ וַוייא דְרוֹיף אוּנ עֶס מַאכְט אִים קְרַא קְשַׁאפְט אוּנ עֶס צִיעֶט אִים אוֹיס פון דֶער וֶועלְט · כָּבוֹד מֵיינְט מֶען דֶר מֶענְטְשׁ וָואס לוֹיפְט נָאךְ כָּבוֹד · אִיז גָאר גִיט פַאר הַאנְדִין קַיין רְפוּאָה צוּא זַיין וַוייטָאג אוּנ זַיין לֶעבִּין אִיז גָאר קַיין לֶעבִּין נִיט דֶען תָּמִיד הַאלְט עֶר אַז מֶען הָאט אִים פּוֹגֵעַ בִּכְבוֹדוֹ גִיוֶוען אוּנ וַוייל עֶר ווִיל דָאס לַייט זָאלְן אִים גֶעבִּין כָּבוֹד אוּנ דָאס אִיז דָאךְ

אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה יהוה ורע בעיניו והשיב מעליו אפו: כה אלישע בן אבויה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על ניר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתובה על ניר מחוק: כו רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר הלומד מן הקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו והלומד מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן: כז רבי מאיר אומר אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש מלא ישן וישן שאפילו חדש אין בו: כח רבי אלעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם: כט הוא היה אומר הילודים למות והמתים לחיות והחיים לדון לידע ולהודיע ולהודע שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין הוא הדין הוא העד הוא בעל דין הוא עתיד לדון ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מקח שחד ודע שהכל לפי החשבון ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך

מעשה אבות

אזו איין זאך וואס מען קען עס גיט מאנען מיט רעם טויל צוא זאגין יענעם גיב מיר כבוד דען עס איז דאך איין חרפה דרום טוט ער דרויף זיפצין אונ זיינע יארין ווערין איהם געקירצט אונ עס ציהעט אים אויש פון דער וועלט: הוא היה אומר ער פלעגט זאגין הילודים דיא וואס ווערין געבארין אונ קומען אויף דער וועלט למות זיינען געקומען זייא זאלין זיך טייטין כלומר פייניגן מיט סיגופים · אזו וויא אונזערע חכמים האבין געזאגט (תרוצה שיחיה ימית עצמו) ווער עס וויל לעבין בעולם הבא זאל ער זיך טייטין כלומר פייניגן אויף דער וועלט · אדער מען מיינט ער זאל זיך איבער עמפפערין צום טויט והמתים אונ דיא וואס טוען אזו אונ טייטין זייערע תאוות להחיות איז דאס איין סבה זייא זאלין לעבין בעולם הבא והחיים לדון אונ דיא וואס לעבין אויף דער וועלט מיט פיל תענוגים איז דער סוף זייערער דאס זייא וועלין גימשפט ווערין דרויף לידע ולהודיע ולהודע מען גיהער צוא וויסין אונ צו מאכין וויסין יענעם אונ אליין פאר שטיין שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא אז ער איז גאט ער מאלט אוים אלע צורות ער האט אליך באשאפין הוא המבין ער איז דער פאר שטאנדיגער ער פאר שטייט אליך הוא הדיין ער איז אליין אדיין ער פסקנט הוא העד ער איז אליין דער עדות פון אלע מעשים הוא בעל דין ער טענת אליין הוא עתיד לדון אונ ער איז אן גיברייט צו פסקנן ברוך הוא געלויבט

איז

שֶׁעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹצָר וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹלָד וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה חַי וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : רבי חנניא וכו׳

פרק חמישי

כל ישראל וכו׳

א בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר וַהֲלֹא בְּמַאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת אֶלָּא לְהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים שֶׁמְּאַבְּדִין

מעשה אבות

איז ער שאין לפניו לא עולה ער טוט ניט קיין שום אום רעכט ולא שכחה עס איז בייא אים ניט דא קיין שום פאר געסונג ער זאל עפעס פאר געסין ולא משוא פנים אונ ער פאר זעהט ניט דיא עבירות פון דעם וואס איז בייא אים חשוב ולא מקח שוחד אונ ניט קיין געמונג פון שוחד ער זאל אפ רעכענען איין מצוה פאר איין עבירה נאר פאר דער מצוה צאלט ער גוטין שכר אונ פאר דער עבירה צאלט ער בייזין שכר ודע שהכל לפי החשבון אונ וויים אז אלץ ווערט גחשבינת ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך אונ דיין יצר הרע זאל דיר ניט מבטיח זיין דאס דער גיהנם וועט זיין צו דיר איין ארט פון אנטרינונג אונ ווען מען האט דיך שוין גמשפט וויפל עס איז דיר גיקומען פאר דיינע עבירות וועט מען שוין דיך אויף ברייגגען צו גישיצט ווערין אונטר דיא פליגל פון דער שכינה שעל כרחך אתה נוצר דען מיט נויט וועסטו באשאפין ווערין נאך איין מאל ביז דוא זאלסט מקיים זיין אלע תרי״ג מצות ועל כרחך אתה נולד אונ מיט נויט וועסטו גיבארין ווערין ועל כרחך אתה חי אונ מיט נויט וועסטו לעבין ועל כרחך אתה מת אונ נאך דעם וועסטו שטארבין ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון אונ מיט נויט ביסטו אן גיברייט אז דוא וועסט נאך דעם שטארבין אפ געבין דין וחשבון אויף דיינע מעשים וואס דוא האסט גיטאן לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה פאר גאט ב״ה וואס ער איז אקיניג איבער אלע קיניגין :

פרק ה בעשרה מאמרות נברא העולם מיט צעהען רייד וואס גאט האט גירעט איז דיא וועלט באשאפין גיווארין ומה תלמוד לומר אונ וואס פאר איין מוסר קען איך דער פון אפ לערנען · זאגט דער תנא דאס איז דער מוסר וואס איך קאן דער פון אפ לערנען והלא במאמר אחד יכול להבראות ווארום גאט וואלט גיקענט באשאפין דיא וועלט מיט איין זאג · כלומר דען גאר דיא וועלט איז דאך באשאפין גיווארין מיט דעם ערשטין מאמר אין דעם ערשטין טאג אונ נאך דעם איז איטליכין טאג אנטפלעקט גיווארין דאס באשעפעניש אונ עס איז נתגשם גיווארין אזו וויא עס איז פאר אונז · נוא וואלט דאך גינוג גיוועזן עס וואלט גיבליבן אזו וויא עס איז דעם ערשטין טאג גיוועזן אונ ווארום האט מען גידארפט צעהען מאמרות אלא נאר דער תירוץ איז להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם צו גיצאלט ווערין פון דיא רשעים וואס

אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּקַיְּמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת: ב עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד

מעשה אבות

זייא מאכין פאר לירין דיא וועלט שנברא בעשרה מאמרות וואס זיא איז באשאפין גיווארין מיט צעהען מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים אונ צו געבין אגוטין שכר צו דיא צדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וואס זייא דער האלטין דיא וועלט וואס זיא איז באשאפין גיווארין מיט צעהען מאמרות · כלומר דען גאר דיא כוונה וואס גאט האט דיא וועלט באשאפין איז גיוועזן כדי דיא נשמות זאלין ניט נהנה זיין פון דער שכינה אום זיסט דרום האט ער גיוואלט זייא ברייננען אויף אזו איין וועלט וואס זיא איז פול מיט תאוות אונ תענוגים · אונ ווען דער מענטש וועט זיין איין בגלויבטער שליט ער זאל ניט שטרעקין זיין האנד צו הנאה האבין פון דיא תענוגי העולם · דענמאלט וועט ער מעגין הנאה האבין פון זיין שכר דען ער האט דאך עס פאר דינט אונ ווען ער וועט טאן פאר קערט אונ וועט יוא דער פילין זיין לייב פון תענוגי עולם הזה אזו וועט מען אים זיין גיצאלט געבין אזו וויא ער האט פאר דינט אונ ווען דיא וועלט וואלט גיבליבין אזו וויא עס איז גיוועזן דעם ערשטין טאג וואלט דאך דיא וועלט ניט נתגשם גיווארין וואלט קיין יצר הרע ניט גיוועזן אונ ניט קיין שום תאוה וואלט דאך דעם מענטשין ניט גיקומען קיין מאל קיין שכר אדער עונש דרום האט גאט גימאכט דיא וועלט זאל נתגשם ווערין כדי ער זאל קענען שטראפין דיא רשעים אונ געבין גוטין שכר צו דיא צדיקים: עשרה דורות מאדם ועד נח צעהען דורות איז גיוועזן פון אדם ביז נח להודיע דיא תורה האט דאס גישטעלט פון דעסט וועגין צו מודיע זיין דעם עולם כמה ארך אפים לפניו וויא פיל איז פאר האנדין פאר השי"ת וואס ער דער לייגערט זיין צארין שכל הדורות דען אלע דיא דורות וואס פון אדם ביז נח היו מכעיסין פלעגין דער צארענען לפניו פאר גאט ברוך הוא כלומר האטשע זייא האבין גיוואוסט אז עס איז פאר האנדין איין גאט אויף דער וועלט האבין זייא גיטאן אויף צו להכעיס · אונ השי"ת האט זייא דער לייגערט זיין צארין עד שהביא עליהם את מי המבול ביז ער האט גיבראכט אויף זייא דעם מבול · אזו אויך צאלט השי"ת איטליכין מענטשין וואס ער דער צארינט אים · אונ האטשע עס גיווערט לאנג אבער עס וועט אים ניט גישייגקט ווערין: עשרה דורות מנח ועד אברהם צעהען דורות זיינען גיוועזן פון נח ביז אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו צו מאכין וויסין דעם עולם וויא פיל איז פאר האנדין פאר השי"ת וואס ער דער לייגערט זיין צארין שכל הדורות היו מכעיסין לפניו דען אלע דורות וואס זיינען גיוועזן פון נח ביז אברהם האבין דער צערינט פאר אים עד שבא אברהם ביז אברהם איז גיקומען אונ האט גיטאן מעשים טובים וויא פיל זייא וואלטין גידארפט טאן וקבל שכר כולם אונ ער האט גינומען דעם שכר פאר זייא אלע · עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו מיט צעהען פרובין איז גיפרובט גיווארין

אונזער

שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמַּבּוּל : ג עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ וְקִבֵּל שְׂכַר כֻּלָּם : ד עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִתְנַסָּה

מעשה אבות

אונזער פאטער אברהם · עס איז קשה ווארום האט דער תנא גישריבן אבינו אונ פריער ביא (עשרה דורות מנח ועד אברהם) האט ער ניט גישריבן אבינו · דער תירוץ איז דער תנא קומט אונז לערנען מיר זאלין באגרייפין דיא מעשים פון אונזערע עלטערין אין דיא הענט אונ אזו וויא אונזר פאטער איז גיפרובט גיווארין אונ איז ביא גישטאנען ביא אלע אזו זאלין מיר זיינע קינדער אויך טאן · נאך אתירוץ איז דרום זאגט ער אבינו דען גאט ברוך הוא האט גיזעהען אז דער שטן וועט מקטרג זיין אויף דיא יודין אין מצרים צו זאגין ווארום ווילסטו מאכין פאר לירין דיא מצרים פאר דיא ישראל פאר וואר דיא ישראל דינען דאך אויך אפ געטר · דרום האט השי"ת גימאכט שפראצן דיא רפואה פאר דער מכה אונ האט גיפרובט צו אונזער פאטער אברהם מיט צעהן פרוב כדי דאס אין זיין זכות זאל ער אונז טאן אויף דעם ים דיא צעהען נסים וואס ווייטער שטייט · להודיע אונ דיא צעהען פרובין זיינען גישריבין אין דער תורה צו מאכין וויסין אונז כמה חבתו של אברהם אבינו דאס ליבשאפט וואס השי"ת האט ליב גיהאט צוא אברהם אבינו · עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים צעהען נסים זיינען גיטאן גיווארין צוא אונזערע עלטערין אין מצרים · ועשרה על הים אונ צעהען נסים זיינען גיטאן גיווארין אויף דעם ים · איינס · דער ים איז גישפאלטין גיווארין · צווייא · דיא וואסער איז גיווארין וויא אגיוועלב · דרייא · דארטין וואו דיא ישראל זיינען גיגאנגן איז דיא ערד טרוקין גיוועזן · פיר · וואו דיא מצרים זיינען גיגאנגען איז גיוועזן נאסע ליים אונ בלאטע · פינף · דער ים איז גיווארין וויא ציגיל גימויערט איינש אויף דעם אנדערין · זעקס · דיא וואסער וואס איז פאר גליווערט גיווארין זיינען גיווארין הארט וויא שטיינער אונ דיא מצרים זיינען דרויף גיהרגת גיווארין · זיבין · דער ים איז צוא שפאלטין גיווארין אויף צוועלף ערטער כדי יעדער שבט זאל באזונדער גיין · אכט · דיא שטיקער וואסער זיינען גיוועזן לויטער אז איטליכער שבט האט גיזעהען דעם אנדערין שבט גיין · ניין · עס האט גירונען זיסע וואסער מען זאל קענען טרינקען ווארום דיא וואסער פון דעם ים קאן מען ניט טרינקען · צעהען · אז מען האט אויף גיהערט צוא טרינקען איז דיא וואסער וואס האט גירונען פאר גליווערט גיווארין : עשר מכות צעהען מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים האט השי"ת גיבראכט אויף דיא מצרים אין מצרים ועשרה על הים אונ צעהען האבין זייא גיהאט אויף דעם ים · עשרה נסיונות צעהען פרובין נסו אבותינו את הקב"ה במדבר האבין גיפרובט אונזערע עלטערין צו גאט אין דער מדבר שנאמר אזו וויא אין פסוק שטייט וינסו אותי זה עשר פעמים אונ זייא האבין מיך גיפרובט שוין צעהען מאל ולא שמעו בקולי אונ האבין גיט גיהערט אין מיין קול : עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש צעהען נסים זיינען גיטאן גיווארן

גיווארן

אַבְרָהָם אָבִינוּ וְעָמַד בְּכֻלָּם לְהוֹדִיעַ כַּמָּה חִבָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ: ה עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם · עֶשֶׂר מַכּוֹת הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם וְעֶשֶׂר עַל הַיָּם: ו עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: ז עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ

מעשה אבות

געווארין צו אונזערע עלטערין אין בית המקדש · חאטשע צווישין דיא נסים איז פאר האנדין אזעלכע וואס זיינען געוועזן איין באדערפעניש צו גאט דהיינו דאס וואס איז ניט פאר שטונקען געווארין קיין פלייש פון קרבנות אונ עס איז ניט געזעהען געווארין קיין פליג אין דעם שעכט הויז אונ נאך אזעלכע זאכין וואס ווייטער שטייט · פון דעסט וועגין שרייבט דער תנא דאס זייא זיינען גימאן געווארין צו אונזערע עלטערין צו ווייזין אז דיא אלע נסים זיינען גימאן געווארין כדי צו לערנען מוסר אונ פון איטליכן נס זאל מען זיך אפ לערנען חכמה וויא אזוי צו מורא האבין פאר השי"ת · דער ערשטער נס איז לא הפילה אשה מריח בשר הקודש קיין אשה האט קיין מאל ניט מפיל גיוועזן מחמת דעם ריח פון דעם פלייש פון דיא קרבנות אונ פון דעם קען זיך אמענטש איין מוסר נעמען ומה דאך ריח וואס איז דאך גאר ניט איז פון דעם ניט ארויס גיקומען קיין שום שאדין מכל שכן דער וואס טוט דיא מצוה אליין טרעפט אים ניט קיין שאדין דורך דעם · דער אנדערער נס איז ולא הסריח בשר הקודש מעולם אונ עס איז קיין מאל ניט פאר שטונקען געווארין דאס פלייש פון דיא קרבנות חאטשע עס איז לאנג גילעגין · פון דעם נס גיהער זיך אמענטש אמוסר געמען דאס עס איז בייא אים אין דער האנט צו מאכין אז זיין פלייש זאל ניט פאר שטונקען ווערין אונ קיין ווערים זאל ניט געוועלטיגין אין אים נאך זיין טויט אזו וויא מיר גיפינען בייא רבי אלעזר ברבי שמעון דאס ער פלעגט אלע יאר אפ צאפין איין קארב שמאלץ אונ עס איז ניט פאר שטונקען געווארין אונ דיא זאך איז איין קל וחומר ומה דאך דאס פלייש פון דיא קרבנות וואס איז נאר הייליג געווארין דורך איין דבור וואס דער מענטש האט גיזאגט עס זאל זיין איין קרבן איז איין דריגען איין נס גישעהען אונ עס איז קיין מאל ניט פאר שטונקען געווארין מכל שכן דער מענטש וואס זיין נשמה איז גינומען געווארין פון אונטער דעם כסא הכבוד ווען ער פירט זיך מיט היליקייט אונ פרומקייט ווערט זיין פלייש בוודאי ניט פאר שטונקען ווערין נאך זיין טויט · דער דריטער נס איז גיוועזן ולא נראה זבוב בבית המטבחים עס איז ניט גיזעהען געווארין קיין פליג אין דעם הויז וואס מען האט גישעכט דיא קרבנות דאס איז גיוועזן כדי אז אמענטש זאל גיט זאגין פון דעם וואס דאס פלייש פון דיא קרבנות איז ניט פאר שטונקען געווארין איז קיין ראיה .ניט דען דער מענטש אז עס ווערט צווא שפאלטין זיין בויך מוז ער פאר שטונקען ווערין מחמת דעם פייכטקייט אונ דאס מיסט אונ בלוט וואס פון אים גייט

אויים

בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מֵרֵיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ וְלֹא הִסְרִיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם וְלֹא נִרְאָה זְבוּב בְּבֵית הַמִּטְבְּחַיִם וְלֹא אִירַע קֶרִי לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְלֹא כִבּוּ הַגְּשָׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה וְלֹא נִצְּחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הֶעָשָׁן וְלֹא נִמְצָא פְּסוּל בָּעֹמֶר וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים׳ עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רְוָחִים וְלֹא הִזִּיק נָחָשׁ

מעשה אבות

אַרוֹיס זֶעצִין זִיךְ דִיא פְלִיגִין אוֹיף אִים אוּנ עֶר וֶוערְט גִיוֵויס פַאר שְׁטִינְקֶען דְרוּם אִיז דֶער נֵס גִיוֶועןצוּא מַאכִין אֱמֶת יֶענֶעם נֵס דָאס אֲפִילוּ אִין דֶעם אָרְט וָואס מֶען שֶׁעכְט דִיא קָרְבָּנוֹת אוּנ עֶס אִיז פַאר הַאנְדִין פִיל בְּלוּט אוּנ מִיסְט פוּן דֶעסְט וֶועגִין אִיז דָארְט קֵיין פְלִיג נִיט גִיוֶועןאִיז שׁוֹין אַפָּל שֶׁכֵּן אוֹיף דֶעם פְלֵייש דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואס עֶר הֵיילִיגְט זִיךְ׃ דֶער פֶערְטֶער נֵס אִיז גִיוֶועןולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים עֶס הָאט זִיךְ נִיט גִיטְרָאפִין אַז דֶער כֹּהֵן גָדוֹל זָאל זֶעהֶען קֶרִי אוּם יוֹם כִּפּוּר פוּן דֶעם נֵס גִיהֶער זִיךְ דֶער מֶענְטְשׁ אַיין מוּסָר נֶעמֶען דֶען חָאטְשֶׁע מֶען הָאט דָאךְ אָן גִיגְרֵייט אַיין אַנְדֶער כֹּהֵן אַז עֶס וֶועט זִיךְ דֶעם כֹּהֵן גָדוֹל עֶפֶּעס טְרֶעפִין אַיין טוּמְאָה זָאל עֶר טָאן דִיא עֲבוֹדָה אוֹיף זַיין אָרְט פוּן דֶעסְט וֶועגִין הָאט הַשֵּׁי״ת גִימַאכְט עֶר זָאל קֵיין מָאל נִיט טָמֵא וֶוערִין כְּדֵי עֶר זָאל קֵיין בִּזָיוֹן נִיט הָאבִין מִכָּל שֶׁכֵּן אַז אַיין מֶענְטְשׁ דֶעם אַנְדֶערִין גִיהֶער נִיט אָן צוּ טָאן קֵיין בִּזָיוֹן׳ דֶער פִינְפְטֶער נֵס אִיז גִיוֶועןולא כבו הגשמים אש של עצי המערכה עֶס הָאבִין נִיט פַאר לָאשִׁין קֵיין רֶעגִין דָאס פַייעֶר פוּן דֶעם הָאלְץ וָואס אִיז גִיוֶועןאָן גִירִיכְט אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ׳ כְּדֵי אַיין מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ אַיין מוּסָר נֶעמֶען חָאטְשֶׁע פַייעֶר מִיט וַואסֶער זַייעֶן דָאךְ צְוֵוייא זַאכִין וָואס קֶענֶען נִיט זַיין בְּאֵינְאַנְד פוּן דֶעסְט וֶועגִין הָאבִין זַייא גִיטָאן דֶעם וִוילִין פוּן גָאט אוּנ דָאס וַואסֶער הָאט נִיט פַאר לָאשִׁין דָאס פַייעֶר מִכָּל שֶׁכֵּן מִיר מֶענְטְשִׁין גִיהֶערִין בְּוַדַאי מְבַטֵּל זַיין דֶעם וִוילִין פוּן דֶעם יֵצֶר הָרָע אַנְטְקֶעגִין דֶעם וִוילִין פוּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׳ דֶער זֶעקְסְטֶער נֵס אִיז גִיוֶועןולא נצחה הרוח את עמוד העשן דֶער וִוינְט הָאט נִיט גִישְׁטַארְקְט אוֹיף דֶעם רוֹיךְ פוּן דִיא קָרְבָּנוֹת וָואס אִיז גִיגַאנְגֶען וִויא אַזֵייל אוּנ חָאטְשֶׁע עֶס אִיז גִיוֶועןגְרוֹיסֶע וִוינְטִין הָאבִין זַייא גִיקֶענְט צוּ טְרַייבִּין דֶעם רוֹיךְ׳ כְּדֵי אַיין מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ אַיין מוּסָר נֶעמֶען׳ דֶען חָאטְשֶׁע וִוינְט אִיז דָאךְ אַשְׁטַארְקֶע זַאךְ וָואס קֶען צוּא רַייבִּין בֶּערְג אוּנ צוּא בְּרֶעכִין שְׁטֵיינֶער אוּנ רוֹיךְ אִיז דָאךְ אַיין שְׁלַאפֶּערֶע זַאךְ פוּן דֶעסְט וֶועגִין הָאט דֶער וִוינְט נִיט גִיקֶענְט צוּא טְרַייבִּין דֶעם רוֹיךְ וַוייל עֶר אִיז גִיוֶועןהֵיילִיג׳ מִכָּל שֶׁכֵּן אַיין מֶענְטְשׁ וָואס עֶר הֵיילִיגְט זִיךְ מִיט תּוֹרָה וּמִצְוֹת אֲפִילוּ עֶר זָאל זַיין וִויא אַזוֹא שְׁלַאף גִיהֶער עֶר זִיךְ צוּא שְׁטַארְקִין אִין גָאטְס דִינְסְט׳ דֶער זִיבֶּעטֶער נֵס אִיז גִיוֶועןולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים עֶס הָאט זִיךְ נִיט גִיטְרָאפִין קֵיין פְּסוּל אִין דֶעם עוֹמֶר וָואס מֶען הָאט גִיבְּרַאכְט אוּם פֶּסַח אוּנ אִין דִיא צְוֵוייא בְּרוֹיט פוּן וֵוייץ וָואס מֶען הָאט גִיבְּרַאכְט אוּם שָׁבוּעוֹת׳ אוּנ אִין דֶעם בְּרוֹיט וָואס מֶען הָאט

אלע

וַעֲקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שֶׁאָלִין
בִּירוּשָׁלָיִם: ח עֲשָׂרָה דְבָרִים נִבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְאֵלוּ הֵן
פִּי הָאָרֶץ פִּי הַבְּאֵר פִּי הָאָתוֹן הַקֶּשֶׁת וְהַמָּן וְהַמַּטֶּה וְהַשָּׁמִיר הַכְּתָב
וְהַמִּכְתָּב וְהַלֻּחוֹת · וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף הַמַּזִּיקִין וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ
וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף צְבַת בִּצְבַת עֲשׂוּיָה: ט שִׁבְעָה

מעשה אבות

אלע שבת געשטעלט אין בית המקדש · דיא אלע דרייא ווען זייא זאלין פסול ווערין
וואלט מען שוין אנדערע ניט גיקענט באקומען · דעם עומר האט מען גימוזט שניידין
ביא דער נאכט מוצאי יום טוב · מען זאל קארגין מקריב זיין · דיא שתי לחם האט
מען גימוזט באקין פאר יום טוב אונ דעם לחם הפנים פאר שבת · פון דעם זאל מען
זיך איין מוסר נעמען דאס אזוא איין מצוה וואס עס איז צוא איר גיזעצט איין צייט
אויף צוא טאן זאל מען ניט עובר זיין דיא צייט דהיינו דאוונען אדער קדושה
וברכו אדער קדיש · דער אכטער נס איז גיוועזן עומדים צפופים ומשתחוים רוחים אלע
ישראל וואס זיינען גיוועזן אין בית המקדש זיינען גישטאנען איינג גלייך וויא אויף
גיהויבין אין דער לופטין מחמת איינגשאפט אונ איטליכער האט זיך גיבוקט גיראמער
הייד עס איז גיראם גיוועזן פון איינעם צום אנדערין פיר איילין כדי איינער זאל ניט
הערין וואס דער אנדערער איז זיך מתודה · דער נס ווייזט דאס חאטשע דער מענטש
האט פאר זינדיגט אונ איז גלייך וויא ער איז צו גינומען פון דער וועלט פון דעסט
וועגין אז ער טוט תשובה איז גאט ברוך הוא אים מוחל אונ ער ווערט איין גיזעסין
אויף דער וועלט · דער ניינטער נס איז גיוועזן ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים עס האט
ניט מזיק גיוועזן קיינעם אשלאנג אדער איין עגדש אין דער הייליגער שטאט ירושלים ·
דער נס האט גיוויזין דאס קיין מענטש זאל ניט זאגין דאס ער איז גינייט צו זינדיגין
דען דער יצר הרע איז ארום גיוויקילט ארום זיינע פיס אזו וויא אשלאנג דרום האט
גאט גיטאן דעם נס צוא ווייזין אזו וויא ירושלים חאטשע עס איז דאך גיוועזן אזו איין
ארט וואס עס וואלט גידארפט זיין שלאנגען אונ עגדשין ווארום ירושלים איז צווישין
בערג אונ אויף בערג איז פאר האנדין שלאנגען פון דעסט וועגין האט קיין שלאנג אונ
קיין עגדעש קיין מאל ניט מזיק גיוועזן דארט צו קיין מענטשין אזו אויך וועט דער
יצר הרע קיין כח ניט האבין צו מאכין זינדיגין דעם מענטשין סיידין ווען דער מענטש
דער ווילט מיט זיין ווילין דעם וועג פון דעם יצר הרע · דער צעהענטער נס איז
גיוועזן ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים עס האט קיין מאל ניט גיזאגט
איינער צום אנדערין עס איז מיר איינג דאס ארט אז איך זאל נעכטיגין אין ירושלים ·
כלומר עס איז מיר איינג אין דער פרנסה · דער נס איז גיוועזן צוא מודיע זיין דעם
מענטשין ער זאל ניט האלטין אז די חכמה גיט דעם מענטשין עשירות אונ דרום וועט
ער בערין צוא האנדלען אונ וועט ניט לערנען דען פון דעם נס קען דער מענטש

זעהען

דְבָרִים בְּגֹלֶם וְשִׁבְעָה בְחָכָם · חָכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר לִפְנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ נִבְהָל לְהָשִׁיב שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה וְאוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן וְעַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע אוֹמֵר לֹא שָׁמַעְתִּי וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת · וְחִלּוּפֵיהֶן בְּגֹלֶם :

י שִׁבְעָה מִינֵי פוּרְעָנִיּוֹת בָּאִין לָעוֹלָם עַל שִׁבְעָה גוּפֵי עֲבֵרָה מִקְצָתָן

מעשה אבות

זֶעהֶען אַז דִיא זַאךְ אִיז נִיט בַּייא אִים אִין דֶער הַאנְט · דֶען אִין יְרוּשָׁלַיִם אִיז גִיוֶועז גְרוֹישׁ בְּרָכָה אוּנ אַלֶע הָאבִּין פַאר דִינְט אוּנ דָאס אִיז גִיוֶועז בְּדֶרֶךְ נֵס צוּא וַוייזִין דֶעם מֶענְטְשִׁין אַז גָאט בָּרוּךְ הוּא שְׁפַּייזְט אַלֶעמֶען · דְרוּם זָאל דֶער מֶענְטְשׁ אוֹיךְ בִּטָּחוֹן הָאבִּין נָאר אוֹיף גָאט אוּנ וֶוען אֲפִילוּ עֶר אִיז גָאר אָרוּם קֶען הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִים הֶעלְפִין עֶר זָאל רַייךְ וֶוערִין אַזוֹא וִויא מִיר גִיפִינֶען אַיין מַעֲשֶׂה · עֶס אִיז גִיוֶועז אַגְרוֹיסֶער עוֹשֶׁר וָואס עֶר הָאט זִיךְ בַּאטְרַאכְט אִין הַארְץ אוּנ הָאט גִיזָאגְט וָואס קוּמְט מִיר אַרוֹיס פוּן גָאר מַיין מִיא אוּנ וָואס וֶועט מִיר הֶעלְפִין מַיין גוּטְס אִין דֶער צַייט פוּן מַיין טוֹיט · הָאבִּין אִים מֶענְטְשִׁין גִיזָאגְט עֶר זָאל גֶעבִּין צְדָקָה אוּנ דָאס וֶועט אִים בְּלַייבִּין פוּן גָאר זַיין מִיא · הָאט דֶער עוֹשֶׁר גִישְׁוָוארִין עֶר זָאל נִיט גֶעבִּין קַיין צְדָקָה פוּן זַיין גֶעלְט נָאר צוּא אַזוֹא אַיין מֶענְטְשׁ וָואס עֶר הָאט זִיךְ מְיָאֵשׁ גִיוֶועז בְּטָחוֹן צוּא הָאבִּין אוֹיף דֶער וֶועלְט · וַיְהִי הַיּוֹם אִיז עֶר אַרוֹיס גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט גִיזֶעהֶען אַיין עָנִי זִיצְט אוֹיף דֶעם מִיסְט אוּנ אִיז גִיגַאנְגֶען אִין צוּ רִיסֶענֶע אוּנ פַאר פוֹילְטֶע קְלַיידֶער הָאט זִיךְ דֶער עוֹשֶׁר גִיטְרַאכְט פַאר גִיוִויס דָאס דֶער עָנִי הָאט זִיךְ מְיָאֵשׁ גִיוֶועז פוּן בִּטָּחוֹן אִיז עֶר גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט אִים גִיגֶעבִּין הוּנְדֶערְט רֶענְדְלַךְ הָאט זִיךְ דֶער עָנִי זֵייעֶר גִיוואוּנְדֶערְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט צוּא אִים וָוארוּם הָאסְטוּ מִיר אַזוֹ פִיל גֶעלְט גִיגֶעבִּין הָאט עֶר גִיזָאגְט. צוּ אִים אִיךְ הָאבּ גִישְׁוָוארִין אַז אִיךְ זָאל נִיט גֶעבִּין קַיין צְדָקָה נָאר צוּ אַזוֹ אַיין מֶענְטְשׁ וָואס הָאט זִיךְ מְיָאֵשׁ גִיוֶועז פוּן צוּ הָאבִּין בִּטָּחוֹן צוּ דֶער וֶועלְט · הָאט דֶער עָנִי גִיזָאגְט צוּא אִים נֶעם צוּרִיק דַיין גֶעלְט דוּא נַאר · דֶען דוּא הָאסְט זִיךְ יוֹא מְיָאֵשׁ גִיוֶועז אָבֶּער אִיךְ הָאבּ בִּטָּחוֹן אִין גָאט אוּנ הָאף אוֹיף זַיין רַחֲמָנוּת אַלֶע צַייט דוּא גִיהֶערְסְט צוּ וִויסִין אַז עֶס אִיז נִיט שְׁוֶוער בַּייא גָאט עֶר זָאל מִיךְ רַייךְ מַאכִין אוּנ צוּא מַצִּיל זַיין מִיךְ פוּן מַיין צָרָה לָאז אַוֶועק דַיין נַארִישְׁקַייט אוּנ הֶער ווַייטֶער דִיא זַאךְ פוּן דִירִי הָאט דֶער עוֹשֶׁר גִיזָאגְט נִיט גִינוּג וָואס דוּא הָאסְט מִיר נִיט גִידַאנְקְט הָאסְטוּ מִיךְ נָאךְ גִילֶעסְטֶערְט אוּנ גִישֶׁענְדֶעט הָאט דֶר עָנִי גִיזָאגְט דוּא הָאסְט גִימֵיינְט אַז דוּא הָאסְט מִיר גוּטְס גִיטָאן אָבֶּער דוּא הָאסְט דָאךְ מִיךְ גִימַאכְט גְלַייךְ וִויא גִיהַרְגֶעת · דֶען קֵיינֶער אִיז זִיךְ נִיט מְיָאֵשׁ פוּן בִּטָּחוֹן פוּן דֶער וֶועלְט נָאר דִיא מֵתִים · הָאט דֶער עוֹשֶׁר זִיךְ גִיטְרַאכְט אִין הַארְץ וֶוען עֶס אִיז אַזוֹ וֶועל אִיךְ גֵיין בַּאגְרָאבִּין דָאס גֶעלְט אוֹיף דֶעם בֵּית הַקְּבָרוֹת בַּייא דִיא מֵתִים · דֶען זֵייא הָאבִּין זִיךְ מְיָאֵשׁ גִיוֶועז פוּן דֶעם בִּטָּחוֹן פוּן דֶער וֶועלְט אוּנ הָאט אַזוֹ גִיטָאן · אִין אַצַייט אַרוּם אִיז דֶער עוֹשֶׁר זֵייעֶר אָרוּם גִיוָוארִין אוּנ עֶס אִיז אִים פוּן זַיין עֲשִׁירוּת

גאר

מְעַשְּׂרִין וּמִקְצָתָן אֵינָן מְעַשְּׂרִין רָעָב שֶׁל בַּצּוֹרֶת בָּא מִקְצָתָן רְעֵבִים וּמִקְצָתָן שְׂבֵעִים · גָּמְרוּ שֶׁלֹּא לְעַשֵּׂר רָעָב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בַּצֹּרֶת בָּא · וְשֶׁלֹּא לִטּוֹל אֶת הַחַלָּה רָעָב שֶׁל כְּלָיָה בָּא : יא דֶּבֶר בָּא לָעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין וְעַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית :

מעשה אבות

גאר ניט גיבליבין איז ער גיגאנגען אונ האט גיגראבין אויף דעם בית הקברות ארויס צו נעמען דאס געלט וואס ער האט באהאלטין האבין אים די שומרים פון דער שטאט גיפונען אונ זייא האבין גימיינט אז ער גראבט ער זאל ארויס נעמען די תכריכים פון די מתים · האבין זייא אים גיבראכט צו דעם שר פון דער שטאט · אונ דאס איז גיוועזן דער עני וואס איז אויף דעם מיסט גילעגין · דען ער איז גיוועזן פון אנוטער משפחה אונ אז דער שר איז גישטארבין האט מען אים גימאכט פאר איין שר · אונ די שומרים האבין גיזאגט צום שר מיר האבין דעם מענטשין גיפונען דאס ער האט גיגראבין אויף דעם בית הקברות ארויס צו נעמען די תכריכים פון די מתים · אז דער שר האט אים דער זעהען האט ער אים דער קענט האט ער זיך גימאכט גלייך וויא ער קען אים ניט אונ האט צוא אים גירעט הארטע רייד אונ האט גיזאגט דא שווער איך אז דוא ביסט חייב מיתה האט ער גיזאגט צוא אים כיין האר ח"ו עס איז קיין מאל ניט אויף גיגאנגען אויף מיין הארץ אזו צו טאן נאר אזו אונ אזו איז די מעשה האט דער שר גיזאגט צוא אים דוא קענסט מיך ניט זאגט ער צוא אים וויא זאל איך דיך קענען · האט דער שר גיזאגט איך בין דער עני וואס איז אויף דעם מיסט גיזעסין וואס דוא האסט גיזאגט אז איך האב מיך מייאש גיוועזן פון צוא האבין בטחון אויף דער וועלט · איז ער אויף גישטאנען אונ האט אים גיהאלזט אונ גיקושט אונ האט גיבאטין מען זאל דאס געלט פון דעם בית הקברות אויס גראבין אונ מען זאל עס אים אפ געבין אונ כל זמן ער וועט לעבין זאל מען אים זיין פרנסה געבין פון זיין הויז :

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות צעהען זאכין זיינען באשאפין גיווארין פרייטאג פאר נאכט ואלו הן אונ דאס זיינען זייא פי הארץ דאס מויל פון דער ערד עס זאל זיך עפענען קרח איין שלינגען פי הבאר דאס מויל פון דעם ברונען פון מרים אין דער מדבר עס זאל גיין וואסער צו די ישראל פי האתון דאס מויל פון בלעמס אייזיל ער זאל ריידין בשעת אז בלעם איז גיגאנגען שילטין די ישראל והקשת אונ דער רעגין בויגין והמן אונ דער מן וואס אין דער מדבר איז גיוועזן והמטה אונ דער שטעקין פון משה רבינו ער איז גיוועזן פון סנפירין הכתב דאס כתב פון די לוחות והמכתב אונ דאס וואס איז ווארין גישריבין מען זאל קענען פון אלע זייטין לייענען והלוחות אונ די לוחות אליין ויש אומרים אונ אטייל זאגין אף קברו של משה רבינו דער קבר פון משה רבינו איז אויך דעמאלט באשאפין גיווארין ואילו של אברהם אבינו אונ דער ווידער פון אברהם אבינו וואס ער האט מקריב גיוועזן אויף דעם ארט

פון

חֶרֶב בָּאָה לָעוֹלָם עַל עִנּוּי הַדִּין וְעַל עִוּוּת הַדִּין וְעַל הַמּוֹרִים בַּתּוֹרָה
שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה: חַיָּה רָעָה בָּאָה לָעוֹלָם עַל שְׁבוּעַת שָׁוְא וְעַל חִלּוּל הַשֵּׁם:
גָּלוּת בָּאָה לָעוֹלָם עַל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת וְעַל שְׁפִיכוּת
דָּמִים וְעַל שְׁמִטַּת הָאָרֶץ: יב בְּאַרְבָּעָה פְרָקִים הַדֶּבֶר מִתְרַבֶּה בָּרְבִיעִית
וּבַשְּׁבִיעִית וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית וּבְמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה ·
בָּרְבִיעִית מִפְּנֵי מַעְשַׂר עָנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁית · בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַעְשַׂר עָנִי

מעשה אבות

פון יצחק ויש אומרים אף המזיקין אונ אטייל זאגין דיא שדים זיינען אויך דערמאלט באשאפין גיווארין ואף צבת בצבת עשויה אונ אויך אצוואנג וואס מען גליט אייזין האט מען אויך גימוזט מאכין מיט איין אנדער צוואנג ווארום וויא קאן מען האלטין היים אייזין אין דער האנט וויא אזו האט מען גימאכט דיא ערשטע צוואנג מוז זיין אז דיא ערשטע צוואנג האט השי"ת באשאפן: שבעה דברים בגולם זיבין זאכין זיינען ביא דעם מענטשין וואס איז אן שכל ער ווערט אן גירופין גולם דאס איז טייטש אזוא איין זאך וואס עס איז ניט גיענדיגט דיא ארבעט פון דעם ושבעה בחכם אונ זיבין זאכין זיינען פאר האנדין ביא איין חכם חכם אינו מדבר אחכם רעט ניט לפני מי שגדול ממנו פאר דעם וואס איז גרעסער פון אים בחכמה ובמנין מיט חכמה אונ מיט דער צאל פון יארין ער איז עלטער פון אים ואינו נכנס לתוך דברי חבירו ער גייט ניט אריין אין מיטין דיא רייד פון זיין חבר אונ ער ווארט ביז יענער זאגט אויס דאס וואס ער וויל זאגין דער נאך ענטפערט ער ערשט ואינו נבהל להשיב אונ ער איילט זיך ניט צוא ענטפערין אז מען פרעגט אים עפעס איז ער זיך מישב פריער איי ער ענטפערט שואל כענין ער פרעגט דעם רבי אין דעם ענין וואס דער רבי לערינט ומשיב כהלכה אונ ער ענטפערט צו דעם וואס פרעגט אים עפעס · אזו וויא עס גיהער צוא זיין ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון אונ אז מען פרעגט אים צווייא שאלות ענטפערט ער אויף דער ערשטער שאלה צום ערשטין אונ נאך דעם אויף דער אנדערע שאלה · נאך איין פשט איז דער תנא קומט אונז דער מיט לאזין וויסין דאס אחכם גיהער צוא וויסין דיא שאץ פון דיא דורות וואס זיינען גיוועזן פריער פאר אים אז זייא זיינען גרעסער פון דיא שפעטיגערע דורות אונ ער זאל ניט זאגין איך בין אויך אזו וויא זייא נאר ער זאל זאגין אזוא וויא רבי יוחנן האט גיזאגט (אם ראשונים כמלאכים) אויב דיא ערשטע דורות זיינען גירעכינט אזוא וויא מלאכים (אנו כבני אדם) זיינען מיר גירעכינט פאר מענטשין (ואם ראשונים כבני אדם) אונ אויב דיא ערשטע דורות זיינען גירעכינט נאר אזו וויא מענטשין (אנו כחמורים) זיינען מיר אזו וויא אייזלען (ולא כחמורו של ר' פינחס בן יאיר) אונ ניט אזו וויא דער אייזיל פון רבי פנחס בן יאיר נאר אזו וויא פראסטע אייזלען · אונ דאס מיינט דער תנא ואומר על ראשון ראשון ער זאגט אויף דעם וואס איז פון דיא פריערדיגע דורות אז ער איז

איין

שֶׁבַּשִּׁשִּׁית בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִפְּנֵי פֵּרוֹת שְׁבִיעִית בְּמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִפְּנֵי גֵּזֶל מַתְּנוֹת עֲנִיִּים: יג אַרְבַּע מִדּוֹת בָּאָדָם הָאוֹמֵר שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ זוֹ מִדָּה בֵינוֹנִית וְיֵשׁ אוֹמְרִים זוֹ מִדַּת סְדוֹם · שֶׁלִּי שֶׁלָּךְ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלִּי עַם הָאָרֶץ · שֶׁלִּי שֶׁלָּךְ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ חָסִיד · שֶׁלְּךָ שֶׁלִּי וְשֶׁלִּי שֶׁלִּי רָשָׁע: יד אַרְבַּע מִדּוֹת בְּדֵעוֹת · נוֹחַ לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת יָצָא

מעשה אבות

איין ערשטער אונ זיין שכל איז זייער גרויס ועל אחרון אחרון אתה ער וואס ער איז פון דיא שפעטיגערע דורות איז ער איין שפעטיגער אונ ער האט ניט אזו פיל שכל ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי אונ אויף דעם וואס ער האט ניט גיהערט זאגט ער איך האב ניט גיהערט נאר איך זאג עס מיט מיין שכל אונ זאגט ניט איך האב עס גיהערט פון מיין רבי ומודה על האמת אז ער פאר שטייט אז יענער ווענט אים אפ רעכט איז ער מודה אז יענער איז גירעכט · נאך איין פשט איז דאס דער חכם ווען עס קומט אויף אים יסורים ווייס ער אז עס איז גיווים דאס זיינע זינד האבין עס גורם גיוועזן אונ לויבט גאט בייא דער שלעכטע צייט גלייך וויא בייא דער גוטער צייט · אונ דאס מיינט דער תנא ומודה אונ ער לויבט גאט על האמת אויף דעם אמתין דין וואס גאט האט אים גימשפט אויף זיינע זינד ותלופיתן בגולם בייא איין גולם זיינען דיא אלע זיבן זאכין פאר קערט: שבעה מיני פורעניות באין לעולם זיבין ערלייא פורעניות קומען חס ושלום אויף דער וועלט על שבעה גופי עברה אויף זיבן אפ גיטיילטע עבירות דרום זאגט ער פורעניות אונ זאגט ניט רעות דען פורעניות איז טייטש באצאלונג · כלומר השי"ת באצאלט דעם מענטשין מדה כנגד מדה אונ דאס וואס ער טוט דעם מענשין שלעכטץ איז ניט כדי ער זאל זיך נוקם זיין אין אים נייערט ער זאל דער וועקין זיין הארץ צו אום קערין זיך פון זיין שלעכטין וועג אונ אזו וויא ווען איינער לייט עפעס בייא זיין חבר ניט ער דאך אים אפ דיא נעמליכע זאך אזו אויך השם יתברך צאלט אויף דער עבירה אזו איין שטראף וואס זיא איז גלייך צו דער עבירה מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין ווען אטייל גיבין מעשר פון זייערע תבואות אונ אטייל גיבין ניט רעב של בצורת בא קומט איין הונגער מחמת דעם רעגין ווערט גימינערט אונ עס ווערט טייער דיא תבואות מקצתן רעבים ומקצתן שבעים אונ אטייל לייט זיינען זאט אונ אטייל לייט זיינען הונגעריג · גמרו שלא לעשר אז זייא האבין אויף גיהערט צו געבין מעשר רעב של מהומה ושל בצורת בא קומט אהונגער פון פאר טומלונג דאס הייסט איין פאר פלוכטונג גייט אריין אין דיא גידערים פון דעם מענטשין אונ ער האט ניט קיין זעט וויא פיל ער זאל עסין אונ ניט דאס אליין נאר קיין רעגין גייט אויך ניט עס זאל ניט זיין וואס צו עסין ושלא ליטול את החלה אונ אז מען געמט ניט פון טייג קיין חלה צוא געבין דעם כהן רעב של כליה בא קומט אהונגער פון פאר לענגרונג דער אברבנעל שרייבט דאס מיינט מען עס וועט אזו זיין ווייניג שפייז אז מען וועט קומען צו עסין

ראס

הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ · קָשֶׁה לִכְעוֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ · קָשֶׁה לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת חָסִיד · נוֹחַ לִכְעוֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת רָשָׁע : טו אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים · מָהִיר לִשְׁמוֹעַ וּמָהִיר לְאַבֵּד יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ · קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ · מָהִיר לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד זֶה חֵלֶק טוֹב · קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וּמָהִיר לְאַבֵּד זֶה חֵלֶק רָע : טז אַרְבַּע מִדּוֹת

מעשה אבות

דָאס פְּלֵייש פוּן זֵייעֶרֶע זִין אוּנ טֶעכְטֶער דְרוּם רוּפְט עֶס אָן דֶער תַּנָּא אַיין הוּנְגֶער פוּן פַאר לֶענְדוּנְג · דֶען דוּרְךָ דֶעם וֶוערִין פַאר לֶענְט דִיא זִין אוּנ טֶעכְטֶער · דבר בא לעולם אַיין מַארְד קוּמְט אוֹיף דֶער וֶועלְט על מיתות האמורות בתורה אוֹיף דִיא מִיתוֹת וָואס זַיינֶען גִיזָאגְט גִיוָוארִין אִין דֶער תּוֹרָה אַז עֶס קוּמְט צוּ דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס הָאבִּין גִיטָאן אַזֶעלְכֶע עֲבֵירוֹת שלא נמסרו לבית דין וָואס דִיא מִיתוֹת זַיינֶען נִיט אִיבֶּער גִיעֶנְטְפֶערְט גִיוָוארִין צוּם בֵּית דִין זֵייא זָאלִין מְשַׁפֵּט זַיין פוּן דֶער צַייט אָן וָואס דֶער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז חָרוּב גִיוָוארִין · אוּנ דְרוּם קוּמְט אוֹיף דֶעם מֶענְטְשִׁין אַיין מָארְד · דֶען עֶס אִיז מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה אַזוֹ וִויא דִיא מִיתָה וָואס דֶער בֵּית דִין וָואלְט גִידַארְפְט מְשַׁפֵּט זַיין קוּמְט זִיךְ צוּ דֶעם מֶענְטְשִׁין גִיזוּנְטֶער הַייט אַזוֹ אוֹיךְ דֶער טוֹיט פוּן מָארְד גִידוֹיעֶרְט נִיט וָואס שְׁלַאפְקַייט אוּנ עֶר שְׁטַארְבְּט גִיךְ אוּנ עֶס קֶען זַיין אַז הַיינְט זָאל עֶר נָאךְ זַיין גָאר גִיזוּנְד אוּנ מָארְגִין זָאל עֶר שׁוֹין שְׁטַארְבִּין ועל פירות שביעית אוּנ אוֹיף דֶעם וָואס מֶען אִיז נִיט מַפְקִיר דִיא פֵּירוֹת פוּן שְׁמִטָּה צוּ אָרִימֶע לַייט קוּמְט אוֹיךְ אַיין מָארְד אוּנ דָאס אִיז אוֹיךְ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה וַוייל זֵייא הָאבִּין נִיט מְקַיֵּים גִיוֶועֶן וָואס גָאט הָאט גִיבָּאטִין אַז דִיא תְּבוּאָה פוּן שְׁמִטָּה זָאל זַיין דֶער בַּעַל הַבַּיִת מִיט דֶעם עָנִי גְלַייךְ דְרִינֶען צוּ וַוייזִין אַז דִיא וֶועלְט אִיז גָאטְס דְרוּם קוּמְט אוֹיף זֵייא אַיין עִיפּוּשׁ וָואס דָאס אִיז נִיט קַיין טוֹיט עַל פִּי הַטֶּבַע אוּנ עֶס אִיז נָאר אַיין אָן גִישִׁיקְטֶע זַאךְ פוּן גָאט בָּרוּךְ הוּא צוּ וַוייזִין אַז עֶס אִיז יוֹא זַיין וֶועלְט · חרב באה לעולם אַיין שְׁוֶוערְד פוּן מִלְחָמוֹת קוּמְט חַס וְשָׁלוֹם אוֹיף דֶער וֶועלְט על עיוי הדין פַאר דֶעם וָואס מֶען פַיינִיגְט דֶעם דִין כְּלוֹמַר עֶר וֵוייס דֶעם דִין אוּנ עֶר פַּסְקֶנְט נִיט ועל עוות הדין אוּנ פַאר דֶעם וָואס מֶען פַאר קְרִימְט דֶעם דִין מֶען פַּסְקֶנְט פַאר קֶערְט וִויא דֶער דִין אִיז הָאטְשֶׁע מֶען וֵוייס אַז דֶער דִין אִיז אַנְדֶערְשׁ ועל המורים בתורה שלא כהלכה אוּנ פַאר דִיא וָואס לֶערְנֶען פְּשָׁטִים אִין דֶער תּוֹרָה נִיט אַזוֹ וִויא אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבִּין גִיזָאגְט. דִיא הֲלָכָה · אוּנ דְרוּם קוּמְט פַאר דֶעם אַשְׁוֶוערְד פוּן מִלְחָמָה דֶען אִיבֶּער דִיא דְרַייא זַאכִין וֶוערְט גִיבּוֹיגִין דָאס דֶער עָנִי וֶוערְט נִיגְזָלְט מֶען פַּסְקֶנְט אִים. נִיט רֶעכְט · דְרוּם קוּמֶען אוֹיף זֵייא מִלְחָמוֹת צוּ גַזְלֶען גָאר זֵייעֶר גוּטְס : חיה רעה באה לעולם חַיּוֹת רָעוֹת קוּמֶען אוֹיף דֶער וֶועלְט כְּלוֹמַר זֵייא קוּמֶען צוּם יִשּׁוּב פַאר צוּקִין מֶענְטְשִׁין על שבועת שוא אוֹיף דֶעם וָואס מֶען שְׁוֶוערְט פַאלְשׁ ועל חלול השם אוּנ אוֹיף דֶעם וָואס מֶען פַאר שְׁוֶועכְט דֶעם נָאמֶען פוּן גָאט · אוּנ דָאס אִיז מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה · דֶען דְרוּם אִיז דִיא פָארְכְט פוּן מֶענְטְשִׁין גִיוָוארְפִין גִיווארִין :

בנותני צדקה׃ הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים ׳ יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשלו ׳ יתן ויתנו אחרים חסיד ׳ לא יתן ולא יתנו אחרים רשע׃ יז ארבע מדות בהולכי בית המדרש הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו ׳ עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו ׳ הולך ועושה חסיד ׳ לא הולך ולא עושה רשע׃ יח ארבע מדות

מעשה אבות

גיווארין אויף דיא חיות זייא זאלין ניט קומען צו איין ישוב ׳ דען זייא פארכטין זיך פאר דעם צלם אלהים וואס אויף דעם מענטשין איז אבער ווען דער מענטש שווערט פאלש אונ פאר שוועכט גאטש נאמען טוט זיך פון אים אפ דער צלם אלהים דרום קומען דיא חיות צום ישוב צוא פאר צוקין דיא מענטשין ׳ גלות באה לעולם אגלות קומט חס ושלום אויף דער וועלט על עבודת כוכבים אויף דעם וואס מען דינט צוא דיא שטערין אונ מזלות ׳ אונ עס איז מדה כנגד מדה ווייל זייא דינען צו כוכבים ומזלות דרום קומט אויף זייא אגלות אונ זייא ווערין פאר טריבין צוא אזוא איין פאלק וואס דינט צוא כוכבים ומזלות ׳ ועל גלוי עריות אונ איבער זנות ׳ אונ עס איז מדה כנגד מדה ווייל זייא האבין גיטריבין זנות ׳ דרום ווערין זייא פאר טריבין אין גלות אונ זייערע טעכטער ווערין גיצוואונגען צו דיא וואס האבין זייא גיפאנגען ׳ ועל שפיכות דמים אונ איבער דעם וואס מען פאר גיסט בלוט דאס מיינט מען איינער דעם אנדערין הרגת אום זיסט אונ עס איז מדה כנגד מדה ווייל זייא האבין פאר גאסין בלוט אום זיסט דרום ווערין זייא פאר טריבין אונ זיינען אלע צייט אין דער סכנה פון דעם טויט אויך האבין זייא גרויסע צרות אונ פאר זוכין טעם מיתה ועל שמיטת הארץ אונ פאר דעם וואס מען האלט ניט קיין שמטה ׳ מען אקערט אונ מען זייעט אין דעם יאר פון שמטה אונ דאס איז אויך מדה כנגד מדה ווייל זייא האבין ניט גיוואלט לאזין רוען זייערע פעלדער אין שמטה, דרום ווערין זייא פאר טריבין פון זייער לאנד אונ דערנאך ווען רוען דיא פעלדער אונ בלייבין ליידיג ׳ בארבעה פרקים הדבר מתרבה אין פיר צייטין ווערט חס ושלום דער דבר גימערט ברביעית אין דעם פערטין יאר פון שמטה ובשביעית אונ אין שמטה ובמוצאי שביעית אונ אין דעם אנדערין יאר וואס נאך שמטה ובמוצאי החג אונ נאך סוכות שבכל שנה ושנה איטליכם יאר ׳ איצונד איז דער תנא מפורש פאר וואס עס קומט אין דיא צייטין ברביעית אין דעם פערטין יאר פון שמטה קומט עס מפני מעשר עני שבשלישית מחמת דעם וואס מען האט ניט גיגעבין קיין מעשר עני אין דריטין יאר ׳ ובשביעית אונ אין שמטה קומט עס מפני מעשר עני שבששית פאר דעם וואס מען האט ניט גיגעבין קיין מעשר עני אין דעם זעקסטין יאר פון שמטה דאס איז דאס יאר וואס פאר שמטה במוצאי שביעית אין דעם יאר וואס נאך שמטה קומט עס מפני פירות שביעית ווייל מען האט ניט מפקיר גיוועזן דיא פירות פון שמטה ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה אונ נאך סוכות פון אלע יאר קומט עס מפני גזל

בְּיוֹשְׁבִים לִפְנֵי חֲכָמִים סְפוֹג וּמַשְׁפֵּךְ מְשַׁמֶּרֶת וְנָפָה · סְפוֹג שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל · וּמַשְׁפֵּךְ שֶׁמַּכְנִיס בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְזוֹ · מְשַׁמֶּרֶת שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַיַּיִן וְקוֹלֶטֶת אֶת הַשְּׁמָרִים · וְנָפָה שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּלֶת: יט כָּל אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְדָבָר · בָּטֵל דָּבָר בְּטֵלָה אַהֲבָה ·

מעשה אבות

מתנות עניים וַוייל מֶען גַזְלֶת דיא עֲנִיִּים לֶקֶט שִׁכְחָה פֵּאָה: ארבע מדות באדם פִיר עֶרְלַייא מִדּוֹת אִיז פַאר הַאנְדִין בַּייא דֶעם מֶענְטְשִׁין וויא אַזוֹ עֶר פִירְט זִיךְ מִיט זַיין חָבֵר · האומר דֶער וָואס זָאגְט כְּלוֹמַר עֶר פִירְט זִיךְ מִיט אַזוֹ אַיין אוֹפַן שלי שלי ושלך שלך מַיינְס אִיז מַיינְס · אוּנ דַיינְס אִיז דַיינְס · לָאמִיר אֵיינֶער פוּן דֶעם אַנְדֶערִין קֵיין הֲנָאָה נִיט הָאבִּין זו מדה בינונית דָאס אִיז אַמִיטֶעלְסְטֶע מִדָּה ויש אומרים זו מדת סדום אוּנ אַטֵייל זָאגִין דִיא מִדָּה הָאבִּין דִיא לַייט פוּן סְדוֹם גִיהַאט אַז אֵיינֶער פוּן דֶעם אַנְדֶערִין זָאל קֵיין הֲנָאָה נִיט הָאבִּן · שלי שלך ושלך שלי אַז עֶר הַאלְט מַיינְס אִיז דַיינְס אוּנ דַיינְס אִיז מַיינְס עם הארץ דִיא מִדָּה אִיז פוּן אַיין עַם הָאָרֶץ עֶר ווִיל אַזוֹ פִיל הֲנָאָה הָאבִּין פוּן יֶענֶם אַזוֹ וויא יֶענֶער פוּן אִים שלי שלך ושלך שלך אַז עֶר הַאלְט מַיינְס אִיז דַיינְס אוּנ דַיינְס אִיז אויךְ דַיינְס חסיד דֶער אִיז אַיין פְרוּמֶער שלי שלי ושלך שלי אַז עֶר הַאלְט מַיינְס אִיז מַיינְס אוּנ דַיינְס אִיז אויךְ מַיינְס רשע דֶער אִיז אַיין רָשָׁע: ארבע מדות בדעות פִיר מִדּוֹת אִיז פַאר הַאנְדִין בַּייא דִיא דֵעוֹת פוּן מֶענְטְשִׁין נוח לכעוס ונוח לרצות וֶוער עֶס וֶוערְט גְרִינְג בְּרוֹגֶז אוּנ אִיז ווִידֶער גְרִינְג בַּאווִילִיגְט צוּ וֶוערִין עֶס גֵייט אִים אָפּ דֶער כַּעַס גִיךְ יצא שכרו בהפסדו גֵייט אַוֶועק זַיין שָׂכָר כְּלוֹמַר דָאס גוּטְסְקַייט וָואס עֶר וֶוערְט גִיךְ גוּט פַאר דֶעם וָואס עֶר אִיז גְרִינְג צוּ בְּרוֹגֶז וֶוערִין קשה לכעוס וקשה לרצות וֶוער עֶס אִיז שְׁוֶוער עֶר זָאל בְּרוֹגֶז וֶוערִין אָבֶּער עֶס אִיז אויךְ שְׁוֶוער צוּ אִיבֶּער בֶּעטִין אִים וֶוען עֶר וֶוערְט בְּרוֹגֶז יצא הפסדו בשכרו גֵייט אַוֶועק זַיין שָׁאדִין כְּלוֹמַר דִיא שְׁלֶעכְטֶע מִדָּה וָואס עֶס אִיז שְׁוֶוער אֵיי מֶען בֶּעט אִים אִיבֶּער אַנְטְקֶעגִין דֶעם וָואס עֶר וֶוערְט נִיט גִיךְ בְּרוֹגֶז · דֶען דָאס וֶועגְט אִיבֶּער יֶענֶעם · קשה לכעוס ונוח לרצות וֶוער עֶס אִיז שְׁוֶוער אֵיי עֶר וֶוערְט בְּרוֹגֶז אוּנ אִיז גְרִינְג אִים אִיבֶּער צוּ בֶּעטִין חסיד דֶער אִיז אָן גִיבְּרֵייט צוּ זַיין אַפְרוּמֶער אִין אַנְדֶערֶע מִצְוֹת אויךְ · וַוייל עֶר הָאט אִין זִיךְ דִיא מִדָּה פוּן נִיט צוּ זַיין אִין כַּעַס אוּנ גִיךְ אִיבֶּער גִיבֶּעטִין וֶוערִין וָואס דָאס רוֹב מִצְוֹת הֵיינְגֶען אִין דֶער מִדָּה · קֶען עֶר דֶער פוּן קוּמֶען צוּם גַאנְצִין פְרוּמְקַייט אוּנ חָאטְשֶׁע עֶר אִיז נָאךְ נִיט קֵיין חָסִיד מֶעג מֶען אִים שׁוֹין מִיט דֶעם נָאמֶען רוּפִין · דֶען עֶר אִיז אָן גִיבְּרֵייט דֶער צוּ · דֶער לֵב אָבוֹת שְׁרַייבְּט דְרוּם אִיז עֶר גִירוּפִין חָסִיד דֶען וֶוען עֶר הָאט דִיא מִדָּה ווַייזְט אוּים אַז עֶר אִיז בַּייא זִיךְ גָאר קְלֵיין דְרוּם צַארִינְט עֶר נִיט אויף זַיין חָבֵר אוּנ אויךְ ווַייזְט אוּיש אַז דִיא שַׁאץ פוּן זַיין חָבֵר אִיז בַּייא אִים זֵייעֶר גְרוֹיס · דֶען דְרוּם וֶוערְט עֶר גִיךְ אִיבֶּער גִיבֶּעטִין · נוּא וֶועט עֶר פַאר גִיווִיס זַיין אַיין חָסִיד · דֶען אַחְכוּיר הַייסְט דֶעה וָואס טוּט לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין · נוח לכעוס וקשה לרצות דֶער וָואס אִיז גְרִינְג

וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְדָבָר · אֵינָהּ בְּטֵלָה לְעוֹלָם · אֵיזוֹ הִיא אַהֲבָה שֶׁהִיא
תְלוּיָה בְדָבָר זוֹ אַהֲבַת אַמְנוֹן וְתָמָר · וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְדָבָר זוֹ אַהֲבַת
דָּוִד וִיהוֹנָתָן׃ כ כָּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם׃ וְשֶׁאֵינָהּ
לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם · אֵיזוֹ הִיא מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם

מעשה אבות

צו ברוגז ווערין אונ איז שווער צו איבער בעטין רשע דער ווערט גיווים זיין איין רשע
תאמטשע ער האט נאך גיט גיזינדיגט דען וויל ער האט אין זיך דיא אונ ריינע מדה
פון כעם וועט דאס אים ברייגגען צו אנדערע הארבע עבירות · נגא איז דאך בשעת
ער איז אין כעם גלייך וויא ער טוט שוין דיא עבירות וואס דער כעם וועט אים
מיט ברייגגען דער צו · דרום רופט אים דער תנא פאר דער מדה פון כעם אליין
אויך רשע · ארבע מדות בתלמידים פיר מדות איז פאר האנדין ביי דיא תלמידים וואס
לערנען מהיר לשמוע ווער עס איז גרינג צו מקבל זיין וואס ער לערינט ומהיר לאבד
אונ איז ווידער גרינג צו פאר לירין ער פאר געסט גיך יצא שכרו בהפסדו גייט אוועק זיין
גוטע מדה וואס ער איז גיך מקבל מיט דעם שלעכטם וואס ער פאר געסט גיך קשה
לשמוע וקשה לאבד ווער עס איז שווער צוא מקבל זיין אונ איז שווער צוא פאר געסין
ער פאר געסט ניט גיך יצא הפסדו גייט אוועק דער שאדין וואס ער קען ניט גיך
מקבל זיין בשכרו מיט דעם גוטקייט וואס ער איז שווער צום פאר געסין מהיר לשמוע
וקשה לאבד דער וואס איז גיך מקבל אונ איז שווער צום פאר געסין חכם דער איז
א חכם קשה לשמוע ומהיר לאבד ווער עס קען ניט גיך מקבל זיין אונ ער פאר געסט
גיך וואס ער לערינט זה חלק רע דאס איז גאר איבער זיין שלעכטין חלק כלומר זיינע
מעשים רעים האבין גורם גיוועזין דער צו אונ דרום האט זיין חכמה אין אים קיין קיום
ניט · ארבע מדות בנותני צדקה פיר ערלייא מדות איז פאר האנדין אין דעם געבען
פון צדקה הרוצה שיתן דער וואס וויל ער אליין זאל געבין צדקה ולא יתנו אחרים אונ
אנדערע זאלין געבין וויל ער ניט · דען ער וייס אז פון צדקה ווערט מען רייך עינו
רעה בשל אחרים דער האט איין בייז אויג אויף לייט ער פאר גינט ניט יענער זאל רייך
ווערין יתנו אחרים דער וואס וויל אנדערע זאלין געבין והוא לא יתן אונ ער זאל ניט
געבין עינו רעה בשלו איז זיין שלעכט אויג נאר אויף זיך וואס אים טוט באנק זיין געלט
יתן ויתנו אחרים דער וואס ער וויל אליין געבין אונ אנדערע זאלין אויך געבין חסיד
דער איז איין פרומער לא יתן דער וואס וויל אליין ניט געבין ולא יתנו אחרים אונ ער
וויל אז אנדערע זאלין אויך ניט געבין רשע דער איז איין רשע · עס איז קשה דער
תנא רעכינט דאך דיא פיר דעות וואס ביי דיא וואס גיבין צדקה אונ עס איז דאך
מער ניט פאר האנדין צווישין דיא וואס ער רעכינט אוים נאר צווייא ווארום דער
וואס וויל אנדערע זאלין געבין אונ ער ניט · אונ אויך דער וואס וויל אליין ניט
געבין אונ אנדערע זאלין אויך ניט געבין גיהער דאך ניט גירעכינט צו ווערין צווישין

זוֹ מַחֲלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּאי וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹ מַחֲלוֹקֶת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ: כא כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ וְכָל הַמַּחֲטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה · מֹשֶׁה זָכָה וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צִדְקַת יְיָ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל: כב יָרָבְעָם בֶּן נְבָט חָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים חֵטְא הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ

מעשה אבות

דיא וואס גיבין צדקה וואָרום ער גיט ניט · דער תירוץ איז דרום רופט ער אן אַלע געבערם פון צדקה חאטשע צווייא פון זייא גיבין ניט · דען ווען עס זאל בטל ווערן דיא סבה וואס איבער דעם גיבין זייא ניט וואלטין זייא אויך גיגעבין · און דער ענין פון דעם איז אַזוֹ דער וואס וויל ער זאל געבין און אַנדערע זאלין ניט געבין · דען ער האלט יענע האבין ניט צו געבין נאר ער וואס ער האט פיל עשירות ער מעג געבין · דער איז זיין אויג שלעכט אויף דיא אַנדערע · דען עס ווערט גיזעהען אַז זיין אויג איז ניט זאט מיט אַביסל און ער האלט אַז דער וואס האט ווייניג זאל ניט געבין · און דער וואס האלט ער זאל ניט געבין דען ער פאר מאגט ניט · און דאס וואס ער האט איז ווייניג פאר אים אָבער אַנדערע זאלין יוא געבין · דען זייא זיינען רייכער פון אים · דער האט איין שלעכט אויג אין זיינעם · עס איז אים קארג וואס ער האט אָבער ער זאל האבין מער וואלט ער גיגעבין · דרום רעכינט אים דער תנא אויך צווישין דיא וואס גיבין · און דער וואס וויל ער זאל געבין און אַנדערע זאלין אויך געבין חאטשע ער האט ווייניג און יענע האבין אויך ווייניג דער איז אַחסיד און דער וואס וויל ער זאל ניט געבין און אַנדערע זאלין אויך ניט געבין אפילו ווען ער פאר מאגט און יענע פאר מאגין אויך דער איז איין רשע · אָבער עס זאל זיך אים אלס מאלען אַז ער האט גאר אן שיעור וואלט ער גיטאן צדקה אַלע צייט דרום רעכינט אים דער תנא צווישין דיא וואס גיבין צדקה: ארבע מדות בהולכי בית המדרש פיר מדות איז פאר האנדין ביא דיא וואס גייען אין בית המדרש און עס טרעפט זיך אים בשעת מעשה צוא טאן איין מצוה הולך ואינו עושה איינער גייט בעסער אין בית המדרש און טוט ניט דיא מצוה · ער לאזט זיא אַוועק ווייל ער וויל גיין אין בית המדרש שכר הליכה בידו האט ער שכר פאר דעם וואס ער גייט אין בית המדרש עושה ואינו הולך און איינער טוט בעסער דיא מצוה און מחמת דעם גייט ער ניט אין בית המדרש דען ער דארף טאן דיא מצוה שכר מעשה בידו האט ער שכר פאר דעם וואס ער טוט דיא מצוה הולך ועושה און איינער פלייסט זיך ער זאל ביידע זאכין טאן ער זאל גיין אין בית המדרש און זאל דיא מצוה אויך טאן חסיד דער איז איין פרומער לא הולך ולא עושה דער וואס האט צייט צו טאן ביידע צו גיין אין בית המדרש און אויך צו טאן דיא מצוה און ער גייט ניט און טוט ניט רשע דער איז איין רשע: ארבע מדות ביושבים לפני חכמים פיר טייל איז אין דיא וואס זיצין פאר

חכמים

שֶׁנֶּאֱמַר עַל חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל:
כג כָּל מִי שֶׁיֶּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַלָּלוּ הוּא מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֲחֵרִים הוּא מִתַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע · עַיִן טוֹבָה וְרוּחַ נְמוּכָה וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ · עַיִן רָעָה וְרוּחַ גְּבוֹהָה וְנֶפֶשׁ רְחָבָה תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע · מַה בֵּין תַּלְמִידָיו

מעשה אבות

חכמים ספוג ומשפך משמרת ונפה איז דיא משנה מבורש ספוג אשוואם · אזו וויא אשוואם נעמט איין אין זיך אונ אז מען וויל פון איר אויס ציהען מוז מען מיט דער האנט קוועטשין עס זאל אויס רינען פון איר אזו אויך איז פאר האנדין איין תלמיד וואס ער האט אין זיך דיא מעלה ער נעמט איין אין זיך גיך וואס ער הערט פון זיין רבי אבער ער האט אהסרון ער וויל ניט לערנען מיט זיין חבר ראס וואס ער האט מקבל גיוועזן פון זיין רבי נאר מיט גרויס גוויט אונ גיבעט לערינט ער מיט זיין חבר אויך ומשפך אלייקע · אזו וויא אלייקע וואס מען גיסט אין איר רינט גיך אויס אזו איז פאר האנדין איין תלמיד וואס ער האט אין זיך דעם הסרון ער פאר געסט גיך וואס ער האט גילערינט אבער ער האט ווידער דיא מעלה ער לערינט מיט זיין חבר אויך וואס ער איז מקבל · משמרת אזייערי אזו וויא פון אזייער רינט אויס דיא וויין אונ דיא הויבין בלייבין אין אים אזו איז פאר האנדין איין תלמיד וואס דיא גוטע זאכין וואס ער הערט פאר געסט ער גיך אונ דיא שלעכטע זאכין בלייבט בייא אים אין זכרון · אבער ער האט דיא מעלה אז דיא גוטע זאכין לערינט ער מיט זיין חבר אויך אונ דיא שלעכטע זאכין בלייבין בייא אים אונ ער זאגט ניט קיינעם אזוא וויא אזייער וואס לאזט ארויס דעם וויין אונ דיא הויבין בלייבין אין אים: ונפה אונ אזיפ · אזו וויא אזיפ וואס מען זיפט ווייץ פאלט ארויס דיא פסולת אונ דיא מעל בלייבט · אזוא אויך איז פאר האנדין איין תלמיד וואס דיא גוטע זאכין גידיינקט ער אונ דיא שלעכטע פאר געסט ער · אבער ער האט אין זיך אהסרון אז דיא שלעכטע זאכין וואס ער הערט פון זיין חבר דער ציילט ער פאר אנדערע כדי יענער זאל מבוזה ווערין · אונ דיא גוטע זאכין וואס ער האט פון אים גיהערט דער ציילט ער ניט: כל אהבה שהיא תלויה בדבר אזוא איין ליבשאפט וואס הייננט אין א זאך בטל דבר בטלה אהבה אז דיא זאך ווערט בטל ווערט דאס ליבשאפט אויך בטל · דער תנא לאזט אונז הערין אז איין מענטש גיהער צו ליב האבין השי"ת אזוא איין ליבשאפט וואס הייננט ניט אין קיין זאך ווערט דיא אהבה קיין מאל ניט בטל ווערין · אבער אז דער מענטש האט ליב השי"ת איבער א זאך · למשל וויל ער גיט אים עשירות אדער נאך אזוא איין גלייכין · דענסמאלט איז נאט ב"ה מבטל דיא זאך ער נעמט בייא אים צוא דאס עשירות ווייל ער זעהט אז ער האט אים נאר ליב צוא ליב דעם אונ מחמת דעם ווערט בטל דאס ליבשאפט וואס ער האט ליב גיהאט צוא

שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע · תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ אוֹכְלִין בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחֲלִין הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא · אֲבָל תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גֵּיהִנֹּם וְיוֹרְדִין לִבְאֵר שַׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי

מעשה אבות

גָאט · איזו היא אהבה שהיא תלויה בדבר וָואס איז דִיא אַהֲבָה וָואס זִיא הֵיינְגְט אִין אֵיין זַאךְ זו אהבת אמנון ותמר וָואס אַמְנוֹן הָאט לִיבּ גִיהַאט צוּא תָּמָר וָואס דָאס אִיז נָאר גִיוֶועזְן כְּדֵי עֶר זָאל מִיט אִיר לִיגְן · אָבֶּער נָאךְ דֶעם הָאט עֶר זִיא פַיינְד גִיקְרִיגְן · אַזוֹא אוֹיךְ אִיז דָאס לִיבְּשַׁאפְט פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּא השי״ת וֶוען עֶס אִיז קֵיין גוּטֶע מַחֲשָׁבָה נִיט פַאר הַאנְדְרִין דְרִינֶען נָאר עֶס הֵיינְגְט אִין אַזַאךְ וֶועט גִיוִויס דִיא זַאךְ בָּטֵל וֶוערִין אוּנ דִיא אַהֲבָה וֶועט אוֹיךְ בָּטֵל וֶוערְן · אוּנ וֶוען דוּא וֶועסְט זֶעהֶען אַז אֵיינֶער הָאט לִיבּ השי״ת אִיבֶּער אַיין זַאךְ אוּנ עֶס הָאט פָּארְט אַקִיּוּם אִיז מַסְתָּמָא אִין זַיין לִיבְּשַׁאפְט פַאר הַאנְדִין אַגוּטֶע מַחֲשָׁבָה אוֹיךְ · ושאינה תלויה בדבר אוּנ וֶועלְכֶע לִיבְּשַׁאפְט הֵיינְגְט נִיט אָן אִין אַיין זַאךְ · זו אהבת דוד ויהונתן דָאס אִיז דָאס לִיבְּשַׁאפְט וָואס דָוִד הָאט זִיךְ לִיבּ גִיהַאט מִיט יְהוֹנָתָן · כל מחלוקת שהיא לשם שמים דִיא קְרִיג וָואס אִיז פוּן דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטִינְס כָּבוֹד וֶועגְין סופה להתקיים אִיז דֶער סוֹף פוּן זֵייא אַז זֵייא הָאבִּין בֵּיידֶע אַקִיּוּם ושאינה לשם שמים אוּנ דִיא קְרִיג וָואס אִיז נִיט לְשֵׁם שָׁמַיִם אין סופה להתקיים אִיז דֶער סוֹף הָאבִּין זֵייא קֵיין קִיּוּם נִיט איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים וֶועלְכֶעס מַחֲלוֹקֶת אִיז יוֹא גִיוֶועזְן לְשֵׁם שָׁמַיִם זו מחלוקת הלל ושמאי דָאס אִיז דָאס מַחֲלוֹקֶת פוּן הִלֵּל מִיט שַׁמַּאי וָואס זֵייא הָאבִּין גִיקְרִיגְט אִין דִיא דִינִים פוּן דֶער תּוֹרָה · אוּנ הָאטְשֶׁע עֶס בְּלַייבְּט נִיט דִיא הֲלָכָה אַזוֹא וִויא בֵּית שַׁמַּאי פוּן דֶעסְט וֶועגְין אִיז זֵייעֶר שָׂכָר אַזוֹ גְרוֹיס אַזוֹ וִויא דֶער שָׂכָר פוּן בֵּית הִלֵּל · דֶען זֵייעֶר קְרִיג אִיז דָאךְ גִיוֶועזְן פוּן גָאטְס וֶועגְין ושאינה לשם שמים וֶועלְכֶעס מַחֲלוֹקֶת אִיז נִיט גִיוֶועזְן לְשֵׁם שָׁמַיִם זו מחלוקת קרח וכל עדתו דָאס מַחֲלוֹקֶת וָואס קֹרַח מִיט זַיין עֵדָה הָאבִּין גִיקְרִיגְט אוֹיף מֹשֶׁה מִיט אַהֲרֹן : כל המזכה את הרבים וֶוער עֶס אִיז מְזַכֶּה פִיל מֶענְטְשִׁין זֵייא זָאלִין טָאן מִצְוֹת אין חטא בא על ידו קוּמְט אִים נִיט אִין הַאנְט קֵיין עֲבֵירָה · וכל המחטיא את הרבים אוּנ וֶוער עֶס מַאכְט זִינְדִיגְן פִיל לַייט אין מספיקין בידו לעשות תשובה לָאזְט מֶען נִיט מִן הַשָּׁמַיִם עֶר זָאל קֶענֶען תְּשׁוּבָה טָאן · משה זכה וזכה את הרבים מֹשֶׁה הָאט אַלֵיין גוּטְס גִיטָאן אוּנ הָאט גִימַאכְט רַבִּים זָאלִין גוּטְס טָאן זכות הרבים תלוי בו הֵיינְגְט דֶער זְכוּת פוּן רַבִּים אִין אִים שנאמר אַזוֹ וִויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט צדקת ה׳ עשה דִיא גִירֶעכְט פוּן גָאט הָאט עֶר גִיטָאן · ומשפטיו עם ישראל אוּנ דִיא מִשְׁפָּטִים וָואס דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבִּין גִיטָאן אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר הָאט גִיטָאן : ירבעם בן נבט חטא והחטיא את הרבים יָרָבְעָם הָאט אַלֵיין גִיזִינְדִיגְט אוּנ הָאט גִימַאכְט זִינְדִיגְן פִיל מֶענְטְשִׁין חטא הרבים תלוי בו הֵיינְגְט דִיא זִינְד פוּן רַבִּים אִין אִים שנאמר אַזוֹ וִויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט על חטאות ירבעם בן נבט אשר חטא

אויף

דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ: כד יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא אוֹמֵר הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר וְקַל כַּנֶּשֶׁר רָץ כַּצְּבִי וְגִבּוֹר כָּאֲרִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמָיִם: כה הוּא הָיָה אוֹמֵר עַז פָּנִים לְגֵיהִנֹּם וּבוֹשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן:

מעשה אבות

אויף דיא זינד פון ירבעם בן נבט וואס ער האט אליין גיזינדיגט ואשר החטיא את ישראל אונ וואס ער האט גימאכט זינדיגן דיא ישראל דאס איז אלץ גירעכינט אויף ירבעם ווארום עס שטייט (חטאות) דיא זינד איז טייטש צוויא דאס וואס ער האט אליין גיזינדיגט אונ וואס דיא רבים האבין גיזינדיגט ווערט אויך אן גירופין זיין זינד: כל מי שיש בו דער וואס ביא אים איז פאר האנדין שלשה דברים הללו דיא דאזיגע דרייא זאכין וואס ווייטער שטייט הוא מתלמידיו של אברהם אבינו איז ער פון דיא תלמידים פון אברהם אבינו · ושלשה דברים אחרים אונ אז ער האט אנדערע דרייא זאכין וואס ווייטער שטייט · הוא מתלמידיו של בלעם הרשע איז ער פון דיא תלמידים פון בלעם הרשע · עין טובה ווער עס האט איין גוטע אויג ער פרייעט זיך מיט זיין טייל וואס גאט האט אים גיגעבין ורוח נמוכה אונ איין נידעריג גימיט ער האלט זיך ניט גרויס · ונפש שפלה אונ איין נידעריגע גילוסט ער גילוסט ניט צוא קיין תענוגים מתלמידיו של אברהם אבינו דער איז פון דיא תלמידים פון אברהם אבינו: עין רעה אבער דער וואס האט אשלעכט אויג עס איז אים קארג וויא פיל ער האט ורוח גבוהה אונ אהויך גימיט ער האלט זיך גרויס ונפש רחבה אונ אברייט גילוסטונג ער גילוסט צו תענוגים מתלמידיו של בלעם הרשע איז ער פון דיא תלמידים פון בלעם הרשע: מה בין תלמידיו של אברהם אבינו וואס איז דער חילוק צווישין דיא תלמידים פון אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע צו דיא תלמידים פון בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו דיא תלמידים פון אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה עס איז זייא גוט אויף דער וועלט דען דער וואס האט אגוטע אויג אונ ער פרייעט זיך מיט זיין טייל וואס השי"ת גיט אים זארגט ער קיין מאל ניט אונ זיין הארץ טוט אים ניט וויא · אונ אויך דער וואס האט אנידעריגע גימיט אונ האלט זיך ניט גרויס איז ער קיין מאל ניט אין צארין · אונ אויך דער וואס האט איין נידעריגע גילוסט אונ גילוסט ניט צוא דיא תענוגים פון דער וועלט איז ער תמיד גיזונד · נוא האט ער דאך עולם הזה ונוהלין העולם הבא אונ זייא ירשענען עולם הבא אויך דער מיט · שנאמר אזוא וויא אין פסוק שטייט להנחיל אוהבי יש צוא מאכין ארבין מיינע ליב האבערס איז פאר האנדין · ואוצרותיהם אמלא אונ זייערע אוצרות וועל איך טאן דער פילין: אבל תלמידיו של בלעם הרשע אבער דיא תלמידים פון בלעם הרשע יורשים גיהנם זייא ירשענען דעם גיהנם אויף דער וועלט עס איז זייא אויף דר וועלט שלעכט · דען דער וואס האט אשלעכטע אויג עס איז אים קארג וויא פיל ער האט קען ער זיך קיין מאל ניט באנוגין אונ האט תמיד דאגה ער זאל מער האבין · אונ אויך דער וואס האלט זיך גרויס איז ער תמיד אין צארין אונ אלע זיינע טעג זיינען מיט ווייטאגן · דען עס ווייזט זיך אים אלץ

אוים

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך: כו הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה בן שלש עשרה למצות בן חמש עשרה לגמרא

מעשה אבות

אוים אז מען רירט אן אין זיין כבוד · אונ אויך דער וואס גילוסט צוא תענוגים דאס מאכט שלאף דעם מענטשין נוא האט ער דאך ניט קיין עולם הזה ויורדים לבאר שחת אונ נידערין צום פאר דארבעניעם גרוב שנאמר אזוא וויא עס שטייט אין פסוק ואתה אלהים הורידם לבאר שחת אונ דוא גאט וועסט זייא מאכין נידערין צום פאר דארבעניעם גרוב אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם דיא לייט פון שולד בלוט אונ שאלקהאפטיגע וועלין ניט קומען צו זייערע האלבע יארין ואני אבטח בך אונ איך וועל מיך פאר זיכערין אין דיר גאט ברוך הוא:

יהודה בן תימא אומר יהודה בן תימא זאגט הוי עז כנמר ווייל דער יצר הרע איז מיט דעם מענטשין פון דער צייט אן וואס ער גייט ארוים פון זיין מוטערס בויך אונ דרום איז דיא טבע פון דעם מענטשין ער זאל נאך גייגין נאך אים · אונ אלע זיינע אברים זיינען משועבד צום יצר הרע דרום האט דער תנא גיזאגט דוא זאלסט זיין שטארק אזוא וויא אלעמפערט אנטקעגין דעם יצר הרע אונ זאלסט ניט באגערין זיין גוטס וואס ער וועט דיר איין ריידין אונ זאלסט ניט צו הערין זיין קול וקל כנשר אונ זאלסט זיין גרינג אזוא וויא איין אדלער פליט אזוא זאלסטו אנטלויפין פון דעם יצר הרע · אונ אפילו ווען דוא לויפשט פון אים אוועק זאלסטו זיין ורץ כצבי אזוא וויא אהירש אז ער אנטלויפט פון דיא וואס קומען אים חאפין קוקט ער ארונטער אלע מאל צוא זעהען אויב מען יאגט נאך אזוא אויך זאלסטו זיך אלע מאל אום קוקען צוא זעהען טאמער יאגט דער יצר הרע דיך נאך וגבור כארי אונ ווען דער יצר הרע יאגט דיך נאך אונ באקומט דיך זאלסטו זיין שטארק וויא איין לייב · נאך איין פשט איז עז כנמר דאס גייט אויף דעם ענין פון פרומקייט דאס אפט מאל שעמט זיך דער מענטש צוא טאן איין דבר חסידות ווייל מען וועט אוים אים שפעטין · דרום זאגט דער תנא דוא זאלסט אין זיך האבין שטארקייט אזוא וויא אלעמפערט צו טאן איין דבר חסידות אונ זאלסט זיך ניט שעמען פאר קיינעם · וקל כנשר אונ זאלסט זיין גרינג אזו וויא איין אדלער פליט גיך צוא זיין עסין אזוא זאלסטו זיין גיאיילט צוא טאן א מצוה דען דאס איז שפייז צוא דיין נשמה · ורץ כצבי אונ זאלסט אנטלויפין פון איין עבירה אזו וויא א הירש לויפט וגבור כארי אונ זאלסט זיין שטארק וויא א לייב צוא ברעכין שלעכטקייט לעשות רצון אביך שבשמים אונ דאס זאל אלץ זיין פון וועגין צוא טאן דעם ווילין פון דיין פאטער וואס אין הימיל דאס איז גאט ב"ה אונ עס זאל ניט זיין דרינען קיין אנדער מחשבה · דער אברבנעל שרייבט עס איז פאר האנדין פיר סבות וואס זייא ברייננען דעם מענטשין צוא דער ווייטערין אים פון מצות · דיא ערסטע סבה איז דיא בושה וואס דער מענטש שעמט זיך צוא טאן

פאר

בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדּוֹף בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה בֶּן חֲמִשִּׁים לָעֵצָה בֶּן שִׁשִּׁים לַזִּקְנָה בֶּן שִׁבְעִים לַשֵּׂיבָה בֶּן שְׁמוֹנִים

מעשה אבות

פאר דיא וואס וועלין שפעטין פון אים דרויף זאגט דער תנא עז כנמר הוא זאלסט זיין שטארק אזוא וויא אלעמפערט מיינט מען דוא זאלסט זיך נים פאר מיידין פון צוא טאן מצות וייל מען וועט שפעטין פון דיר אונ זאלסט ארוים שטעלין דיין שטערין אנטקעגין זייא אזוא וויא אלעמפערט שטייט אין מיטין וועג אונ פארכט זיך נים פאר דיא מענטשין וואס פארין היין אונ הער · דיא אנדערע סבה איז דיא טרדה וואס דער מענטש האט אונ טראכט טאג אונ נאכט אויף זיין גוטס ער זאל נים שאדין האבין דרום פאר לאזט ער דיא מצות איבער זיין טרדה · דרויף זאגט דער תנא וקל כנשר דוא זאלסט זיין גרינג אזוא וויא איין אדלער וואס פליט הויך כלומר אפילו דענטמאלט ווען דוא ביסט עוסק אין דיא זאכין פון עולם הזה זאלסטו דער עיקר מיינען דיא זאך וואס קומט פון דעם ארוים לעולם הבא דיא וועלט וואס זיא איז העכער פון דיר · דיא דריטע סבה איז דאס פוילקייט אונ דאס שלאפריקייט פון דעם מענטשין אונ ווען ער איז שלאף · דאס ברייננט אים ער זאל זיך פוילין צוא טאן מצות אונ דאס איז דאך גיווים ווען איין מענטש איז נים ביא זיין כח אונ ער ליגט אויף זיין בעט אין איין נאכט וואס עס גיסט אגרויסער רעגין אונ עס איז פינסטער אונ ער איז שלעפעריג ווען מען זאל אים זאגין אז איין גייטיל מיט געלט ליגט אויף דער גאס אונ קיינער זעהט אים נים וואלט ער גיווים גיאיילט אונ גיציטערט אויף צוא שטיין אונ וואלט אפ גיטאן דאס פוילקייט פון זיך אונ מחמת גרוים איילענים וואלט ער נים ניקענט טרעפין זיינע מלבושים וועלכעם ער זאל פריער אן טאן אונ וואלט גילאפין אזוא וויא אהירש לויפט ער וואלט גאר נים גיפילט דיא שטיינער וואס ליגין אויף דעם וועג אונ דאס אלץ איז דאך צוא ליב דעם געלט וועגין וואס עס קען זיין ער זאל עס גאר נים גיפינען אונ אפילו ווען ער וועט עס יוא גיפינען איז עס דאך נאר ווינט אונ שטויב · ער וועט עס נים מיט נעמען נאך זיין טויט · מכל שכן אז עס איז ראוי דער מענטש זאל לויפין אזוא וויא אהירש צוא טאן גאטס ווילין וואס דאס איז בעסער פון גאלד אונ גין גאלד דאס מיינט דער תנא ורץ כצבי זאלסט לויפין וויא אהירש · דיא פערטע סבה איז וואס דער מענטש האט מורא צו טאן מצות איבער דיא רשעים וואס זייא ווילין אים שלעכטץ טאן · דרויף זאגט דער תנא וגבור כארי זאלסט זיין שטארק וויא איין לייב אונ זאלסט קיין פארכט נים האבין פאר זייא : הוא היה אומר ער פלעגט צוא זאגין עז פנים לגיהנם איין עז פנים וועט זיין אין גיהנם ובושת פנים לגן עדן אונ דער וואס האט אין זיך דיא מדה פון בושה וועט זיין אין גן עדן וייל דער תנא האט דא פריער גישריבין אז מען זאל אין זיך האבין עזות אזוי וויא אלעמפערט צוא גאטס דינסט דרום פירט ער אים איבער צוא אנדערע זאכין טאר מען קיין עזות נים האבין · דען מען האט

פון

לגבורה בן תשעים לשוח בן מאה כאלו מת ועבר ובטל מן העולם:
כו בן בג בג אומר הפך בה והפך בה דכלא בה ובה תחזי וסיב ובלה

מעשה אבות

פון דעם גיהנם · אונ ווייל עס קען זיין דאס מיט רעם וואס דער מענטש ווערט באקומען דיא מדה פון עזות צוא עבודת הבורא יתברך שמו · ווערט ער מסילא קומען צוא דער מדה פון עזות אנטקעגין אנדערע זאכין אויך · דרום האט דער תנא דרויף נאט געבעטין אונ האט גיזאגט יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו עס זאל זיין דער ווילין פאר דיר אונזער גאט שתבנה עירך במהרה בימינו דוא זאלסט בויען דיין שטאט גיך אין אונזערע טעג ווען מיר שוין ניט דארפין אן קומען צוא דער מדה פון עזות אפילו צוא גאטס דינסט דען עס ווערט דעמאלט ניט זיין קיין יצר הרע · ותן חלקנו בתורתך אונ גיב אונזער חלק אין דיין תורה · דען דיא תורה וואס דער מענטש לערינט מאכט אונטער טעניג דעם יצר הרע: הוא היה אומר ער פלעגט זאגין בן חמש שנים אז דער מענטש ווערט אלט פינף יאר למקרא זאל מען מיט אים לערנען הומש אונ פסוק בן עשר שנים למשנה אז ער איז אלט צעהען יאר זאל מען מיט אים לערנען משניות בן שלש עשרה למצות אז ער ווערט אלט דרייצעהען יאר איז ער חייב צוא טאן אלע מצות בן חמש עשרה לגמרא אז ער איז אלט פופצעהען יאר זאל ער לערנען גמרא בן שמונה עשרה להופה אז ער ווערט אכצעהען יאר זאל ער חתונה האבין בן עשרים לרדוף אז ער איז אלט צוואנציג יאר זאל ער נאך יאגין נאך דער פרנסה בן שלשים לכח אז ער איז אלט דרייסיג יאר דעמאלט איז דער רעכטער כח נאך יאגין נאך מצות אונ נאך פרנסה בן ארבעים לבינה אז ער איז אלט פערציג יאר קומט ער צום רעכטין פאר שטאנד בן חמשים לעצה אז ער איז אלט פופציג יאר איז ער ראוי מען זאל אים פרעגין איין עצה בן ששים לזקנה אז ער איז אלט זעכציג יאר ווערט ער גירופין זקן בן שבעים לשיבה אז ער איז אלט זיבעציג יאר הייסט דאס שיבה · דאס לאזט מיך דער תנא הערין כדי אמענטש זאל מקיים זיין דעם פסוק (מפני שיבה תקום) אונ אונזערע חכמים האבין גידרשת אז מען בייגט איי דוא וועסט קומען צוא דיא טעג פון שיבה זאלסטו תשובה טאן אונ זאלסט זיך שטארקין אויף דעם יצר הרע · דען עס איז ניט גלייך דער וואס טוט תשובה איי ער קומט צוא דער צייט פון שיבה צוא דעם וואס ער האט גיגרייכט צוא דער צייט פון שיבה אונ זיינע זינד זיינען נאך פאר בונדין אין זיין קלייד אויף דעם אקוזיל · בן שמונים לגבורה אז ער איז אלט אכציג יאר זאל ער זיך פארט שטארקין אויף דעם יצר הרע אונ ער זאל זיך ניט טראכטין ער איז שוין אזוא אלט ווערט דער יצר הרע אים גיוויס ניט ברייננגען צוא קיין שלעכטין בן תשעים אז ער איז אלט נייינציג יאר וואס דעמאלט איז ער שוין גאר שלאף אונ דארף זיך שוין ניט שטארקין אויף דעם יצר הרע דען ער האט שוין קיין כח ניט צוא טאן איין עבירה לשוח פון דעסט וועגין זאל ער זיך אפ היטין צוא זינדיגין מיט רייד דען ער האט נאך כח צוא ריידין

כעז

בה ומנה לא תזוע שאין לך מדה טובה הימנה: בן הא הא אומר לפום צערא אגרא: רבי חנניא וכו׳

פרק ששי

כל ישראל וכו׳

שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם: רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו נקרא רע אהוב אוהב את המקום

מעשה אבות

קען אים דער יצר הרע מאכן זינדיגין ער זאל ריידין שלעכטע רייד בן מאות אז ער איז אלט הונדערט יאר כאלו מת איז גלייך וויא ער איז שוין גישטארבין ועבר ובטל מן העולם אונ איז שוין אוועק גיגאנגען אונ איז בטל פון דער וועלט · דער מיט לאזט מיך דער תנא הערין אז איין מענטש זאל ניט ווארטין תשובה טאן ביז ער וועט אלט זיין הונדערט יאר דען דעמאלט איז גלייך וויא ער טוט גאר קיין תשובה ניט אונ אזו וויא אמענטש אז ער שטארבט האט ער דאך גיוויש חרטה אויף זיינע זינד אבער עס העלפט אים ניט · דען דער עיקר תשובה איז אז דער מענטש איז אויף דער וועלט אזו אויך איז דיא תשובה פון דעם וואס איז שוין אלט הונדערט יאר איז גלייך וויא ער איז שוין גישטארבין דען דער עיקר תשובה איז ווען דער מענטש האט נאך בכח צוא זינדיגין:

בן בג בג אומר בן בג בג זאגט הפך בה קער אום אין איר אין דער תורה והפך בה אונ נאך אמאל קער אום אין דער תורה דכולא בה אלין וועסטו גיפינען אין דער תורה וואס דוא וועסט מער טראכטין אין דער תורה וועסטו גיפינען נייעש ובה תחזי אונ אין דער תורה זאלסטו אלין קוקין וסבה לא תזוע אונ פון דער תורה זאלסטו זיך ניט אוועק רירין שאין לך מדה טובה הימנה דען עס איז ניט פאר האנדין קיין בעשערע זאך פון דער תורה:

בן הא הא אומר בן הא הא זאגט לפום צערא נאך דעם צער וואס אמענטש איז זיך מטריח פון דער תורה ווענין אגרא אזו פיל איז זיין גיצאלט לעולם הבא:

פרק ששי שנו חכמים דיא חכמים וואס האבין כסדר גיוועזן דיא גמרא האבין דעם פרק גישטעלט אויף לשון הקודש חאטשע עס איז אבריתא וואלט גיקענט שטיין בלשון תרגום האבין זייא דעם פרק חשוב גימאכט אזו וויא משניות ברוך גילויבט איז דער מענטש שבחר בהם ווען ער האט זיך אויס דער וויילט אין דיא חכמים ובמשנתם אונ אין זייער לערנונג: רבי מאיר אומר רבי מאיר זאגט כל העוסק בתורה לשמה ווער עס לערינט תורה לשם שמים זוכה לדברים הרבה איז ער זוכה צוא פיל זאכין ולא עוד אונ נאך מער אלא שכל העולם כולו נאר גאר די וועלט כדאי הוא לו איז ניגוג פאר אים כלומר גאר דיא וועלט האט אקיום פון זיינט וועגן · נקרא רע ער ווערט גירופן גיזעלן כלומר ווייל גאר די וועלט שטייט אין זיין זכות איז ער גלייך וויא אשותף צו גאט ברוך הוא אין דר וועלט אהוב ער איז גיליבט בייא השם יתברך אוהב את המקום ער האט ליב גאט ברוך הוא אוהב את הבריות ער האט ליב לייטין החסיד דל שרייבט דרום ברייננט

כים

אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת מְשַׂמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם מְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמַלְבַּשְׁתּוֹ עֲנָוָה וְיִרְאָה וּמַכְשַׁרְתּוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק חָסִיד יָשָׁר וְנֶאֱמָן וּמְרַחַקְתּוֹ מִן

מעשה אבות

מִיט דָאס לֶערְנֶן מֶען זָאל לִיבּ הָאבְּן לַייט · דֶען עֶר אִיז נִיט מְקַנֵּא אוֹיף דֶעם גוּטְשְׁקַייט פוּן דֶער וֶועלְט וַוייל עֶר אִיז בַּאהֶעפְט אִין דִיא מִצְוֹת פוּן גָאט ב"ה אִיז בַּייא אִים נִיט פַאר הַאנְדִין קַיין סִבָּה אַז דוּרְךְ אִיר זָאל עֶר יֶענֶעם פַיינְד הָאבְּן · דֶען דִי טֶבַע פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין אִיז עֶר זָאל יוא לִיבּ הָאבְּן מֶענְטְשְׁן נַייעֶרְט וֶוען עֶס שְׁלָאגְט זַייבֶּר קִנְאָה אוּנ תַּאֲוָה אוּנ כָּבוֹד משמח את המקום עֶר מַאכְט פְרֵייעֶן גָאט · דֶען הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַויל דָאךְ נָאר גוּטְשׁ טָאן צוּא זַיינֶע בַּאשֶׁעפֶענֶעשׁ אוּנ עֶר פְרֵייט זִיךְ וֶוען עֶר טוּט מִיט זֵייא גוּטְשׁ אוּנ אִיצוּנְד אַז דֶער וָואס לֶערִינְט תּוֹרָה אִיז גוֹרֵם צוּא בְּרֵיינְגֶען גוּטְשׁ אוֹיף דֶער וֶועלְט מַאכְט עֶר דָאךְ אַז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל זִיךְ פְרֵייעֶן משמח את הבריות עֶר מַאכְט פְרֵייעֶן לַייטִין דֶען אִין זַיין זְכוּת טוּט מֶען מִיט זֵייא גוּטְשׁ ומלבשתו ענוה אוּנ דִי תּוֹרָה קְלֵיידֶעט אִים אָן נִידֶערִיקַייט עֶר זָאל בַּייא זִיךְ נִידֶערִיג זַיין ויראה אוּנ פָארְכְט הָאטְשֶׁע עֶר אִיז בַּייא זִיךְ נִידֶערִיג אִיז זַיין פָארְכְט גִיוָוארְפִין אוֹיף לַייט מֶען הָאט מוֹרָא פַר אִים ומכשרהו להיות צדיק אוּנ זִיא מַאכְט אִים רֶעכְט פַארְטִיג עֶר זָאל זַיין אַצַדִּיק דָאס הֵייסְט עֶר גֵייט מִיט זַיין גַאנְצְקַייט אוּנ עֶס אִיז נִיט פַאר הַאנְדִן אִין זַיינֶע וֶועגְן קַיין אוּם רֶעכְט חסיד נָאךְ דֶעם וֶוערְט עֶר אַחָסִיד עֶר טוּט לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין ישר אַרֶעכְט פַארְטִיגֶער חָסִיד · דֶען עֶס אִיז פַאר הַאנְדְן הַסִּידוּת וָואס עֶס אִיז נַארִישְׁקַייט · דְהַיְינוּ וֶוען אַמֶענְטְשׁ זֶעהֶט אַיין אִשָּׁה טְרִינְקְט זִיךְ אִין טַייךְ אוּנ עֶר זָאגְט אִיךְ וֶועל זִיא נִיט גֵיין מַצִּיל זַיין טָאמֶער וֶועל אִיךְ זִיךְ אָן רִירִין אִין אִיר דְרוּם זָאגְט דֶער תַּנָּא אַז דִי תּוֹרָה מַאכְט דֶעם מֶענְטְשְׁן עֶר זָאל זַיין אַחָסִיד מִיט רֶעכְט פַארְטִיקַייט נאמן אוּנ אַיין בַּאגְלֵייבְּטֶער עֶר זָאל קַיין מָאל נִיט אָפּ קֶערִין פוּן דֶעם גוּטִין וֶועג ומרחקתו מן החטא אוּנ זִיא דֶער וַוייטֶערְט אִים פוּן זִינְד ומקרבתו לידי זכות אוּנ זִיא מַאכְט אִים גִינֶעהֶען צוּא מִצְוֹת ונהנין ממנו עצה אוּנ מֶען הָאט פוּן אִים הֲנָאָה וָואס עֶר גִיט אַיין עֵצָה ותושיה בינה וגבורה אוּנ עֶר לֶערִינְט יֶענֶעם תּוֹרָה אוּנ פַארְשְׁטַאנְדִיקַייט אוּנ שְׁטַארְקַייט אוֹיף דֶעם יֵצֶר הָרָע שנאמר אַזוֹ וְויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה צוּא מִיר תּוֹרָה אִיז דִיא רָאט אוּנ גְדוּלָה אוּנ פַארְשְׁטַאנְדִיקַייט אוּנ שְׁטַארְקַייט ונותנת לו מלכות וממשלה אוּנ זִיא גִיט אִים קִינִיגְשַׁאפְט עֶר וֶוערְט אַחָשׁוּב בַּייא מְלָכִים אוּנ דוּרְךְ דֶעם הָאט עֶר אַלֵיין אוֹיךְ גִיוָועלְטִיקַייט אַזוֹ וְויא מִיר גִיפִינֶען בַּייא הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה בַּר מַיְימוֹן זצ"ל וָואס עֶר וֶוערְט גִירוּפִין רַמְבַּ"ם אוּנ אַזוֹא אִיז דִיא מַעֲשֶׂה גִישֶׁעהֶען · זַיין פָאטֶער רַבִּי מַיְימוֹן אִיז אַגְרוֹיסֶער גָאוֹן גִיוֶועזְן אוּנ וַוייל עֶר הָאט גְרוֹיס חֵשֶׁק גִיהַאט צוּא לֶערְנֶען הָאט עֶר נִיט גִיוָואלְט קַיין וַוייבּ נֶעמֶען · אַמָאל אִיז עֶר גִישְׁלָאפִין בַּייא נַאכְט אִיז מֶען אִים צוּא חָלוֹם גִיקוּמֶען דָאס עֶר זָאל גֵיין אִין דֶער שְׁטָאט קָרְטוֹבָא אִין שְׁפַּנְיָא דָארְטִין אִיז פַאר הַאנְדְן אַיין קַצָּב זָאל עֶר זַיין טָאכְטֶער נֶעמֶען אוּנ עֶר וֶועט פוּן אִיר אַיין גְרוֹיסְן תַּלְמִיד חָכָם הָאבְּן · אַז רַבִּי מַיְימוֹן אִיז אוֹיף גִישְׁטַאנֶען הָאט עֶר

פון

הַחֵטְא וּמְקָרַבְתּוֹ לִידֵי זְכוּת וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה בִּינָה וּגְבוּרָה שֶׁנֶּאֱמַר לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה ׃ וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת וּמֶמְשָׁלָה

מעשה אבות

פון דעם חלום זייער געלאכט אבער דער חלום האט זיך אים פיל מאל גיחלמת אזוא איז אים דאס אריין אין הארץ אונ זאגט איך וויל זעהען וואס דאס איז אונ איז גיפארן קיין קרטובא אונ דיא אלע פרנסים אונ גאר די קהלה זיינען ארויס גיגאנגען אנקעגין אים ׃ אונ האבן אים מיט גרויס כבוד גיבראכט אין שטאט אריין אונ ער איז גיגאנגען מיט דעם עלצטין פרנס אהיים אונ זייא עסין אונ טרינקען מיט אנאנדער אונ פרייען זיך מיט דעם גאסט ׃ אזו וויא זייא זיצין בייא דעם טיש פרעגט רבי מיימון אויף דעם קצב זאגט דער פרנס רבי לעבן וואס פרעגט איר אויף דעם קצב ער איז אגרויסר עני ׃ האט רבי מיימון אים שוין מער ניט גיזאגט אונ זיינען ווידער פרייליך גיוועזן ׃ בייא דער נאכט זאגט מען צוא רבי מיימון ווידער בחלום דוא זאלסט ניט הערין דיא רייד פון דעם פרנס נייערט דוא זאלסט נעמען דיא טאכטער פון דעם קצב ׃ דען דוא וועסט אגרויסין תלמיד חכם האבין ׃ מארגין פריא שטייט רבי מיימון אויף אונ שיקט נאך דעם קצב אונ זאגט אים איך בין דרום אהער גיקומען ׃ דען איך וויל דיין טאכטער פאר איין ווייב נעמען אונ וויל היינט נאך חתונה מאכין ׃ דא זאגט דר קצב ׃ ליבער רבי זייט מיך ניט מיצר איך בין ניט ווערט איך זאל מיט אייך ריידן מכל שכן איך זאל אייער שווער זיין ׃ דא זאגט רבי מיימון מיין פריינד איך בין ניט דער מענטש איך זאל חלילה מיצר זיין לייט ׃ נייערט עס איז מיר צוא חלום גיקומען פיל מאל איך זאל דיין טאכטער נעמען ׃ אז דער קצב האט גיזעהען אז רבי מיימון מיינט עס גאנץ ערינשט אזו באלד האט ער איין קנס מאל גימאכט אונ אין דעם זעלבין טאג חתונה גימאכט אונ תיכף האט רבי מיימון זיין ווייב גינומען אונ איז מיט איר אהיים גיפארין ׃ נון רבי מיימון איז אגרויסער עושר גיווארין

אונ וויא זיא איז צוא קינד גיגאנגען איז

איר זייער שווער גיוועזן אונ זיא האט גיוואונען למזל טוב איין זון אונ זיא איז באלד גישטארבין אונ רבי מיימון האט דאס קינד אנאמען גיגעבין משה ׃ אונ רבי מיימון האט איין אנדער ווייב גינומען אונ האט מיט איר אויך קינדער גיהאט ׃ אונ דער יונג איז אגרויסער עם הארץ גיוועזן ווען ער איז שוין אלט גיוועזן אכצעהען יאר האט ער נאך קיין חומש ניט גיקענט אונ דיבער האבן אים זיין גאנצע משפחה פיינד גיהאט אונ האבין אים פיל צרות אן גיטאן אז ער האט גימוזט אוועק פון זייא ׃ אזו איז ער גיקומען אין איין שטאט אבינט צייט אינ איז אין שול גיגאנגען אונ האט זיך גיזעצט אין אווינקיל אונ איז אנשלאפין גיווארין ווייל ער איז פון דעם וועג מיד גיוועזן ׃ אונ דער שמש האט אים ניט גיזעהען האט ער דיא שול פאר שלאסין בייא נאכט ׃ אז עס איז גיקומען שפעט אין דער נאכט האט ער זיך אויף גיוואכט האט ער גאר ניט גיוואוסט וואו ער איז אין דער וועלט ׃ נאך דעם האט ער זיך באדיינקט

וְחוֹקֵר דִּין וּמְגַלִּין לוֹ רָזֵי תוֹרָה וְנַעֲשֶׂה כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק וְהֹוֶה צָנוּעַ וְאֶרֶךְ רוּחַ וּמוֹחֵל עַל עֶלְבּוֹנוֹ וּמְגַדַּלְתּוֹ וּמְרוֹמַמְתּוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים ׃ ב אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת

מעשה אבות

אז ער איז אין איין שול · דען ער האט גיזעהען דעם נר תמיד ברענען · אזו קומט אויף אים אגרויסע מורא · אונ הייבט אן זייער צו וויינען דרויף וואס זיינע ברידער זיינען גרויסע לומדים אונ ער איז איין עם הארץ אונ ער בעט פאר השי"ת מיטין גאנצן הארצן דאס ווען ער זאל אגוטע הארץ האבין וואלט ער גילערינט אונ ער וויינט גאר גישמאק אונ ווערט ווידער אנטשלאפין אונ שלאפט ביז טאג ער חאפט זיך זאויף פילט ער אז ער איז איין אנדער מענטש גיווארין אונ ער האט מער שכל · אזו גייט ער צום שמש אונ זאגט איך בין איין ארומער יתום אונ מיינע עלטערן זיינען בייא מיין יוגענט גישטארבין אונ איצונד וואלט איך געהערען איין רבי האבן ער זאל מיט מיר לערנען איך זאל קענען דאווענען אונ לערנן · איז דער שמש גיגאנגען מיט אים צום רב פרעגט אים דער רב ווער זיין משפחה איז זאגט ער ער ווייס אליין אויך ניט דען ער איז איונגער יתום גיבליבין פון זיין פאטער אונ מוטער נייערט ער בעט דאך מען זאל מיט אים לערנען אונ ער וואלט גערען צו וויסין יודעשקייט · אזו דינגט איכו דר רב איין מלמד אונ ער הייבט מיט אים אן אלף בית · אין דעם ערשטין זמן האט ער שוין גיקאנט גמרא אונ האט זייער וואול גילערינט · דעם אנדערין זמן האט ער שוין גיקאנט מער אזוי זיין רבי האט אים דר רב גינומען צו זיך אונ האט מיט אים גילערינט אונ איז אגרויסער חשוב גיווארין אונ נאך דעם איז ער אוועק אין איין אנדער ארט אונ האט דארטין גילערינט פיל שפראך אונ חכמות אויך חכמת הרפואה אונ ער איז אגרויסער חשוב גיווארין אונ האט דארטן זיך אווייב גינומען אונ האט מיט איר קינדר גהאט אונ איז אגרויסר עושר גיווארן · אין אצייט ארום האט ער זיך באדיינקט נאך זיין עלטער פאטער אונ גאר זיין משפחה אזו איז ער גיפארין אין דער שטאט אריין וואו דער פאטער איז גיוועסין אבער ער איז ניט גיקומען צום פאטער נייערט צום פרנס פון דער שטאט אונ ער לאזט זיך ניט דער קענען צום פרנס נייערט ער בעט פון אים מען זאל אים מכבד זיין ער זאל איין דרשה זאגין האט דער פרנס איין ידיעה גיגעבן צוא דיא לייט פון דער שטאט · זיינען זייא אלע צוא פרידען גיווארין אונ ער האט אן גיהויבין צוא דרשנן אז דער גאנצער עולם האט זיך זייער פאר וואונדערט אונ צום סוף דרשה האט ער גיזאגט אפשט אונ דער גאנצער פשט איז גיוועזן אז ווען איינר האט אקינד אונ ער קען ניט לערנען אונ לסוף קאן נאך זיין דאס ער זאל זיין אגרויסר תלמיד חכם חאטשע זיין עלטער פאטער איז אקצב גיוועזן אונ דאס אלס האט ער אין פסוק מרמז גיוועזן · וויא ער האט דעם פשט אויס גיזאגט · אזו האט ער זיך אן גירופין איר זאלט וויסין אז איך בין דער משה דאס איינקיל פון דעם קצב אונ הרב רבינו מיימון איז מיין פאטער אונ דאס זיינען מיינע ברידער אונ זאגט זייא פיל סימנים

מַהַר חוֹרֵב וּמַכְרֶזֶת וְאוֹמֶרֶת אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה · שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נָזוּף שֶׁנֶּאֱמַר נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת טָעַם · וְאוֹמֵר וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב

מעשה אבות

אז עס איז אמת · זיינען גיקומען זיינע ברידער אונ זיינען אים צו דיא פים גיפאלין אונ קושין אים אונ דער פאטער קושט אים אויך אונ נאך שול פירט אינו דער פאטער אהיים אונ פרייעט זיך מיט אים אונ ער איז אגרויסער חשוב גיווארין אונ ער ווערט איין מעכטיגער דאקטער · אונ איז גיווארין איין גרויסער חשוב ביי דעם מלך פון שפניא אונ בלייבט זיין לייב דאקטער אונ ער האט א רויסין שם באקומען דאס ער האט ניט צייט גיהאט צו עסין דען ער האט גימוזט אלע טאג זיין ביי דעם מלך מיט דיא מלכה אונ אנדערע שרים אונ פיל לייט פלעגין צו אים אהיינו קומען נאך רפואות אונ ביי נאכט האט ער גילערינט אונ האט זיינע ספרים גישריבן אונ מחמת גרויסע חשיבות וואס ער האט גיהאט ביי דעם מלך האבין זיך פיל שרים מתקנא גיוועז אין אים אונ האבין אויף אים מלשינות גיזאגט פאר דעם מלך ביז דער מלך האט אים פאר טריבין פון זיך אזוא איז ער גיקומען קיין מצרים אונ דיא יודין האבין אים מיט גרויס כבוד צו גינומען · אבער וייל ער האט דעם לשון מצרים ניט גיקענט איז ער ביי דעם מלך ניט חשוב גיוועזן · אין עטליכע יאר ארום וואס ער איז אין מצרים גיזעסין האט ער שוין זייער לשון גיקענט אונ האט ביי דעם מלך מיט דיא שרים אגרויסין שם באקומען אונ דער מלך האט אים זייער ליב גיקריגין אז אלע דאקטורים אונ שרים זיינען ביי אים ניט גיאכט גיוועזן אנטקעגין אים אונ מחמת גרויס קנאה האבין זייא זיך גיטראכט עצות וויא אזוא זייא זאלין אים פון דעם לעבין אום ברייגנען · אמאל האט זיך גיטראפין דאס רבינו משה אונ אלע דאקטורים זיינעז גיוועז פאר דעם מלך · אזוא האבין זייא אן גיהויבין זיך מפלפל צו זיין אין דער חכמה פון רפואה · אזו זאגין דיא דאקטורים צום מלך דאס זייא וועלין איין סם המות טרינקען אונ וועלין זיך זעלבשט קורירין דאס עס זאל זייא ניט שאטין אונ ווער עס קאן עס ניט איז ניט רעכט ער זאל ביי דעם מלך אדאקטער זיין · אזו האט רבינו משה גימוזט זאגין ער קען עס אויך · נון דא איז גיבליבין ביי דעם מלך אונ ביי דיא דאקטורים דאס זייא זאלין דעם רמב״ם איין סם איינגעבין · אונ ער זאל עס טרינקען פאר דעם מלך אונ דיא שרים אונ דער נאך זאל ער זייא אויך סם איינגעבין זייא זאלין טרינקען · אונ האבין באשטעלט אטאג ווען עס זאל זיין · איז רבינו משה אהיים גיגאנגען אונ האט עס דער ציילט זיינע תלמידים אונ צו זיין הויז גיזינד · זיינען זייא זייער דער שראקין גיווארין · אונ ער האט גימאכט פיל רפואות איי ער איז צו דעם טרינקעל גיגאנגען אונ האט אלץ אויף גישריבין אונ האט עס גיגעבין צו זיינע תלמידים אונ האט זייא גיזאגט וויא אזו זייא זאלין זיך נוהג זיין דער מיט אונ דיא תלמידים האבין גוזר תענית גיוועזן · אונ ווען ער

מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלֻּחוֹת · אַל תִּקְרָא חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הֲרֵי זֶה מִתְעַלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל

מעשה אבות

האט שוין אלע זאכין פארטיג גימאכט איז ער גיגאנגען צום מלך אונ אטייל תלמידים זיינען אויך גיגאנגען מיט אים · אונ איז גיקומען צוא דעם מלך האבין דיא שרים אים דעם סם גיגעבין · אונ ער האט אים גיטרונקען אונ באלד האבין אים די תלמידים גינומען אונ האבין אים אהיים גיפירט אונ האבין גיטאן אלע רפואות וואס ער האט זייא פריער גיבאטין · צום דריטין טאג איז ער גיזונד גיווארין אונ איז גיקומען צום מלך האט ער זיך זייער פר וואונדערט · אונ אויך אלע שרים · נון שיקט דער מלך נאך דיא דאקטורים אונ זאגט צוא זייא נון דער ערליכער דאקטער האט זיין זאך גיטאן נוזט איר אייער זאך אויך טאן · אונ רבינו משה האט זייא אסם המות גיגעבין אונ זייא האבין גיטרונקען אבער זייא זיינען באלד צוא דער ערד טויט גיפאלין אונ רבינו משה איז נאך מער חשוב גיווארין בייא דעם מלך אונ אלע שרים אונ האט אגרוישין שם באקומען · וחקור דין אונ דיא תורה מאכט אים ער זאל קענען אויס פארשטין צו פסקנן אמת ומגלין לו רזי תורה אונ מען איז אים מגלה סודות התורה פון דעם הימל ונעשה כמעין המתגבר אונ ער ווערט וויא איין קוואל וואס שטארקט זיך וכנהר שאינו פוסק אונ אזוא וויא אטייך וואס הערט ניט אויף והוה צנוע אונ ער וועט זיין באהאלטין האטשע מען וועט אים מגלה זיין סודות התורה · וועט ער זייא ניט זאגן פאר דעם וואס איז ניט ראוי צו זייא וארך רוח אונ ער וועט האבן אלאנגין אטום כלומר ער וועט ליידין דאס מידיקייט פון דעם לערנען · דען איין מלמד גיהער ניט צוא צערנען אויף דעם תלמיד וואס ער פרעגט אים האטשע ער פרעגט ניט רעכט ומוחל על עלבונו אונ ער איז מוחל אויף זיין בויש ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים אונ דיא תורה מאכט אים גרויס אונ דר הייבט אים אויף אלע מעשים טובים דען בשעת ער לערנט דיא תורה איז גירעכינט גלייך וויא ער איז דענמאלט מקיים דיא מצות וואס ער לערנט אזו וויא דיא גמרא זאגט דער וואס לערנט דיא פרשה פון קרבן עולה איז גלייך וויא ער איז מקריב אויף דעם מזבח איין קרבן עולה. אונ אז ער לערנט דיא פרשה פון קרבן חטאת איז גלייך וויא ער איז מקריב אקרבן חטאת · אונ אזוא אויך יעדער מצוה וואס דער מענטש לערנט דיא פרשה אין דער תורה איז גלייך וויא ער טוט דענמאלט דיא מצוה :

אמר רבי יהושע בן לוי רבי יהושע בן לוי האט גיזאגט בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב אלע טאג גייט ארויס איין בת קול פון דעם בארג סיני ומכרזת ואומרת אונ רופט אויס אונ זאגט אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ווייא צוא זייא צוא דיא לייט פון דער שאנד פון דער תורה' דען איי דיא וועלט איז באשאפן גיווארן האט גאט זיך אליין מיט תעשע גיווע: מיט דער תורה אינ אז משה רבינו איז גיקומען נעמען דיא תורה האבין דיא מלאכים גיזאגט פאר השם יתברך ווארום זאלסטו דיין תורה געבין צוא אמענטשין

בָּמוֹת: ג הַלּוֹמֵד מֵחֲבֵרוֹ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הֲלָכָה אַחַת אוֹ פָּסוּק אֶחָד אוֹ דִבּוּר אֶחָד אוֹ אֲפִילוּ אוֹת אַחַת צָרִיךְ לִנְהָג בּוֹ כָּבוֹד שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לָמַד מֵאֲחִיתוֹפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בִּלְבַד קְרָאוֹ רַבּוֹ אַלּוּפוֹ וּמְיֻדָּעוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אַלּוּפִי וּמְיֻדָּעִי · וַהֲלֹא

מעשה אבות

גיב בעסער צו אונז · אונ השם יתברך האט זייא גיט גיהערט אונ האט פארט גינעבי דיא תורה צוא דיא ישראל אונ האטשע עס איז פאר דער תורה אשאנד · דען פריער איז זיא גיוועזן בייא גאט אליין אונ איצונד האט ער זיא איבער גיענטפערט צוא איין ילוד אשה אבער ווען דער מענטש לערינט דיא תורה סוז זיא לײדין איר שאנד ווייל עס איז אזו דער ווילן פון השם יתברך אבער ווען דיא לייט לערנען ניט דיא תורה אונ לאזין זיא אוועק טוט זיא בודאי דערמאלט שרייען אויף איר שאנד פאר השם יתברך אונ ער מאנט פאר איר שאנד בייא דיא לייט · אדער אזו איז דער פשט ווייא צוא זייא צוא דיא לייט פון דער שאנד וואס זייא וועלין האבין ווייל זייא האבין ניט גילערינט קיין תורה · דאס מיינט מען בעולם הבא · דען אויף יענער וועלט איז דיא אמתע חרפה אונ עס איז דארטין אגרויסע בושה צוא דעם וואס איז ניט ערליך אויף דער וועלט שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף וואורום איין ישראל וועלכער א״ז ניט עוסק אין דער תורה ווערט אן גירופין נזוף דאס הייסט ער איז אפ גישייט אונ מנודה · דרום אז ער שטארבט לאזט מען אים ניט אריין גיין אויף דעם ארט וואו צדיקים זיצין אונ האבין גרויס תענוג · אונ ער זעהעט עס אלץ אונ גילוסט דער צוא שנאמר אזוא וויא אין פסוק שטייט נזם זהב באף חזיר אזו וויא אגילדערנע נאז באנד אויף איין נאז פון אחזיר אשת יפה וסרת טעם אזו איז אשיינע אשה אונ אפ גיקערטער שעם · דאס מיינט מען די נשמה פון דעם מענטשין האטשע זיא איז שיין אונ זיס מיט אירע מעשים אבער ווען זיא קערט אפ ניט צוא לערנען דיא תורה מיט אירע טעמים ווערט דער מענטש אן גירופין נזוף ואומר אונ עס שטייט אין פסוק והלוחות מעשה אלהים המה דיא לוחות זיינען גאטש ווערק והמכתב מכתב אלהים הוא אונ דאס גישריפט איז גישריבן פון גאט חרות על הלוחות עס איז גיקריצט אויף דיא לוחות · אל תקרי חרות ־־וא זאלסט ניט לייענען חרות אלא חירות נאר חירות דאס איז טייטש פרייא שאין לך בן חורין דען עס איז ניט פאר האנדין קיין פרייער מענטש אלא מי שעוסק בתלמוד תורה נאר דער וואס לערינט תורה ער ווערט אן גירופין אפרייער מענטש דען זיין נשמה איז ניט משועבד צום גוף ווייל ער איז ניט עוסק אין אזעלכע זאכין וואס גיהערין צום גוף נאר אין אזעלכע זאכין וואס דיא נשמה גילוסט דער צוא אבער דער וואס איז גיאיילט צו דיא זאכין פון עולם הזה דער הייסט איין משועבד ווארום ער איז גיבונדין צום גוף ער זאל טאן זיין ווילין אונ אויך ניט ער דיא נשמה זיא זאל נאך גייגין צום גוף · האטשע דער וואס לערינט תורה איז דאך אויך משועבד דער גוף צוא דער נשמה ווערט דאך גיפונען דאס זיין גוף איז ניט פרייא אונ ווארום רופט ער אים אן אז ער איז נאר

דְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר וּמַה דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לָמַד מֵאֲחִיתוֹפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בִּלְבָד קְרָאוֹ רַבּוֹ אַלּוּפוֹ וּמְיֻדָּעוֹ הַלּוֹמֵד מֵחֲבֵרוֹ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הֲלָכָה אֶחָת אוֹ פָּסוּק אֶחָד אוֹ. דִּבּוּר אֶחָד אוֹ אֲפִילוּ אוֹת אֶחָת

מעשה אבות

אפרייער מענטש · דער תירוץ איז דער אמת איז דאך אבער אז דיא זאך וואס ער לערינט תורה איז אטובה צוא דעם גוף ער זאל ניט גילוסטין צוא תאוות עולם הזה ווערט דאך גיפונען אז ער מאכט דעם גוף פרייא ער זאל ניט גילושטין צו זייא דרום איז ניט פאר האנדן קיין פרייער מענטש נאר דר וואס לערינט תורה וכל מי שעוסק בתורה אונ ווער עס לערינט תורה הרי זה מתעלה ווערט ער גיהייכט שנאמר אזו וויא אין פסוק שטייט ומממתנה נחליאל דער מענטש וואס האט דיא תורה במתנה מאכט אים גאט ירשנן ומנחליאל במות אונ פון דעם ווערט ער גיהייכט הלומד מחבירו ווער עס לערינט פון זיין חבר איין פרק אדער איין הלכה איין פסוק אדער איין ווארט אדער איין אות מוז ער אים נוהג כבוד זיין שכן מצינו ווארום מיר גיפינען אזו ביא דוד המלך וואס ער האט מער ניט גילערינט ביא אחיתופל נאר צווייא זאכין האט ער אים גירופין מיין רבי מיין לערנער אונ מיין פריינד והלא דברים ק"ו ומה דאך דוד וואס איז גיוועזן אמלך איבער דיא ישראל וואס ער האט מער ניט גילערינט פון אחיתופל נאר צווייא זאכין האט ער אים גירופין רבי אונ מיין לערנער מכל שכן ווען אפראסטער מענטש לערינט ביא איינעם נאר אפילו איין אות גיהער ער גיוויש אים כבוד אן טאן ואין כבוד אלא תורת עס קומט ניט קיין כבוד נאר דעם וואס איז עוסק אין תורה שנאמר אזו וויא אין פסוק שטייט כבוד חכמים ינחלו כבוד ירשנן דיא חכמים מיט דער תורה ותמימים אונ די וואס זייער הארץ מיינט ערינסט צו לערנען תורה ינחלו טוב וועלין ירשנן גוטש ואין טוב אלא תורה וואס פאר אגוטש וועלין זייא ירשנן דאס מיינט מען דיא תורה שנאמר אזוא וויא אין פסוק שטייט כי לקח טוב נתתי לכם אגוטע לערע האב איך אייך גיגעבין תורתי אל תעזובו מיין תורה זאלט איר ניט פאר לאזין: כך היא דרכה של תורה אזו איז דיא וועג פון דער תורה וואס עס גיהער זיך צו פירין אפילו אזו איין מענטש וואס האט גינוג ער זאל לעבין זמיט ברייטקייט פת במלח תאכל דוא זאלסט עסין נאר ברויט מיט זאלץ · ווארום אז דוא וועסט זיך גיוואוינען מיט איידילקייט וועסטו ניט קענען לערנען וויא פיל מען דארף אונ אויך דוא וועסט מוזן מבטל זיין פון לערנען כדי צו פאר דינען פון דיין הוצאה וועגין ומים במשורה תשתה אונ חאטשע דער שטייגער איז ווער עס עסט זאלץ איז ער דארשטיג אונ דארף טרינקען פיל וואשר כון דעסט וועגן זאלסטו טרינקן וואסער מיט איין מאס · דא לאזט ער מיך הערין צווייא זאכין · ער זאל נאר טרינקען וואשער אונ ניט קיין וויין · אונ אויך נאר מיט איין מאס אונ ניט פיל ועל הארץ תישן אונ חאטשע דער וואס עסט ברויט מיט זאלץ אונ טרינקט נאר וואשער וואלט דאך גיגערט על כל פנים ער זאל שלאפין אין איין בעט כדי ער זאל זיך דער ווארימען פון זיעסט וועגין זאלסטו שלאפין אויף דער ערד וחיי צער תחיה אונ חוץ עסין אונ טרינקען אונ שלאפין זאלכטו אלץ אויך לעבין מיט צער אונ זאלכט זיך ניט אן טאן קיין תענוגים

ובתורה

על אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו: ד כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן

מעשה אבות

ובתורה אתה עמל אונ דוא זאלסט ניט זאגן ווען איך האב דיר גיזאגט אז דאס איז דיא וועג פון דער תורה אונ אז דוא וועסט אזו טאן וועט שוין צו דיר קומען דאס לערנען אן מיא אונ אז דוא וועסט זעהען אז דורך די זאכין קומט דיר אויך ניט אן דאס לערנן גרינג וועסטו מבטל זיין מיינע רייד דרום זאג איך דיר אז דוא זאלסט זיך מאטרן מידין אין דער תורה ואם אתה עושה כן אונ אז דוא וואס דוא ביסט איין עושר וועסטו אזו טאן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא וועט דיר וואול זיין אויף דער וועלט אונ גוט זיין אויף יענער וועלט · דען ווען איין עני טוט עס שיקט זיך אויף אים ניט צוא זאגין אז ער וועט פאר דעם האבין שכר דען ער טוט דאך דאס ניט מיט זיין גוטין ווילן אבער ווען איין עושר טוט עס האטשע ער האט פיל גוטש אונ קען זיך אן טאן תענוגים ווערט דאך גיפונען אז ער טוט דיא זאך מיט זיין גוטין ווילן דרום האט ער דוויף שכר: דער אברבנעל שרייבט פת במלח תאכל ווען דוא האסט ברויט צוא עסין האטשע דוא האסט ניט קיין גיקעכטש דער צוא נאר זאלץ זאלסטו זיך דער מיט באנוגינען ומים במשורה תשתה אונ האטשע דוא האסט ניט קיין וויין צו טרינקען נאר וואסער אונ די וואסער האסטו אויך נאר מיט איין מאס פון דעסט וועגן זאלסטו זיך ניט פאר מיידין פון צוא לערנען תורה · אונ ווען דוא וועסט אזו טאן אשריך בעולם הזה וועט דיר וואול זיין אויף דער וועלט דען דוא וועסט ניט פאר לענדין דיינע טעג אויף אזעלכע זאכין וואס זיינען איבעריג אונ נאך צו זוכין נאך כבוד · די חכמים האבן גיזאגט ווער עס זארגט ניט אויף דעם וואס ער האט ניט איז זיין לייב בארועט אונ זיין שכל איז לויטר אונ זיינע טעג זייגען לאנג · נאך האבין דיא חכמים גיזאגט וועלכער איז דר טייערשטר מענטש · דער וואס קוקט ניט אויף דער וועלט אונ עס הארט אים ניט ביא ווען זיא איז אין דער האנט וטוב לך לעולם הבא אונ עס וועט דיר זיין גוט לעולם הבא דען פאר דעם וואס דוא האסט גימינערט צוא הנאה האבין פון דער וועלט וועט מען דיר געבין שכר אויף יענער וועלט: אל תבקש גדולה לעצמך דוא זאלסט ניט זוכין קיין גדולה צוא דיר אליין כלומר דער מענטש וואס האלט זיך גידעריג ווייל ער ווייס אז דאש האפונג פון דעם מענטשן איז דאך נאר צוא ווערים · אונ דרום וועט ער קומען צוא מבזה זיין לייט ווייל עס וועט זייא צוא דעקין ווערים אזו וויא אים דרום זאגט דער תנא דאס וואס איך זאג דוא זאלסט ניט זוכין קיין גדולה דאס איז נאר צו דיר אליין אבער צוא דיין חבר זאלסטו געבין גדולה אונ כבוד ואל תחמוד כבוד אונ זאלסט ניט גילוסטין צו כבוד יותר מלמודך עשה מער פון דיין לערנען זאלסטו טאן מעשים טובים כלומר אפילו אזו איין זאך וואס דוא ביסט מסופק אונ ווייסט ניט דעם דין זאלסטו

אויף

וְחַיֵּי צַעַר תִּחְיֶה וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל אִם אַתָּה עֹשֶׂה כֵּן אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא: ה אַל תְּבַקֵּשׁ גְּדֻלָּה לְעַצְמְךָ וְאַל תַּחְמוֹד כָּבוֹד יוֹתֵר מִלִּמּוּדֶךָ עֲשֵׂה וְאַל תִּתְאַוֶּה לְשֻׁלְחָנָם שֶׁל שָׂרִים שֶׁשֻּׁלְחָנְךָ גָּדוֹל מִשֻּׁלְחָנָם וְכִתְרְךָ גָּדוֹל מִכִּתְרָם וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֶּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ: ו גְּדוֹלָה תּוֹרָה יוֹתֵר מִן

מעשה אבות

אויף זיך מַחְמִיר זַיין כְּדֵי דוּא זָאלְסְט נִיט גִישְׁטְרוֹיכִילְט וֶוערְן אִין אַיין עֲבֵירָה ואל תתאוה לשלחנם של שרים דוּא זָאלְסְט נִיט גִילוּסְטִין עֶס זָאל בַּייא דַיין טִישׁ צוּא זַיין אַזוֹי וִויא בַּייא דִיא עֲשִׁירִים · דֶען דֶער יֵצֶר הָרָע רֶעט אָן דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּא אַזֶעלְכֶע זַאכִין וָואס עֶס וַוייזְט אוֹיס אַז עֶס אִיז פְרוּמְקַייט אָבֶער דֶער אֶמֶת אִיז אַז זַיינֶע רֵייד זַיינֶען גָאלְשׁ אוּנ שַׁאלְקְהַאפְטִיקַייט · עֶר זָאגְט צוּם מֶענְטְשִׁין וֶוען דוּא וֶועסְט זִיךְ נָאר פְלַייסִין צוּם לֶערְנֶען אַזוֹי וֶועסְטוּ קַיין מָאל נִיט קֶענֶען מְקַיֵּים זַיין. דִיא מִצְוָה פוּן צְדָקָה אוּנ פִּדְיוֹן שְׁבוּיִם אוּנ נָאךְ אַזוֹי אַיין גְלַייכִין דֶען הַלְוָאִי זָאל דִיר גִינוּג זַיין דָאס וָואס דוּא דַארְפְשְׁט פוּן דַיינְט וֶועגִין אַלֵיין דְרוּם הֶער צוּא מַיין עֵצָה אוּנ הֶער אוֹיף צוּ לֶערְנֶען גֵייא בֶּעשְׁר הַאנְדְלֶן אוּנ פַאר דִינֶען גֶעלְט וֶועסְטוּ קֶענֶען גֶעבִין אָרִימֶע לַייט עֶסִין בַּייא דַיין טִישׁ אַזוֹי וִויא אַלֶע עֲשִׁירִים טוּעֶן · אַזוֹי וֶועט דֶער יֵצֶר הָרָע דִיר אַלְץ אַיין רֵיידְן׳ דְרוּם זָאגְט דֶער תַּנָּא דוּא זָאלְסְט נִיט גִילוּסְטִין צוּא דֶעם טִישׁ פוּן דִיא עֲשִׁירִים ששולחנך גדול משולחנם דֶען דַיין טִישׁ אִיז גְרֶעשֶׂער פוּן זֵייעֶר טִישׁ וָוארוּם דוּרְךָ דַיין זְכוּת וָואס דוּא לֶערִינְשְׁט תּוֹרָה וֶוערְט גִישְׁפַּייזְט גָאר דִיא וֶועלְט אַזוֹי וִויא דִיא גְמָרָא זָאגְט אוֹיף רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דוֹסָא דָאס גָאר דִיא וֶועלְט אִיז אִין זַיין זְכוּת גִישְׁפַּייזְט גִיוָוארִין וכתרך גדול מכתרם אוּנ דַיין קְרוֹין אִיז גְרֶעשֶׂער פוּן זֵייעֶר קְרוֹין · רַבִּי מֹשֶׁה אַלְמוֹשְׁנִינוֹ שְׁרַייבְּט דִי דְרַייא זַאכִין וָואס שְׁטֵייעֶן דָא אִין דֶער מִשְׁנָה מֵיינְט מֶען דֶער מֶענְטְשׁ זָאל פוּן זִיךְ אָפּ טָאן דִיא דְרַייא זַאכִין קִנְאָה אוּנ תַּאֲוָה אוּנ כָּבוֹד וָואס זֵייא צִיהֶען אוֹיס דֶעם מֶענְטְשִׁין פוּן דֶער וֶועלְט אוּנ דָאס דֶער וַוייטֶערוּנְג וָואס דֶער מֶענְטְשׁ דֶער וַוייטֶערְט זִיךְ פוּן זֵייא בְּרֵיינְגְט אִים צוּם גַאנְצִין עֶרְלִיכְקַייט · דִיא עֶרְשְׁטֶע זַאךְ אִיז (אל תבקש גדולה לעצמך) זָאלְסְט דִיר נִיט זוּכִין קַיין גְדוּלָּה · דָאס אִיז אַנְקֶעגִין דֶר וַוייטֶערוּנְג פוּן קִנְאָה דֶען דִיא זַאךְ פוּן קִנְאָה אִיז נָאר וַוייל דֶער מֶענְטְשׁ זֶעהְט אַז זַיין חָבֵר אִיז גְרֶעשֶׂער פוּן אִים אוּנ אִיז מֶער בַּאגְלִיקְט פוּן אִים אוּנ מֵחֲמַת דֶעם בַּאגֶערְט עֶר אַלְץ עֶר זָאל זַיין גְרֶעשֶׂער פוּן זַיין חָבֵר אָבֶער וֶוען דֶער מֶענְטְשׁ זוּכְט נִיט קַיין גְדוּלָּה הָאט עֶר נִיט קַיין קִנְאָה אוֹיף זַיין חָבֵר · דִיא אַנְדֶערֶע זַאךְ אִיז (ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך) אוּנ זָאלְסְט נִיט גִילוּסְטִין קַיין כָּבוֹד מֶער פוּן דַיין לֶערְנֶען · דָאס אִיז אַנְקֶעגִין דֶעם דֶער וַוייטֶערוּנְג פוּן כָּבוֹד וָואס דָאס נֶעמְט זִיךְ פוּן דֶעם וָואס מֶען בַּאגֶערְט גְדוּלָּה אוּנ מֶען הָאט קִנְאָה׳ דְרוֹיף זָאגְט דֶער תַּנָּא דוּא זָאלְסְט נִיט גִילוּסְטִין דֶעם כָּבוֹד וָואס דוּא זֶעהְסְט אַז מֶען גִיט יֶענֶעם כָּבוֹד דֶען דָאס צִיהְט אוֹיס דֶעם מֶענְטְשִׁין פוּן דֶער וֶועלְט וֶוען עֶר גִילוּשְׁט דֶער צוּא אוּנ פְלַיישְׁט זִיךְ עֶר זָאל הָאבִין כָּבוֹד · דֶען דֶער סוֹף פוּן כָּבוֹד אִיז דָאס עֶר

וועט

הַכְּהֻנָּה וּמִן הַמַּלְכוּת שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְנֵית בִּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת וְהַכְּהֻנָּה נִקְנֵית בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה וְהַתּוֹרָה נִקְנֵית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה דְּבָרִים · וְאֵלּוּ הֵן בְּתַלְמוּד בִּשְׁמִיעַת הָאֹזֶן בַּעֲרִיכַת שְׂפָתַיִם בְּבִינַת הַלֵּב בְּאֵימָה בְּיִרְאָה בַּעֲנָוָה בְּשִׂמְחָה בְּטָהֳרָה בְּשִׁמּוּשׁ חֲכָמִים בְּדִקְדּוּק חֲבֵרִים

מעשה אבות

וועט אליין קומען צו דיר אונ עס איז ניט דאוי נאך זוכין אים אונ פליישין זיך צו גרייכן אים · דיא דריטע זאך איז (ואל תתאוה לשלחנם של שרים) אונ זאלסט ניט גלושטין צו דעם טיש פון עשירים דאס איז אנקעגין דעם דער ווייטערונג פון תאוה · דאס זאגט דער תנא דוא זאלסט ניט גילושטין צו פיל עסין אונ טרינקען אזו וויא דיא עשירים דען די תאוה ציהט אויס דעם מענטשין פון דער וועלט (ששולחנך גדול משולחנם) ווארום ווען דוא וועסט זיך באנוגענען נאר מיט אזעלכש וואס דוא מוזט עס האבין אונ וועסט זיין דער ווייטערט פון קנאה אונ כבוד אונ תאוה אונ אזו וויא מיר האבין פריער גישריבן אונ דוא וועסט זיך תמיד פרייען מיט דעם ביסיל וואס דוא האסט אונ עס וועט דיר זיס זיין וואסער עסין דוא וועסט עסין וועט ראך גיפונען אז דיין טיש איז גרעסער איי דער טיש פון דיא עשירים · דען דיא עשירים וויפיל זייא האבין איז עס ביא זייא גאר ווייניג ווייל זייא האבין קנאה צוא האבין נאך מער אונ עס ווייזט זייא תמיד אויס אז זייער טיש איז גאר קליין אבער דער וואס באנוגינט זיך מיט דעם וואס ער האט גילושט ער גיט צו אנדערע עסין ווארג איז זיין טיש ביא אים גרויס ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך דוא זאלסט וויסין אז דר וואס האט דיר גהייסין ארבעטין מיינט מען מצות טאן איז באגלייבט אז ער וועט דיר בודאי צאלין פאר דיין ארבעט · רבי מתתיה היצהרי שרייבט דאס דער תנא מיינט מיט דעם אז אמענטש זאל ניט זאגין נון איך האב גיפייניגט מיין לייב מיט פאסטין אונ לערנען אונ האב מיך דער ווייטערט פון עבירות אונ האב גאר ניט הנאה גיהאט פון די זאבין וואס דר גוף האט הנאה דער פון אונ נון תאטשע איך האך דאס מיין נשמה וועט גרויס תענוג האבין אויף יענער וועלט אבער מיין גוף וואס האט פיל צער גיליטן וואס וועט זיין שכר זיין · דרויף זאגט דער תנא דוא זאלסט וויסין אז גאט איז באגלייבט ער זאל דיר צאלין שכר דעם גוף אויך פאר זיין ארבעט דוא וועסט גיצול ווערין פון חבוט הקבר אונ קיין ווערים ווערין ניט גיוועלטיגין אין דיין גוף: גדולה תורה יותר מן הכהונה: די תורה איז גרעסער פון דער כהונה ומן המלכות אונ פין מלוכה וואס עס איז גיוועזן ביא יודין אין יענע צייטין שהמלכות נקנית בשלשים דען אמלך ישראל האט קונה גיוועזן מלוכה איבער יודין מיט דרייסיג מעלות וואס שטייען גישריבנט אין ספר שמואל ווען די יודין האבין באגערט צוא מאבין אמלך איבער זייא אונ אויך אין דער גמרא סנהדרין שטייען מעלות וואס אמלך ישראל האט גיהאט אונ אין איינעם זיינען זייא דרייסיג מעלות והכהונה בעשרים וארבעה אונ דיא כהונה איז מען קונה מיט פיר אונ צוואנציג מעלות והתורה נקנית בארבעים ושמונה אבער דיא תורה איז מען קונה מיט אכט אונ פערציג

מעלות

בְּפִלְפּוּל הַתַּלְמִידִים וּבְיִשּׁוּב בְּמִקְרָא בְּמִשְׁנָה בְּמִעוּט סְחוֹרָה בְּמִעוּט דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּמִעוּט תַּעֲנוּג בְּמִעוּט שֵׁנָה בְּמִעוּט שִׂיחָה בְּמִעוּט שְׂחוֹק בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם בְּלֵב טוֹב בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים בְּקַבָּלַת הַיִּסּוּרִין הַמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ וְהַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְהָעוֹשֶׂה סְיָג לִדְבָרָיו וְאֵינוֹ מַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ אָהוּב אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת אוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת אוֹהֵב

מעשה אבות

מַעֲלוֹת ואלו הן אונ דָאס זַיינֶען זֵייא. בלמוד מִיט דֶעם וָואס מֶען לֶערִינְט תָּמִיד **אונ** הַאלְט אַלֶע צַייט אַז עֶר אִיז גִימִינֶגעֶרְט אונ גִילוּסְט מֶער צוּ לֶערְנֶען מִיט דֶעם **וֶוייכְט** מֶען צוּא דֶער מַעֲלָה פוּן דֶער תּוֹרָה בשמיעת האוזן מִיט צוּא הֶערוּנְג מִיט דֶעם **אוֹיעֶר** כְּלוֹמַר עֶר זָאל נֵייגִין זַיינֶע אוֹיעֶרִין צוּ דִיא רֵייד פוּן זַיינֶע לֶערְנֶער בעריכת שפתים **מִיט** רֵיידוּנְג מִיט דִיא לֶעפְּצִין עֶר זָאל תָּמִיד חַזְרִין וָואס עֶר לֶערִינְט בבינת הלב **באימה** מִיט פַאר שְׁטַאנְדוּנְג אונ קְלוּגְשַׁאפְט מִיטִין הַארְצִין עֶר זָאל פַאר שְׁטֵיין דִיא רֵייד **וָואס** עֶר רֶעט אַרוֹיס מִיט זַיין מויל בענוה מִיט נִידֶערִיקַייט עֶר זָאל זִיךְ נִיט גְרוֹיס **וַהאלְטִין** אַנְטְקֶעגִין אַנְדֶערֶע דֶען דְרוּם הָאט משֶׁה רַבֵּינוּ זוֹכֶה גִיוֶועֶן דִיא תּוֹרָה זָאל דוּרְךְ **אִים** גִיגֶעבִּין וֶוערִין וַוייל עֶר הָאט זִיךְ גִיהַאלְטִין נִידֶערִיגֶער פוּן אַלֶע ביראה מִיט **פַארְכְט** כְּלוֹמַר עֶר זָאל זִיךְ נִידֶערִיג הַאלְטִין וַוייל עֶר וֵוייס אַז דָאס אִיז אַיין מִדָּה **פוּן פְרוּמְקַייט** אָבֶער זַיין דֵעָה אִיז אַז עֶר אִיז טַאקֶע גְרֶעסֶער פוּן יֶענֶעם נֵייעֶרְט עֶר זָאל זִיךְ **פַארְכְטִין** פַאר אַלֶע אונ זָאל הַאלְטִין אַז יֶענֶער אִיז גְרֶעסֶער פוּן אִים בשמחה מִיט פְרֵייד **דֶען וֶוען** עֶר וֶועט נִיט לֶערְנֶען מִיט פְרֵייד אונ דָאס לֶערְנֶען אִיז אוֹיף אִים אַטִּרְחָה **וֶועט דֶער** סוֹף זַיין אַז עֶר וֶועט מִיד וֶוערִין אונ וֶועט זִיךְ אָפּ שֵׁיידִין פוּן צוּא לֶערְנֶען **בשמוש** הכמים מִיט בַּאדִינוּנְג פוּן חֲכָמִים זַיין אָרְט זָאל מִיט זַיין בַּייא זַיין רַבִּי עֶר זָאל אִים **בַּאדִינֶען** דֶען אֲפִילוּ אִין דֶער צַייט וָואס עֶר בַּאדִינְט אִים וֶועט עֶר אוֹיךְ פוּן אִים זִיךְ **לֶערְנֶען** דִבְרֵי תּוֹרָה וָוארוּם דִיא פְּרָאסְטֶע רֵייד פוּן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים דַארְף מֶען אוֹיךְ **לֶערְנֶען** בדקדוק חברים עֶר זָאל מִיט דֶעם וָואס מֶען בַּאהֶעפְט זִיךְ מִיט דִי חֲבֵרִים **בפלפול התלמידים** מִיט דֶעם וָואס מֶען אִיז זִיךְ מְפַלְפֵּל מִיט תַּלְמִידִים · בישוב אַז מֶען פְרֶעגְט אִיהְם **עֶפֶּעס** זָאל עֶר עֶנְטְפֶעֶרִין גִיךְ נָאר עֶר זָאל פְרִיעֶר זִיךְ מְיַשֵּׁב זַיין וָואס צוּא עֶנְטְפֶעֶרִין **במקרא** במשנה עֶר זָאל זַיין בָּקִי אִין פָּסוּק אונ מִשְׁנָיוֹת בטהרה מִיט רֵיינְקַייט עֶר זָאל **גִינְז הָאבִּן** קַיין שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת במיעוט שנה מִיט ווינְצִיג שְׁלָאף עֶר זָאל אוֹיף שְׁטֵיין **הַאלְבֶּע** נַאכְט צוּא לֶערְנֶען תּוֹרָה במיעוט שיחה מִיט ווינְצִיג רֵייד עֶר זָאל נִיט רֵיידִין **אִיבֶּעריג** פְּרָאסְטֶע רֵייד אונ אוֹיךְ עֶר זָאל לֶערְנֶען מִיט אַקוּרְץ לָשׁוֹן במיעוט סחורה **מִיט ווינְצִיג** הַאנְדִילְשַׁאפְט דֶען דִיא תּוֹרָה וֶוערְט נִיט גִיפוּנֶען בַּייא דִיא בִּירְגֶער אונ סוֹחֲרִים **וָואס** פָארִין אוֹיף דֶעם יַם אונ דְרוּם זָאגְט עֶר נִיט בְּלָא סְחוֹרָה אָן הַאנְדִילְשַׁאפְט **זִיעֶן אָן** הַאנְדְלֶען קֶען נִיט זַיין מֶען מוּז עֶפֶּעס הַאנְדְלֶען נָאר עֶר זָאגְט אָן אַז דֶער עִיקָּר **זָאל** זַיין דָאס לֶערְנֶען אונ דָאס הַאנְדְלֶען זָאל זַיין ווֶינִיג במיעוט שחוק מִיט ווינְצִיג **לַאכִין** במיעוט תענוג מִיט ווינְצִיג תַּעֲנוּג במיעוט דרך ארץ מִיט ווינְצִיג דֶרֶךְ אֶרֶץ אַז עֶנז **וֶועט**

קוּמֶען

אֶת הַמֵּישָׁרִים אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת וּמִתְרַחֵק מִן הַכָּבוֹד וְלֹא מֵגִיס לִבּוֹ בְּתַלְמוּדוֹ וְאֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּהוֹרָאָה נוֹשֵׂא בְעוֹל עִם חֲבֵרוֹ וּמַכְרִיעוֹ לְכַף זְכוּת וּמַעֲמִידוֹ עַל הָאֱמֶת וּמַעֲמִידוֹ עַל הַשָּׁלוֹם וּמִתְיַשֵּׁב לִבּוֹ בְּתַלְמוּדוֹ שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב שׁוֹמֵעַ וּמוֹסִיף הַלּוֹמֵד עַל מְנָת לְלַמֵּד וְהַלּוֹמֵד

מעשה אבות

קומען פאר דיר איין אדם חשוב בשעת דוא לערינשט זאלסטו ניט מבטל זיין דיין לערנען כדי צוא געבין כבוד צוא דעם מענטשין בארד אפים מיט דער לייננערונג פון צארין מען זאל ניט האבין אין זיך דיא מדה פון כעס · אדער עס גייט אויף דעם תלמיד ער זאל ניט צערינען אויף זיין רבי ווען ער שטראפט אים גלג טו: עס זאל בייא דיר אין הארץ ניט בלייבין קיין האס אויף דיין רבי דרויף וראנו ער האט דיר גישטראפט נייערט דיין הארץ זאל זיין גוט צוא אים באמונת חכמים מען זאל גלויבין אז אלץ וואס אונזערע חכמים האבין גיזאגט איז גלייך וויא עס איז גיגעבין גיוואורין צו משה רבינו אויף דעם בארג סיני בקבלת היסורין האטשע ער האט יסורים זאל ער ניט מבטל זיין פון זיין לערנען אונ זאל מקבל זיין דיא יסורים באהבה המכיר את מקומו ער זאל ווישין זיין ארט מיינט מען ער זאל ווישין אז דיא וועלט איז ניט זיין ארט דען אויף דער וועלט איז ער גלייך וויא אגר וואס ער קומט אין אפרעמד לאנד · ער זאל גידיינקען אז ער דארף שטארבין אונ אויף וואש פר איין ארט ער וועט גיין העושה סיג לדבריו ווער עס מאכט אצאם צוא זיינע זאכין ער אפרעת אויף זיך אזעלכעש וואס מען מעג כדי ער זאל ניט קומען צוא טאן אזעלכעס וואס מען טאר ניט תשמח בחלקו ווער עס פרייט זיך מיט זיין חלק עס איז פאר אים גינוג וואס ער האט אונ איז ניט מבטל זיין לערנען פון וועגין צוא באקומען געלט : ואינו מחזיק טובה לעצמו אונ וואס ער טוט גוטס האלט ער ניט אז ער האט עס גיטאן דען ער ווייס אז ווען השי"ת וואלט אים ניט העלפין וואלט ער עס ניט גיקענט טאן אונ וואלט ניט גיקענט צווינגען זיין יצר הרע אהוב ער איז גיליבט בייא אלע אונ דורך דעם קומען אלע פון אים לערנען אוהב את המקום ער האט ליב גאט אוהב את הבריות ער האט ליב לייט אונ גינעהענט זייא צוא דער תורה · אוהב את התוכחות ער האט ליב וואס זיין רבי שטראפט אים · אוהב את המישרים ער האט ליב רעכטפארטיקייט אונ חנפת ניט צוא קיינעם · ומתרחק מן הכבוד ער דער ווייטערט זיך פון כבוד ער לערינט ניט כדי מען זאל אים רופין רבי נייערט ווייל ער האט ליב גאט ואינו מגיס לבו בתלמודו אונ אפילו אין הארץ האלט ער זיך אויך ניט גרויס מיט זיין לערנען ואינו שמח בהוראה ער פרייט זיך ניט אז ער פסקנת ער האט מורא טאמער פסקנת ער ניט רעכט נושא בעול עם חברו ער טראגט דעם יאך פון זיין חבר אז זיין חבר איז אין צער האט ער אויך צער פון דעם ומכריעו לכף זכות אונ וועגט אלץ צוא מאכין דעם חבר גירעכט ומעמידו על האמת אונ מאכט שטעלין זיין חבר אויף דעם אמת ער פרייעט זיך ניט דרויף וואס זיין חבר זאגט ניט רעכט נייערט ער ווייזט אים וויא דר אמת איז ומעמידו

על

עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת הַמַּחְכִּים אֶת רַבּוֹ וְהַמְכַוֵּן אֶת שְׁמוּעָתוֹ וְהָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ הָא לָמַדְתָּ שֶׁכָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְאֻלָּה לָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי: ז גְּדוֹלָה תוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא: וְאוֹמֵר רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶּךָ וְשִׁקּוּי

מעשה אבות

על השלום אוּנ וֶוען זַיין חַבֵר קְרִיגְט אוֹיף אִים אִין לֶערְנֶען אִיז עֶר פוּן דֶעסְט וֶועגִין מִיט אִים שָׁלוֹם · ומתישב בלמודו עֶר לֶערִינְט מִיט יִשׁוּב הַדַעַת נִיט גִיךְ שואל כענין עֶר פְרֶעגְט אִיז דֶעם עִנְיָן וָואס מֶען לֶערִינְט אוּנ פְרֶעגְט נִיט בְּשַׁעַת מֶען לֶערִינְט דֶעם עִנְיָן פוּן אַיין אַנְדֶר עִנְיָן ומשיב כהלכה אוּנ עֶנְטְפֶערְט מִיט אַ שֵׂכֶל מֶען זָאל פַאר שְׁטֵיין שומע ומוסיף עֶר הֶערְט דִבְרֵי תוֹרָה אוּנ מֶערְט נָאךְ הֶערִין עֶס אִיז אִים אַלְץ קַארְג: הלומד על מנת ללמד עֶר לֶערִינְט כְּדֵי עֶר זָאל מִיט אַנְדֶערֶע לֶערְנֶען הלומד על מנת לעשות עֶר לֶערִינְט אוֹיף דֶעם תְּנַאי כְּדֵי עֶר זָאל טָאן וָואס עֶר לֶערִינְט דֶען עֶס אִיז פַאר הַאנְדִין אֵיינֶר וָואס לֶערִינְט נִיט מְקַיֵים צוּא זַיין נָאר כְּדֵי עֶר זָאל שַׁארְפִין זַיין שֵׂכֶל אָבֶּער אַזוֹא אַלֶערְנֶען הָאט קֵיין קִיוּם נִיט נַייעֶרְט דָאס לֶערְנֶען וָואס מֶען לֶערִינְט כְּדֵי צוּ וִויסִין דִיא דִינִים אוּנ דִיא מִצְוֹת עֶר זָאל דֶער מִיט דִינֶען צוּא גָאט ב״ה המחכים את רבו וַוייל עֶר גִילוּשְׁט זַייעֶר צוּא לֶערְנֶען פוּן זַיין רַבִּי הַאלְט עֶר אַז זַיין רַבִּי אִיז אַגְרוֹיסֶער חָכָם והמכוין את שמועתו אוּנ עֶר קְלֶערְט עֶר זָאל פַאר שְׁטֵיין מִיט זַיין שֵׂכֶל דִיא הֲלָכָה וָואס עֶר אִיז מְקַבֵּל והאומר דבר בשם אומרו אוּנ עֶר זָאגְט אַלְץ פוּן וֶועמֶען עֶר הָאט מְקַבֵּל גִיוֶוען הא למדת פוּן דֶעם לֶערִינְט מֶען אָפּ שכל האומר דבר בשם אומרו אַז וֶוער עֶס זָאגְט אַלְץ פוּן וֶועמֶען עֶר הָאט גִיהֶערְט מביא גאולה לעולם בְּרֵיינְגְט עֶר אַגְאוּלָה אוֹיף דֶער וֶועלְט שנאמר אַזוֹא וִויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי אֶסְתֵּר הָאט גִיזָאגְט צוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ פוּן מָרְדְכַיְס וֶועגִין · אוּנ דֶער פוּן אִיז אַרוֹיס גִיקוּמֶען אַגְאוּלָה צוּא דִיא יוּדִין: גדולה תורה דִיא תּוֹרָה אִיז אַזוֹא גְרוֹיס אַז מֶען לֶערִינְט לִשְׁמָהּ שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה זִיא גִיט לֶעבִּין אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ זִיא בַּאהִיט עֶם זָאל נִיט קוּמֶען אוֹיף דֶעם מֶענְטְשִׁין קֵיין טוֹיט פַאר דֶער צַייט אוּנ קֵיין פַיינְד קֶען אִין אִים נִיט גִיוֶועלְטִיגִין צוּא בֵּייז טָאן אִים אַזוֹא וִויא מִיר גִיפִינֶען אַמַעֲשֶׂה אִין דִיא צֵייטִין פוּן רש״י אִיז גִיוֶוען אַיין שַׂר אַיין אִישׁ מִלְחָמָה אוּנ אַגְרוֹיסֶער אַכְזָר עֶר הָאט גִיהֶערְט דִיא חָכְמָה פוּן רש״י וָואס עֶר אִיז זֵייעֶר חָשׁוּב גִיוֶוען אֲפִילוּ בַּייא דִיא חַכְמֵי אוּמוֹת הָעוֹלָם · הָאט דֶער שַׂר גִישִׁיקְט נָאךְ אִים עֶר זָאל קוּמֶען צוּם אִים הָאט רש״י נִיט גִיוָואלְט גֵיין צוּא אִים דֶען עֶר הָאט גִיוואוּסְט אַז עֶר אִיז זֵייעֶר אַגְרוֹיסֶער אַכְזָר אוּנ דֶער שַׂר הָאט גִיצֶערִינְט אוֹיף רש״י אִיז עֶר גִיקוּמֶען מִיט זַיין חַיִל אִין דֶער שְׁטָאט וואו רש״י הָאט גִיוואוֹינְט אוּנ אִיז גִיגַאנְגֶען צוּא דֶעם בֵּית הַמִדְרָשׁ וָואס רש״י הָאט גִילֶערִינְט מִיט זַיינֶע תַּלְמִידִים · הָאט עֶר גִיפוּנֶען דָאס אַלֶע טִירִין זַיינֶען אָפִין אוּנ פִיל סְפָרִים זַיינֶען אָפִין אוּנ זֶעהֶעט קֵיין מֶענְטְשִׁין נִיט הָאט עֶר גִישְׁרִיעֶן מִיט אַיין קוֹל

שלמה

לְעַצְמוֹתֶיךָ: וְאוֹמֵר עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר: וְאוֹמֵר כִּי לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרוֹתֶיךָ: וְאוֹמֵר תִּתֵּן לְרֹאשְׁךָ לִוְיַת חֵן עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת תְּמַגְּנֶךָּ: וְאוֹמֵר כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: וְאוֹמֵר אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: וְאוֹמֵר כִּי

מעשה אבות

שלמה שלמה (דען רש״י האט גיהייסען רבינו שלמה יצחק) האט רש״י גיענטפערט איך בין דא אונ אזו איז גיוועזן עטליכע מאל האט זיך דער שר זייער גיוואונדערט אונ איז ארויס גיגאנגען פון דעם בית המדרש אונ האט גיפרעגט אויב עס איז דא פאר האנדין איין יהודי האט מען אים גיבראכט איינעם פון די תלמידים פון רש״י האט דער שר גיזאגט צוא אים זאג צוא דיין רבי ער זאל קומען צוא מיר אונ איך זאג אים צוא בייא מיין לעבין אז איך וועל אים גאר גיט טאן· איז רש״י גיגאנגען צום שר אונ האט זיך גינייגט פאר אים· אונ דער שר האט אים אויף גיהויבין אונ זאגט צוא אים איצונד האב איך גיזעהען דיין חכמה אונ מיין ווילין איז דוא זאלסט מיר איין עצה געבין אויף איין זאך וואס איך וויל טאן איך האב אן גיגרייט הונדערט טויזינד חיל לייט אונ צווייא הונדערט גרויסע שיפין אונ אויך האב איך אין דער שטאט עקרון זיבין טויזינד חיל לייט אנדערע אונ איך בין זיכער אין גאט אז איך וועל איין נעמען די ישמעאלים וואס זיצין אין ירושלים ווייל זיי זיינען ניט גילערינט אין חכמת מלחמה· דרום זאג מיר דיין דעה אונ שרעק דיך ניט פאר מיר· האט רש״י גיזאגט צום שר דוא וועסט גיין אונ וועסט איין נעמען ירושלים אונ וועסט קיניגין אויף איר דרייא טעג אונ אין דעם פערטין טאג וועלין דיך די ישמעאלים פאר טרייבין אונ דו וועסט אנטלויפין אונ וועסט קומען אהער נאר מיט דרייא פערד· האט דער שר גיזאגט עס קען זיין דיינע רייד זיינען אמת אבער ווען איך וועל מיך אום קערין מיט פיר פערד וועל איך מאכין עסין דיין פלייש צו הינט אונ וועל הרגנען אלע יודין וואס זיצין בייא מיר אין לאנד אונ דר שר איז גיגאנגען צו דער מלחמה אונ עס איז אים גישעהען אלץ וואס רש״י האט אים גיזאגט אונ ער האט זיך אום גיקערט מיט פיר פערדי אי ער איז גיקומען פאר דער שטאט פון רש״י האט ער זיך דער מאנט די רייד פון רש״י אונ האט אין זינען גיהאט ער זאל אים בייז טאן אבער השי״ת האט פאר שטערט זיין עצה דען אז ער איז גיקומען אין דעם טויער פון דער שטאט איז אראפ גיפאלין איין שטיין פון דעם טויער אונ האט גיהרגת איינעם פון זיינע לייט מיט דעם פערד וואס ער האט דרויף גיריטין ובעולם הבא אונ אויך גיט די תורה לעבין אויף יענער וועלט שכאמר אזו וויא אין פסוק שטייט כי חיים הם למוצאיהם דיא תורה איז אלעבין צו דיא וואס ריידין איר מיט דעם מויל ולכל בשרו מרפא אונ צו גאר זיין לייב איז זיא אהיילונג ואומר אונ נאך איין פסוק שטייט רפאות תהי לשרך דיא תורה וועט זיין אהיילונג צו דיין נאפיל ושקוי לעצמותיך אונ מארך צו דיינע ביינער ואומר אונ נאך איין פסוק שטייט עץ חיים היא למחזיקים בה זיא איז אבוים פון לעבין צוא דיא

וואס

אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ: וְאוֹמֵר דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נוֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמֵר הַנּוֹי וְהַכֹּחַ וְהָעוֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד וְהַחָכְמָה וְהַזִּקְנָה וְהַשֵּׂיבָה וְהַבָּנִים נָאֶה לַצַּדִּיקִים וְנָאֶה לָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמָּצֵא: וְאוֹמֵר עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם: וְאוֹמֵר תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וַהֲדַר זְקֵנִים שֵׂיבָה: וְאוֹמֵר

מעשה אבות

וָואס הַאלְטִין זִיא ותומכיה מאושר אוּנ אִירֶע אוּנְטֶער לֶעהְנֶער וֶוערִין גִילוֹיבְּט ואומר אוּנ נָאךְ אַיין פָּסוּק שְׁטֵייט כי לוית חן הם לראשך דִיא תּוֹרָה אִיז אַבַּאהֶעפְּטוּנְג פוּן חֵן צוּא דַיין קָאפּ וענקים לגרגרותיך אוּנ אַהַאלְז בַּאנְד צוּא דַיין הַאלְז ואומר אוּנ נָאךְ אַיין פָּסוּק שְׁטֵייט עטרת תפארת תמגנך דִיא תּוֹרָה וֶועט דִיךְ מִיט אַשֵׁיינֶער קְרוֹין בַּאשִׁיצִין ואומר אוּנ נָאךְ אַיין פָּסוּק שְׁטֵייט כי בי ירבו ימיך דִיא תּוֹרָה זָאגְט אַז דוּא וֶועסְט מִיךְ לֶערְנֶן וֶועלִין גִימֶערְט וֶוערִין דַיינֶע טֶעג ויוסיפו לך שנות חיים אוּנ דִיא תּוֹרָה מִיט דִיא מִצְוֹת וֶועלִין מֶערִין צוּא דִיר לֶעבֶּעדִיגֶע יָאר לְעוֹלָם הַבָּא ואומר אוּנ נָאךְ אַיין פָּסוּק שְׁטֵייט אורך ימים בימינה דִיא וָואס לֶערְנֶען דִי תּוֹרָה לִשְׁמָהּ חוּץ דֶעם וָואס זֵייא וֶועלִין הָאבִּין עֲשִׁירוּת אוּנ כָּבוֹד וֶועלִין זֵייא נָאךְ הָאבִּין אֲרִיכוּת יָמִים אוֹיךְ ובשמאולה עושר וכבוד אוּנ דֶער וָואס לֶערִינְט דִיא תּוֹרָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וֶועט עֶר נָאר הָאבִּין עוֹשֶׁר אוּנ כָּבוֹד:

רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה זָאגְט פוּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וֶועגִין · דִיא זַאכִין זַיינֶען שֵׁיין צוּא דִיא צַדִּיקִים אוּנ שֵׁיין צוּא דִיא לַייט פוּן דֶער וֶועלְט כְּלוֹמַר זֵייא קֶענֶען מִיט דֶעם נָאךְ נֵייגִין צוּא דִיא נַארִישְׁקַייט פוּן דֶער וֶועלְט הנוי שֵׁיינְקַייט דָאס אִיז אַזוֹא אַיין זַאךְ וָואס דֶער מֶענְטְשׁ קֶען דֶער מִיט קוּמֶען עֶר זָאל אָן גִירוּפִין וֶוערִין צַדִּיק דֶען אַזוֹא גִיפִינֶען מִיר בַּייא יוֹסֵף הַצַּדִּיק דָאס וַוייל עֶר אִיז גִיוֶוען אַשֵׁיינֶער הָאט דָאס וַוייבּ פוּן זַיין הַאר גִיגְלוּשְׁט צוּא אִים אוּנ עֶר הָאט זִיךְ גִישְׁטַארְקְט אוֹיף זַיין יֵצֶר הָרָע אוּנ הָאט אִים בַּאצְווּאוּנְגֶען זָאבֶּער דֶער מֶענְטְשׁ וָואס אִיז נִיט קַיין פַּרְשׁוֹין וֶוערְט אִים נִיט גִירֶעכִינְט פַאר קַיין צִדְקוּת דָאס וָואס עֶר דֶער וַוייטֶערְט זִיךְ פוּן זְנוּת וֶוערְט דָאךְ גִיפוּנֶען אַז שֵׁיינְקַייט אִיז שֵׁיין צוּא דִיא צַדִּיקִים · אוֹיךְ קֶען מֶען דֶער מִיט נֵייגִין צוּא דִיא הַבְלֵי עוֹלָם וֶוען דֶער מֶענְטְשׁ זֶעהְט אַז עֶר אִיז שֵׁיין שְׁטַארְקְט זִיךְ זַיין יֵצֶר הָרָע אוֹיף אִים והכח אוּנ קְרַאפְט אִיז אוֹיךְ שֵׁיין צוּא דִיא צַדִּיקִים דֶען דִיא תּוֹרָה מַאכְט שְׁלַאף דֶעם מֶענְטְשִׁין אוּנ דֶר מֶענְטְשׁ דַארְף הָאבִּין פִיל כֹּחַ עֶר זָאל עוֹסֵק זַיין אִין דֶער תּוֹרָה אוּנ אוֹיךְ צוּא טָאן מִצְוֹת דַארְף מֶען כֹּחַ הָאבִּין · אוּנ עֶס אִיז שֵׁיין צוּ דֶר וֶועלְט · דֶען מִיט כֹּחַ קֶען מֶען זַיין חָלִילָה אַרִיבֶּער דֶען דֶער וָואס זַיין הַאנְד אִיז שְׁטַארְק צוּא דֶעם אִיז דִיא וֶועלְט והעושר אוּנ רַייכְקַייט אִיז שֵׁיין צוּא דִיא צַדִּיקִים דֶען מֶען קֶען דֶער מִיט פִיל צְדָקוֹת טָאן אוּנ אוֹיךְ קֶען עֶר לֶערְנֶען תּוֹרָה אָן טִרְדָּה וַוייל עֶר דַארְף נִיט נָאךְ זוּכִין זַיין שְׁפַּייז אוּנ עֶס אִיז שֵׁיין צוּא דֶער וֶועלְט דֶען מִיט רַייכְקַייט קֶען מֶען חָלִילָה נָאךְ גֶעבִּין

זיך

וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך יהוה צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד: רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים כלם נתקימו ברבי ובבניו: חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו ואלו הן · תורה קנין אחד · שמים וארץ קנין אחד · אברהם קנין אחד · ישראל קנין אחד · בית המקדש קנין אחד: תורה מנין דכתיב יהוה קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז: שמים וארץ

מעשה אבות

זיך אלע תאוות עולם הזה והכבוד אונ כבוד איז שיין צוא דיא צדיקים דען דער וואס לייט גיבין אים אפ כבוד זיינען זייערע רייד גיאכט אונ ער קען פירין לייט אין רעכט פארטיגין וועג אונ אויך אז מען גיט אים כבוד אונ ער האלט זיך ניט גרויס דער מיט איז זיין שכר זייער גרויס · אונ עס איז שיין צוא דער וועלט דען עס קען זיין אז דורך דעם וואס מען גיט דעם מענטשין כבוד זאל ער חלילה האבין גאוה אונ אויך ער זאל עובר זיין אויף עבירות בפרהסיא אונ קיינער וועט אים ניט זאגן דען זיין כבוד איז גרויס אין זייערע אויגין והחכמה אונ קלוגשאפט איז שיין צו די צדיקים דען נאר זייער ווילין מיט דער חכמה איז צוא קליגן זיך וויא אזו צו דינען צוא השי"ת · אונ עס איז שיין צו דער וועלט דען מיט קלוגשאפט קען דער מענטש חלילה פיל שלעכטס טאן והזקנה והשיבה אונ אלטקייט אונ גרייז גראקייט איז שיין צו די צדיקים דען וואס זייא לעבין מער מערין זייא קלוגשאפט אונ עס איז שיין צו דער וועלט דען מען קען זיך חלילה אן טאן פיל תענוגים אין זיין לאנג לעבין והבנים אונ קינדער איז שיין צוא צדיקים · אזוא וויא מיר גיפינען איין מעשה בייא רבי יוסי דפקיעין · מעשה רבי אליעזר איז אמאל גיגאנגען צוא זיין שווער רבי יוסי אונ רבי אבא מיט פיל תלמידי חכמים זייגען אויך גיגאנגען מיט אים · אזו וויא זייא זייען איז גיקומען אטויב פאר רבי אליעזר אונ האט גיפיפצט האט רבי אליעזר גיזאגט צו איר דו טויב בישט אלע צייט באגלויבט צו טאן וואס מען שיקט דיך גייא אונ זאג צו מיין שווער רבי יוסי אז איך קום אן צו אים מיט נאך פיל תלמידי חכמים · אונ אין דרייא טעג ארום וועט אים איין נס גישעהען דאש ער וועט גיזונד ווערן · איז דיא טויב אוועק · דער נאך האט רבי אליעזר גיזאגט איך פרייא מיך ניט דען מען האט איין אנדער תלמיד חכם גיגעבין אויף דעם ארט פון מיין שווער אונ זיין נאמען איז אויך יוסי · האט רבי אבא גיזאגט צו רבי אליעזר עס וואונדערט מיך זייער וואס איך האב דא גיזעהן האט רבי אליעזר גיזאגט דיא טויב איז גיקומען צוא מיר מיט איין שליחות פון מיין שווער רבי יוסי דאס ער איז שלאף אונ דיא טויב האט מיר גיזאגט אז ער וועט גיזונד ווערין אונ איין אנדער תלמיד חכם איז גיגעבין גיווארין אויף זיין ארט ער זאל שטארבין · האט רבי אליעזר גיזאגט צוא דיא רבנים לאמיר זיין גומל חסד צו דעם רבי יוסי וואס ער איז גיגעבין גיווארין אויף דעם ארט פון מיין שווער דען מיר זייגען נאהינט צו דער שטאט פקיעין וואס דער רבי יוסי איז דארט · זיינען זייא גיגאנגען קיין פקיעין אונ זיינען גיקומען אין דער שטוב וואו

מִנַּיִן דִּכְתִיב כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי אֵי זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי: וְאוֹמֵר מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: אַבְרָהָם מִנַּיִן דִּכְתִיב וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן דִּכְתִיב עַד יַעֲבוֹר עַמְּךָ יְהוָה עַד יַעֲבוֹר עַם זוּ קָנִיתָ: וְאוֹמֵר לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי בָם: בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִנַּיִן

מעשה אבות

דער רבי יוסי איז גיזעסין אונ רבי יוסי איז גילעגין אויף זיין בעט אונ איין יונג קינד האט דער רבי יוסי גיהאט איז ער גישטאנען בייא דער בעט אונ האט קיין מענטשין ניט גילאזט צו גיין צום בעט נאר ער זעלבסט האט זיך אן גילעהנט אויף אים אונ האט גיוויינט אונ האט גיזאגט האר פון דער וועלט עס שטייט אין דער תורה גישריבן ווען מען גיפינט איין נעסט מיט יונגע פויגלען אזו זאל מען דיא מוטער פריער אוועק שיקין אונ דער נאך זאל מען דיא קינדער נעמען אונ דוא הער פון אלע וועלטין זייא מקיים דיין הייליגע תורה אונ נעם די קינדער דאס בין איך מיט מיין קליינע שוועסטער · אונ לאז אונזער פאטער לעבין דען וואס וועלין מיר איצונד טאן ווער וועט מיט מיר תורה לערנען אונ ווער וועט אונז העלפין רבונו של עולם אויב דוא וועשט זאגין עש שטייט דאך דיא מוטער זאלשטו פאר שיקין אבער ניט דעם פאטער דוא האשט דאך שוין מיין מוטער פריער אוועק גינומען · אונ וויא רבי אליעזר מיט זיינע חברים האבין דיא רייד פון דעם קינד גיהערט האבין זייא אן גיפאנגען צו וויינען אונ רבי אליעזר זאגט איין פסוק אזו קומט איין פייערדיגער זייל פון דעם הימיל אראפ אונ לאזט קיין מענטשין צו אים צו טרעטין אונ דאש קינד ליגט אלץ אונ האלט זיין מויל אויף דעם מויל פון זיין פאטער · האט רבי אליעזר גיזאגט אדער עש וועט דא איין נס גישעהען אדער דיא זייל וויל ניט ליידין דאש איין מענטש זאל זיך מיט אים מתעסק זיין אבער דאש קינד זאל מען פון דעם פאטער אוועק נעמען דען איך קאן ניט ליידין דאש ריידין אונ וויינען פון דעם קינד · אזו וויא זייא זיצין אוויילע הערין זייא איין קול פון דעם הימיל וואול צו דיר רבי יוסי אונ וויא ווערדיג איז דיין חלק אויף יענער וועלט השי"ת האט גיהערט דאש קול פון דיין קינד אונ השי"ת האט גיגעבין צוא דעם מלאך המות דרייצעהען אנדערע לייט אויף דיין ארט אונ דיר האט השי"ת דיינע יארין דער לייענגערט צוויא אונ צוואנציג יאר דאש דוא זאלשט דיין קינד תורה לערנען דען דיין קינד איז גאנץ ליב פאר הקדוש ברוך הוא · אונ וויא רבי אליעזר האט דאזו קול גיהערט אזו איז ער מיט זיינע חברים אויף גישטאנען אונ האבין גיהייסין אלע זאלין ארויש גיין פון דער שטוב איז דיא פייערדיגע זייל אוועק אונ רבי יוסי האט זיינע אויגין גיעפינט אונ איז גיזונד גיווארין · אונ רבי אליעזר מיט זיינע חברים זיינעז דארט דרייא טעג גיזעסין אונ האבין פיל חידושי תורה גיזאגט אונ דאס קינד אויך מיט זייא · האט רבי אליעזר גיפרעגט צו רבי יוסי וויא פיל דאש קינד איז אלט זאגט

דִכְתִיב מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְהוָה מִקְּדָשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ: וְאוֹמֵר
וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא
פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בִּי אָדָם אֶחָד וְנָתַן לִי שָׁלוֹם
וְהֶחֱזַרְתִּי לוֹ שָׁלוֹם׳ אָמַר לִי רַבִּי מֵאֵיזֶה מָקוֹם אָתָּה׳ אָמַרְתִּי לוֹ מֵעִיר
גְּדוֹלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אָנִי אָמַר לִי רַבִּי רְצוֹנְךָ שֶׁתָּדוּר עִמָּנוּ
בִּמְקוֹמֵנוּ וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶלֶף אֲלָפִים דִּינְרֵי זָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת׳
אָמַרְתִּי לוֹ אִם אַתָּה נוֹתֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת

מעשה אבות

רַבִּי יוֹסֵי דָאשׁ קִינְד אִיז פִינְף יָאר אַלְט הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִינוּמֶען דָאשׁ קִינְד אוּנ הָאט אִים גִיקוּקְט אוּנ הָאט אִים גִיבֶּענְטְשְׁט אוּנ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִיט זַיינֶע חֲבֵרִים זַיינֶען זַייעֶר וָועג גִיגַאנְגֶען: ונאה לעולם אוּנ אוֹיךְ זַיינֶען קִינְדֶער שֵׁיין צוּ דֶער וֶועלְט דֶען דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׁ גֵייגְט נִיט נָאךְ צוּא דִיא נַארִישְׁקַייט פוּן דֶער וֶועלְט מַאכְט עֶר זִיךְ גְרוֹים מִיט זַיינֶע קִינְדֶער שנאמר אַזוֹ וִויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט עטרת תפארת שיבה דָאשׁ גְרֵייזְקַייט אִיז אַשֵׁיינֶע קְרוֹין צוּ דִי אַלְטֶע לַייט בדרך צדקה תמצא דֶער וָואשׁ גֵייט אִין רֶעכְט פַארְטִיגִין וָועג גִיפִינְט אַזוֹ אַחְרוֹין ואומר אוּנ נָאךְ אַפָּסוּק שְׁטֵייט תפארת בחורים כחם פַאר דִיא יוּנְגֶע לַייט אִיז אַשֵׁיינְהַייט זַייעֶר שְׁטַארְקַייט והדר זקנים שיבה אָבֶּער צוּ דִיא אַלְטֶע לַייט אִיז אַשֵׁיינְהַייט זַייעֶר גְרֵייזְקַייט ואומר אוּנ נָאךְ אֵיין פָּסוּק שְׁטֵייט עטרת זקנים בני בנים דִיא שֵׁיינְהַייט פוּן דִיא אַלְטֶע לַייט אִיז אַז זַייא דֶער לֶעבִּין קִינְדְשׁ קִינְדֶער ותפארת בנים אבותם אוּנ אַשֵׁיינְהַייט פַאר דִיא קִינְדֶער אִיז אַז זַייא זַיינֶען זִיךְ מִתְפָּאֵר מִיט דִיא עֶלְטֶערִין ואומר אוּנ נָאךְ אֵיין פָּסוּק שְׁטֵייט וחפרה הלבנה אוּנ דִיא לְבָנָה וֶועט זִיךְ שֶׁעמֶען אוֹיף דֶעם וָואשׁ מֶען הָאט צוּ אִיר גִידִינְט ובושה החמה אוּנ דִיא זוּן וֶועט זִיךְ אוֹיךְ שֶׁעמֶען דֶרוֹיף כי מלך ה׳ צבאות אַז אַלֶע וֶועלִין גְלוֹיבִּין אוּנ וֶועלִין זָאגִין אַז גָאט אִיז אֵיין גָאט אִיבֶּער דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט בהר ציון ובירושלים דָאשׁ וֶועט זַיין אוֹיף דֶעם בַּארְג פוּן צִיּוֹן אוּנ אִין דֶער שְׁטָאט יְרוּשָׁלַיִם ונגד זקניו כבוד אַנְטְקֶעגִין דִיא זְקֵנִים דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וֶועט זַיין אֵיין כָּבוֹד:

רבי שמעון בן מנסיא אומר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא זָאגְט אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים

דִיא אַלֶע זִיבִּין זַאכִין וָואשׁ דִיא חֲכָמִים הָאבִּין דָא גִירֶעכִינְט אַז זַייא וַוייגֶען שֵׁיין צוּ דִיא צַדִּיקִים כולם נתקיימו ברבי ובבניו זַיינֶען אַלֶע מְקוּיָּם גִיוָוארִין בַּייא רַבִּי מִיט זַיינֶע קִינְדֶער: חמשה פִינְף קִנְיָנִים הָאט השי״ת גִיקוֹיפְט כְּלוֹמַר עֶשׁ אִיז בַּייא אִימ חָשׁוּב אַזוֹ גְלַייךְ וִויא אֵיינֶער קוֹיפְט אֵיין זַאךְ אוּנ גִיט דֶער פַאר גֶעלְט ואלו הן אוּנ וָואשׁ זַיינֶען זַייא׳ דִיא תּוֹרָה׳ הִימִיל אוּנ עֶרְד׳ אוּנ אַבְרָהָם׳ אוּנ דִיא יִשְׂרָאֵל׳ אוּנ דֶער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ׳ בַּייא דִיא תּוֹרָה שְׁטֵייט גָאט הָאט מִיךְ גִיקוֹיפְט צוּם גַאנְץ עֶרְשְׁטִין אֵיי עֶר הָאט עֶפִּיס גִיוָוערְקְט׳ בַּייא הִימִיל אוּנ עֶרְד שְׁטֵייט אַזוֹ הָאט גָאט גִיזָאגְט דִיא הִימִיל אִיז מַיין שְׁטוּל אוּנ דִיא עֶרְד אִיז מַיין שְׁטוּל בֵּיינְקִיל אוּנ עֶשׁ שְׁטֵייט בַּייא דֶער עֶרְד קִנְיָן גִיט:

שֶׁבָּעוֹלָם אֵינִי דָר אֶלָּא בִּמְקוֹם תּוֹרָה וְכֵן כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף: וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלַוִּין לוֹ לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבָד · שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ · בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה · בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ בַּקֶּבֶר · וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ לָעוֹלָם הַבָּא · וְאוֹמֵר לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְהֹוָה צְבָאוֹת: כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְרָאוֹ

מעשה אבות

גייט דאש אויך אויף דעם הימיל · ביא אברהם שטייט גילויבט איז אברהם צום אויבערשטין גאט וואש ער האט גיקויפט הימיל און ערד · ביא ישראל שטייט אויך (עם זו קנית) דאש פאלק וואש דוא האשט גיקויפט · ביא דעם בית המקדש שטייט אויך הר זה קנתה ימינו דעם בארג וואש זיין רעכטע האנט האט גיקויפט:

אמר רבי יוסי בן קסמא רבי יוסי בן קסמא האט גיזאגט אמאל בין איך גיגאנגען אונטער וועגינש האט מיך איינער באגעגינט און האט מיר גיגעבין שלום און איך האב אים גיענטפערט שלום · האט ער צו מיר גיזאגט רבי פון וואש פאר איין ארט ביסטו האב איך גיזאגט צו אים פון איין גרויש שטאט פון פיל חכמים און לומדים בין איך · האט ער צו מיר גיזאגט רבי ווילשטו וואונען אין אונזער ארט און איך וועל דיר געבין טויזינד מאל טויזינד גילדין און אבנים טובות און פעריל · האב איך אים גיענטפערט אפילו ווען דוא וועשט מיר געבין גאר דאש גאלד און זילבער פון גאר דער וועלט וועל איך ניט וואונען נאר אויף דעם ארט פון תורה · און אזו האט דוד מלך ישראל גיזאגט טוב לי תורת פיך עס איז מיר בעסער דיא תורה פון דיין מויל מאלפי זהב וכסף מער פון פיל טויזינד גאלד און זילבער ולא עוד און ווידער אלא שבשעת פטירתו של אדם נאך אז אמענטש שטארבט בלייבט אים ניט קיין געלט און גאלד און זילבער נאר תורה און גוטע מעשים אליין גייען מיט אים שנאמר אזו וויא אין פסוק שטייט בהתהלכך תנחה אותך אין דיין טאן גיין וועט זיא דיך פירין בעולם הזה אויף דער וועלט בשכבך תשמור עליך בקבר און אז דוא וועשט ליגין אין קבר וועט זיא דיך היטין והקיצות היא תשיחך לעולם הבא און אז דוא וועסט זיך אויף וואכין צו תחית המתים וועט דיין תורה פאר דיר ריידין אזכות אויף יענער וועלט ואומר און נאך אפסוק שטייט השי"ת זאגט לי הכסף ולי הזהב וגו' צו מיר איז גאר דאש זילבער און גאלד ווען איך וויל גיב איך: כל מה שברא הקב"ה בעולמו אלץ וואש גאט האט באשאפין אויף זיין וועלט לא בראו אלא לכבודו האט ער מער ניט באשאפין נאר פון זיין כבוד וועגין שנאמר אזו וויא אין פסוק שטייט כל הנקרא בשמי ווער עש ווערט אן גירופין אויף מיין נאמען ולכבודי און אויף מיין כבוד בראתיו יצרתיו אף עשיתיו האב איך אים באשאפין · דיא ערשטע צווייא לשונות בראתיו יצרתיו

אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו: וְאוֹמֵר יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

מעשה אבות

יצרתיו בַּטַיְיטְשִׁין אוֹיף דִיא עוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים · אוּנ וָוען דוּא וָועשְׁט זָאגִין דָאשׁ אִיז רֶעכְט דִיא עוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים זַיינֶען בַּאשַׁאפִין גִיוָוארִין פוּן גָאטְשׁ כָּבוֹד וָועגִין אָבֶּער דִיא וָועלְט וָועהָען מִיר דָאךְ אַז דָאשׁ הַארְץ פוּן דָעם מֶענְטְשִׁין אִיז שְׁלֶעכְט פוּן זַיין יוּגִינְט אָן צוּ דֶער צַארְנֶען זַיין בַּאשֶׁעפֶער נוּא אִיז דָאךְ דָאשׁ בַּאשֶׁעפֶענִעשׁ פוּן דֶער וָועלְט נִיט פוּן זַיין כָּבוֹד וָועגִין · שְׁטֵייט נָאךְ אַפָּסוּק ה׳ ימלוך לעולם ועד גָאט וָועט קִינִיגִין צוּ אֵייבִּיג כְּלוֹמַר חָאטְשֶׁע אִיצוּנְד זַיינֶען פַאר הַאנְדִין פִיל לַייט וָואשׁ טוּעֶן וִוידֶער שְׁפֶּענִיגִין זַיין כָּבוֹד אָבֶּער אַז מָשִׁיחַ וָועט קוּמֶען וָועט גָאר דִיא וָועלְט אָן גִירוּפִין וָוערִין אוֹיף גָאטְשׁ נָאמֶען אוּנ אַלֶע וֶועלִין גְלוֹיבִּין אַז גָאט אִיז אֵיין גָאט אוֹיף גָאר דֶער וָועלְט · הַשֵׁי״ת זָאל הֶעלְפִין עֶשׁ זָאל זַיין דִיא זַאךְ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

רבי חנניא בן עקשיא זָאגְט · גָאט הָאט גִישְׁטֶעלְט אִין דֶער תּוֹרָה אַזֶעלְכֶע מִצְוֹת דְהַיְינוּ עֶר זָאל נִיט עֶסִין שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים חָאטְשֶׁע עֶשׁ וָואלְט נִיט שְׁטֵיין אִין דֶער תּוֹרָה וָואלְט מֶען אוֹיךְ נִיט גִיגֶעסִין הָאט עֶר גִישְׁטֶעלְט עֶר זָאל זֵייא גֶעבִּין שָׂכָר וְרוּיף וִויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט גָאט הָאט גִיוָואלְט מְזַכֶּה זַיין דִיא יִשְׂרָאֵל פוּן וָועגִין זַיין צִדְקוֹת דְרוּם שׁוּט גָאט גְרֶעסֶער מַאכִין דִיא תּוֹרָה כְּדֵי יוּדִין זָאלִין לֶערְנֶען וָועלִין זֵייא נֶעמֶען נִעמֶע שָׂכָר בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא אָמֵן: